

Riksdagens protokoll

2000/01:51

Onsdagen den 17 januari

Protokoll
2000/01:51

Kl. 09.00 – 12.23
14.00 – 22.10

1 § Allmänpolitisk debatt

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Dagens debatt är starten på ett intensivt riksdagsår då vi kommer att för riksdagen lägga fram en lång rad förslag till reformer som ökar rättvisan och jämlikheten i Sverige. Jag ska i dagens inledningsanförande i korthet redogöra för de frågor som regeringen avser att komma tillbaka till riksdagen med i samband med vårproposition, budgetproposition och särpropositioner.

Men innan jag gör det så låt mig säga att i går kväll hade jag möjlighet att delta i en stor manifestation i Globen. Artister mot nazism och rasism samlades för att markera att det är nog nu. Man sätter en gräns. Man accepterar inte övergreppen mot homosexuella, människor med annan hudfärg och människor med annan religiös uppfattning. Det räcker. Aktiviteten i går kväll var ett stöd för den ansträngning som regeringen redan förra året inledde genom att bjuda in till den stora konferensen om Förintelsen i Stockholm. Om några dagar fortsätter vi nu med nästa konferens om kampen mot intoleransen. Där har vi ett brett internationellt deltagande, och vi kommer att diskutera gemensamma strategier i kampen mot rasismen och främlingsfientligheten.

Det finns anledning att i inledningen till en sådan debatt som vi ska ha i dag säga att här känner jag att vi alla står samlade. Vi har alla samma uppfattning, och vi jobbar tillsammans för att bekämpa intoleransen, rasismen, antisemitismen och främlingsfientligheten. Att i går möta alla dessa framstående artister i en stor gala var den bästa tänkbara start som jag kunde få och som också kunde ges för det politiska arbetsår vi har liggande framför oss. Jag är dem djupt tack skyldig.

Sverige är på väg att bli ett land som alltfler tittar på. Alltfler säger att här finns någonting att lära av. Det är en våldsamt annorlunda bild jämfört med den som gällde för några år sedan, då Sverige snarast var ett avskräckande exempel. Låt oss nu inte bli övermodiga, utan komma ihåg att vi är sårbara och att vi också i tider av framgång måste tänka oss väldigt noga för innan vi går vidare med nya förslag och åtgärder. Men idén om att ett samhälle blir bättre om alla är med, idén om att ett samhälle blir starkare om man medvetet utjämnar klassklyftor, idén om att ett samhälle blir framgångsrikare om man håller ihop det så att inte våld-

samma regionala skillnader växer fram – den idén, välfärdspolitikens idé, visar sig vara någonting som inte bara går att förena med en god ekonomisk utveckling utan någonting som rentav driver en god ekonomisk utveckling. Den produktiva välfärdspolitik, skulle några teoretiker kunna säga.

Det där är någonting som alltför i världen runtomkring oss vill titta på och vill fråga oss om. Vi kan med stolthet säga att nu är vi igenom de första faserna av krisbekämpning. Vi har klarat ekonomin i meningen offentliga finanser. Vi har nu stora överskott, och vi börjar på att bygga upp marginaler så att vi klarar nästa lågkonjunktur utan att vi behöver gå in i jättelika sparprogram. Det är jag stolt över.

Vi kan också säga att vi är på väg att knäcka arbetslösheten. Det gäller definitivt massarbetslösheten – vi har nått vårt mål om fyra procents öppen arbetslöshet. Vi ska vidare mot full sysselsättning. Det är många i Europa som skulle avundas oss, och som avundas oss, denna framgång.

Men det här räcker inte. Nu måste vi utnyttja framgångarna för att också göra Sverige rättvisare. Där har vi nu framför oss en lång lista av reformer som alla syftar till att utjämna klassklyftor och skillnader i vårt Sverige. Jag må beskrivas som statsminister eller EU-ordförande – och det är jag just nu. Men jag är naturligtvis framför allt socialdemokrat. Jag brinner av övertygelsen om att min uppgift i politiken är att se till att alla människor har rätt att växa utifrån sin förmåga och sina möjligheter och att orättvisor tvättas bort och tas bort. Det är min uppgift som politiker.

Reformlistan är lång. Arbetslivet kunde vi tala om redan i föregående partiledardebatt. Där har vi förbättringar i a-kassan, en förnyad och förbättrad arbetsskadeförsäkring, avdragsrätt för fackföreningsavgifter och arbetstidsfrågan. Det finns en katalog av åtgärder på arbetslivets område som vi får gå tillbaka många, många dagar för att hitta en motsvarighet till. Vi skriver också vad som händer i ett samhälle där arbetslösheten knäcks.

Vi har barnen – viktigast av allt. Om några dagar kommer höjda barnbidrag. Vi kommer att kunna genomföra maxtaxan, som ger väldigt mycket bättre förutsättningar för många hårt trängda barnfamiljer. Vi kommer att förbättra föräldraförsäkringen och vi kommer att satsa ytterligare resurser på kvaliteten i förskolan. Det är sådant som redan är bestämt, men som ska göras under det riksdagsår som nu ligger framför oss. Vi håller våra löften, och politiken drivs åt detta håll.

Vi har tandvårdsfrågorna. Många upplever att tandhälsan återigen håller på att bli ett klassmärke. Det accepterar vi inte. Vi kommer att successivt förbättra tandvårdsförsäkringen så att vi kan säga att Sverige är ett land där tandhälsan inte är beroende av din ekonomiska förmåga.

Vi kommer att fortsätta att förbättra regionalpolitiken. Vi har stora beslut framför oss om det som på ett något krångligt politikerspråk brukar uttryckas som infrastrukturinvesteringar. Med det menar vi helt enkelt åtgärder som håller Sverige samman och som gör att ett avlångt, glest befolkat land upplevs som mer runt. Det är oerhört viktiga och stora investeringar som vi i regeringen har att ta ställning till under det här riksdagsåret. Det kommer en proposition till riksdagen under hösten.

Vi har också pensionärernas situation att ta itu med. Även de får en förbättring. De som har bostadsbidrag ser en förbättring nu. De som betalar skatt ser en liten skattesänkning nu. Vi planerar också att komma

tillbaka med ytterligare åtgärder för de pensionärer som har låg ATP så att de får förbättringar under nästa år.

Reformkatalogen är lång. Till detta ska läggas att trots att vi gör detta ser vi att många människor inte klarar sin försörjning. Det är inte bara Aftonbladet, utan också andra tidningar, som har redovisat detta på ett utmärkt sätt under den senaste tiden. Det är också ett uttryck för det politiska stämningsläget i landet. När arbetslösheten är knäckt och när den ekonomiska krisen är avvärd flyttas fokus över på rättvisefrågorna därför att vi nu kan göra någonting åt dem.

När vi ska bekämpa de här orättvisorna är den viktigaste åtgärden fortfarande i grund och botten att se till så att ännu fler har jobb, att de har arbeten som man kan leva på och att timspring och andra inslag i arbetslivet motverkas. De goda tiderna måste användas för att se till att de som har deltidsarbeten kan få heltidsarbeten så att de kan försörja sig på sitt jobb. Det är viktigt. Den är den grundläggande och mest avgörande insatsen.

Det är också viktigt att se till att den lönerörelse som nu bedrivs har som utgångspunkt att man fördelar rättvist. Jag förutsätter att de fackliga parterna är starka nog att hävda detta intresse i lönerörelsen och att arbetsgivarna förstår vikten av det.

Det är också viktigt att bedriva en politik där priserna pressas. Vi måste hålla igen på prisutvecklingen och skärpa konkurrensen så att människor som lever på lön och pension och har ganska små marginaler får mer för sina pengar. Detta är också ett viktigt inslag i att bekämpa orättvisor.

Vi satsar också oerhört stora pengar för att förbättra kvaliteten i vården, skolan och omsorgen. Det finns ingen kraftigare omfördelning av resurser i samhället än just från skattsedel till gemensam sektor för en bra vård och en bra skola för alla. Skolan står där högst i prioritet. Det blir 5 nya miljarder eller nästan 15 000 fler vuxna i skolan under en femårsperiod. Regeringen är djupt bekymrad över den utveckling vi nu ser, där framför allt fristående gymnasieskolor växer fram som riskerar att kategorisera skolväsendet igen och dela upp ungdomar beroende på om de har föräldrar som kan betala eller inte. Vi riskerar att föra in en social skiktning i skolsystemet som vi trodde att vi hade blivit av med. Vi kommer att komma tillbaka med åtgärder på detta område för att hålla emot segregeringen inom gymnasieskolorna.

Jag vill också säga att när allt detta är gjort är det också viktigt att inse att det inte räcker. Vi behöver också stötta grupper som har särskilt svårt att få sin ekonomi att gå ihop. Om det behövs kommer regeringen inte att tveka att ytterligare höja barnbidragen. Vi kommer inte att tveka att ytterligare justera bostadsbidragen. Det är också tid att höja det s.k. underhållsstödet. Allt detta är åtgärder som vi nu tror att vi har ett ekonomiskt utrymme att vidta. Det har vi inte fått gratis. Det har varit en svår resa hit. Vi har bedrivit en medveten och långsiktig politik där rätt saker har fått göras i rätt ordning. Nu har vi skapat frihet att bedriva en politik som sätter jämlikheten högst därför att vi har knäckt arbetslösheten och gjort oss oberoende av utländska långivare. Det är inget dåligt facit för denna riksdag som mer än någon annan bör hyllas för dessa framgångar.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Under riksdagsåret kommer vi också att ta initiativ för att höja bostadsbyggandet. I vårpropositionen kommer vi att redovisa åtgärder där vi höjer bostadsbyggandet, och framför allt byggandet av hyresrätter.

Under året kommer vi också att gå till riksdagen med en proposition om klimatpolitiken. Det är viktigt att den klimatkommitté som har arbetat och som lyckades åstadkomma en så bred partipolitisk enighet också får en uppföljning i form av en proposition. Vi kommer att lägga fram en proposition som baserar sig på Klimatkommitténs målsättning att vi ska minska utsläppen med 2 % under de kommande åren. Vi ska också se till så att vi har åtgärder i den propositionen, och inte bara målsättningar. Det behövs också en konkretion av hur detta ska gå till. Dessutom vill vi göra detta i en internationell miljö. Det är också viktigt. Vi vill göra det tillsammans med andra. Även om vi inser vikten av att gå före och ta vårt ansvar måste vi också ha med oss andra för att få ett brett genomslag i konkreta förändringar i den globala uppvärmningen. Vi får inte försätta oss i ett läge där vi straffar ut oss själva på kort sikt. Detta tänker vi också söka samarbete med riksdagen omkring.

Vi har förutsättningar att ta upp en lång rad av dessa frågor inom Europeiska unionen. I dag kommer jag också att ha tillfälle att möta ett annat parlament. Jag tror att det är en unik situation för en svensk statsminister. Jag är stolt över att få möjlighet att genomföra detta. Jag kommer att möta ett annat parlament där jag kan diskutera hur unionen ska utvidgas och omfatta inte bara de nuvarande 15 medlemsstaterna utan också 5, 10, 12 eller kanske ännu fler stater i framtiden. Därmed skulle vi komma fram till den fantastiska situationen då vi kan säga att vi sätter stopp för uppdelningen av Europa i öst och väst. Vi kan bidra till detta därför att vi är medlemmar i EU. En större insats för fred, och därmed för välstånd och rättvisa i vårt land, kan jag inte tänka mig. Därför är jag glad att kunna hålla båda debatterna under samma dag. De hör ihop. I det stora skapas förutsättningar för vår nationella politik. I vår nationella politik ska vi ta avstamp för en utveckling som kan tjäna som inspiration inte bara för oss själva utan också för vänner ute i Europa.

Tack, fru talman!
(Applåder)

Anf. 2 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! 150 000 svenska barn lever i fattigdom i Sverige i dag. Det var en rubrik i Aftonbladet för någon vecka sedan. De gör det därför att jobben är för få och därför att många som har jobb inte får tillräckligt mycket kvar av sin inkomst. Aftonbladet gav en bild av pensionärer som inte heller får pengarna att räcka till. Vi vet att många som inte kan betecknas som fattiga har svårt att få tiden att räcka till och upplever mycket små marginaler.

Arbetsmarknadsstyrelsens generaldirektör skrev för ett par veckor sedan att arbetslösheten aldrig har varit så hög som nu i en högkonjunktur i modern tid. Arbetslösheten är inte knäckt, Göran Persson. AMS generaldirektör talade om för regeringen och svenska folket att det är ungefär 700 000 människor som saknar ett jobb och som borde ha ett jobb och kunna försörja sig.

Skolan beskrivs i en TV-serie för närvarande. Lite mer än en femtedel av dem som går ut grundskolan har inte betyget Godkänd i alla ämnen.

Vi har en gymnasieskola som statliga utredningar pekar på att det finns många brister i och många avhopp ifrån.

Det är detta Göran Persson egentligen borde ha talat om i stället för att rätt förnöjt säga: Det mesta är rätt. Nu ska vi gå vidare. Det är lite grann här och var som ska fixas till.

Det är mycket grundläggande som måste hanteras. Göran Persson sade att han främst är socialdemokrat. Ja, Göran Persson, det märkliga är att den politik ni har fört leder till att de som har goda förutsättningar kan välja. De har alltid möjligheten att få pengarna att räcka till. Men ni vill inte låta vanliga människor välja.

Göran Persson talar om gymnasieskolan och säger att den gymnasieskolan ska vi inskränka rätten att välja snarare än att säga att alla ska ha rätten att välja. Varför vill ni inte att också vanliga människor ska kunna välja och få pengarna att räcka till, Göran Persson?

Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det där var ett exempel på vådan av färdigskrivna repliker. Var det någonting jag talade om var det väl ändå att vi är djupt bekymrade över de orättvisor som dröjer sig kvar i Sverige. Jag talade också om vad vi tänker göra för att möta dem.

Jag talade om att vi har drivit en medveten politik för att kunna möta dem. Det gällde först att se till att vi blev oberoende av utländska krafter och inte minst marknadens aktörer. Sedan gällde det att knäcka massarbetslösheten och fortsätta mot full sysselsättning och med den nya friheten ta oss an utjämningen.

Vi har två skilda synsätt, Bo Lundgren och jag. Han representerar högern i svensk politik, jag representerar socialdemokratin.

För Bo Lundgren – vilket han inte sade i sitt första anförande, men vilket ju ligger under hela hans argument – är lösningen på alla de åtgärder och på de problem han ser att sänka skatten.

Vi vet ju hur Moderaternas politik ser ut. Bort med statsskatten – det är miljoninkomsttagarna som gynnas. Bort med förmögenhetsskatten – det är de med förmögenheter som gynnas. Bort med aktiebeskattningen, bort med fastighetsbeskattningen. Bort med skatter för 260 miljarder kronor, tror jag att det är på en tioårsperiod. Bort med skatter för drygt 100 miljarder de kommande åren.

Det ska betalas genom att man försämrar sjukförsäkringen, genom att man försämrar bostadsbidragen, genom att man försämrar i vården, i skolan. Också där ska det skäras ned.

Det är klart att man får det att gå ihop. Men blir det bättre för de människor som beskrivs i de här artikelserierna om deras a-kassa reduceras ytterligare, om den kommunala servicen försämrar, om sjukförsäkringen urholkas och de ser grannarna med miljoninkomster några kilometer bort få kraftiga skattesänkningar? Det är ju så politiken är upplagd.

Stå inte och hyckla, Bo Lundgren, om att ni vill utjämna. Den politik ni bedriver, den politik ni har lagt fram för Sveriges riksdag, leder fram till rakt motsatt resultat. Det är tydligt, men det är inte en politik som baserar sig på jämlikhet. Jag ska komma tillbaka till det i min nästa replik.

(Applåder)

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles rätt att Göran Persson är socialdemokrat. Det är alldeles rätt att han står för höga skatter.

Sveriges medborgare betalar världens högsta skatter. Och ändå har vi de problem jag talade om. Ändå har vi köer i sjukvården, brister i skolan. Det visar ju att det är den socialdemokratiska modellen det är fel på.

I det Sverige vi lever i i dag, som har styrts av Göran Persson och socialdemokraterna i sex år, är 150 000 barn fattiga. I det Sverige försämrats resultatet i skolan, som det har gjort de senaste tre åren. I det Sverige är det de som har tillräckligt mycket kvar efter skatt som kan köpa den privata sjukförsäkringen. Andra får vackert stå kvar i sjukvårdskön. I det Sverige Göran Persson bygger vill han minska möjligheten för dem som vill välja en annan skola än den som politiker organiserar och erbjuder, i stället för att säga: Låt alla välja.

Vi ska ha en gemensam finansiering av sjukvården som säkert kommer att kräva mer resurser i framtiden. Men vi ska låta människor välja läkare. Vi ska låta människor välja sjuksköterska och vårdhem. Och vi ska låta personalen organisera sin vardag. Det kan de mycket bättre än politiker i stat, landsting och kommun.

Vi ska låta föräldrarna välja skola så att barnen får en bra skola. Vi ska ha en skola där ingen sviks. Den skolan ska få kosta det som behövs men inte mer.

Man kan inte göra som Göran Persson, låta låginkomsttagare betala världens högsta skatter och sedan säga: Ni får nöja er med köerna. Ni får nöja er med fattigdomen. Det är modellen, Göran Persson, det är fel på. Det är där – Göran Persson har alldeles rätt i det – som den stora skillnaden finns mellan er och oss.

Vi har ju beviset – sex års regerande, världens högsta skatter för låginkomsttagare och alla andra. Och ändå har vi köer i sjukvården, problem i vården. Det är en annan politik som krävs, Göran Persson. Den innebär rejäla skattesänkningar för framför allt dem som har låga och medelstora inkomster med en stor skattefri del av inkomsten i botten men också en vård utan köer, en skola som ger kunskap. Det är vad vi vill erbjuda svenska folket.

(Applåder)

Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Här har vi moderaternas dilemma – jättelika skattesänkningar och bättre välfärd, bättre skola, bättre sjukvård. Det går inte ihop, det tror jag att alla förstår.

Ser man sedan på förslagen som ni lägger när ni ska få det att gå ihop är det faktiskt så att skattesänkningarna betalas av dem som har det sämst. Det är i sjukförsäkringen, det är i a-kassan, det är i den kommunala verksamheten. Det finns redovisat, rad för rad. Säg det! Berätta om det samhälle ni vill skapa! Det är ju det som det handlar om.

Vi vet att det som körde sönder den svenska välfärdsmodellen var massarbetslösheten. Det har vi nu om inte löst så fått under kontroll. Nu kan vi se att vi kan gå vidare med en utjämning igen. Och då kommer alternativen att stå där – moderaternas jättelika skattesänkningar och vår satsning på en solidarisk fördelning av den kaka som växer.

Sedan döms Sverige regelmässigt ut av moderaterna. Bo Lundgren har ingen mer replik nu, men han har ett anförande. Kan inte Bo Lundgren berätta var någonstans han hittar förebilder. Om nu Sverige är så dåligt när världen i övrigt uppenbarligen börjar tycka att det är ett intressant exempel på hur man kan driva politik – var hittar Lundgren och moderaterna sina förebilder? Var är drömlandet någonstans? Det skulle vara intressant att höra någon gång.

Jag är stolt över det vi har uträttat. Men jag är inte nöjd. Vi ska gå vidare. Vi kommer att se till att de orättvisor som har växt under 90-talet faktiskt också rättas till. Vi kan göra det nu. Men vi överger inte skatteinstrumentet som ett viktigt instrument för att åstadkomma rättvisa och skapa jämlikhet. Vi vet att höga skatter också går att förena med en god ekonomisk utveckling. Vi står starka. Analysen är klar. Men vi är på inget sätt utan ödmjukhet. Vi lyssnar gärna på andra. Men vi har bestämt oss för att nu ska klyftorna utjämnas och vi har resurserna för det, så låt oss göra det.

(Applåder)

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag ska inte polemisera med Göran Perssons reformlista, tvärtom. Vi arbetar ju med den tillsammans, och jag utgår från att vi ska fortsätta att också förverkliga den tillsammans. Det är ju tur att det finns några fler som har samma syn på den generella välfärden och vikten och värdet av den produktiva rättvisan, så att vi kan forma en välfärdsallians. Jag tror att det är helt nödvändigt. Jag ska återkomma till det i mitt andra inlägg.

Vad jag i stället vill göra är att försöka konkretisera lite mer, gå in lite mer i detalj. Jag tänker på två saker. Det är två frågor jag vill ställa.

Det ena gäller inrikespolitiken och det faktum att barnfamiljer har fått det betydligt sämre de senaste åren. Det har vi uppmärksammat bägge två. Vi tänker höja barnbidragen och det är bra. Vi tänker – det utgår jag från och det hoppas jag också – se över underhållsbidragen, och det är väldigt bra.

Men sedan har vi den situationen att de familjer som bäst behöver de här pengarna ofta är helt eller delvis beroende av sin försörjning genom socialbidrag. Då händer detta faktum att när de här inkomsterna ökar så minskar socialbidraget, och det blir noll i portmonnän för just de här familjerna – ofta ensamstående kvinnor. Det här måste vi rätta till, Göran Persson. Jag vill helst få ett instämmande i ambitionen att lyfta ut de här inkomsterna ur beräkningsgrunden för socialbidragen eller att det ska lösas på något annat tekniskt sätt.

Den andra frågan gäller den oro som många känner över den turbo-kapitalism som drar över världen, en oro som bl.a. har tagit sig uttryck i krav på beskattning globalt. Jag tänker på Tobinskatten och det mycket berättigade rättvisekrav som många människor världen över reser på att det är politiken som ska styra, inte de kortsiktiga spekulativa kapitalintressena. Det vore intressant att få besked om Göran Perssons syn på kravet på en skatt på kapitalrörelser.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är glad för att vi ser likartat på de här rättvise- och jämlikhetsfrågorna. Jag tror att stödet för den politiken är ganska brett inom svenska folket och även här i riksdagen. Vi har nu möjligheter att flytta fram positionerna.

Låt mig svara konkret på frågan om socialbidrag och barnbidrag. Idén med att höja de generella bidragen är att man ska göra sig oberoende av den behovsprövning som socialbidraget representerar och som av många människor upplevs som väldigt besvärande. Man får vända ut och in på sig och motivera sina utgifter upp till den sista kronan. I stället för att ha den typen av behandling kan vi höja de generella bidragen, så att man har rätt till dessa pengar. Tanken är den att man själv avgör hur de ska användas och att ingen annan ska pröva det åt en.

Vi vill alltså gå vidare och höja de generella bidragen för att på så sätt frigöra alltfler från socialbidragsberoendet. Skulle man varje gång man höjer ett generellt bidrag också justera socialbidragsnormerna uppåt, blir det ju ingen sådan frigörelse. Att generellt säga att det ska ske varje gång vi gör en sådan prövning är fel. Däremot har den höjning som vi har gjort nu varit av det slaget att vi alla har skickat den signalen att det är dags för barnfamiljerna att få den här lilla förbättringen. Det är klart att de som inte får den upplever det som oerhört snålt.

Jag förutsätter att de kommuner som det gäller följer de exempel som vi har sett i Sundsvall och på andra ställen och vid det här tillfället gör en justering. Jag avråder dock från att detta ska göras till en princip för framtiden.

Tobinskatten är på många sätt en klok tanke men kan vara svår att genomföra. Jag kommer tillbaka till den i min nästa replik.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag förstår resonemanget omkring de generella bidragen, att det är klokt att låta dem vara generella, men, Göran Persson, det är ett fel i systemet när just de som mest behöver barnbidragshöjningen inte kan tillgodogöra sig den. Vi kan naturligtvis säga att det är upp till kommunerna – det skulle kunna vara så – men många kamrerstyper sitter nu och håvar in dessa pengar för kommunernas egen räkning. Det är ett faktum. En övervägande majoritet av kommunerna har betett sig på detta sätt. Det förväntade vi oss nog inte när vi gjorde upp om den här barnbidragshöjningen, men så ser det ut. Jag menar att vi då har ansvar för att rätta till det här, även om vi inte gör det till någonting generellt.

Syftet med barnbidraget har varit att det ska avse alla barn, och det är en mycket märklig situation om det inte går just till de föräldrar som mest behöver det. Då har vi här i riksdagen ett ansvar för att agera. Jag tror att det är ett svårt pedagogiskt problem att förklara för människor ute i landet att saker som vi här i riksdagen bestämmer inte kommer fram på grund av konstiga regler. Det skapar inte ett förtroende för det politiska systemet. Det blir ett glapp mellan det som vi säger här och det som inträffar i vardagen. Det glappet måste vi fylla igen, och det måste vi ibland göra genom att fatta ytterligare politiska beslut, som t.ex. att barnbidragen inte ska ingå i beräkningsgrunden för socialbidrag.

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag känner inget behov av att särskilt försvara alla dem som sliter ute i kommunerna. Jag tror att de känner att de har vårt stöd. Jag skulle inte drömma om att kalla de kvinnor och män som ofta sitter kvällar och nätter med låga arvoden och kanske inte ens det för kamrerstyper. De sliter för att få det att gå ihop och för att värna välfärden. Jag har respekt för dem. Låt mig dock skicka den signalen till dem att det var meningen att den här barnbidragshöjningen skulle slå igenom. Jag skulle tro att de följer den signalen.

Jag är glad att också Gudrun Schyman har den uppfattningen att det inte generellt ska vara så att varje gång man lyfter bostadsbidrag, barnbidrag eller underhållsstöd ska socialbidragen automatiskt gå upp. Då sätter vi oss fast i ett långsiktigt socialbidragsberoende, som många människor aldrig kommer ut ur. Tanken är den att man ska växla.

När detta väl är sagt går jag över till Tobinskatten. Det grundläggande för ett litet land som Sverige, som är öppet mot omvärlden och som vill bevara sin politiska handlingsfrihet, är att inse att det i dag råder nya förutsättningar. Vi kan inte skydda oss. Misstag som vi begår slår omedelbart igenom. Vi ser det i den nationella politiken. Vi har bakom oss en period när vi inte själva bestämde.

Den här restriktionen gäller nu för framtiden. Den nya globaliseringen av ekonomin för också med sig en del fördelar, men det är klart att farorna är mycket större, särskilt för ett litet land.

Jag tycker att Tobinskatten är en intressant tanke – att på något sätt dra ned tempot i de finansiella rörelserna, kasta in lite grus i det finansiella maskineriet. Det är en nobelpristagare i ekonomi som har föreslagit det, och det är en sympatisk idé. Jag tror dock att den är svår att driva, inte minst i EU och i andra internationella forum. En gång driven i ett sådant sammanhang och officiellt avböjd är tanken borta. Vi ska därför tänka oss för i den här frågan när det gäller hur vi står och vad vi praktiskt ska göra.

Anf. 10 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är väl inte så konstigt att statsministern, som får inleda den här debatten, börjar med att tala om hur bra regeringen fungerar under högkonjunkturen. Det vore märkligt annars, och det är bara att gratulera till det som går bra. Statsministern hann väl nästan täcka in alla grupper i det svenska samhället.

Som alltid när vi politiker talar blir det också en del truismer. Jag tror inte att det var någon som reagerade nämnvärt när Göran Persson sade att han främst är socialdemokrat, inte heller när Göran Persson sade: Vi överväger inte att ta bort skatteinstrumentet. Det var nog ingen som hade suttit här och tänkt sig det.

Göran Persson sade också: Alla människor ska ha rätt att växa utifrån sina möjligheter och förutsättningar. Jag tycker att det är ett utomordentligt viktigt konstaterande, för varje människa är unik. Det föds inga kopior. Men så snart Göran Persson har sagt detta kommer invändningarna: rädsla för fria gymnasier och rädsla för att människor ska få något att själva säga till om.

När Göran Persson talar om människors förutsättningar ska han själv bestämma vilka förutsättningar människorna har, och det är, som jag ser

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

det, egentligen där som gränsen går för vårt debatterande. När ska vi i en nation som vår, med så mycket kunskap, med individer som har egna förutsättningar, egna önskemål, egna visioner och egna idéer, börja låta dessa människor bestämma mera själva? Det skulle vara oerhört intressant att någon gång få höra Göran Persson dra gränsen för tilltron till människorna att få känna eget ansvar. Är det någonting som adlar människan och sätter i gång kreativa krafter, är det när människan känner sig betrodd. Kan inte Göran Persson någon gång här i dag ge oss sin vision av var gränsen går för det som människan ska få bestämma själv utifrån sina egna förutsättningar?
(Applåder)

Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! För mig som socialdemokrat finns det en, mer tydlig frihetsskapande omständighet än något annat. Det är att människor har ett arbete, kan försörja sig – har ett jobb att gå till. Det vet arbetarrörelsens folk. De känner till den förnedring som ligger i arbetslösheten och de klyftor som växer, den vanmakt och det utanförskap som ligger i att vara arbetslös. Det känner vi. Det är därför det har varit vår viktigaste politiska åtgärd att pressa tillbaka arbetslösheten. Det är därför vi inte ger oss förrän vi är vid full sysselsättning. Det är självklart.

Det var lite överdrivet att påstå att det låg någon självklarhet i uttrycket att vi inte ska överge skatteinstrumentet, Alf Svensson. Det är därom debatten i svensk politisk faktiskt handlar. Där är kristdemokraterna oss svaret skyldiga. Vad jag förstår av Alf Svenssons och Mats Odells uttalanden kan ni tänka er en skattepolitik av det märke som moderaterna har lanserat. Den typen av deklARATIONER finns i text. Det skulle vara intressant att höra vad Alf Svensson tycker om detta.

Jag är rädd när jag ser utvecklingen, inte minst i Stockholm men också på andra ställen i Sverige. Vi har släppt loss en friskoleverksamhet, framför allt på gymnasienivå, som börjar skicka eleverna igen. Visst är det frihet för några, men inte för alla. Den ojämlikhet som nu växer fram vill vi inte ha. Vi är djupt oroade över detta.

Jag har frågat Alf Svensson förut och kan göra det igen. Ni gick inte till val på det, men ni medverkar till systemskiftet, inte minst i Stockholm. Varför är det viktigt för kristdemokraterna att göra det möjligt för moderaterna att genomföra systemskifte i Stockholm? Lägg ut texten om det, men framför allt om skattepolitiken.

Anf. 12 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Nu känner vi igen Göran Persson. Nu är han sig precis lik, som han alltid är. Nu ska han framställa alla utom sig själv och det egna partiet som de som strävar efter vanvett och dårskap i politiken. Är det bara ett parti här i kammaren som tycker att det är bra att pressa ned arbetslösheten? Tror verkligen Göran Persson att gränsen går där, att vi andra vill ha arbetslöshet? Någon måtta får det vara på vad Persson tilltror oss.

När det gäller skatterna vet Göran Persson vad som står i vår motion. Det är det vi står för. Jag ska inte tillvita Göran Persson vad hans stöd och stödpartier tycker om EU och EMU, för jag vet vad Göran Persson

tycker. Jag tror att Göran Persson, om han nu vill vara *fair*, vet vad som står i vår skattemotion och för övrigt också. Annars är det lite trist.

Jag är inte ute efter att skicka elever och säga att en del ska ha en bra skola och andra en dålig. Men vi är ute efter att få en skola där man tar hänsyn till att människor är olika funtade, olika utrustade, om man så vill. Vi har olika förutsättningar. Jag är inte säker på att Göran Persson och jag skulle ha lyckats särskilt bra om vi hade hamnat i Adolf Fredriks musikklasser. Nu kanske vi inte har lyckats bra ändå, i varje fall inte jag. Men vi är olika. Det är det vi vill att skolan ska ta hänsyn till. Den förmåga som finns hos varje elev ska kunna utvecklas. Vi ska gå emot likriktningssyndromet.

Varför släpper man in privata initiativ, exempelvis i vården? Jo, därför att det gamla, fastgjutna systemet inte har fungerat. Är det någon som tror att någon hade försökt operera med friskolor och det andra inom vårdsektorn, vad man nu kallar det, om socialdemokraterna och det system som har fått fungera i decennier hade fungerat? Då hade man aldrig försökt sig på det. Så enkelt är det.

(Applåder)

Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ställde frågan om skatterna till Alf Svensson, mot bakgrund av uttalanden som han har gjort där jag anser att moderaternas skattepolitik uppenbarligen ligger nära kristdemokraternas. Det är troligen för att bereda mark för en borgerlig regering, där man uppenbarligen ska driva den moderata skattepolitiken. Jag ställde frågan därför att jag vill göra det tydligt hur alternativen i svensk politik ser ut. Jag ställde frågan därför att kristdemokraterna oftast för en politik före valet och en annan efter valet.

Vi ser i förlängningen att det är penningen som styr i systemskiftet i Stockholms kommun och Stockholms läns landsting, med avgifter i barnsjukvården, utförsäljning av sjukhus och privata lösningar. Hela det systemskiftet är möjligt tack vare kristdemokraternas stöd. Det är därför jag frågar om skattepolitiken. Man kan inte utesluta att vi har en ny regering efter nästa val, en regering som leds av Bo Lundgren. Det kan mycket väl bli så att det kristdemokraterna säger i dessa grundläggande välfärdsfrågor kommer att vara utslagsgivande. Det är därför frågan ställs.

Vi kommer att fortsätta fråga om detta, Alf Svensson. Retoriken kan vara grandios. Lustigheter kan spetsa det hela. Men kristdemokraterna kommer inte ifrån den hårda, raka frågan. Är det rimligt att sänka förmögenhetsskatter och skatter för de högst avlönade? Är det rimligt att ta bort aktiebeskattningen och finansiera det med indragningar i välfärden – i kommunsektorn, sjukförsäkringarna och arbetslöshetsförsäkringen? Det är det moderata alternativet, och ni tar inte ställning. Den saken kommer vi att komma tillbaka till, Alf Svensson. Kristdemokraterna är ett parti som säger sig stå för välfärdssamhället. Men i praktisk handling har ni alltid hamnat i knät på moderaterna.

(Applåder)

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 14 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är mycket i det som Göran Persson säger som är sant, riktigt och lovbart. Ändå är det något som inte stämmer. När jag på olika sätt åker runt i landet ser jag inte riktigt den bild som Göran Persson vill ge. Jag möter människor som inte känner det självbestämmande som genomsyrar det Göran Persson talar om. Det handlar om de som var med och betalade budgetsaneringen men fortfarande inte har något ekonomiskt utrymme. Det handlar om alla de som lämnas åt sitt öde i skolan. Tydligast handlar det om alla delar i Sverige där man inte kan se den framgång som statsministern talar om, där man lider av arbetslöshet, avfolkning, nedlagda butiker och stängda skolor. Där ser man inte att det har vänt. Där ser man inte någon riktig ände på krisen. I stället blir det värre för varje år. De är naturligtvis trötta på en politik som är utformad efter villkoren i Stockholm.

Jag hörde statsministern i replikskiftet tala igen om Stockholms stadshus och landstinget, som om det var någon fajt som pågick på Tegelbacken, mellan Rosenbad och Stadshuset, och som om den fajten var det viktigaste. Så är det inte.

Människor är nog trötta på en politik som är utformad efter de villkoren och är blind för att Sverige är mer än Stockholm. Det är där man behöver statsministerns svar. Hur tänker han, med goda ambitioner, ha konkreta förslag som leder till att inte landets klyvs?

(Applåder)

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, Daléus Lennart, jag är inte blind. Jag ser samma sak som Lennart Daléus själv såg i förra partiledardebatten och då så modigt påpekade, nämligen det förslag till systemskifte som ligger här i riksdagen. Jag är faktiskt så klarsynt att jag ser att den fruktan som Lennart Daléus då uttalade för detta har sin starkaste näring i den situation som skulle inträffa för glesbygd och de delar av Sverige som har negativ befolkningsutveckling.

Ett systemskifte av detta slag med kraftigt sänkta skatter och minskade resurser till den kommunala verksamheten skulle innebära en utarmning av landsbygd och glesbygd av ett sällan skådat slag. Jag är inte blind. Lennart Daléus tog ställning förra gången vad gäller skattefrågorna. Det skulle vara intressant att höra Centerpartiets uppfattning om systemskiftesfrågorna i Stockholm, eftersom det kan vara rikspolitik efter nästa val.

Den svåraste uppgiften vi har, Lennart Daléus, är att det är svårt att hitta åtgärder som ger konkreta resultat snabbt inom regionalpolitiken. Vi kan fortsätta att satsa på högskolorna runtomkring i landet. Det kommer vi att göra. Vi kan lägga fram mycket ambitiösa infrastrukturpropositioner. Det kommer vi att göra. Vi ska se till att vi bygger vägar och reparerar vägar och se till att Sverige blir rundare på så sätt. Vi ska oerhört intensivt försvara det kommunala utjämnningssystemet, som också är under attack i samma systemskiftesdebatt som jag nyss återopade. Om systemskiftet skulle genomföras skulle det utarma stora delar av Sverige.

Här är fundamenten i en god regionalpolitik: utbildning, infrastruktur och likartade ekonomiska förutsättningar. Men det räcker inte. Vi måste

gå vidare. Jag är tacksam för alla goda förslag och idéer och samarbetar gärna med Centerpartiet på detta område.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Anf. 16 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är rätt att jag hade synpunkter på sådana saker som moderaternas skattepolitik. Jag kan ha synpunkter på och jag försvarar gärna skatteutjämningen när jag talar med dem. Nu talar jag med statsministern, och jag vet att han är socialdemokrat och regeringschef.

Problemet är att när statsministern säger att den skattepolitik som jag kritiserade förra gången vi hade partiledardebatt här i kammaren kan leda till ojämlikhet ute i landet kan det vara rätt. Men poängen är att den politik som förs i dag leder till ojämlikheter ute i landet. Det är problemet.

Jag betvivlar inte statsministerns ambitioner. Men den förda politiken leder just till den bild jag har beskrivit av hur människor känner det ute i landet. Vägarna är inte farbara, grundservicen finns inte tillgänglig och skolor stängs. Det är inte ett resultat av en möjlig, osannolik, kommande moderat skattepolitik. Det är i stället resultatet av den politik som förs den dag som i dag är. Det är problemet.

Jag tar upp den här frågan med statsministern därför att jag vet att egentligen ingen annan kommer att föra debatten i den här kammaren i dag med kravet att det ska finnas en livskraft i hela landet. Därför kunde det vara intressant om statsministern kunde hjälpa mig att föra in frågan i detta parlament om vi inte måste ha mer än vaga formuleringar och i stället måste ha konkreta förslag, må det gälla infrastruktur, vägar eller statlig garanterad grundservice.

Debatten förtjänar att föras. Lite mer konkreta förslag tror jag skulle hjälpa inte bara oss utan också människor i hela landet.
(Applåder)

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är konkretion när vi talar om vägbyggen, det kommunala utjämningsystemet och att sprida högskolor över hela landet. Det är åtgärder som också bygger på att vi har en vilja att fördela rättvist och jämlikt. Det bygger också inte så sällan på att vi har skattepengar att fördela.

Jag är inte på något sätt nöjd med dagens situation. Jag är glad att inte heller Lennart Daléus är det. Där vi är i dag har vi kommit en bra bit på väg. Men vi är inte nöjda. Vi har kommit så här långt därför att vi förra mandatperioden hade ett fruktbart samarbete.

Många av de förutsättningar vi nu har, har Socialdemokratin och Centern skapat tillsammans. Fyraprocentmålet för den öppna arbetslösheten var också ett ställningstagande från Centerpartiet. Den ekonomiska saneringen, smärtsam och svår, gjordes tillsammans med Centerpartiet. Det har ni all heder av.

Man kan inte gå därifrån till att säga att allting i dag skulle vara bra. Så är det inte. Men vi måste komma ihåg vilken historia vi har gått igenom tillsammans när vi röjde upp efter dem som inte riktigt klarade av att ta ansvar för landet. Så var det.

Låt oss gå framåt tillsammans och fortsätta att pressa arbetslösheten. Jag tror inte att Lennart Daléus har någonting viktigare att bidra med till regionalpolitiken än just fortsatt fallande arbetslöshet, bra infrastruktur,

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

utbyggd högskola och ett rättvist utjämnningssystem. Där är hörnstenarna. Samarbetet ser jag fram emot.

Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Först var jag mycket bekymrad över Göran Perssons inledningsanförande. I det frustade det av självgodhet. Han berörde över huvud taget inte det stora nationella krisområdet skolan. Men sedan kom han på slutet in på det med några ord. Då blev jag ännu mer bekymrad.

Det han då sade var först något om resurser, som om skolans problem i dag huvudsakligen är resursproblem. Sedan kom han in på att valfriheten i skolan är det stora problemet, dvs. att det faktum att kanske 3 % eller någonting sådant har valt en annan skola än den kommunala skulle vara någon grundförklaring till de enorma problem vi ser i dagens skola. Det är det inte.

Alla som har någon kontakt med verkligheten vet att det finns många andra problem än resursproblem och att valfriheten inte alls är något grundläggande problem. Ett problem är arbetsron. Lärare måste arbeta i en arbetsmiljö som är helt orimlig. Lärarna är verkligen vår tids hjältar som dag efter dag försöker åstadkomma någonting positivt i den miljön.

Det gör de just för att leva upp till det Göran Persson talade så vackert om, att alla ska ha samma möjligheter. Sanningen är den att det är just de som behöver skolan bäst som vi sviker när vi låter skolan förfalla som den nu gör. Har Göran Persson ingenting att säga till de som oroar sig över skolan när det gäller en omläggning av skolpolitiken?

Jag ser att Ingegerd Wärnersson är här. Kommer hon att vara kvar? Får vi inga nya signaler om hur skolan kan lyfta och den nuvarande utvecklingen vändas?

(Applåder)

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har ofta förvånat mig över den brist på nyans som finns i Lars Leijonborgs beskrivning av den svenska skolan. Det är en fälla som kanske ett oppositionsparti går i när man söker en profilfråga. Men det är ingen rättvis beskrivning ni ger av den svenska skolan. Det finns problem – det känner vi alla – i vårt skolväsende, precis som i skolväsenden i västvärlden i övrigt. Där finns många människor som gör oerhörda arbetsinsatser. Det vet vi. Kalla dem gärna hjältar. Glöm inte bort barnen och deras föräldrar när ni utnämner hjältar. De gör också insatser.

Men att säga att detta rakt igenom är dåligt och att vi känner ett tillkortakommande om vi jämför oss med andra är falskt. Så är det inte. Tvärtom stoltserar vi med att vi i varje ny generation ser unga människor från vårt land som konkurrerar framgångsrikt runtomkring i världen. Vi är med i spetsteknologierna; vi är med i det som bryter fram. Allt sådant vore fullständigt omöjligt om Folkpartiet hade haft rätt i sin beskrivning av den svenska skolan. Sans och balans skulle inte skada.

Jag menar att vi gjorde skolan fattigare under 90-talet. Det var många som försvann: speciallärare, talpedagoger, kuratorer, fritidsledare – vuxna som fanns runtomkring barnen för att deras inläring skulle fungera väl. De försvann på grund av den ekonomiska krisen. Nu ska vi se till så att de kommer tillbaka igen, därför att vi har råd med det.

Vi skärper gärna kunskapskraven och diskuterar gärna olika typer av förändringar i läroplanerna, men vi kommer aldrig någonsin att tro att det går att genomföra progressiva förändringar i den svenska skolan om vi inte också är beredda att satsa nya resurser.

Folkpartiet får välja. Antingen reglerar ni ihop med moderaterna och stöder deras förslag om minskade resurser till offentlig sektor, eller så söker ni samarbete med oss, som vill öka resurserna till skolan. I det valet har ni faktiskt hittills valt fel och satsat på moderaterna.

Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Visst behövs det resurser till skolan, men man gör skolan största tänkbara otjänst om man inbillar folk att skolans huvudproblem är resursproblem. Visst finns det svenska ungdomar som är jätteduktiga när de läser utomlands, men det är de ungdomar som klarar sig bra i alla skolsystem. Vad vi nu talar om är skolan som utslagningsmaskin, där färre och färre klarar kunskapskraven, där fler och fler hamnar på det s.k. individuella programmet i gymnasiet, där färre och färre söker lärarutbildningar och där lärarbristen blir större och större. Häromdagen stod det i tidningen om Oxelösund, där grundskoleelever får undervisas av gymnasieelever därför att alternativet är att annars ställa in lektionerna. Det är inte Oxelösunds rektors fel. Det är knappast kommunledningens fel heller, utan det är regeringens fel, som år efter år vägrar att inse att den svenska skolan är på fel kurs och att grundproblemet är den inriktning som skolpolitiken har.

Jag begärde replik på Göran Perssons anförande, fru talman. Han är ansvarig för regeringens sammansättning och ytterst ansvarig för regeringens politik. Han säger att han gärna skärper kunskapskraven. Men några sådana signaler hör vi aldrig från Ingegerd Wärnersson. Hon stod här i talarstolen och sade att hon ryser när hon hör oss hävda att det inte bara är mobbarnas situation utan också mobbningsoffrens som skolministern måste ägna sig åt. Det är hon som vägrar att inse att vi har rekryteringsproblem när det gäller lärare.

Det är därför jag frågar om statsministern inte har något positivt att säga till dem som är djupt bekymrade över den svenska skolans kris.
(Applåder)

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Så kom då Lars Leijonborg ett litet stycke på vägen. Visst behövs det mer resurser, sade han i sitt andra anförande. I det första var budskapet det rakt motsatta. Men låt oss tillgodoräkna oss detta: Det behövs mer resurser.

Varför, Lars Leijonborg? Jo, det sade du också i ditt andra anförande. De mest begåvade eleverna klarar sig nog i alla skolsystem. Men det som har varit utmärkande för det svenska skolsystemet har varit att vi har haft ambitionen att också de pojkar och flickor som inte haft så lätt för sig ska kunna gå igenom grundskolan och gymnasieskolan med godkända betyg. För att klara en sådan uppgift, Lars Leijonborg, krävs det större och fler lärarinsatser. Det krävs insatser av människor som kan stötta också socialt. En bråkig elev och en elev som har det stökigt är också en elev som inte klarar inläringen.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

För att möta det problemet – för att göra någonting åt detta – har Inggerd Wärnersson fått presentera en omfattande satsning för 15 000 fler vuxna i skolan som vi betalar med egna pengar – inte med lånade. Där, Lars Leijonborg, har ni valt att luta er emot det parti som säger nej till den satsningen. Det är dem ni ska regera ihop med.

Om Lars Leijonborg tror på den analys han själv gör – att det är de elever som är svagast som sitter sämst till i den svenska skolan – måste han också vara anhängare av att vi satsar resurser på att möta just deras problem. Det gör man inte med några stolta deklARATIONER i olika typer av skrivningar. Det görs i klassrummen. Det görs ute i skolorna. Det görs med fler vuxna pedagogiskt insatta personer bland barnen i deras verklighet. Inte är det väl resurser i överflöd som har fått Oxelösund att ställa in lektioner? Det är naturligtvis brist på resurser.

Låt oss se verkligheten. Samarbeta gärna, men välj vilken sida ni ska stå på, annars förlorar ni all trovärdighet i skoldebatten.

(Applåder)

Anf. 22 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det fanns några välkomna besked i statsministerns inledning. Dels kommer det åtgärder för ökad integration och minskade klyftor, dels kommer det inte bara nya målsättningar utan också åtgärder för minskade koldioxidutsläpp.

Jag har tre frågor till statsministern. Integrationsfrågan är central om vi vill bygga ett långsiktigt hållbart samhälle. Vi har tillsammans med regeringen sedan tidigare anslagit medel i den s.k. storstadssatsningen, som bl.a. gör det möjligt för skolor i invandrartäta storstadsområden som Rosengård i Malmö att söka extra resurser. Är statsministern beredd att i vårbudgeten stödja ett förslag från oss gröna om att bredda storstadssatsningen så att det blir möjligt att skapa extra skolresurser för invandrartäta områden också i något mindre storstäder som Växjö och Norrköping?

När det gäller barnbidragshöjningen kan jag säga att vi har medverkat till den och tycker att den är bra. Jag delar Gudrun Schymans uppfattning att det är oacceptabelt att de som bäst behöver barnbidragshöjningen inte får någon del av den, eftersom deras socialbidrag sänks med samma belopp. Jag hörde i och för sig tidigare statsministerns resonemang om att minska bidragsberoendet, men jag tror inte att det är så särdeles många socialbidragstagare som blir oberoende för att de får 100 kr mer i månaden per barn. Därför ställer jag frågan om statsministern är beredd att i vårbudgeten stödja ett förslag från oss gröna om att ändra reglerna, så att barnbidragshöjningarna inte med automatik resulterar i sänkt socialbidrag. Det ska krävas ett aktivt beslut för att sänka socialbidraget så att det inte, som såvitt jag förstår gäller i dag, krävs ett aktivt beslut för att låta bli att sänka socialbidraget.

Åtgärderna för minskade koldioxidutsläpp lät intressanta. Skulle statsministern kunna vara lite mer specifik och säga något om vilka åtgärder regeringen överväger och om det är åtgärdsförslag som med kraft kommer att drivas under ordförandeskapet?

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Norrköping är i mina ögon – jag är född i Vingåker – en mycket stor stad. Jag har ingenting emot att den ingår i en storstadssats-

ning. Om det är nya resurser det handlar om är det naturligtvis en budgetfråga i vanlig ordning, men låt oss konstruktivt diskutera detta. Det är inget löfte, men jag har som sagt ingen anledning att stänga en sådan dörr.

När det gäller socialbidragen och automatiken vill jag säga: Var försiktiga! Det är ingenting som säger att vi inte ska göra en väldigt kraftig satsning på barnbidragen. Låt oss säga att vi gör det och samtidigt har bundit upp oss på den här kanten med att automatiskt exkludera eller inkludera, vilket man vill, detta i socialbidragen. Då hamnar vi i ett väldigt svårt läge. Jag förutsätter att när vi kommer fram till vårbudgeten är det akuta problem som vi har diskuterat löst av kommunalpolitiskt begåvade personer. Jag tror att de löser det. Det är min bedömning.

När det gäller specifika insatser i koldioxidfrågan vill jag säga att vi faktiskt har en klimatkommitté som har lagt fram ambitiösa mål och en omfattande strategi för information. Men det är inte särskilt mycket konkreta förslag. Jag tror att man ska kombinera en målsättning med en konkretion av vad det betyder, för att man ska visa hur beroende vi är av att detta sker i takt med en omvärld. Det går inte att göra det här isolerat i Sverige. Vi måste göra det tillsammans med andra. Därför är Haag- och Kyotoförhandlingarna oerhört viktiga. Vi kommer att lägga ut den här typen av uppdrag på våra myndigheter och be om ett snabbt besked om vad det här faktiskt innebär konkret.

Anf. 24 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! När det gäller koldioxidproblematiken, växthuseffekten och den globala uppvärmningen såg jag något uttalande om att statsministern är beredd att verka för majoritetsbeslut i EU när det gäller miljöfrågor men inte när det gäller skattefrågor.

Är då frågan om en koldioxidskatt på en miniminivå en miljöfråga eller en skattefråga? Man kanske skulle kunna klassa den som en miljöskattefråga, om inte annat. Och det borde gå att dra en skiljelinje mellan miljöskatter och andra skatter, så att man inte behöver befara det som regeringen tydligen befara, nämligen att det blir ett slags sluttande plan om man öppnar dörren för majoritetsbeslut på skatteområdet över huvud taget, och då får vi en utveckling som vi inte vill ha.

Jag undrar om statsministern är beredd att verka för att åtminstone inleda en diskussion om att ha majoritetsbeslut när det gäller miljöskattefrågor.

En kilometerskatt i EU är en annan viktig miljöskatt för att man ska kunna motverka de ökande lastbilstransporterna. Kommer vi att få se något agerande av regeringen i den frågan? Och när, Göran Persson, ska vi äntligen börja göra någonting åt beskattningen av flygbränslet? Det är fullständigt orimligt att fortsätta med det system som vi har i dag där flygbränslet är helt befriat från miljöskatter. Är Göran Persson beredd att ta upp den frågan som en viktig miljöfråga och en viktig klimatpolitisk fråga under ordförandeskapet?

(Applåder)

Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är anhängare av högre miljöskatter i Europa. Därför tror jag inte på att detta beslut ska fattas med kvalificerad majoritet. Den

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

vägen är inte framkomlig. Jag är själv principiell motståndare till att fatta skattebeslut med majoritet. Det leder in unionen i en helt ny karaktär.

Jag är glad för att Miljöpartiet nu diskuterar unionen som ett instrument för miljöfrågor. Jag är också glad för att man säger att det finns en kärna som är konstruktiv och positiv i unionen. På det området närmar vi oss mer av en samsyn, och det är jag faktiskt lättad över.

Jag kan nu inte säga exakt hur arbetsprogrammet kommer att se ut för Kjell Larssons del när det gäller olika typer av miljöskatter, men för samtliga de som vi har diskuterat gäller att det är enhällighet som är framgångsvägen, och jag tror att det går snabbare, paradoxalt nog, än att söka striden om den stora skattefrågan när det gäller majoritetsbeslut.

Anf. 26 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag ska med glädje besvara Göran Perssons fråga om vilket mitt drömland är. Men låt mig först önska Göran Persson lycka till. Uppdraget för Sverige att vara ordförandeland i den europeiska unionen är mycket viktigt. Inte minst gäller det den fråga som vi moderater och regeringen är helt överens om, nämligen den historiska uppgiften att föra in de länder i den europeiska unionen som för bara drygt tio år sedan förtrycktes under kommunismen och vanstyrdes under socialismen. Regeringen kan i det avseendet räkna med vårt fulla helhjärtade stöd.

Särskilt mycket stöd från Vänsterpartiet och Miljöpartiet lär det ju inte bli. Deras ambition är ju i stället att under ordförandeskapshalvåret driva en kampanj mot den europeiska unionen. Det är ett av många skäl till att regeringen borde säga upp bekantskapen med de partierna. Det är ju orimligt i längden att bygga sitt parlamentariska stöd på partier som i en så grundläggande fråga har en helt avvikande uppfattning mot vad regeringen har.

Fru talman! Mitt drömland är Sverige, ett nytt och friare Sverige, ett Sverige där alla är delaktiga, där alla kan växa på sina egna villkor, inte på Göran Perssons. Göran Persson sade att han inte tycker att det ska vara frihet bara för några. Så långt håller jag med honom. Men hans och socialdemokraternas dilemma är att den politik som de företräder faktiskt leder till frihet för några men inte för alla.

Vi kan se hur det ser ut när det gäller sjukvården. Fler och fler som har råd börjar köpa privata sjukförsäkringar för att slippa stå i köer i vården. Samtidigt får de som inte har tillräckligt mycket kvar av sina inkomster efter skatt – Göran Persson menar att man ska få behålla så lite för att han och hans politikervänner hanterar pengarna bättre – vackert stå kvar i kön om det inte finns någon plats på just den vårdcentralen eller just det sjukhuset. Och det är köer som fortfarande kan vara flera år. Jag hörde ett exempel om en dam i Göteborg som fick vänta i flera år på en undersökning vid 79 års ålder. Hon var drabbad av polio och behövde en vidare undersökning. Det är ett hån mot en gammal människa att det över huvud taget ska kunna vara på det viset.

Göran Persson talar mycket om skatterna. Han gillar ju skatter. Jag tycker också att skatter behövs för att finansiera det som måste vara gemensamt, och det är mycket, men skatterna ska inte vara högre än de behöver vara. Det insåg ju Gustav Möller en gång i tiden. Han sade att det var stöld från de fattiga att ha alltför höga skatter. I det här avseendet har ju socialdemokratin åter svikit gamla värderingar. Och hur ser detta

med rättvisa skatter ut? Förmögenhetsskatten tvingades man slopa för några personer med mycket stora miljardförmögenheter. De betalar inte förmögenhetsskatt på stora delar av sina tillgångar medan de änkor som bor i hus som har taxerats upp ska betala förmögenhetsskatt. Det är orättvisa skatter. Höga och orättvisa skatter är vad socialdemokraterna står för.

Hur blir det med valutan för skattepengarna? Thomas Bodströms, den nye justitieministerns, ambition är att vi ska öka antalet poliser från 16 300 till 16 800. I morse var det skottlossning på Stureplan igen. När man ringer och anmäler inbrott på landsbygden säger de: Ska vi verkligen ta upp anmälan? Vi kan ändå inte göra någonting. Vad får vi för valuta för skattepengarna när inte sådana saker fungerar eller när sjukvården inte kan hanteras i det system som Göran Persson står för?

Hur är det med människors möjligheter att klara sig och räcka till både ekonomiskt och i andra avseenden när Göran Persson och Gudrun Schyman ska avgöra deras ekonomiska vardag genom att stå här i kammaren och diskutera? Nu höjs barnbidraget med 100 kr, och då sänks socialbidraget med 100 kr. Man diskuterar om man kan göra något annat med bidragen. Och så är det föräldraförsäkringen och det ena bidraget efter det andra. Varför kan inte människor få behålla så mycket av sina egna inkomster efter skatt att de allra flesta inte behöver bidrag? Då skulle bidragen verkligen reserveras för dem som behöver bidragen, så att de räcker till och ger en dräglig tillvaro.

Det är ju nu i dagens Sverige som det bara är frihet fullt ut för några, inte för alla. Det är det samhället som jag vill byta.

Jag skräms när jag läser Aftonbladets serie om nyfattigdomen som Göran Persson också har läst. Men jag skräms också av intervjun på tre sidor med honom i går där det inte fanns några lösningar. Man sitter fast i detta. Man ska ta hand om människor, och när man inte klarar det är man ledsen, men det blir ingenting. Så får det inte vara i Sverige, inte i mitt drömland i alla fall.

I förrgår började en serie om skolan i TV 4, en serie som visar oro, oordning och elever som har svårt att få förutsättningar att lära sig någonting. Så får det inte heller vara i det drömland som jag vill ha.

Hårdast drabbas barn av de här bristerna. Det är barnen som drabbas hårdast när föräldrarna är arbetslösa, inte bara ekonomiskt utan också genom att tilltron till förebilderna kanske inte blir vad den borde vara. Jag tror att det kan ligga bakom en hel del av den brottslighet vi ser – unga människor, oftast män, som inte har några riktiga förebilder eller någon stadga. Det kan gälla invandrabarn och andra barn. Detta är ett problem.

Barnen drabbas av att föräldrarna varken räcker till när det gäller tid eller ekonomi. Och barnen drabbas naturligtvis av en skola som inte ger tillräckligt bra kunskaper för att man ska klara sig i livet på ett bra sätt. Det är detta som måste förändras.

Hur ska vi då förändra det? Jo, vi måste återigen få en tilltro till människors förmåga att i normalfallet klara många saker själva. Vi måste ge dem rätten att kunna välja, att styra och ställa och ta kontroll över sin vardag, och reservera det vi ska diskutera och besluta om i Sveriges riksdag och i kommuner och landsting runtom i Sverige till det som verkligen behövs. Det är vad vi ska göra.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

När det gäller sjukvården ska vi ha en gemensam, solidarisk finansiering. Var och en betalar efter sin förmåga. Men man ska få sjukvård efter behov. Så är det inte i dag. I dag får man sjukvård efter hur landstings- eller regionpolitiker har lyckats klara sin uppgift att fördela resurser till lasarett och vårdcentraler. Det är inte behovet som styr utan politikerna, och då går det snett. Det ska vara gemensam finansiering, men sedan ska patienten ha en rätt att välja. Om det egna landstinget, som det nu ser ut, inte kan ge vården ska man ha rätt att vända sig till någon annan som kan ge vården i tid.

Vi ska frigöra vården på det viset inte bara därför att patienterna ska välja utan också därför att de som jobbar i vården är de som bäst vet hur man organiserar vården så att det blir bra för de som är anställda och därmed bra för dem som söker vård. Det är den förändringen vi ska göra, den valfriheten vi ska ge. Jag är övertygad om att sjukvården behöver mer resurser, men sjukvården behöver utöver mer resurser i framtiden en annan organisation där de som jobbar i vården kan bestämma över vården.

Vi ska ha skatter som tas ut efter förmåga. Men vi ska inte ha högre skatter än vi behöver ta ut. Om vi lämnar tillbaka mer av ansvar till människor, mer av förmåga att klara sig själv, blir ju skatterna lägre. Vi ska ha låga och rättvisa skatter, och det ska vi ha genom att i framtiden se till att den tillväxt som under tre decennier mest har gått till det offentliga i huvudsak går till vanliga människor så att deras skatter blir lägre år efter år och inte höjs år efter år – som nu när fastighetsskatterna höjs och energi-, olje- och elskatter höjs.

Vi ska ha en skola som också är gemensamt finansierad. Men vi ska inte ha en skola där Göran Persson oroas av att fler vill välja skola. Alf Svensson och Lars Leijonborg tog upp detta på ett förtjänstfullt sätt. Det visar skillnaden mellan vad en borgerlig regering skulle kunna åstadkomma och vad Göran Persson vill åstadkomma: att snäva in människors valfrihet. Det är ju alltid så att några få kan betala vad det kostar för skolan fullt ut. Men det är ingenting som vanliga människor har råd med – om inte vi sätter instrumentet rätten för alla att välja i deras händer. Det är det vi måste göra, Göran Persson – finansiera skolan gemensamt, men se till att man har en rätt som förälder och som elev att välja en bra skola och välja bort en dålig skola. Alla ska ha den möjligheten. Man ska inte snäva in det bara för att några nu har börjat få den möjligheten, vilket i grunden är bra.

Vi ska också här låta dem som jobbar i verksamheten få en chans att bestämma. Pengarna ska gå till skolorna direkt, inte via kommunerna. Rektorerna ska inte vara kommunala budgetberedare. En rektor ska vara den främsta pedagogen eller organisatören i skolan och verkligen jobba med skolan, inte ha en ständig förhandling med kommunpolitikerna. Pengarna ska gå direkt till skolan.

Så har vi jobben, grunden för välbästand och välfärd. Allt tyder på att det är dags att göra bokslut över den högkonjunktur vi har levt i. Om det blir en mjuk eller hård landning är svårt att säga. Men vi vet att när vi går in i det som inte längre är en lika stark högkonjunktur har vi en arbetslöshet som är högre än den någonsin varit i modern tid i en högkonjunktur. Det är inget bra utgångsläge. Under de år som gått har ju regeringen avstått från att försöka göra någonting åt detta genom att förbättra före-

tagsklimatet ännu mer. I stället har man slagit sig för bröstet och surfat på den telemarknadsavreglering som den borgerliga regeringen genomförde och som gav Ericsson och många andra företag luft under vingarna i än högre grad än man hade tidigare. Det är för lite gjort. Mycket måste göras för att skapa bra förutsättningar för företagare runtom i Sverige, de som finns och de som ännu inte finns, att ge alla de nya jobb som behövs.

Fru talman! Sverige kan bli ett drömland. Men då behövs en ny regering och en ny politik. Då duger inte den socialdemokratiska modellen, som Göran Persson vill driva vidare. Vår uppgift i en ny regering ska vara att skapa förutsättningar för att alla som kan arbeta också ska ha ett arbete, att se till att den som har ett arbete också kan försörja sig på sin egen arbetsinkomst och sätta av till ett eget sparande, en egen trygghet. Men självfallet är det också vår uppgift att se till att när vi måste lösa uppgifter gemensamt ska det fungera väl, att man får valuta för skattepengarna – en sjukvård utan köer, en skola som ger kunskap till alla barn. Så vill vi moderater bryta upp det nya klassamhället och lägga grunden för ett Sverige där ingen lämnas efter, ett Sverige där alla tillåts växa sig starka av egen kraft.

(Applåder)

Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Bo Lundgren vill leka affär. På alla samhälls- och livets områden ska vi gå omkring som glada, köplystna konsumenter och fritt välja bland varorna som står uppradade på hyllorna. Det är väl den dröm som är Bo Lundgrens och Moderaternas. Då vet vi ju ganska väl vilka det är som inte kommer in i köpcentrumen. Det ser vi ju om vi tittar oss omkring i Sverige och i världen. Det finns människor utanför, och det finns människor som inte ens kommer fram till portarna. Vi vet att har man inga pengar på fickan är det ingen idé att man går dit över huvud taget. Har man inget jobb får man inte köpa något på avbetalning heller. Då är man inte kreditvärdig. Jag tror att det är väldigt många som skulle hamna i den situationen i det drömland som Bo Lundgren skissar på – ett utanförskap som skulle vara betydligt större än det vi dessvärre kan se också i dag. Jag ska återkomma till det i mitt huvudanförande.

Bo Lundgren talar om att Vänsterpartiet motarbetar den europeiska utvidgningen. Då vill jag tala om för Bo Lundgren att det gör vi alls inte, tvärtom. Vi är ivriga förespråkare för en utvidgning. Vi tror att det är väldigt bra med en utvidgning, som också naturligtvis kommer att beröra de länder i Östeuropa som ännu inte är kandidatländer eller som ännu inte står på listan för att bli med. Att samarbetet österut utvecklas tycker vi är otroligt bra. Det kommer också att leda till att tanken på en västeuropeisk eller centraleuropeisk superstat med en egen statsbildning kommer att förtvina. Vi kommer att få ett starkt mellanstatligt samarbete, och det tycker vi är utmärkt.

Dessutom tycker jag att det är lite osmakligt att Bo Lundgren riktar kritik mot att fler kommer att kunna göra sina röster hörda under det svenska ordförandeskapet än de som sitter i presidierna. Vi har inte åsiktsmonopol i det här landet, Bo Lundgren.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 28 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Min kritik i det avseendet gällde inte Gudrun Schyman. Den gällde Göran Persson, som har valt sitt sällskap. Jag tycker att han skulle göra slut med det. Så enkelt är det. Det är inte bra för den europeiska unionen, och det är inte bra för Sverige – det är jag övertygad om.

Gudrun Schyman inleder ganska klokt, tycker jag, genom att beskriva vad som händer när man inte har pengar på fickan, när man är beroende av att Gudrun Schyman och Göran Persson står här i talarstolen, som ni har gjort i dag, och säger: Hundra kronor upp på barnbidraget, då går socialbidraget ned, kan vi göra några förändringar i detta? Visst, bidrag är också kontanter. Men varför inte göra att så få som möjligt behöver bidrag, se till att så många som möjligt har jobb och en lön som man kan leva på när man jobbar? Det borde rimligen vara en uppfattning som Vänstern skulle företräda.

Fast egentligen inte.

Ni är de största socialisterna i Sveriges riksdag. Det är alldeles uppenbart. Ni driver kampanj mot att det lilla som finns av frihet att välja också ska försvinna. I min hemstad Kristianstad har jag för mig att det nu börjar en kampanj mot privatiseringar, dvs. man ska inte få välja alternativ i skola och vård. Det lilla som finns av att fler än några få ska få välja ska pressas tillbaka.

Det intressanta är ju att detta samtidigt är ett hot mot kvinnor. Ni säger att kvinnor, eftersom de väldigt ofta jobbar i den offentliga sektorn, många gånger inom vård och skola, bara ska ha en arbetsgivare. Hur ska man kunna få belöning för sin prestation? De erfarenheter vi ser i dag visar att de som kan jobba alternativt blir mer nöjda. Det börjar pressa upp lönerna för de kategorier som behöver högre löner. Då fungerar det bättre för de kvinnor som jobbar.

Vänstern är ju det mest kvinnofientliga partiet i riksdagen. Ni vill snäva in möjligheterna för dem som verkligen behöver minska arbetstiden att kunna göra det genom att alla ska tvingas till kortare arbetstid, för att ta ytterligare ett exempel, Gudrun Schyman.
(Applåder)

Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är tur att det finns fler utanför riksdagen, Bo Lundgren, som har förstått att det största hotet mot kvinnans frigörelse är den moderata medelålders mannen. Han är ju väl representerad av sin partiledare.

Jag tror inte alls att Göran Persson ska göra slut med mig. Jag har dessutom lite svårt att se vem han skulle inleda ett förhållande med om det inte var med mig. Det kunde i och för sig vara intressant att se vad som hände. Men jag tror nog att vi ska fortsätta att hålla ihop, för vi har en gemensam syn på att välfärd ska vara generell, att vi ska ta ett gemensamt ansvar och att solidariteten i samhället ska utgå från en tanke om varje människas lika värde. Den ska utgå från en tanke om mänskliga rättigheter, inte en tanke som bygger på välgörenhet, där manna ska regna från de rikas bord. Där har vi en stor skillnad mellan höger och vänster. Det är en stor ideologisk skillnad.

Är det individerna som ska styra och ställa, där den som har mest makt också tar för sig mest, eller ska vi ta ett gemensamt ansvar och

bygga ett samhälle utifrån grunder som heter rättvisa och solidaritet? Det där är en fråga som också går igen, Bo Lundgren, när vi tittar närmare på kvinnors situation.

Jag tror att det är helt nödvändigt för kvinnor att få högre lön, att få bättre betalt för sitt arbete. Det får vi inte genom att byta arbetsgivare. Det får vi genom att arbetsgivaren förändrar sin inställning till det arbete som kvinnor utför. Det får vi genom att arbetsgivaren ökar sin insikt om att arbete som har att göra med vård och omsorg om människor är lika viktigt och lika produktivt som det arbete som utförs inom varuproduktion. Den insikten och den medvetenheten har inte alla arbetsgivare. Det är vi politiker som är arbetsgivare. Det är vi som har det ansvaret, Bo Lundgren. Det kräver mer pengar till de här verksamheterna. Det rimmar illa med era krav på sänkta skatter.
(Applåder)

Anf. 30 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur fast det här förhållandet egentligen är, förlovning, giftermål eller samboförhållande. Jag kan inte bedöma det. Oavsett vilket tycker jag: Bryt upp, Göran Persson, bryt upp! Kanske fel i replikordningen, men jag vill göra den uppmaningen i alla fall. Det tror jag är bra för Sverige, bra för den europeiska unionen.

Jag tycker verkligen inte att manna ska behöva falla på den fattige från den rike mannens bord. Jag tycker heller inte att manna ska komma från politikernas bord.

Gudrun Schyman talar om att kvinnor inte behöver fler arbetsgivare, att kvinnor behöver en arbetsgivare som kan ta ställning till att kvinnors arbete borde betalas bättre. Men så har det inte varit. Monopoliseringen av vården exempelvis har lett till att man har haft en lönebildning som inte har fungerat. Det är först när alternativ börjar komma fram som man får en bättre situation. Att förneka kvinnor rätten att ha fler arbetsgivare är skandal och kvinnofientligt.

På samma sätt säger man: Nu ska vi lagstifta om kortare arbetstid för alla, oavsett behov, oavsett om man vill. Det är klart att det blir mindre utrymme för att skapa förutsättningar att korta arbetstiden för dem som verkligen behöver. Skälen är två: Dels fungerar ekonomin sämre när alla jobbar kortare, dels blir det mindre kvar för den som verkligen behöver om man fördelar någonting på många. Av bägge skälen är det fel politik.

För att inte tala om hur ni har svikit änkorna. Änkepensionerna lovade ni att rätta till. Det gjorde ni heller inte. Ni driver riksdagens mest kvinnofientliga politik. Så besvärligt är det. Det är ett av skälen för Göran Persson att bryta upp från Gudrun Schyman.

Vården behöver, både för patienterna och för de anställda, fler alternativ. Det man gör i Stockholms läns landsting är att korta köer: mer resurser till vården, kortare köer och en bättre situation för de anställda. Det är det kvinnor behöver. Det är det patienterna behöver.
(Applåder)

Anf. 31 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag ska egentligen bara kolla en grej med Bo Lundgren. Moderaterna var tidigare ett parti som profilerade sig lite som ett parti som tyckte att IT-frågorna var viktiga. Men sedan gjorde man inte så

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

mycket åt dem för att få den nya tekniken och de nya möjligheterna att nå alla människor i landet. Det är klart att om man inte gör någonting, inte strävar åt det hållet, permanentar man klyftor som redan finns mellan människor och regioner.

Det är ingen hemlighet vilka det är som hamnar vid sidan av om det som heter bredband byggs ut på marknadens villkor. Det handlar om människor som inte bor i de stora städerna, människor som inte bor längs de stråk som marknaden tycker är lönsamma.

Nu har, fru talman, ett analysföretag som heter Forrester kollat det här. De kan bedöma att ungefär 40 % av Sveriges befolkning om fem år kommer att ha tillgång till bredband. Då har man inte satt bredbandskravet särskilt högt, 40 % på fem år. Det ska, utan att krångla till debatten, ställas i kontrast till det näringsministern har sagt tidigare om 98 % år 2002. Men det ska vi förstås återkomma till 2002.

Man kan hävda att bredband eller inte är vars och ens val. Men riktigt så är det inte, därför att bredband och telekommunikationer kommer ganska snart att vara lika viktiga som vägar och järnvägar och vara någonting som människor behöver för att kunna bo, arbeta och verka överallt. Då kommer naturligtvis frågan till Bo Lundgren: Vad tänker Bo Lundgren och Moderaterna göra för att tillförsäkra alla människor i landet denna möjlighet till utveckling?

Anf. 32 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad som föranledde Lennart Daléus att utnyttja riksdagens talarstol och repliker till något som vi kunde ha avhandlat mycket enkelt. Han kunde ha ringt, vi kunde ha resonerat om detta och han kunde ha läst våra motioner.

Men frågan är väsentlig. Det har Lennart Daléus alldeles rätt i. Det är viktigt att se till att vi inte straffar ut någon del av Sverige från möjligheten att ta del av den nya tekniken, vilket också påverkar förutsättningarna för jobb.

Det farligaste vi skulle kunna göra vore om staten valde en lösning som skulle gälla i hela Sverige, att staten ska ta ansvar för att bygga på det sätt staten bestämmer. Erfarenheterna är förfärande. Marita Ulvskogs experiment med våra skattepengar och digital-TV leder med största sannolikhet till att vi får digital-TV senare än vi hade kunnat få om vi hade låtit marknaden fungera.

Men självklart kan det vara så att vissa delar av landet, sannolikt ganska begränsade, med den snabba tekniska utvecklingen ändå skulle ha svårt att få tillgång. I så fall tycker jag att det finns ett gemensamt ansvar för att lösa det, men det gäller inte helheten. Det är det som är problemet.

Stålverk 80 var en fantastisk idé för Luleå tyckte en del socialdemokrater och säkert en del andra också. Men Stålverk 80 blev inte av. Staten klarar inte den typen av stora insatser. Man är för trög. Man kan inte hantera situationen. Staten ska gå in när det behövs. Det ska staten också kunna göra i det här avseendet.

Anf. 33 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är olika vad man använder riksdagens talarstol till. Det är klart att man kan ringa, men en öppen diskussion kring många sakfrågor tycker man att Bo Lundgren skulle välkomna – även sådana

sakfrågor som han valde att inte ta upp i sitt anförande. Det är själva poängen. Här är en fråga där moderaterna tror sig ha någon sorts bild av ett modernt parti som arbetar med IT-frågor. Men i en av de viktiga debatterna i kammaren har Bo Lundgren ingen åsikt. Då är det rimligt att jag talar om för Bo Lundgren vad jag tycker är fel med moderaternas IT-politik.

Poängen är att om man inte ägnar sig åt att statligt ta ansvar för det tråkiga jobbet att gräva ned bredband och se till att de når ut till alla kommer några andra att göra det. Det kommer vara några som naturligtvis är intresserade av att få ut pengar. De kommer inte att tycka att det är intressant att bygga ut till alla ställen, och om de bygger ut till fler ställen kommer de inte att vara så öppna för att alla operatörer ska ha tillgång till nätet, dvs. alla dem som kan skicka ut någonting på nätet. Då kommer den problematiska situationen, nämligen att där vi vill skapa mångfald, spänning, möjligheter till arbetsinsatser, nöje, fritid, ett utnyttjande av IT-tekniken, bara blir möjlig om infrastrukturen – det grå, tråkiga – åstadkommes på något sätt. Bo Lundgren vill inte riktigt vara med om att med hjälp av ett statligt ansvar åstadkomma även den infrastrukturen.

Det är klart att vi kan prata om detta i andra forum också. Men tala nu om vilken plan, vilken vision, moderaterna har för att åstadkomma likhet i detta för alla människor i landet, inte bara längs de stora stråken.

Anf. 34 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Min förvåning berodde mer på att vi för några partiledardebatter sedan redan hade den frågeställningen uppe. Samma sak gäller nu. Det är oerhört viktigt att vi i Sverige ser till att bygga vidare på det vi gemensamt åstadkom i den borgerliga regeringen. När vi avreglerade telemarknaden var det ett initiativ som tog ned hinder och skapade förutsättningar för en expansion när det gäller telekom och IT. Det har lyft upp Sverige ganska högt. Det är klart att vi ska fortsätta med det.

Det gäller att ha en forskningspolitik som är positiv. Det gäller att ha regler som gör att både svenska och utländska forskare trivs med att vara i Sverige, få en kreativ miljö som är positiv. Det kräver att vi tar till vara tekniken, men det kräver inte att staten tar det övergripande ansvaret. Det grävs redan i dag. Det grävs mycket, och det kommer att hända mycket på området. I framtiden kanske det inte ens ska grävas därför att det är mobilt bredband som gäller. Då har vi en helt annan situation. Härjenedalen är ett exempel på hur man använder ny teknik i det avseendet.

Det är farligt när staten går in. Det är inte staten heller, utan det är alla ni som sitter på åhörarläktaren, sitter hemma och här i riksdagen, dvs. det är vi som gemensamt betalar skatter till staten. Det hela ska betalas på ett eller annat sätt. När staten går in får vi trögheten med politiska beslut. Det fattas beslut, investeringar ska göras fram och tillbaka, och sedan – hoppsan! – blir det fel. Exemplet digital-TV förskräcker.

Det finns först och främst en ambition från vår sida att ha en sjudande, kreativ och positiv miljö så att vi verkligen skaffar oss ny kompetens, ny kunskap och utvecklar våra företag, att se till att människor i Sverige, var de än bor, blir delaktiga i detta. Men vi ska inte ta ett övergripande ansvar för helheten. Dels blir det dyrare, dels blir det sämre.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 35 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Bo Lundgren ska lägga sig i vilka partier andra partier ska säga upp bekantskapen med.

Det är skönt att Göran Persson till skillnad från den enögde Lundgren är kapabel till att se båda sidorna i Miljöpartiets EU-politik. Vi är både kritiker och motståndare. Det finns många uppgifter att ta tag i under ordförandeskapet.

Det är t.ex. meningen att en strategi för en hållbar utveckling ska antas i juni vid Europeiska rådets möte i Göteborg. Jag hoppas att statsministern kommer att se till att ett förslag till den nya miljöstrategin offentliggörs redan i samband med rådsmötet i Stockholm i mars, så att miljöfrågorna kan diskuteras i samband med diskussionerna om social och ekonomisk utveckling.

Under våren ska det också komma ett förslag till ett nytt miljöhandlingsprogram. Här är det viktigt att den svenska regeringen ser till att skapa möjligheter till en bred dialog om programmet, där det civila samhället, medborgarna, också får komma till tals. Det finns en massa viktiga uppgifter att ta tag i.

Samtidigt finns det stora problem i EU, framför allt det demokratiska underskottet. EU:s negativa konsekvenser för svensk demokrati ska inte underskattas, speciellt om man, som vi gröna, företräder en aktiv deltagardemokrati. Det som skiljer EU från andra internationella samarbetsorgan är den underliggande processen mot ökad överstatlighet. Det är, och måste erkännas som, ett demokratiskt dilemma. Det är ett dilemma som förvärras av en eventuell EMU-anslutning.

Bo Lundgren säger, som vanligt, att Sverige behöver en ny regering. Men det enda han har att erbjuda är den gamla moderata skåpmaten, dvs. sänkt skatt och fler poliser. Tror Bo Lundgren verkligen att vi kan motverka skottlossningen på Stureplan med fler poliser? Kriminalitet har i huvudsak sin grund i utanförskap och underläge, socialt och ekonomiskt. Det bästa sättet att förebygga kriminalitet är att bygga ett rättvist samhälle med mindre klyftor, ett samhälle där medborgarskapet är viktigare än köpkraften – kort sagt ett helt annat samhälle än det Bo Lundgren vill bygga.

Anf. 36 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag tror att man kan förebygga brott och klara upp brott med fler poliser. Men jag är också övertygad om att det krävs en familjepolitik som ger familjer möjlighet att ge barnen en trygg uppväxt, en skola som präglas av värderingar som gör att man inte begår brott. Det är mycket som behöver göras i de sammanhangen.

Jag läste i dag en debattartikel där Miljöpartiet vill att Sveriges riksdag ska säga nej till Nicefördraget. Det innebär att säga nej till Estlands, Lettlands och Litauens medlemskap, för att inte tala om andra ansökanländers medlemskap i den europeiska unionen. Det är näst intill skandal att den socialdemokratiska regeringen vill samverka med ett parti som vill stoppa våra baltiska broderländers möjligheter att bli medlemmar så snabbt som möjligt i den europeiska unionen.

EU är ett redskap för att driva en bra miljöpolitik. Det gäller bara att välja rätt väg. Problemet med Miljöpartiet är att ni alltid väljer en väg

som innebär höjda skatter, dvs. högre uppvärmningskostnader för hushållen. Det är den vägen som är felaktig.
(Applåder)

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 37 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Vi motsätter oss inte alls utvidgningen, men vi vill ha ett annat EU än det Nicefördraget leder till. Vi tycker också att det är rimligt att ha en folkomröstning vid fördragsändringar av den betydelse som Nicefördraget innebär. Vi vill att östländerna, om de nu ska ansluta sig till EU, ska ha möjlighet att ansluta sig till ett annat EU än det Nicefördraget leder till.

Anf. 38 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Kvar står det faktum: Ni vill att riksdagen ska rösta nej till Nicefördraget. Det kommer åtminstone att väsentligt försena ett medlemskap. Ni är motståndare till att de länder som led under ett kommunistiskt förtryck nu snabbt ska kunna bli medlemmar i den europeiska unionen. Det är ett faktum.

När det gäller miljöpolitiken, där EU kan vara ett mycket bra redskap, vill ni välja en väg som innebär att hushållen ska betala höga skatter för sin uppvärmning och för sina transporter. Det är något som inte ger särskilt bra effekter på miljön. Det är fel väg att gå.

Anf. 39 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det blir en lite konstig debattordning. Efter vad jag förstår har varken Göran Persson eller Bo Lundgren tid kvar att gå in i någon debatt. Vi får kanske lösa det efteråt.

Jag skulle vilja börja med en fråga som har debatterats mycket i tidningarna de senaste dagarna, och det är riksdagsledamöternas arbetsförhållanden och våra resor. Jag reser mycket. Jag tror att jag är den partiledare som reser mest runtom i landet, flera gånger i veckan. Och det kostar. Det kostar att flyga, att åka flygtaxi och med andra transporter.

Jag gör det därför att jag tycker att det framför allt är min uppgift som partiledare, men också andra riksdagsledamöters uppgift, att vara ute i landet, att vara där människor är, att sitta ned vid människors köksbord och vid fikabordet på arbetsplatsen, att åka till skolor och prata med gymnasieelever, att träffa aktiva miljöorganisationer, besöka kvinnojouurer, träffa invandrarföreningar och hålla kontakt med folkrörelserna. Det ser jag som en viktig uppgift i mitt riksdagsarbete. Därför är jag ute och reser. Därför blir det också kostnader.

Jag tycker att det är ett nödvändigt verktyg som vi har som sitter i riksdagen, att vi ska använda de transporter som finns för den här kontakten med de människor som har gett oss det förtroende som har fört oss hit.

Jag tycker att det är klokt att vi har den ordningen att vi alla har fria resor. Skulle det vara de organisationer som bjöd in oss som betalade skulle det vara de rika organisationerna, företagens och kapitalets företrädare, som hade möjlighet att invitera riksdagsledamöterna till möten. Nu kan vilken grupp som helst, fattig eller rik, kalla på oss. Jag tycker att det är en alldeles utmärkt ordning. Det värnar om demokratin och alla

människors lika möjligheter att ta del av och påverka den politiska processen.

Jag reser till Luleå på fredag på begäran av fackliga företrädare för att diskutera Assi Domän och Vattenfall. De känner ett hot om privatiseringar. Jag tycker att det är klokt att de tar kontakt med mig som representant för ett parti som är med och diskuterar makt- och ägandefrågor i Sverige. Jag tror dessutom att vi har samma syn, så det blir en intressant diskussion. Det kommer att kosta pengar. Det kommer att kosta de 5 000–6 000 kr som jag enligt tidningarna gör av med i veckan. Jag tycker att det är värt pengarna. Jag hoppas att de människor som genom sitt förtroende har sett till att jag finns i den här kammaren också tycker att det är värt de pengarna.

Jag har rest mycket, och jag har fått många intryck från mina resor. Jag är överens med Göran Persson om mycket av beskrivningen av hur det ser ut i landet och de framgångar som har varit. Jag tycker naturligtvis att de är bra. Men jag är inte heller nöjd.

Det är framför allt några saker som är upprörande och som åtminstone ibland får mig att skämmas. En av de frågorna gäller våra gamla i landet, våra pensionärer, pensionärer som har låg eller ingen ATP. Många kommer fram till mig på möten och visar sina inbetalnings- och utbetalningslappar och talar om att de har fått 14 kr mer i månaden, och de talar om att det inte räcker, särskilt inte om man har dåliga tänder.

Det är en skam, tycker jag. Jag känner den när jag träffar de här människorna, kvinnorna och männen, som har byggt landet. Jag skäms. Vi måste kunna göra någonting åt det här, Göran Persson. Jag hoppas att vi gör det i vår, precis som med tandvården.

Det finns en annan fråga som bränner när jag är ute och som också får mig att skämmas, och det är när jag möter flyktingar som är i ovisshet och väntan för att de inte har fått besked om huruvida de ska få stanna eller inte. De har funnits här i landet länge, flera i många år, har fött barn här och rotat sig här. Men de går med en ständig oro inför vad det ska bli för beslut, när beslutet ska komma och hur det ska bli: Ska jag bli utkastad eller inte?

Det är en oerhörd stress, en psykisk stress, som vi vet har drivit flera i döden. Vi har inte dödsstraff i Sverige, men vi har en myndighetsutövning som ibland får precis samma resultat, och det är skam.

Jag skäms när jag möter de människorna. Jag kan inte tro att det inte går att göra något åt det, Göran Persson. Det måste gå för Sverige att ha en flykting- och invandarpolitik som är människovärdig, som är anständig och som är utformad på ett sådant sätt att vi inte driver människor i döden.

Även om vi får gå före kollegerna i den europeiska unionen och vara pådrivande i den här frågan tycker jag att vi ska vara det. Det finns ett starkt stöd för detta i den svenska befolkningen.

Jag har också stött på många ensamföräldrar under mina resor, mest ensamma mammor, som är förtvivlade över det som jag tog upp med Göran Persson tidigare om barnbidragshöjningen som inte kommer dem till del. Andra talar om att underhållsstödet, bidragsförskottet, har stått stilla de senaste tio åren. Det vet jag, för jag hade det själv eftersom jag är ensamstående mamma. Det har stått stilla medan allting annat har ökat. Det är klart att vi ska göra någonting åt det här, Göran Persson.

Jag träffar många som är väldigt upprörda över att aktivitetsgarantin fungerar så dåligt. Massor av människor menar att det här är ett ovärdigt sätt att bli behandlad på när man är arbetslös. Jag förstår dem när de berättar hur de blir behandlade.

Vi har gjort den här uppgörelsen om aktivitetsgarantin därför att vi menar att människor ska få ett värdigt bemötande och bli sedda som de individer de är, få enskilda handlingsplaner, tillsammans med en handläggare kunna göra upp en plan för sig själva som ska leda till arbete.

Att det här inte fungerar överallt har vi sett, och vi har tagit upp det i kammaren och diskuterat det med ansvarigt statsråd. Det måste naturligtvis gå att göra någonting åt också detta. Vi kan inte ha otydliga regelverk som försätter människor i pinsamma situationer där de känner sig nedvärderade och bortsorterade.

Jag ser en annan utveckling som är mycket oroande, och det är det faktum som också Göran Persson redogjorde för. Trots att det går bra generellt för Sverige finns det människor som inte följer med på välfärds-tåget. Det finns en struktur som lämnar människor utanför. Det finns naturligtvis ett växande missnöje bland dem, och det finns en växande vilja från den politiska högern att exploatera det här missnöjet. Jag säger inte att Moderaterna och Bo Lundgren gör det så väldigt direkt, men de är där i kanten och hackar.

Vi kan se i många andra länder hur en sådan här marginaliserad grupp människor har blivit ett lovligt byte för högerextrema grupper. Det är högerextrema grupper som kan exploatera ett utanförskap och en vilshenhet i organisationer och partier, och de för fram rent rasistiska, fascistiska och främlingsfientliga politiska förslag. Vi kan se hur sådana organisationer och partier vinner makt och inflytande också i parlamenten. Vi har ett stort parti i vårt grannland Norge. Vi har de här strömningarna i Danmark. Vi kan se det i flera länder i den europeiska unionen. I flera europeiska länder har man stora och relativt framgångsrika främlingsfientliga partier och grupper.

Vi har inte den utvecklingen här i Sverige ännu. Jag tror inte heller att Moderaterna blir bärare av detta – verkligen inte. De är för många som är genuint värdekonserverna, som är för goda för att föra en sådan här extrem politik. Men det kan komma en ny grupp, ett nytt parti. Det kan naturligtvis hända här i Sverige det som händer i våra grannländer och i samtliga västeuropeiska länder.

Jag tror att det finns en möjlighet för Sverige att undvika den utvecklingen. Det här är ju inte någon utveckling som bygger på naturlagar, utan det är en utveckling som bygger på politiska beslut och samhällsförändringar som följd av politiska beslut.

Vi har en chans, tror jag, att här i Sverige undvika en utveckling som vi kan se i så gott som samtliga andra västländer, att undvika en utveckling där vi får en permanent stor grupp av människor som står utanför systemen och där vi får en framväxt av en etablerad främlingsfientlighet och rasism och kanske t.o.m. uttalad nazism. Vi kan undvika det om vi förstår att väl hantera det förtroende som många människor har gett oss i de partier som i dag har ett samarbete, om vi förstår att väl hantera det förtroende som en välfärdsallians kan innebära.

Det är ett förtroende för just den produktiva rättvisan, ett förtroende för att det är genom att bygga en generell välfärd som omfattar alla som

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

vi också motverkar möjligheten och tendensen till den främlingsfientlighet, rasism, fascism och nazism som vi annars ser växa runtomkring oss, precis det som man gjorde på galan i Globen. Att ha gala i Globen är bra, men detta måste också fortplanta sig ned i samhällets vardag. Och där spelar skolan en stor roll. Därför är det oroande när skolan inte fungerar. Det är nämligen genom utbildning och kunskaper som vi höjer medvetenhetsnivån hos många. Och det är det som är motgiftet mot rasism, nazism, främlingsfientlighet, fördomar och rädsla. Det är den ideologiska kampen, och den finns i skolan. Det är därför som det är allvarligt att det är så illa ställt i många skolor. Därför måste vi satsa mycket på att återerövra kvaliteten i skolan.

Den här välfärdsalliansen har en möjlighet genom att vi fattar kloka beslut nu under denna mandatperiod och genom att vi bäddar för att fortsätta en välfärdsallians också efter nästa val. Då har vi en chans och en möjlighet att låta de många människor i detta land som faktiskt tror på rättvisan och solidariteten också få se dem genomförda i en politisk praktik som vi har möjlighet att utveckla genom en stark välfärdsallians. Jag tycker naturligtvis att vi ska ta den möjligheten. Och jag hoppas att socialdemokraterna ser på den här frågan på samma sätt, att vi som har rättvisa och solidaritet som inte bygger på välgörenhet utan på respekt för varje människas lika värde som värdegrund har ett gemensamt intresse. Då, Göran Persson, måste detta också innefatta respekt för kvinnors lika värde.

Jag noterade att både Göran Persson och Bo Lundgren talade om rättvisa och valfrihet, men ingen talade om kvinnor. Det är synd det, eftersom vi är många. Och vi är vid det här laget ganska uppretade på att ständigt bli betraktade som mindre värda. Det är faktiskt inte särskilt kul, ska jag säga. I praktiken faller det ut överallt, inte minst på arbetsmarknaden i form av lägre lön. Männen har lön, och kvinnorna har kön, och det är inte så mycket värt. 10–25 % mindre i livsinkomst är vår lott, skulle man kunna tro. Men så kommer det att se ut bara så länge som dessa fördomar finns kvar, de fördomar som säger att det arbete som kvinnor utför, vård- och omsorgsarbete och relationsarbete – oavsett om det är inom offentlig sektor eller i privat regi, Bo Lundgren – är mindre värt eftersom det ändå ska göras, och någon måste ju ändå göra det, så det är väl ingenting att ta betalt för. Däremot är det produktiva arbetet och teknikutvecklingen, som de potenta männen står för, mycket värt.

Denna obalans får vi nog ta och rätta till om vi menar allvar när vi säger att vi ska ha respekt för varje människas lika värde. Om vi tar detta till oss och känner på det på huden, och kanske t.o.m. under huden, och tar det in i våra hjärtan innebär det faktiskt att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Då har det samma tyngd som de andra diskrimineringsfrågorna. Det handlar om mänskliga rättigheter, och det är det som ska vara grunden i vårt samhällsbygge. Det kommer att ställa till en väldig revolution när vi alla inser detta, också vi som är arbetsgivare och vi som är politiker. När vi förstår att reproduktion och produktion hänger ihop, då kan vi nog få ett samhälle som är värt att kallas både rättvist och solidariskt.

(Applåder)

Anf. 40 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Det var en förödande kritik av den flyktingpolitik som förs, den jämställdhetspolitik som förs, den skolpolitik som förs, den tandvårdspolitik som förs osv. Och en ganska avgörande fråga för svensk politik är väl hur länge det dubbelspel som Gudrun Schyman bedriver kommer att fungera. Hur länge kan hon både stödja regeringen och rikta förödande kritik mot dess resultat?

Jag tänkte ta upp en sak som Gudrun Schyman tog upp i ett replikskifte, nämligen ATTAC-rörelsen. Jag tror att den argumentation som förs runtomkring den förvånar en hel del människor. Plötsligt är kommunisterna i Sverige, eller vänsterpartisterna, väldigt förtjusta i en federalt beslutad skatt. Det brukar ju vara jag som talar för mera av federala inslag i det internationella samarbetet, medan Gudrun Schyman avskyr det mest av alla. Men här har man kommit på ett syfte som man uppenbarligen gillar. Göran Persson talar om att kasta grus i maskineriet i den internationella valutahandeln. Hur kommer det sig att Vänsterpartiet plötsligt är så förtjust i en överstatlig skatt? Om detta har blivit något slags intellektuellt genombrott för att det kan vara bra med det verktyget ibland, kan man tänka sig att få använda det på miljöområdet, att dessa koldioxidparadis som försöker smita undan ska tvingas att höja sina miljöskatter på grund av att beslut fattas federalt, eller är det bara det faktum att man avskyr frihandel som gör att man är så förtjust i denna Tobinskatt?

Anf. 41 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Vi avskyr inte alls frihandel, men den måste regleras. Den måste också ta mänskliga och miljömässiga hänsyn, vilket all handel måste göra.

Att vi tycker att det är bra med Tobinskatten har vi ju redogjort för i motioner under flera år här i riksdagen. Vi tycker att det är helt rimligt att vi tar in skatt för att vi behöver dessa pengar till fattiga länder i världen och till utjämning av orättvisorna i världen. Vi för samma resonemang där som när det gäller skatter i övrigt.

Det är helt rimligt att tänka sig att vi har en skatt på globala kapitalrörelser och att man också fattar beslut om den globalt eller internationellt. Det tycker vi är rimligt, eftersom det rör sig just om de globala kapitalrörelserna, precis som vi tycker att det är rimligt att man ibland på miljöområdet fattar beslut som täcker flera länder, under förutsättning att det också finns länder som kan gå före. Under förutsättning att det handlar om minimiregler kan man mycket väl tänka sig det.

När det gäller Vänsterpartiets relation till Socialdemokraterna och regeringen är detta inte något dubbelspel, utan det är ett mycket ärligt syfte att samarbeta för att få till stånd ett bättre liv för fler människor i det här landet. Och vi gör det för att vi ser att vi har en gemensam ideologisk grund att stå på, att vi har ett gemensamt synsätt när det gäller solidariteten som ett nödvändigt kitt i samhällsbygget. Det är mycket ärligt menat. Jag tror inte att man ska vara oärlig eller ha någon form av dubbelspel i sina relationer över huvud taget. Vi stöder inte regeringen, utan vi samarbetar. Och vi ser oss väl snarare som en stor inspirationskraft i det regeringssamarbetet. Jag sade en gång – jag tror att det var före valet

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

1994 – att jag skulle dra Ingvar Carlsson i vänsterarmen så gott jag kunde. Och nu är det Göran Persson, och jag drar absolut åt samma håll.

Anf. 42 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Någon gång når man en punkt där man måste ta ansvar för sina handlingar. Alltså om man har lovat att göra någonting åt änkepensionerna och åren går och man inte gör det, kan man inte stå i talarstolen och säga: Jag åker runt i landet och träffar oroliga pensionärer. Då är man medskyldig till deras oro, t.ex. änkepensionärernas. Då är det angeläget att vi i oppositionen, den verkliga oppositionen, pekar på det dubbelspelet.

Man kan ställa sig frågan: Varför svälter människor i Nordkorea, medan människor i Sydkorea lever gott? Det beror på att Sydkorea har satsat på handel, men Nordkorea har satsat på isolering. Varför är Taiwan rikare än Kommunist-Kina? Jo, därför att Taiwan har satsat mer på handel. Det är en generell regel att ju mer länderna har satsat på handel, desto mer välbefindande har de kunnat bygga. Därför är det att motverka de fattiga människornas intressen att motverka handel. Man behöver bara skrapa lite på ytan i det som Gudrun Schyman säger här och det som ATTAC-rörelsens ideologer talar om för att inse att det man är ute efter är handeln och företagsamheten.

Sedan finns det idealister i ATTAC-rörelsen, men de borde vara med i Folkpartiet. De ser det här framför allt som ett sätt att höja u-landsbiståndet och avskriva fattiga länders skulder. Det är vad vi arbetar för. Man behöver ingen Tobinskatt för att höja biståndet. Då behöver man bara rösta på Folkpartiets yrkanden här i kammaren. Tobinskatten har blivit ett nytt sätt att smita ifrån det internationella ansvaret, men Vänsterpartiet måste ta ansvar för att man inte har stött de konkreta yrkanden som har förelegat här i kammaren.

Anf. 43 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Göran Persson tog i sin sista replik till mig upp diverse skatteresonemang. Bl.a. föll orden så här: Ni vill ta bort förmögenhetsskatten. Det gynnar de bäst ställda.

Ja, ni vill ju sänka förmögenhetsskatten, och det är väl inte så att det gynnar de sämst ställda. Vad vi vet är att det enligt Riksskatteverket finns 400 miljarder utanför landets gränser som inte beskattas. Det kanske kunde tas med i resonemanget om förmögenhetsskatt.

Ni sänker inkomstskatten för utländska experter. Vem gynnar det? Inte är det de sämst ställda jobbarna i Sverige! Ni har befriat landets aktiemiljardärer från skatt på deras aktieförmögenhet. Det är inte dem som Aftonbladet skrev om när man skrev om de 85 000 familjerna.

Vi får fortsätta debatten om skatter senare, jag vet att Göran Persson inte har mer talartid, men jag ville gärna komma med dessa synpunkter.

Herr talman! EU-ordförandeskap kommer förstås att sätta en viss prägel på Sverige under de kommande månaderna. Jag vill önska Göran Persson lycka till, ärligt lycka till, som ordförande för EU. Jag hoppas att riksdag och regering under kommande månader, och förstås också efter EU-ordförandeskapet, ska kunna klargöra att IT-samhället, de gränslösa kommunikationerna, globaliseringen, miljöfrågorna – morgondagens liv och leverne – kommer att få en allt vidare internationell dimension och

att detta faktiskt måste vara vad vi strävar efter när vi kallar oss demokrater. Människovärdet vet inte av några nationsgränser. Respekten för mänskliga fri- och rättigheter får inte slå halt vid språk-, ras- eller religionsgränser. Därför hoppas jag, herr talman, att år 2001 blir ett år då vi politiker vidgar vårt tänkande och i synnerhet vårt ansvarstagande.

På 70-talet hörde man en slogan att det som är bra för Volvo är bra för Sverige. Då kunde vi ägna oss åt vår egen nationella värld. Men tiderna har förändrats. I dag måste det vara vår uppgift att stryka under det faktiska förhållandet, att det som är bra för Europa är bra för Sverige, och det som är bra för människorna utanför EU är också bra för oss i EU.

Herr talman! Jag vet att var och en är sig själv närmast. Och vi orkar givetvis inte med att engagera oss i hur vida cirklar som helst. Men verkligheten är likväl den att när vi bryr oss om medmänniskor, nära och fjärran, så bryr vi oss också om oss själva. Så odelbar är mänsklighetens tillvaro. Så beroende är vi av varandra i Europa. Så beroende är norra halvklotet av södra halvklotet.

Under de senaste veckorna har rörelsen som nämnts här och som kallar sig ATTAC etablerat sig i Sverige. Det är ju bara att gratulera initiativtagarna till att ha fått hela det svenska medieetablissemanget till att hovera inför denna rörelse. I det avseendet, herr talman, är det väl enbart Ian Wachtmeister och Bert Karlsson som inte kan känna någon liten avundsjuka.

ATTAC driver kravet, vilket jag tror väldigt många svenskar nu fått klart för sig, att en s.k. Tobinskatt ska införas. Det är, som Lars Leijonborg tog upp, ett överstatligt tilltag, som skulle innebära att det skulle tas ut en skatt på kapitalrörelser som går över nationsgränser. Meningen är att kapitalrörelserna därmed skulle bromsas något och att pengar skulle dras in och komma u-länder till godo.

Själva tanken bakom, att skapa större rättvisa mellan rika och fattiga nationer, känner vi kristdemokrater den största respekt för. Att vi säger nej till Tobinskatten beror på att vi anser det vara fel metod och en idé som inte går att förverkliga. Tobinskatten är omöjlig att applicera på verkligheten. Men vi kommer aldrig att säga nej till inriktningen, att förbättra för de fattiga länderna. Rättvisa och solidaritet kräver självfallet av oss att vi är med i det arbetet. Och det gör vi faktiskt också av ren självbevarelsesdrift. En tryggad framtid för oss i Sverige fordrar att klyftan mellan rika och fattiga länder minskar.

Herr talman! Låt oss våga föra den debatten konstruktivt. Det duger inte med slagord vare sig från det ena eller från det andra hållet.

Jag är övertygad om att frihandeln måste vidareutvecklas. Naturligtvis medför detta risker, och givetvis går en del snett. Så har det alltid varit, och så kommer det alltid att vara, när vi människor engagerar oss. Utöver frihandel fordras det också biståndssatsningar. Att enbart erbjuda de fattiga länderna, som inte har något att sälja, fri handel är inte särskilt generöst eller imponerande.

Herr talman! Jag väddar, och jag gör det utan någon polemisk udd, jag gör det just utifrån en fast övertygelse om att framtiden fordrar ett större internationellt engagemang: Lägg inte ned ambassader, vilket utrikesförvaltningen aviserat.

2000-talet kommer att kräva att politiker, parlament och regeringar inte ytligt bryr sig om utan snarare hänger sig åt att försöka förstå.

Europa ska läka samman – det är vår största politiska utmaning. Men det handlar inte enbart om att examinera BNP-siffror och mäta budgetstyrka när Öst- och Västeuropa ska förenas. Och utanför EU, österut och söderut, har vi kulturer och religiositet som vi alla måste bli vida bättre på att förstå och utbyta tankar med. Annars må vi tala med små bokstäver om internationell solidaritet och vilja att bygga en fredlig framtid.

Jag väddar till regeringen: Rasera inte de bryggor och brofästen av förståelsens möjligheter som en aktiv och offensiv och närvarande utrikesförvaltning skapar.

Herr talman! Låt mig dyka rakt från de vida cirklarnas funderingar till enskilda individers situation. Jag tror nämligen inte att man ska tala om gränslöshet om man inte samtidigt bryr sig om den enskilda individens situation.

För flera år sedan råkade jag lyssna på ett radioprogram, Skivor till kaffet. Radiomannen Bertil Perrolf besökte ett ålderdomshem i norra Sverige. Han ställde då någon fråga och talade med en äldre herre som satt och drack sitt kaffe. Denne äldre herre sade ordagrant så här: Mina händer hungrar efter grovplåt. Han satt med små plastkulor som skulle sättas in i en liten träram och bli något karottunderlägg. Man kan ju tycka att det han sade var nästan poetiskt, men man kände också att han kände sig kränkt och förödmjukad.

Att slå vakt om människovärdet är ju inte enbart att kunna skylta med bra BNP-siffror och omfattande sociala skyddsnät. Samtidigt som vi hör globaliseringens internationella sus, och ständigt får oss till livs hur Nasdaqbörsen går upp och ned och hur Tokyobörsen reagerar, behöver vi ruska om varandra, så att vi kommer ihåg den lilla enskilda människan, så att vi inte tror att det direkt går att utläsa i siffror, som handlar om den ekonomiska tillväxten, hur den enskilda människan har det.

Herr talman! Det är inte så att alla kunnat börja detta nya år under värdiga förhållanden, och det har sagts här tidigare i dag. Jag är uppriktigt ängslig över att känslan av meningslöshet fångat så många, och det handlar inte enbart om penningen. Hur ska vi annars förklara att drogbruket ökar dramatiskt, att så många av vårt lands ungdomar fastnar i den verklighetsflykt och det fysiska och psykiska fördärv som drogbruket medför? Hur ska vi annars förklara att 300 000 barn under år 2000, 40 % fler än under 1999, sökt kontakt med BRIS hjälptelefon? 300 000 barnarop på hjälp!

Det finns en uppenbar risk, och den får vi ta till oss alla, menar jag, att vi i det stora s.k. statsmannamässiga och pompösa glömmer det lilla och det nära. Jag vill gärna stryka under, herr talman, att jag talar till mig själv också när jag säger detta. Det är alltså ingen partipolitisering, herr statsminister.

Den 2 januari visade TV medmänniskor till oss som motats in i sysselsättningsåtgärder som alldeles uppenbart var personlighetskränkande. Vuxendagis kallade en kvinna den kursverksamhet som hon tvingats in i efter att, som hon uttryckte det, ha jobbat och legat i hela sitt liv. Nu fick hon och hennes kurskamrater skriva omdömen om varandra och sedan klistra lapparna på varandras ryggar. Jo, de förbättrar förstås arbetsmarknadsstatistiken för regeringen, men de gör det till priset av en kuvad värdighetskänsla. Kan vi inte vara så ärliga att vi tillstår att det hade varit mer hedervärt att satsa på kompetent arbetsmarknadsutbild-

ning, även om detta tvingats ske till priset av att uppsatta statistiska mål inte riktigt nåtts?

Vi vet med bestämdhet att morgondagens arbetsmarknad inte önskar utan kräver kunskap. Därför duger det inte att regeringen är mer mån om att själv komma i god dager än att ge medborgare kvalitativ utbildning.

Herr talman! Är det inte något vi per omgående måste ta itu med, att låginkomsttagare ska betala skatt och samtidigt låsas i ett politiskt beroende genom att tvingas ta ut socialbidrag i någon form? Var finns värdigheten och respekten i ett sådant skattesystem?

Herr talman! Förra talmannen Ingegerd Troedsson har på ett förtjänstfullt sätt i boken *Frigör familjen* kartlagt hur regeringens förmynderi drabbar barnfamiljerna. Runt 80 % av de resurser som går till barnfamiljerna är ekonomiskt styrande, dvs. att föräldrar inte är betrodda att besluta själva, att politiker vet bäst. Gör som politiker säger annars får ni inga pengar! Det är hälsningen till familjer och föräldrar i demokratins Sverige. Självklart har vänstern rätt att hysa denna centralistiska och förmyndarmässiga inställning till föräldrar och familjer. Men vem vill inbilla sig att den stärker medborgares självrespekt och känsla av värdighet?

Herr talman! Nu och då blåser det upp till en debatt om mobbning. Vi hade ju en sådan här strax före jul, och må den debatten fortsätta. Men, herr talman, hela skolsystemet, som det har strukits under med sådan kraft här, behöver restaureras. Att mota tonåringar in i en undervisning som inte är anpassad till dem kan väl också det karakteriseras som någon form av mobbning. Tänk er att dag ut och vecka in behöva gå till en arbetsplats och känna sig misslyckad och otillräcklig, och dessutom få detta sagt till sig dag ut och dag in. Vem vill inbilla sig att detta inte får följder? Jag tror att vi måste få slut på detta likriktningssyndrom i den svenska skolan.

Herr talman! Låt mig ta ytterligare ett par exempel för att belysa hur medmänniskor kränks. Människor som i dag i vårt land får besked om att de har en cancertumör får räkna med att, samtidigt som de får detta tunga besked, få veta att det inte finns tid för operation förrän senare. Hur tror vi att dessa patienter upplever sina veckor av väntan, då de samtidigt får sig till livs att den viktigaste vårddebatten handlar om vem och vilka som ska ha rätt att driva akutsjukvård? Folk begriper naturligtvis att den debatten inte hade existerat om det system som regeringen och dess stödpartier frenetiskt vårdar och värnar fungerat som det skulle.

Herr talman! Vi vet att vår demokrati fordrar ett fungerande rättssamhälle. Det är vi alla överens om. I dag sprider sig ett stråk av ängslan över det svenska samhället. Människor vågar inte känna sig trygga. Det finns förstås många anledningar till det. Jag vill enbart nämna en: Vi kan inte ersätta existerande polisverksamhet ute i Sveriges bygder med telefonsvarare! Vid behov av polis var god ring. Och så ska man ringa till ett helt annat riktnummerområde många mil bort. Är det något som är kontraproduktivt så är det att lägga landsbygd och orter för fåfot beträffande tillgång till polis.

Herr talman! Jag hoppas på och ser framför mig en situation där den enskilda lilla människan får uppleva att vara betrodd och får känna att hon klarar av att ta ansvar.

(Applåder)

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 44 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Till skillnad från Alf Svensson och kristdemokraterna instämmer jag och Miljöpartiet inte bara i ATTAC:s målsättningar utan också i deras förslag till medel. Vi gröna håller nu på att genom vår gruppleadare Marianne Samuelsson starta ett ATTAC-nätverk i riksdagen. Vi delar ATTAC:s strävan att skapa en motkraft till det aggressiva och blinda storkapitalet, att hitta en väg att förena fri handel med ett värnande av mänskliga rättigheter, god miljö och social välfärd och att motverka den rådande tendensen att reducera medborgaren till konsument.

Ett konkret och konstruktivt förslag tycker vi är att införa den s.k. Tobinskatten, alltså en global omsättningsskatt på valutatransaktioner. Varje dag omsätts ungefär 1 500 miljarder dollar på världens valutamarknader. I de allra flesta fall saknas varje form av koppling till ett utbyte av varor och tjänster. Det är en fråga om spekulationer i valutarörelser, en jakt på snabba och stora pengar. Denna omfattande valutahandel både utnyttjar och bidrar till instabilitet i valutasystemet, i flera fall med allvarliga problem. Det växer nu fram en ökad internationell uppmärksamhet på att man behöver någon form av reglering.

Om Alf Svensson nu sympatiserar med ATTAC:s mål men inte med förslaget till medel, vad har han då för egna förslag för att komma till rätta med storkapitalets baksida?

Anf. 45 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att jag sade ganska tydligt att vi inte tror att det går att applicera Tobinskatten på verkligheten. Och det är vi inte ensamma om. Tittar vi historiskt tillbaka på hur det går att använda sig av valpskatter eller att mota kapital vid nationsgränser – jag var i någon mån inne på det i mitt anförande också – ser vi att misslyckandena är totala. Jag kan helt hålla med om vad statsministern sade i det här sammanhanget. Om Sverige under EU-ordförandeskapet exempelvis skulle driva kravet på Tobinskatt i EU-sammanhang kan man ganska – för att inte säga helt – tvärsäkert säga att statsministern skulle gå på pumpen. Sedan skulle den frågan ha fallit.

Varför ställer ni i Miljöpartiet inte upp mer för de fattiga folken och länderna, när vi har en reell möjlighet att bry oss om dem med hjälp av biståndspengar? Där har ni ju accepterat vad Pierre Schori kallade skammens gräns, 0,7 %. Men där vet vi att vi har kanaler, och där vet vi att vi har möjligheter att göra insatser. Men då sväljer ni tydligen fromt och fogligt låga nivåer trots att kanalerna är öppna.

Tobinskatten går inte att förverkliga. Frihandeln är vägen framåt, trots att den som jag sade hamnar snett då och då. Vad jag tror och hoppas att Göran Persson kommer att göra är att arbeta för att gränserna runt EU när det gäller tullar och regleringar sänks. Det är mycket klokare om Göran Persson satsar på det än om han försöker tala om någonting som inte går att förverkliga.

Anf. 46 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Man kan väl driva en fråga och arbeta för den utan att föra den fram till någon avgörande omröstning, antar jag.

Tobinskatten har till skillnad från biståndspengarna en effekt på storkapitalet. Tobinskatten har den dubbla effekten att den dels bromsar

valutaspekulationer, dels genererar intäkter som kan användas för stöd till tredje världen.

När det gäller biståndsnivån vet Alf Svensson mycket väl att Miljöpartiet har varit pådrivande i budgetförhandlingarna för att få till stånd de kraftiga höjningar av biståndet som vi har fått under de senaste budgetomgångarna. Vi kommer att jobba vidare med frågan. Om statsministern hade haft tid kvar hade han kunnat svara på en fråga som jag hade förberett, nämligen huruvida statsministern skulle vara beredd att i vårbudgeten höja biståndet och slå fast en plan om att snabbt komma upp i en biståndsnivå på 1 % av bruttonationalinkomsten. Det kanske statsministern får fundera lite på eftersom han tyvärr inte har någon tid kvar i debatten.

Alf Svensson har tidigare sagt att han vill motverka mammon, penningens och habegärets gud, som griper allt girigare omkring sig. Vi ser Tobinskatten som *ett* sätt att angripa mammon.

Ett annat besläktat förslag som ATTAC har kommit med är att jobba för en avskrivning av u-ländernas skuldbörda. Är det ett förslag som Alf Svensson ställer sig positiv till?

Anf. 47 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att Hammarström vet att vi ställer oss positiva till skuldavskrivningen. Men jag tror inte att det alltid är så enkelt som det framställs. Det finns regimer på en del håll i världen som skulle ta till sig skuldavskrivningar per omgående och använda de pengarna på ett sätt som varken Hammarström eller jag skulle tycka var särskilt rimligt.

Det är bara så att jag inte tror att Tobinskatten går att realisera! Och det tror inte särskilt många andra heller. Man kan förstås använda sin energi till att plädera för den, men Hammarström kan inte begära att vi som inte tror att den är realiserbar ska använda energi till att försöka få alltfler att tro på den.

Biståndssatsningar har visst med storkapitalet att göra. Där biståndet inte går in och engagerar sig för mänskliga fri- och rättigheter, för en infrastruktur, för skola, utbildning och sjukvård och vad det nu än kan vara är det nämligen lättare för satsningar som vi inte vill se att ta för sig. Jag respekterar att Miljöpartiet har varit pådrivande för högre biståndsmål, men kvar står den generande sanningen: Ni har inte kommit nämnvärt över 0,7 % – skammens gräns. Det har inte hjälpt med pådrivandet där, och det värsta, Hammarström, är att jag är säker på att det inte kommer att hjälpa med pådrivandet när det gäller Tobinskatten heller. Använd den kraft ni har till det som går att realisera!

Anf. 48 LENNART DALEUS (c):

Herr talman! Sverige behöver en politik som konsekvent tar parti för människor och för familjer. Jag ska försöka skissa några frågor som jag tycker är viktiga och som måste sättas högt på den politiska dagordningen.

Som så ofta i sådana här frågor handlar det om barn och ungdomar och våra skyldigheter mot dem. Den kanske viktigaste frågan är naturligtvis skolan. Aftonbladet hade en beskrivning tidigare i en serie om fattiga och rika i Sverige av de enorma skillnader som finns i vårt land. Mycket av dessa skillnader hänger naturligtvis samman med det som

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

blev resultatet av krisår och budgetsanering. Men alltför mycket hänger också samman med människors möjlighet att komma upp sig och själva förbättra sin situation.

I den tidiga arbetarrörelsen liksom i Centerpartiet handlade det mycket om kampen för att ge barnen möjligheter som gav något mer än föräldrarnas. Skolan var alltså en viktig del, för att inte säga den viktigaste, i den kampen. Man kan säga att skolan är barnens biljett till framtiden. Den som har fått sin värdighet kränkt i skolan får det inte lätt med självförtroendet i framtiden. Den som tvingas lämna skolan med otillräckliga kunskaper har mindre möjligheter att få jobb eller fortsatt utveckling. Därför menar jag att det största sveket som sker varje år är när elever skickas ut i livet utan att vara förberedda på det.

För mig är det alltså självklart att kunskap är en rättighet för alla – inte ett privilegium för några få. Det är därför jag och vi menar att ingen ska behöva lämna skolan med otillräckliga kunskaper. Det är därför vi kräver krafttag mot mobbning och hårda tag mot de skolledare som inte reagerar. Det är också därför jag vill ge lärare, elever, föräldrar och rektorer möjlighet att lokalt bestämma och ta ansvar för en skola där alla elever kan få godkända kunskaper.

Herr talman! Som vi var inne på i ett tidigare replikskifte är skillnaderna inte bara – om nu ”bara” är rätt ord – sociala. De är också geografiska. För att hålla Sverige samman och för att få hela landet att utvecklas krävs det ett sammanhållet paket. Det ska inte vara statliga program och central regionalpolitik, utan förutsättningar, resurser och utrymme att lokalt skapa utveckling.

Det krävs insatser för att rusta upp vägarna åtminstone till den skamgräns där de är farbara hela året. Men det räcker inte med vägar och järnvägar. Jag vill understryka igen, herr talman, att vägar och järnvägar är avgörande viktiga. Men det räcker inte med järnvägarna. Det räcker inte med vägarna. Det krävs också satsningar på det som vi kan kalla en digital infrastruktur. Där lovar och visionerar regeringen, framför allt genom näringsministern, men levererar desto sämre. Det kommer vi att bli varse det kommande året, herr talman. Tro mig!

Det krävs också en grundläggande samhällelig service, post, el och telefon, som åtminstone ger grundförutsättningar för att man ska kunna verka i hela landet. Vi behöver inte tänka efter så mycket för att förstå att om man som småföretagare inte har tillgång till kassaservice, så som den har varit hos Posten, är det svårt att fungera som småföretagare runtom i landet. Här finns naturligtvis mycket att göra genom att ta ett statligt ansvar. I första hand bör naturligtvis de egna statliga företagen ta ansvar. Ett annat sätt kan vara att med skattelättnader kompensera för de problem som långa avstånd utgör för företagare och för människor som bor där kollektiva resurser inte finns tillgängliga.

Herr talman! Vi kan inte som medborgarnas företrädare förvänta oss att företagande och entreprenörskap ska blomstra i hela landet om man inte kan räkna med att den mest grundläggande infrastrukturen är att lita på.

Den enskilda människans självbestämmande handlar naturligtvis mycket om att kunna försörja sig själv. Det är viktigt för människor att kunna leva på sin lön. Man ska veta att man själv kan förbättra sin situation. Allra viktigast är det naturligtvis för dem som har lite, för alla dem

som betalar in skatt för att sedan få tillbaka den i form av ersättningar och bidrag. Det är just de människorna som hamnar i fattigdomsfällan. Man kan inte tjäna mer pengar, för då försvinner bidragen. En människa som tjänar lite får ofta inte behålla mer än 20 kr av en lönehöjning på 100 kr.

När partier tävlar om att kunna ge mest till dem som har minst skulle man också kunna vänta sig att det blev praktisk politik, men så är det ju inte. Man pratar om dem som har minst men ger till dem som ropar högst.

Herr talman! Jag menar att det är tid för en skattereform som gör det lönsamt att jobba, som minskar behoven av bidrag och som ökar människors självbestämmande i vardagen. Då måste skatterna sänkas underifrån med en skatterabatt lika för alla och med en extra skatterabatt till alla dem som förvärvsarbetar och som har extra utgifter. Genom att sänka skatten för alla, och mest för dem som har minst, ökar vi möjligheten för fler människor att försörja sig själva och de sina. Att kunna leva på sin lön är en fråga om mer än pengar. Det är en fråga om människors känsla av att faktiskt ha kontrollen över sin egen tillvaro.

Herr talman! Att ha kontroll över sin egen tillvaro är ju dessutom någonting mer. Det är att kunna må bra. Då krävs det mer än det vi talar om som kontroll. Det är därför vi i Centerpartiet har bidragit till sänkt skatt på mat för att ge fler möjlighet att välja just god och säker mat framför det ständigt billigaste.

Nu finns det återigen, har jag förstått, en oro för matens kvalitet. Som politiker ska vi naturligtvis ta den oron för att man ska bli sjuk av det man äter på allvar. Det finns inga lätta lösningar på den här frågan. Det vi ser nu kan nästan beskrivas som något av naturens hämnd på en onaturlig djurhållning på många håll i Europa. Det är klart att det behövs tydligare kontroller också i Sverige så att t.ex. ursprungsmärkningen verkligen betyder någonting och så att man vet att det som är producerat i Sverige också är säkert.

Men det krävs också medvetna konsumenter som frågar och ställer krav. Här finns det någonting att bygga vidare på i förbindelsen mellan konsumenter och producenter. Det är inte så att vi ska gynna den ene på den andres bekostnad. Vi behöver naturligtvis båda. Men det är kanske så att vi än mer borde se sambanden och sluta ett kontrakt mellan dessa två, mellan konsumenter som frågar och ställer krav och producenter som ständigt strävar efter förbättringar och en värdig djurhållning. Det är någonting vi alla vinner på. Trygga konsumenter och stolta producenter är två sidor av samma sak.

Herr talman! När vi nu går mot framtiden behöver vi en ny regering som kan stärka människors och regioners självbestämmande i vardagen och som kan ge människor verktygen i form av kunskaper och förutsättningar för att ge varje människa möjlighet att själv bestämma vad som är det goda livet.

(Applåder)

Anf. 49 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det är mycket viktigt att den svenska ordförandeperioden i EU blir framgångsrik. Jag vill verkligen önska statsministern och andra regeringsledamöter lycka till i deras mycket viktiga arbete under

de kommande månaderna. Det är viktigt för oss som medborgare och européer. Det naturligtvis också viktigt för oss som EU-anhängare att det här blir framgångsrikt. Jag talar på egna vägnar och jag talar på våra EU-parlamentarikers vägnar när jag säger att vi i Folkpartiet är beredda att på allt sätt hjälpa till med våra kompletterande kontaktnät och liknande för att detta ska gå så bra som möjligt.

Den här debatten visar ju hur nödvändig internationell samverkan är. Vi har talat om klimatfrågorna. Alla inser att det inte hjälper vad ett land gör. Vi har talat om matsäkerhet. Alla inser att det inte hjälper vad ett land gör. Detta med ATTAC kan kanske bli ett slags omväg för en del vänsterradikala människor att inse betydelsen av internationell samverkan med federala inslag. Här har de definierat ett problem. De kallar det för valutaspekulation. Det finns självfallet problem i den internationella ekonomiska samverkan. Då drar de helt riktigt slutsatsen att det behövs internationell samverkan för att hantera problemen.

Vi lever i en internationell värld. Vi liberaler säger ja till globalisering. Vi är helt övertygade om att det vi brukar definiera som globalisering, dvs. ökad frihandel och ökad användning av informationsteknik, tillsammans med demokratins landvinningar är de avgörande sätten att minska klyftor i världen. Därför ska vi inte se detta med globalisering som ett problem i första hand utan som en fantastisk möjlighet som ger problem på marginalen som vi ska hantera. I allt väsentligt ska vi se positivt på den.

Det har talats en del om drömland här. Göran Persson frågade vilket drömlandet är. Bo Lundgren svarade att det är ett bättre Sverige. Det ligger mycket i det. Det jag skulle önska för Sverige är att Sverige blir ett drömland i den meningen att det blir ett land där människor kan förverkliga sina drömmar. När politiker talar om drömland är det ju nästan definitionsmässigt en dröm som de har om hur landet borde vara. Men egentligen är det ju så att vi politiker inte ska ha mer att säga till om när det gäller människors drömmar än de själva. Det är ju deras drömmar som är avgörande. Om deras drömmar inte stämmer med våra politiska planritningar, är det deras drömmar som ska förverkligas.

Jag tycker att mycket av den politiska debatten egentligen är av ett slag som borde irritera människor. Ska vi arbeta sex eller åtta timmar om dagen? talar man om här i kammaren. Men det är väl ingen politisk fråga. Ska vi bo i hyresrätt eller i bostadsrätt? Det är väl ingen politisk fråga. På område efter område kan vi säga till människor: Du ska bestämma. Vi ska bygga samhället så att människors egen makt över sin tillvaro ökar.

Jag tycker att det har varit en ganska tydlig skiljelinje i den här debatten. Vi har två regeringsalternativ där det ena står för att på ett helt annat sätt än i dag ge människor inflytande över sin egen tillvaro. Och det är ett liberalt, icke-socialistiskt alternativ.

Men ska man kunna leva i ett sådant samhälle är det väldigt avgörande vilken grund man har att stå på. Det är inte helt lätt att leva i ett samhälle med mycket stora valmöjligheter. Jag tycker att vi ser det mycket tydligt i ungdomsgenerationen. För att man ska kunna leva i ett valfrihetens samhälle måste man ha en gedigen grund av värderingar och kunskaper.

Där spelar naturligtvis hemmen en avgörande roll. Vi ska på alla sätt stötta familjerna i deras ansvarsfulla uppgift i dagens samhälle.

Vi ska också förändra den svenska skolan. Och då är det viktigt att vi först och främst erkänner hur verkligheten ser ut. Gudrun Schyman sade här att hon rycker mycket i någon av Göran Perssons ärmarna för att få honom att inse att vi behöver återvinna kvaliteten, som jag tror att Gudrun Schyman uttryckte det. Jag är inte säker på att det är just i vänsterärmen som Göran Persson behöver ryckas just när det gäller skolfrågorna.

Aftonbladets artikelserie har tidigare återopats här. Man hade en serie på ledarsidan för ett par månader sedan som handlade om skolan. Den hade rubriken Pluggskola eller flumskola. Det som chockerade mig och många andra var att den landade i svaret flumskola. Det är som en hög chef på Skolverket sade som kommenterade den senaste tidens mobbningsfall: Så går det om man satsar mycket på kunskaper, prov och betyg. Alla vet ju att det är det som vi har nedvärderat under årtionden i den svenska skolan. Det är ju inte mer flum vi behöver, som Aftonbladet landar i, utan ett återupprättande av kunskapen, av kvaliteten.

Här har socialdemokratin problem. Ni har ett traumatiskt förhållande till t.ex. lärarna. Det har varit oerhört svårt att få gehör för en uppvärdering av lärarrollen.

När Göran Persson även i dagens debatt talar om alla vuxna som ska komma i skolan är det talpedagoger, kuratorer och andra. Men han har väldigt svårt att erkänna att ett grundproblem i dagens skola är att lärarna flyr skolan. Han talar om 15 000 nya vuxna om fem år. Men det fattas ju 10 000–12 000 lärare i skolan redan nästa år. Vad hjälper sådana där fina målformuleringar i Oxelösund och på andra håll där, som jag nämnde, gymnasister får undervisa grundskoleelever om man inte i dag klarar att bemanna skolan med behöriga motiverade lärare?

Socialdemokratin har mycket att göra upp med i sin skolpolitik. Vi behöver en satsning på tidigare betyg. Vi har frågat väljarna inklusive socialdemokratin egna väljare vad de tycker om betyg. Det är en klar majoritet i alla partier för att betyg bör ges tidigare. Men där är det fortfarande flumpolitiken som styr i Ingegerd Wärnerssons utbildningsdepartement.

Den diskussion vi hade om mobbning visar också på den här skiljelinjen. Mobbning är inte i första hand ett resursproblem. Mobbning är ett normproblem. Det finns lärare och skolledare som bestämmer sig för att sätta en gräns och försöka hävda den gränsen.

Alla vi som är föräldrar vet att det där inte är lätt. Det är inte alls lätt att sätta gränser och hävda dem för unga människor. Det kräver mycket energi. Men det som är förödande är om man sviks från systemet bakom, om de som ska stötta en när det hettar till säger: Nej, nu går du för hårt fram. Så där får du inte göra. Sådana där gränser får du inte sätta upp.

Det har alltför ofta varit så att skolpolitiker eller domstolar inte stöttar dem som sätter gränser. Jag kan naturligtvis inte hävda att en domstol har fel i ett enskilt fall. Men vi såg före jul hur en gymnasieskola i Skara dömdes att ta tillbaka en nazistisk elev som hade stängts av för att han spred sina nazistiska läror på den gymnasieskolan. Vi ser den typen av exempel gång på gång. De som verkligen försöker hävda arbetsro, ordning och reda sviks av det omgivande samhället.

Situationen på gymnasiet är djupt bekymmersam. Det s.k. individuella program som Göran Persson införde som en ren undantagslösning för dem som inte klarade ett vanligt gymnasieprogram växer explosions-

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

artat i många kommuner i Sverige. Det är det tydligaste tecken som över huvud taget tänkas kan på att skolan håller på att misslyckas.

Det finns väldigt mycket som måste göras. Om man då definierar själva valfrihetselementet som ett problem är man fullständigt fel ute. Det är ju tvärtom. Valfriheten är något som kan bidra till att lösa det här och göra skolan mer individualiserad. Man börjar tala om tjocka plånböcker när alla vet att skolavgifter är förbjudna i Sverige. Vi ska inte ha några skolavgifter. Valfriheten ska vi möjliggöra genom att vi eliminerar föräldraekonomins betydelse, plånbokens tjocklek, för människors valfrihet i skolan.

Jag återkommer till sist till det jag var inne på i inledningen av mitt anförande: Det här är viktigt för att våra unga ska kunna leva ett bra liv i ett valfrihetens samhälle. De som kommer från hem där de har bra uppbackning, bra stöd, där de får mycket självförtroende klarar även dagens flumskola. Det stora sveket är mot dem som inte har något annat att hoppas på, de som inte har stöttande kamratkretsar, som inte har stöttande föräldrar, som är utlämnade med den svenska skolan. Dem sviker vi.

Med tanke på de vackra orden i början från Göran Persson om att socialdemokrati handlar om att alla ska vara med borde han tänka igenom först och främst bemanningen på Utbildningsdepartementet, om den nuvarande skolministern är den rätta att ta itu med skolkrisen, men också hela den socialdemokratiska skolpolitiken. Den har ju uppenbarligen gjort att skolan är en utslagningsmaskin och inte den språngbräda för starka jämlika människor som vi vill att den ska vara.

(Applåder)

Anf. 50 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Folkpartiet och Lars Leijonborg kan ju anses ha utmärkt sig som något av ja-sägare till det mesta, med ja till EU, ja till EMU och ja till Nato. Men när Leijonborg anför att han säger ja till globalisering blir det – ursäktat uttrycket – lite enfaldigt. Globaliseringen är ett faktum. Det går inte att säga ja eller nej till globalisering. Det politiskt intressanta är hur vi kan se till att globaliseringen inte leder till de problem på marginalen som Lars Leijonborg talar om, så att globaliseringen inte eroderar mänskliga rättigheter och leder till sämre miljö och sämre social välfärd.

Lars Leijonborg avvisar liksom Alf Svensson ATTAC:s förslag, men vad vill han göra själv?

Anf. 51 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill göra väldigt mycket, för ingen uppgift är viktigare än att främja demokrati och utveckling i de fattiga och förslavade delarna av vår värld.

Jag vill satsa på frihandel. Det kräver stora förändringar. Vi har ingen frihandel i dag. Bl.a. behöver EU och dess jordbrukspolitik förändras mycket kraftigt i frihandelsvänlig riktning.

Jag vill satsa på bistånd. Jag väntar inte på någon Tobinskatt. Jag handlar i dag och röstar nu i Sveriges riksdag.

Jag vill satsa på skuldavskrivningar.

Jag vill satsa på en mycket tydlig demokratiprofil i svenskt bistånd och i svensk utrikespolitik. Det visar sig nu att där demokrati bryter mark

gynnas för det första freden och för det andra de sämst ställdas villkor. Det finns ingen bättre biståndspolitik än att främja demokrati.

Globaliseringen är alltså ett sätt att minska klyftorna i världen. Vi ser det redan. ATTAC har fel i sin verklighetsbeskrivning att globalisering vidgar klyftor. Demokrati minskar klyftor. Därför: Ja till globalisering och ja till demokrati!

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 52 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Alf Svensson sade tidigare lite mästrande att han inte tyckte att vi miljöpartister skulle engagera oss i frågor som är svåra att genomföra. Det är väl just det som är vår uppgift: att ta tag i de svåra frågor som andra inte orkar eller vill lyfta fram.

När det gäller Tobinskatten tycks nej-sägarnas huvudargument vara att för att den ska fungera måste alla vilja ha den. Det är ett väldigt dåligt argument för att inte själv uttala sig och ställa sig positiv.

Det är ett faktum att intresset för Tobinskatten ökar internationellt. Om Sverige skulle uttala sitt stöd skulle det naturligtvis bli lättare också för andra länder att göra det.

Herr talman! Det finns en benägenhet i vårt s.k. rationella samhälle att betrakta allt icke-mänskligt liv som objekt, som resurser för människans förbrukning. Djuren betraktas som maskiner som omvandlar foder till kött eller till päls. Detta synsätt måste förändras i grunden.

Djuren må vara olika oss på många sätt, men förmågan att känna lidande delar de med oss. Vi människor skiljer oss från de andra djuren genom att vi kan uppfatta andra varelsers behov och lidande. Detta gör att vi har ett ansvar, ett ansvar det är hög tid att vi börjar ta också i verkligheten och inte bara på papperet. Den svenska djurskyddslagen skulle – om den verkligen tillämpades – radikalt förändra den djurhållning som vi har i landet i dag. Som exempel kan nämnas lagens 4 §:

”Djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.”

För många djur i lantbruket, framför allt för kycklingar och grisar men också för kor och kalvar, tycks den här regeln inte gälla. Uppenbarligen gäller den inte heller för djur som föds upp för pälsens skull eller som försöksdjur. Man kan undra för vilka djur den egentligen gäller.

För Miljöpartiet är det viktigt att förändra både den djurhållning som vi har i dag och hela sättet att se på djur. Det är dags för besinning. Det brukar hävdas att Sverige går före, och visst finns det länder där det är ännu värre. Men det betyder inte att det är bra i Sverige – framför allt inte alls så bra som man kan lockas att tro av djurskyddslagens stolta formuleringar. Lagen tillämpas ju inte i praktiken.

Vad vi behöver är en värdig uppgörelse med djuren, en besinning. Vi har år efter år i motion efter motion försökt få till stånd en sådan besinning. Tyvärr har det varit dåligt med stöd från andra partier, i synnerhet – det måste jag säga – från socialdemokrater och moderater. I vissa fall har vi inte fått stöd från något annat håll över huvud taget. Därför är det bra att Göran Persson börjat reflektera över sina matvanor och oroa sig över djurens livsvillkor.

Bo Lundgren sade lite stöddigt i någon intervju att han hade sådana funderingar som gymnasist men att det liksom var avklarat då, en gång för alla. Men för oss som inte slutade att tänka efter gymnasiet utan fortsatt också upp i mogen ålder är den enorma köttkonsumtionen och djurens lidande i den känslolösa köttindustrin ett problem väl värt fortsatt reflexion.

Herr talman! Jag ska presentera sex konkreta förslag till åtgärder för att minska de övergrepp och det onödiga lidande som vi utsätter våra medvarelser djuren för, förslag som det finns möjlighet att stödja när vår motion *Djuren, rätten och politiken* behandlas här i riksdagen i vår. Nu när statsministern äntligen börjat tänka på hur djuren har det, och kristdemokraterna begärt en särskild debatt om hur djur behandlas i Sverige och i EU – de som tidigare alltid hojtat om devalvering av människovärdet när vi har talat om behovet av att skriva upp djurens värde – kan det kanske äntligen börja hända någonting, dvs. om socialdemokrater och kristdemokrater är redo att leva upp till sina ord i praktisk politisk handling.

Detta är mina förslag till åtgärder:

1. Tillsätt en djurskyddsminister och inrätta en djurskyddsmyndighet! Varje år slaktas ungefär 76 miljoner djur i det svenska lantbruket. Till största delen är det djur som har fötts upp i trånga utrymmen, detta trots att vi alltså har en djurskyddslag som säger att djur ska hållas på ett sätt som ”ger dem möjlighet att bete sig naturligt”. Låt en av de första uppgifterna för den nya myndigheten och den nya ministern vara att göra en utvärdering av hur djurskyddslagen efterlevs i praktiken.
2. Förändra EU:s bidragsregler för djurtransporter! EU:s regler innebär att högre bidrag ges till frakt av levande djur än av kött. De många och långa transportererna är oacceptabla. Djuren har rätt att slippa detta onödiga lidande. Djur ska inte ses som varor. Är statsministern beredd att med kraft driva denna fråga under ordförandeskapet? Han nickar.
3. Förbättra förhållandena på våra storskaliga slakterier och underlätta för hemslakt! Vi måste komma ihåg att förhållandena också i Sverige i många fall är oacceptabla. Djur transporteras i upp till elva timmar och slaktas på storskaliga slakterier där grisar drivs framåt med elstötar och kycklingar hängs levande i benen. Dessa förhållanden måste ses över och förbättras. Det är bara slaktmetoder som kan betraktas som respektfulla mot djuren som ska tillåtas. Ett underlättande av villkoren för småslakterier och hemslakt skulle kunna leda till färre djurtransporter.
4. Förbjud kastrering av griskultingar utan bedövning! Det borde vara självklart och gjort för länge sedan.
5. Förbättra försöksdjurens situation! Varje år påbörjas försök med ungefär 700 000 försöksdjur i Sverige. Tiotusentals av dessa djur utsätts för lidande. Vi vill att djurförsök som innebär onödigt lidande för djuren ska stoppas, liksom djurförsök med genmanipulerade djur och försöksdjur inom kosmetika- och hygienindustrin.

Djurtestade produkter ska märkas så att konsumenterna kan välja bort dem.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

6. Förbjud pälsfarmar! Varje år dödas ungefär 1,2 miljoner minkar, 15 000 rävar och ett okänt antal chinchillor i svenska pälsfarmar för sina pälsars skull. På grund av de trånga burarna får dessa djur inte utlopp för sina naturliga beteenden, utan de får beteendestörningar. Päls är en vara människan inte behöver, ett lyxplagg som orsakar onödigt lidande. I Storbritannien har Göran Perssons partifränder haft det politiska modet att förbjuda pälsfarmar. När, Göran Persson, vågar svenska socialdemokrater vara med och fatta ett sådant beslut i riksdagen?

Herr talman! Jag går så över till EU. Ibland förstelmar organisationer och strukturer så till den milda grad att bara chockterapi hjälper. Fler och fler börjar nu enas om att EU är ett sådant fall. Vi vill inte se ett möte till som i Nice, inte ett matthandlartoppmöte till.

Det europeiska samarbetets framtid måste förankras hos folken och växa fram i en genuint demokratisk process. I EU-parlamentets resolution underkänns regeringskonferensmetoden. I stället föreslås ett s.k. konvent. I en slutförklaring i Nicefördraget konstateras, som i eftertan- kens kränka blekhet, att det behövs en bredare och djupare debatt om EU:s framtid. Det uppdras åt de svenska och belgiska ordförandeskapen att initiera en diskussion med alla berörda – nationella parlament, poli- tiska och ekonomiska grupper, universitetskretsar, företrädare för det civila samhället och ansökarländerna.

Här finns en strålande chans för en antifederalistisk EU-ordförande, som väl Göran Persson är, att ta djärva initiativ. Varför inte ge EU en dos av klassisk svensk demokrati? Tillsätt en utredning, en grupp av obero- ende visa män och kvinnor från alla europeiska länder, inte bara EU- länder. Ge dem i uppdrag att beställa in ett stort antal skisser till ett la- gomsamarbete för hela Europa, från universitetsinstitutioner, folkrörelser och enskilda idéskapare. Låt det sedan gå på remiss till tusentals kom- muner, regioner och folkrörelser i hela Europa. Sätt en tidsgräns på två år framåt och lämna över stafettpinnen till nästa EU-ordförandeland. Men håll en reservplan i beredskap, så att inte EU-federalisterna låter det hela rinna ut i sanden. Risker finns nämligen.

Sannolikheten att en så omfattande idéprocess skulle utmynna i för- slag om en federal superstat av det slag som nu stegvis växer fram är minimal. Snarare torde de flesta européer önska sig en stark koncen- tration av de överstatliga uppgifterna till naturligt gränsöverskridande pro- blem, t.ex. luftföroreningar och i övrigt en maximal delegering av be- slutsmakt till nationella, regionala och lokala nivåer.

Slutresultatet av processen borde bli ett förslag till ny samarbetskultur för hela Europa, som preliminärt kunde slutredigeras av något slags all- europeiskt konvent. Sedan skulle naturligtvis slutförslaget underställas samtliga folk i vår världsdel, och varje europeisk stat och självstyrande region skulle ha full frihet att exempelvis genom folkomröstning ansluta sig eller avstå.

(Applåder)

I detta anförande instämde Per Lager, Thomas Julin och Helena Hillar Rosenqvist (alla mp).

Anf. 53 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag måste bara kolla några saker med Matz Hammarström. Tidigare under dagen har Matz Hammarström sagt att man kan föra en debatt och driva en fråga utan att föra fram den till beslut. Är det typiskt för Miljöpartiet, att arbeta med en fråga, driva den och ha en åsikt, och sedan när det kommer till att sätta ned foten, ta beslutet och vara med om att något händer behöver man inte nödvändigtvis göra det? Berätta lite för oss vad som är strategin bakom. Vad är tankegången i ett sådant politiskt agerande?

Den andra frågan hänger samman med matvanor och annat. Jag tillhör också dem som förskräcks över de bilder jag ser på TV. Jag tycker att det som sker på sina håll i Europa är avskyvärt. Matz Hammarström kallar vår svenska livsmedelsindustri för den känslolösa köttindustrin.

Herr talman! Jag stöter på bönder, slaktare och folk i livsmedelsaffärer här i Sverige. Min bedömning är att de har känslor, i själva verket djupa känslor, för det de arbetar med, för sin yrkesverksamhet. Bönderna har känslor för de levande djuren och omsorgen om dem. Vad är tanken bakom att tala om den känslolösa köttindustrin? Tror Matz Hammarström och Miljöpartiet att det gagnar saken, att det gör att människor som är verksamma i det arbetet känner entusiasm och glädje för att med Miljöpartiet i ryggen gå vidare mot större omsorg om djuren, bättre hygien och bättre livsmedelshantering? Vad är strategin bakom resonemanget?

Anf. 54 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Angående detta att driva en fråga till avgörande omröstning vill jag säga följande. Det är väl fullständigt rimligt att man driver en idé. Om läget är sådant att man vet att det blir 1–14 behöver man inte driva den till avgörande omröstning just då, utan man kan vänta med det till senare.

När det gäller känslolösheten i åtminstone delar av köttindustrin torde det vara uppenbart för alla som någon gång besökt t.ex. ett kyckling-slakteri att känslolösheten är en förutsättning för att man ska kunna hålla på med verksamheten.

Anf. 55 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det är bra att vi får reda på strategin: Driv inte frågor så långt det går och så långt övertygelsen räcker, utan passa och håll tillbaka till dess det finns någon möjlighet att opportunt slå fram röstsiffror. Håll igen på åsikterna till dess det opportuna läget uppstår. Jag förstår strategin.

Det andra är ännu mer hårresande. Säger Matz Hammarström att de människor som arbetar i ett svenskt kycklingslakteri måste vara känslolösa, robotliknande individer? Det är hårresande. Det gäller naturligtvis också andra verksamheter i kedjan. Se det som en verksamhet som finns i Sverige, där människor med känslor som Matz Hammarström och jag arbetar. Man håller på att förbättra allt man kan inom de ramar och regler som finns och efter de önskemål svenska konsumenter har. Men tala inte om människorna i verksamheten på det sättet.

Det är lite typiskt att ha en entusiasm för miljön som tar sig konstiga uttryck, i att man med skatter slår ihjäl möjligheten att finnas på den svenska landsbygden. Samtidigt vill man lägga skatter på biodrivmedel. Miljöpartiets engagemang tar sig uttryck i att man inte vill vara med i det EU som ger möjligheter till miljöförbättrande åtgärder och som ger möjlighet för människor i glesbygd att i större utsträckning utforma en egen tillvaro.

Vilket är Miljöpartiets alternativ till en medverkan i ett EU som ger möjligheter till utveckling? Är det här strategin kommer in – man driver en fråga, och så småningom, när det verkligen kommer till ett beslut, kanske Miljöpartiet trots allt kommer att ändra sin inställning?

Anf. 56 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Om det är något parti som har drivit frågor i motvind här i riksdagen är det väl Miljöpartiet.

När det gäller köttindustrin är det Lennart Daléus som lägger ord i min mun. Jag har inte uttalat mig om de enskilda människorna som jobbar. Jag sade uttryckligen ”den känslolösa köttindustrin”.

Anf. 57 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Det är ett stort framsteg att Matz Hammarström har gått från nej till EU till ja till ett lagom-EU. Enda problemet med det är att det inte går att översätta till något annat språk, eftersom ordet lagom bara finns på svenska. Men på svenska är det ändå ett mycket stort framsteg.

Vi är bjudna på buffé här efteråt. Finns det någon prinskorv kommer jag gärna att ta den. Jag är inte alls på väg att bli vegetarian. Men jag har alltid haft uppfattningen att vi ska behandla djur på ett värdigt sätt. Mitt umgänge med Marit Paulsen har givit mig ytterligare en hel del kunskaper på det området.

Matz Hammarström har helt andra ingångar till regeringen än vad jag har. Är Matz Hammarström beredd att arbeta för generella test i Sverige mot galna ko-sjukan, att förbudet mot kadavermjöl blir permanent och att vi får ett förbud mot långa djurtransporter? Vi har föreslagit maximalt 50 mil. Skulle inte det vara ett utmärkt handlingsprogram för ett bättre djurskydd?

Anf. 58 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Vi är positiva till förbud mot långa djurtransporter. Det gäller likaså förbud mot kadavermjöl. Vi anser också att konsumentintresset och försiktighetsprincipen talar för att Sverige också bör testa djur mot galna ko-sjukan generellt på det sätt som Lars Leijonborg förespråkar.

Den buffé som kommer strax när debatten är slut är ingen höjdare för oss som föredrar vegetarisk mat. Leijonborg skulle äta prinskorv. Självt kommer jag att ta mig till Söder med tunnelbanan till en vegetarisk restaurang och ha ett möte med SNF.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

Partiledardebatt

Anf. 59 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag ska använda en del av min återstående talartid till att läsa upp en dedikation i en vegetarisk kokbok som jag tänkte räcka över till statsministern.

Den lyder så här: Plötsligt var det som en bomb briserade, i ett folkhem fullt av revbensspjäll och skinkor, stekta och griljerade. Själve statsministern satt där helt offentligt och funderade, över matvanor och djurens lidande, vilket gjorde många irriterade. Det är väl bara bra med en statschef som äter mindre animaliskt, och genom att deklarera detta slår ett slag för vegetariskt. Hoppas denna kokbok gör dig mer initierad, och möjliggör en dygdig medelväg, den pragmatiske vegetarianen personifierad!

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.23 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då den allmänpolitiska debatten skulle återupptas.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

1 § (forts.) Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

EU och internationella frågor

Anf. 60 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Vid EU:s toppmöte i Nice före jul dominerade de institutionella frågorna. Det gällde att göra klart för unionens utvidgning med nya medlemsländer. Formellt genomfördes uppgiften, men ingen anser att verket därmed är fullbordat. Utformningen av det europeiska samarbetet är en ständigt pågående process mot ett ej i förväg fastställt mål.

Vid Nicemötet fattades sålunda beslut om att förbereda en ny regeringskonferens till 2004. Dess uppgift blir att inom ramen för en debatt om EU:s framtid fortsätta det institutionella reformarbetet. Siktet är inställt på att skapa en tydligare konstitutionell grund för unionen genom att förenkla de nu gällande fördragen och eventuellt göra en uppdelning i en formell och en materiell del, där de senare bestämmelserna blir lättare att ändra. I detta sammanhang ska också regleras frågor som kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna, en förklaring om grundläggande rättigheter och de nationella parlamentens roll i den europeiska strukturen.

Debatten om EU:s framtid startade redan förra året. Sverige har som ordförandeland getts i uppgift att stimulera till en fortsatt bred diskussion och att sedan rapportera till toppmötet i Göteborg i juni. Tyvärr är vi i vårt land ovana vid att föra en debatt i dessa termer. Här diskuteras mest om Sverige ska vara med i EU eller ej och om vi ska fortsätta att stå utanför euron. Men statsministern har under hösten gjort några inlägg, där han talat sig varm för ökad mellanstatlighet. EU-motståndarna i partierna till vänster har kraftfullt instämt i detta. Mycket talar för att Göran Perssons ställningstagande förklaras av hans strävan att överbrygga splittringen i synen på EU inom det egna partiet.

Detta förord för mellanstatlighet sällar sig till de paradoxer som redan utmärker den svenska inställningen till Europasamarbetet. Folkopinionen är den mest negativa till EU bland medlemsländerna, men den mest positiva till EU:s utvidgning. Regeringen kämpade i Nice för att Sverige skulle få behålla sin kommissionär, men statsministern vill samtidigt flytta makten till ministerrådet och t.o.m. integrera kommissionen med rådssekretariatet. Sverige talar mycket om att främja öppenhet i EU, men beslutsprocessen i ministerrådet är den mest slutna som förekommer. I stället för demokratisk öppenhet härskar där diplomatins slutna spelregler. I synnerhet gäller detta sedan alltför avgöranden flyttats från de enskilda fackmässiga ministerråden till det europeiska rådet, där stats- och regeringschefer – ofta efter bristfällig beredning och under stark tidspress – fattar principbeslut i frågor även utanför EU:s kompetensområde. Statsministerns förtjusning i den mellanstatliga beslutsform som kommit att kallas *soft law*, dvs. styrning med rekommendationer och riktmärken, beror kanske på att det påminner om hur det gick till när gubbarna gjorde upp på kommunalkontoret i Katrineholm.

Men, fru talman, ökad mellanstatlighet gynnar inte små medlemsländer som Sverige. De har alltid ansetts ha sin bästa vän och försvarare i den överstatliga kommissionen och i det regelverk denna satts att övervaka. I ministerrådet, som kännetecknas av mellanstatlighet, dominerar de stora medlemsländerna. Det gäller i än högre grad efter Nicemötets beslut om minskad nationell vetorätt och ökad röstdifferentiering i rådet.

Avvägningen mellan mellanstatlighet och överstatlighet inom EU är inget antingen-eller. Här rör det sig om ett på mellanstatliga beslut grundat samarbete med betydande överstatliga inslag. Konstruktionen är unik – inte en förbundsstat men mer än ett statsförbund. Längst har integrationen gått på det ekonomiska området med den inre marknaden och valutasamarbetet kring euron och den europeiska centralbanken. Men även när det gäller utrikespolitik och krishantering samt kampen mot gränsöverskridande problem som internationell brottslighet och miljöförstöring har medlemsländerna gjort bindande åtaganden.

Min nyss framförda kritik mot improvisationer om allt möjligt i ministerrådet betyder inte att jag ogillar samarbete inom EU i frågor som ligger inom den nationella kompetensen. Men besluten ska fattas efter grundlig beredning och i enlighet med gällande regelverk. Det är ingen nytta med att rösta fram rekommendationer, som regeringen nu gjort år efter år på det sysselsättningspolitiska området, för att sedan inte efterleva dem på hemmaplan.

Fru talman! Vi moderater tycker det är bra om debatten om EU:s framtid nu kan komma i gång på allvar även i Sverige. För oss är två

utgångspunkter viktiga. För det första: Liksom vi på det nationella planet står för en stark, men begränsad, statsmakt, vill vi att EU ska vara starkt inom det avgränsade område där det fått i uppdrag att verka. Det betyder att vi inte är rädda för överstatlighet, men denna ska förenas inte med en federal grundsyn, utan med ett ständigt hänsynstagande till subsidiaritetsprincipen. Besluten ska alltså inte nödvändigtvis fattas på överstatlig nivå utan så decentraliserat som möjligt med beaktande av kravet på god kvalitet.

Om denna första utgångspunkt kan sägas gälla den vertikala ansvarsfördelningen mellan EU och alla de instanser som verkar inom denna ram, handlar den andra utgångspunkten om det horisontella förhållandet mellan EU:s olika institutioner. Denna relation bör även fortsättningsvis präglas av maktindelning – inte parlamentarism. Kommissionens starka ställning måste återupprättas, och den bör förbli självständig i förhållande till andra EU-institutioner som parlamentet och rådet. Den ska fortsatt förfoga över initiativrätten och ha till uppgift att bereda och verkställa beslut. Av vad jag tidigare sagt framgår att tendensen till maktöverslyttning från de enskilda ministerråden till Europeiska rådet bör brytas och en återgång ske till en ordning där besluten alltid fattas på en klar rättslig grund. Tankar om att ministerrådet bör ges ställning av andra kammare i parlamentet bör avvisas, liksom idéer om att en sådan skulle kunna utgöras av ledamöter i de nationella parlamenten. Rena tidsskäl gör det omöjligt att förena två sådana uppdrag. Möjligen skulle ett slags senat kunna övervägas, där äldre statsmän och EU-politiker kunde samlas.

När nu debatten om EU:s framtid förhoppningsvis tar fart, finns det ingen anledning att skygga för begreppen författning eller konstitution. Själva orden skapar inte en förbundsstat, utan avgörande är vad dokumentet innehåller. Det finns goda skäl att förenkla och konsolidera de nuvarande fördragen i en sammanhängande text, som enligt vad jag nämnde tidigare gärna kan delas in i två delar med olika valör. En rättighetsförklaring, som tar sin utgångspunkt i den stadga som jag själv var med om att utarbeta i det s.k. konventet förra året, kan mycket väl ingå, men först måste då relationen till Europakonventionen om mänskliga rättigheter klaras ut genom en anslutning till denna från EU:s sida. Det är också önskvärt med en klarare gränsdragning mellan vad EU ska göra och vad nationer med därunder liggande nivåer ska svara för. Men en sådan kompetenskatalog bör inte göras alltför detaljerad och bindande för framtiden. Ty – som jag började med att säga – EU-samarbetet är under ständig utveckling, och det kan mycket väl tänkas att frågor som i dag bäst löses inom medlemsnationerna i en framtid kan behöva samordnas på unionsnivå.

Anf. 61 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Det jag saknade i Lars Tobissons inlägg var ett demokratiskt perspektiv. Det sades inte ett ord om det demokratiska underskottet eller det folkliga missnöje som finns med beslutsprocesserna inom EU, utan i stället var det ett hyllande av kommissionen, som inte är utsedd i demokratiska val och som är en tjänstemannaregering med vidsträckt befogenheter och viss lagstiftningsmakt. På slutet visade sig t.o.m. något slags förkärlek för en senat med äldre statsmän och EU-politiker.

Men var finns det demokratiska perspektivet, Lars Tobisson? Det var inte ett ord om öppenhet, inte ett ord om offentlighet och inte ett ord om folklig kontroll.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Anf. 62 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! För mig är det så självklart att EU är en demokratisk organisation att jag inte tyckte att jag särskilt behövde ta upp detta.

Det är fel att beteckna kommissionen som en regering. Det är snarare ett kanslihus utan beslutsfattare. Vad man gör där är att man bereder beslut. Dessa beslut fattas sedan av ministerrådet och Europaparlamentet, i allmänhet i förening. Sedan går de tillbaka till kommissionen för verkställande.

Europaparlamentet är ett demokratiskt organ, valt i folkliga val. Man kan beklaga att valdeltagandet inte är bättre, men det är någonting som vi gemensamt får arbeta för att förstärka. Ministerrådet består av valda företrädare för de olika länderna i form av deras regeringsrepresentanter.

Jag har svårt att se att detta är några brister. Tendensen att man förklarar att det är byråkraterna som bestämmer tror jag helt enkelt inte på.

Anf. 63 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag känner Lars Tobisson som en kunnig företrädare för Moderaterna. Han vet bättre än det han sade nu.

Det är så att kommissionen har beslutsbefogenheter. Man har t.o.m. viss lagstiftningsmakt, och kontroll av den kommissionen är inte möjlig att utöva i demokratiska former. Att bara vifta bort den stora kritik som finns mot den bristande demokratiska ordningen inom EU är knappast att ta en folklig oro på allvar.

Anf. 64 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Lars Ohly vet lika väl som jag att det förekommer en stark uppmärksamhet kring kommissionens verksamhet och kontroll av dess åtgärder. Det var bl.a. detta som ledde till att kommissionen fick avgå för något år sedan och ersättas med en helt ny besättning. Så nog finns denna kontroll. Men jag bestrider fortfarande att det där finns någon beslutsrätt. Man har en stark påverkan på beslut. Det har alla centralt placerade tjänstemän, men besluten fattas på andra håll än i kommissionen.

Anf. 65 LARS OHLY (v):

Fru talman! Utrikesministern har en viktig uppgift framför sig. Under det här halvåret, när Sverige är ordförande i den europeiska unionen, har utrikesministern en roll som sannolikt ingen svensk utrikesminister har varit i närheten av. Därför är det rimligt att fråga sig hur svensk utrikespolitik kommer att påverka eller prägla EU:s utrikespolitik. Eller hur kommer EU:s utrikespolitik att påverka och prägla Sveriges?

Min förhoppning är naturligtvis att Sverige i många delar kan vara pådrivande för en annan politik än den som vi har sett från den europeiska unionens sida de senaste åren, men mina farhågor är att det blir precis tvärtom.

Ett exempel på att mina farhågor kanske kommer att visa sig stämma är det brott på den traditionella svenska synen på Israel och Palestina och konflikten i Mellanöstern som det innebär när Sverige i Förenta nationerna lade ned sin röst i stället för att aktivt agera och rösta för en resolution som fördömde det israeliska övervåldet.

Sverige har under den senaste konflikten i Mellanöstern inte talat särskilt tydligt utifrån FN-resolutioner, folkrätt och internationell rätt. I stället har vi anpassat oss till de stora elefanterna och tonat ned kritiken mot ockupationsmakten Israel. Israel har ju sagt nej till rätten för fördrivna palestinska flyktingar att återvända, nej till en palestinsk stat, nej till frigivning av samvetsfångar, nej till ett slut på konfiskeringen av jord och nej till ett slut på bosättningarna på palestinskt område, och man fortsätter att ockupera Gaza och Västbanken. Det är inte två likvärdigt ansvariga parter i konflikten i Mellanöstern. Det finns en ockupationsmakt och ett folk som slåss för sin rätt att få leva i fred.

Strax före jul nåddes vi av avskyvärda nyheter från Turkiet. Politiska fångar sköts ihjäl i en s.k. upprepningsaktion mot hungerstrejkande politiska fångar. Minst 17 människor dödades. De turkiska säkerhetsstyrkorna gick in med tårgas, pansarfordon och helikoptrar och intog ett tjugotal fängelser i Turkiet. Den turkiska staten har en lång och dålig tradition av omänsklig behandling av politiska fångar, liksom av många av sina medborgare i övrigt. Där förekommer mord med okända förövare. Där förekommer mördande under tortyr eller utan rättegång. Där förekommer attacker mot civila. Där förekommer förbud mot föreningar och partier. Där ställs yttrandefriheten inför domstol.

Den assyrisk/syrianske prästen Yusuf Akbulut åtalades strax före jul för att han hade mage att säga att ett folkmord begicks mot armenier och assyrier/syrianer 1915. Så mycket är yttrandefriheten och tankefriheten värd i det Turkiet som vi ser i dag. Där sitter det fascistiska partiet MHP med i koalitionsregeringen, och detta land ska nu utrikesministern se till att Sverige samarbetar med och att EU samarbetar med för att, som det brukar heta i EU-sammanhang, värna de europeiska värdena. Det är därför som man säger sig vilja bygga upp en militär styrka i den europeiska unionen. Det är därför som man ska samarbeta med Nato, inklusive Natolandet Turkiet. Och man ska anstränga sig, och det är utrikesministerns ansvar att göra det, för att bygga upp gemensamma strukturer enligt toppmötets beslut i Nice.

Då frågar man sig: Vilka värden har Sverige och den europeiska unionen gemensamt med Turkiet? Vilka gemensamma värden ska det militära samarbetet syfta till att försvara? Finns det någon möjlighet för Sverige att påverka så att Turkiet ställs utanför det militära samarbete som nu håller på att byggas upp?

Just i dagarna nås vi av fruktansvärda bilder från Centralamerika. El Salvador drabbas återigen. Det är ett folk som under en lång tid har utsatts för inbördeskrig och förtryck och som nu lider av följderna av en jordbävning som framför allt har drabbat de fattiga. Det är hundratals döda, tusentals skadade och tiotusentals hemlösa. Byar förstörs, och hus begravs.

I december stod vi här i riksdagen och diskuterade budgeten. För min del handlade det framför allt om biståndsbudgeten. Då föreslog Vänsterpartiet en fond för katastrofbistånd som skulle kunna ge möjligheter till

snabba insatser utöver det ordinarie biståndet. Det skulle kunna gå just till katastrofdrabbade människor och områden. I den debatten röstade alla partier i denna riksdag utom Vänstern och Miljöpartiet mot ett sådant förslag.

Då frågar man sig: Vad är alternativet när det inträffar katastrofer som drabbar de fattigaste? Är det att ta av den ordinarie biståndsbudgeten, så att andra projekt i fattiga länder dras in? Eller är det att dra besluten i långbänk, så att man inte snabbt kan nå ut med insatser till människor som har drabbats av en jordbävning eller en annan naturkatastrof, i stället för att bygga upp en katastroffond som skulle kunna användas för snabba beslut utanför den ordinarie biståndsbudgeten? Då frågar man sig: Vad är alternativet? Hur ska vi bäst kunna stödja dem som behöver vår hjälp mest?

Fru talman! Jag är just hemkommen från en resa till Eritrea. Vi mötte på den resan stora problem. Det var stor fattigdom, 300 000 internflyktingar i landet och 100 000 flyktingar i Sudan. Vi var i ett flyktingläger, Mahabar, där vi mötte fattigdom och sjukdomar, bitterhet och hat men också hopp, livsglädje, lekande barn, studerande ungdomar och gamla som var med i ett projekt för att lära sig att läsa.

Även i konflikten på Afrikas horn finns en angripare – Etiopien – och en huvudansvarig för att fred inte har uppnåtts. Även i den konflikten finns det möjligheter att klart ta ställning och för Sverige att kräva att Etiopien måste följa fredsavtalet, att Etiopien måste lämna ockuperat territorium så att flyktingar kan återvända och börja bygga sig en framtid i fred.

Ja, fru talman, det finns stora utrikespolitiska uppgifter för Sverige och för utrikesministern framöver, men också för oss alla, att arbeta med. Utöver dem som jag har nämnt måste vi skarpt protestera mot förtrycket i Iran, Marockos ockupation av Västsahara, delningen av Cypern m.m.

Anf. 66 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Jag blir lite nyfiken på vilken roll Lars Ohly intar i dagens debatt. Han säger att utrikesministern är viktig under det här året. Jag har själv deltagit i några av de överläggningar som har hållits omkring det svenska ordförandeskapets program, och där har Lars Ohlys partiledare klart deklarerat att Vänsterpartiet står bakom detta program. Samtidigt ägnar han i sitt anförande betydande kraft åt att gå emot den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik som ligger i detta program.

Jag vill gärna fråga honom direkt: Är det så att Vänsterpartiet står bakom uppbyggandet av den gemensamma krishanteringsstyrkan? Är det så att ni står bakom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken? Vad är det som gäller, Lars Ohly?

Anf. 67 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Det borde inte vara någon överraskning för någon, varken för Mats Odell eller för någon annan, att Vänsterpartiet har varit motståndare till uppbyggandet av en gemensam militär styrka inom EU. Vi fortsätter att vara motståndare till detta. Vi anser att det är ett svek mot den svenska alliansfriheten. Vi anser att det är fel väg att gå för att bygga fred och säkerhet i Europa.

Mitt inlägg gick dock inte på någon punkt på tvärs med det svenska ordförandeskapets program. Däremot menar jag att det finns en risk, när Sverige nu får denna betydelsefulla roll, att vi inte påverkar och därmed präglar EU:s utrikespolitik utan att vi i stället anpassar oss och präglas av en utrikespolitik som traditionellt haft helt andra utgångspunkter och andra värderingar som grund än vad Sverige har haft.

Anf. 68 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Det här var verkligen inget svar på min fråga. Är det så, Lars Ohly, att Vänstern står bakom hela det svenska ordförandeskapets program? Här ingår ju en ambition på det här området. Som jag ser det är det väldigt svårt att vara både för och emot samtidigt. Men Lars Ohly har chansen att reda ut vad som gäller nu.

Anf. 69 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Nej, någon sådan frisedel ger vi inte och har aldrig gett. När det gäller EU:s uppbyggnad hör vi till de mest kritiska partierna och organisationerna. Vi fortsätter att hävda vår rätt att framhäva den kritik som finns, inte bara inom vårt parti eller bland våra väljare utan bland mängder av människor i Sverige – mot EU:s utveckling, mot bristande demokrati, mot en utrikespolitik som har klara stormaktsambitioner som grund, mot en utveckling där EU blir en federal förbundsstat.

Anf. 70 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Lars Ohly tog upp flera områden. Ett som förvånade mig var något vi hade uppe i bistandsdebatten, nämligen det här med en katastroffond. Det låter som om Lars Ohly tycker att det finns för lite pengar när det gäller svensk insats på katastrofområdet. Då är det märkligt att Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiet har bidragit till att dra ned de här pengarna i budgetsammanhang och lagt sig på en mycket låg nivå.

Problemet är egentligen inte att vi inte bygger upp en fond. Problemet är att Vänsterpartiet har allierat sig med Socialdemokraterna och inte gett pengar i budgetsammanhang. Varför röstade Vänsterpartiet och Lars Ohly emot vårt budgetförslag som just gav mer pengar till katastrofhjälp, till UNHCR, till UNWRA och till Sida?

Anf. 71 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! K-G Biörsmark vet mycket väl att vi i riksdagen röstar för en budget i dess helhet. När Vänsterpartiet skulle ta ställning till budgeten skulle vi alltså också, om vi nu hade följt K-G Biörsmarks råd, haft att ta ställning till förslag som försämrar för arbetslösa och sjuka och som innebär stora skattesänkningar för de rika.

Däremot är det helt klart att Folkpartiet och Vänsterpartiet har en gemensam ambition att fortsätta arbetet för att öka det svenska biståndet. Jag vågar påstå att K-G Biörsmark inte riktigt far med sanning när han säger att Vänsterpartiet bidragit till att minska det svenska biståndet. Inte vid något enda enskilt tillfälle har Vänsterpartiet i denna riksdag bidragit till att det svenska biståndet har minskat.

Anf. 72 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det är en ganska märklig argumentation Lars Ohly håller sig med nu. Det märks också att det inte riktigt bär. Det är en annan ton helt plötsligt.

Det finns andra typer av förklaringar när det gäller att Vänsterpartiet inte lever upp till vad man säger i det man gör. Det är bara att gå tillbaka och titta på vad Vänsterpartiet gjorde för bara några år sedan när det gäller biståndsbudgeten. Man låg då på en helt annan nivå, och vi hade ett bra utbyte med Vänsterpartiet från Folkpartiets sida. Nu har man drastiskt skurit ned i sina egna förslag och lagt sig på en betydligt lägre nivå.

Men poängen var att Lars Ohly ondgjorde sig över att det inte fanns pengar i detta. Lars Ohly var med när Sida tvingades dra ned kraftigt på just det här området på grund av att regeringen, Lars Ohlys parti och Miljöpartiet såg till att 40 % togs från biståndet i stället för från andra områden i budgeten då det gällde utgiftstaket. Där hade ni haft chansen att leva upp till det ni säger i ord.

Anf. 73 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Det är smickrande att K-G Biörsmark tycks tro att Vänsterpartiet redan har någon form av egen majoritet i riksdagen och därmed någon egen beslutanderätt, både i budgetfrågor och tydligen i alla andra politiska frågor också. Jag kan upplysa K-G Biörsmark om att så inte är fallet. Visserligen växer vi, till skillnad från Folkpartiet, och har förhoppning om att växa ytterligare i kommande val. Förhoppningsvis kommer också inflytandet då att öka. Men i det samarbete som finns i dag har vi att ta hänsyn till en mängd olika politiska frågor som vi har att hantera mellan tre olika partier.

Vi har, till skillnad från partierna på den borgerliga kanten, en gemensam ambition om att återställa enprocentsmålet för det svenska biståndet. Men K-G Biörsmark ska samarbeta med moderater som vill sänka det svenska biståndet ytterligare.

Anf. 74 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Så har då det svenska ordförandeskapet i den växande europeiska unionen inletts. Låt oss nu hjälpas åt så att det blir så framgångsrikt som möjligt.

En viktig uppgift för oss är dessutom att försöka förklara att Sverige och andra nationalstater i vår världsdelen faktiskt behöver fyra beslutsnivåer för att klara sina grundläggande uppgifter – kommunen för de nära frågorna som omsorgen och skolan, landstinget för den tyngre sjukvården och kollektivtrafiken, nationalstaten för de sociala försäkringarna, infrastruktur osv. och, faktiskt, den europeiska unionen för de alltför många frågor där varken beslut i kommunfullmäktige, landstinget eller denna riksdag hjälper. De frågor som vi inte råår på blir fler och fler, och därför måste vi bygga upp en demokratisk, effektiv och väl fungerande europeisk nivå.

För att den här beslutsnivån ska kunna fungera till medborgarnas belåtenhet även när länderna från Central- och Östeuropa har kommit med krävs det stora förbättringar av dagens union. Därvidlag var Nicetoppmötet, enligt mig och oss kristdemokrater, en lång räcka av besvikelser och

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

halvmesyrrer. Jag tror att det som framför allt saknades var en genuin tro på själva Europatanken, som tidigare alltid har legat till grund för bygandet av Europa.

Jag tycker också att det är svårt, fru talman, att frigöra sig från tanken och känslan att det var småskurna nationella intressen som tog överhanden i Nice. Efter att just ha deltagit i EPP-kongressen i Berlin – Europaparlamentets största parti – med kraftfullt förstärkt gemensam värdegrund, inte minst i Europapolitiken, undrar man hur det skulle ha blivit med en kristdemokratisk och inte en socialdemokratisk dominans i Nice.

Det är naturligtvis positivt att Nicefördraget ökar unionens handlingskraft på några områden, t.ex. i fråga om flyktingpolitik. Samtidigt kvarstår det förlamande nationella vetot i en oacceptabel omfattning. Ett exempel är frågan om minimiavgifter på gränsöverskridande miljöutsläpp. Där tillhör vår regering och EU:s nuvarande ordförande själva problemet. Ett annat exempel är handelspolitiken. På det här viset riskerar EU en total handlingsförlamning just på de områden där samarbete är som allra mest nödvändigt.

Det är naturligtvis inget fel att slå vakt om nationella intressen. Problemet är bara att så få av Europas nuvarande ledare verkar ha förstått att allas vårt intresse, precis som Lars Tobisson var inne på, bäst tjänas av gemenskapstanken, dvs. det institutionaliserade samarbetet, där kommissionen och Europaparlamentet har ett stort inflytande.

I stället har man valt att klamra sig fast vid ett samarbete som är slutet, odemokratiskt och trögrörligt. Den svenska regeringen och vår egen statsminister är sannerligen inget undantag. Tvärtom. Det verkar som om alla beslutsnivåer både under och över den svenska statsmakten ska snöpas och beskäras. Det gäller såväl det kommunala självstyret som en demokratisk och beslutsför Europeanivå. De ska maka på sig. I stället är det den svenska centralmakten, statsmakten, som ska stärkas. Fru talman! Jag tror att detta varken är bra för Sverige eller för Europa.

Vår statsminister Göran Persson, EU:s ordförande, säger sig vilja verka för en ökad öppenhet och demokrati i Europasamarbetet. Det tragiska är dock att det mellanstatliga samarbete som han vurmar för är en garanti för precis motsatsen.

Vi tycker att det är oacceptabelt att beslutsformerna i EU efter Nice-mötet faktiskt är krångligare och mer svårförståeliga än någonsin tidigare. Vi kristdemokrater kräver att EU en gång för alla får en klar och koncis författning. En regelrätt europeisk konstitution med enkla och tydliga regler för både vad EU kan besluta om och vad EU inte kan besluta om samt hur besluten ska fattas.

Kvalificerad majoritet bör vara regel i ministerrådet och vetorätten bli undantag. Vad skulle resultatet bli för t.ex. svenska medborgare om varje ledamot av denna kammare försågs med vetorätt? En allmän vetorätt på alla nivåer kan väl knappast vara någon sorts demokratisk vision. Varför ska då arbetet med gränsöverskridande frågor, som kampen mot miljöförstöring och knarksmuggling, behöva drabbas av denna vetorättens förlamning?

Vi har i dag hört statsministern upprepa att skatter bör beslutas med enhällighet inom EU. Det är naturligtvis en frestande tanke att vi skulle ha samma princip här i kammaren. Alla skulle ha veto mot de skatteför-

slag som regeringen lägger fram. Men det skulle knappast leda till någon effektivitet.

Det skulle vara väldigt intressant om utrikesministern kunde förklara principen bakom varför just skatter kräver enhällighet, medan regeringen i andra viktiga frågor som vi inte klarar av är inne på att det är bra med majoritetsbeslut. Jag har frågat statsministern vid flera tillfällen, och jag tycker inte att han på ett rimligt och tydligt sätt har kunnat förklara var den principiella skillnaden ligger. Om utrikesministern har tid ska jag lyssna med vidöppna öron.

Vi står nu, fru talman, med ett enat Europa inom räckhåll. Om utvidgningen ska bli en framgång är det nödvändigt att Europasamarbetet har styrfart framåt även på längre sikt. Om den i stället lider av beslutskramp och ineffektivitet, riskerar unionen att spricka sönder av den ansträngning som utvidgningen kommer att innebära.

Låt oss därför nu på allvar börja diskutera hur en ny konstitutionell form för EU kan se ut, byggd på demokratiskt inflytande och enkla, effektiva beslutsformer. Den konstitutionella debatten tror vi måste börja nu, under Sveriges ordförandetid.

Fru talman! Världen behöver ett fritt, enat och handlingskraftigt Europa. Det vore ett svek inte bara mot framtidens europeer utan mot hela vår omvärld att låta det europeiska samarbetet stagnera till en diskussionsklubb.

Hittills har Europa misslyckats med att ta sitt fulla ansvar på global nivå. Vår röst hörs inte tillräckligt ofta. Ändå är det just Europa bland världens stora politiska församlingar som skulle kunna ha de bästa förutsättningarna att driva en sammanhållen politik för en bättre utveckling, en världsordning som förenar frihandel, hållbar utveckling och global solidaritet. Det är det som behövs för att motivera EU:s existens.

Anf. 75 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Mats Odell pratade om en förstärkt gemensam värdegrund i det parti som kristdemokraterna deltar i på Europeanivå. Då frågar man sig: Hur stämmer den gemensamma värdegrunden överens med ett förstärkt militärt samarbete med Turkiet? Där sitter ett fascistiskt parti i regering och man har ett systematiskt och långtgående förtryck av mänskliga rättigheter och demokrati.

Min andra fråga handlar om den demokratiska aspekten på den europeiska unionen, som även Mats Odell lyckades undvika fullständigt. Om man i Sverige vill ha Moderaternas skattepolitik röstar man på Moderaterna eller Kristdemokraterna. Vill man ha en politik som värnar offentlig sektor och går mot nedskärningar röstar man på Vänstern. Vem ska man rösta på, Mats Odell, om EU ändå beslutar om vilka skatter vi ska ha?

Anf. 76 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Lars Ohly hade inte tillfälle att vara med på EPP:s kongress i Berlin förra veckan. Hade han varit det hade han vetat att EPP nog är det av de politiska partierna i Europaparlamentet som är mest skeptiskt till att ta med Turkiet i gemenskapen.

Samarbetet inom Nato, där Turkiet är medlem, är något som varken EPP eller något annat parti i Europaparlamentet kan förändra. Det är en sak för de länder som är medlemmar i Nato.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

På tal om EU och skatter, fru talman, tror vi att det är viktigt att EU kan fatta beslut om minimiavgifter på gränsöverskridande miljöutsläpp. Då tror jag att det behövs ett majoritetsbeslut. Tycker Lars Ohly att den typen av beslut i den här kammaren också skulle tjäna på någon sorts enhällighetsprincip är jag gärna intresserad av att höra de argumenten.

Anf. 77 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Mats Odell inte anser att det är rimligt att ett politiskt parti vare sig i Sverige eller på Europainivå har en uppfattning i frågan om det är bra att EU ska samarbeta med Turkiet för att bygga upp en gemensam militär styrka, trots att Turkiet systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna och demokratin.

Dessutom kan man konstatera att Mats Odell gör sig något dummare än jag vet att han är, vilket inte klär honom, eftersom det onekligen är så att vi i Sverige kan välja mellan olika politiska partier med olika inriktning. Vi får en politik som majoriteten har ställt sig bakom. Men vem ska vi rösta på, Mats Odell, om EU ändå beslutar i alla viktigare frågor?

Anf. 78 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! För att börja med det sista är det väl så att Vänsterpartiet också ställer upp till val för EU-parlamentet. Vänsterpartiet har i dag också ett indirekt samarbete som innebär att ni har något att säga till om i EU:s ministerråd. Om man har majoritetsbeslut där är det klart att Vänsterpartiet också kommer att få ett inflytande där, så om man tycker att Vänsterpartiets politik på Europainivå är den rätta ska man rösta på Vänsterpartiet. Tycker man att Kristdemokraternas politik är den rätta ska man rösta på oss. Så enkelt är det, Lars Ohly.

Vi tror att det är viktigt att beslutsreglerna och kompetensreglerna är tydliga. EU ska absolut inte ta över svensk skattepolitik. När det däremot gäller gränsöverskridande frågor tror vi att ekonomiska styrmedel är en mycket viktig princip, t.ex. i kampen mot miljöförstöringen.

Anf. 79 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det Mats Odell sade om att det går för långsamt och att regeringen borde snabba på processen för att få en konstitution inom EU som innebär att vetorätten plockas bort, fler beslut med kvalificerad majoritet och allmänt mer beslutsbefogenheter inom EU var intressant. Det skulle också vara intressant att få höra Mats Odells syn på den svenska demokratin och den folkomröstning vi hade för något år sedan, nämligen att rösta om ett specifikt konstitutionellt förslag – Maastrichtfördraget. Mats Odells förslag innebär en stor förändring. Innebär det att Mats Odell anser att regeringen har mandat att göra dessa förändringar utan att fråga folket?

Anf. 80 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Jag måste erkänna att jag inte blev hundra procentigt kristallklar över vad Marianne Samuelssons senaste fråga innebar.

När det gäller Maastrichtfördraget anser vi inte att vi när vi gick med i EU därmed tog ställning till huruvida vi ska gå med i EMU:s tredje fas

– om det är det Marianne Samuelsson syftar på. Vi anser att det ska vara en speciell folkomröstning om detta.

Sedan var det frågan om konstitution. Toppmötet i Nice innebar att ytterligare ett relativt stort antal frågekomplex flyttades över till majoritetsbeslut från enhällighet. Om unionen ska fungera med 27, kanske i framtiden 30, medlemmar, bli effektiv och uppfylla medborgarnas krav på en effektiv organisation, är det orimligt att ha kvar vetorätten på så många områden som i dag. Det är vår uppfattning.

Anf. 81 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag förstår att Mats Odell inte förstod min fråga eftersom han över huvud taget inte svarade på den. Han fortsätter att utveckla sin och kristdemokraternas syn på behovet av mer beslutsmyndighet inom EU utan något som helst svar på om det i dag finns ett mandat till denna förändring. Det är fråga om mer överstatlighet.

Mats Odell har själv utvecklat att han vill ha bort vetorätten. Mycket av debatten i folkomröstningen byggde på att vetorätten fanns kvar och att det därmed fanns en garanti för att vi som ett litet land inte kunde bli överkörda. Det vill tydligen kristdemokraterna inte ha kvar. Man är för det gemensamma försvaret. Det är tydligen inte helt klart än med EMU, men som jag uppfattar era kamrater i EU driver partiorganisationen där frågan om EMU. Skulle det i så fall föregås av en svensk folkomröstning?

Anf. 82 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Marianne Samuelssons fråga börjar klarna alltmer. Hon frågar om beslutsmyndighet inom EU. De svenska ministrar som reser till EU, exempelvis Sveriges utrikesminister, ska där kunna delta i en majoritetsomröstning, precis som Marianne Samuelsson och jag deltar i majoritetsomröstningar i det här parlamentet. Jag tycker att det är ganska naturligt att vi når fram till beslut på den punkten.

Sedan var det frågan om förankringen av fördragsförändringar. Förändringar i fördragen anser vi ska ske med enhällighet. Sedan ska dessa fördragsförändringar också ratificeras av de nationella parlamenten. Det är också en viktig process i förankringen. Några nya folkomröstningar om enskilda fördragsförändringar ser jag för närvarande inget behov av.

Anf. 83 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Efter det att toppmötet i Nice nu slutförts brådskar det att snabbt ta sig an diskussionen om EU:s framtida utveckling. Därför tycker jag att ett av det svenska ordförandeskapets mer spännande uppdrag är att nu fortsätta att utveckla diskussionen och till toppmötet i t.ex. Göteborg lägga fram en plan för en bred process, där synpunkter från de europeiska medborgarna, kandidatländerna, olika organisationer m.fl. kan fångas in och tas till vara. Från Centerns sida vill vi betona vikten av att skapa förutsättningar för att denna diskussion verkligen kan omfattas av, föras av och med människor och inte bara mellan regeringar och den politiska eliten.

Därför är en av mina frågor till utrikesministern hur den svenska öppenheten och den traditionella dialogen kommer att kunna präglade EU:s arbete under detta första halvår.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Fru talman! En ökad folklig legitimitet för EU kan aldrig kommanderas fram. Det är tvärtom så att en sådan legitimitet bara kan växa fram underifrån, av de många människornas egna fria vilja att samla sig och sluta upp bakom en idé eller ett projekt. Föreningsliv, frivilligorganisationer, folkrörelser och idéburna organisationer, liksom kommuner och regioner, kan fungera som kraftkällor i det medborgerliga Europasamarbetet. Där har vi misslyckats.

För att EU ska bli det alleuropeiska projekt som vi eftersträvar måste vi söka rötterna i EU, trygga freden och öka förtroendet mellan människor och länder. Vårt alternativ i Centerpartiet till dem som vill ha en allomfattande union som gör allt och som har befogenheter överallt och till dem som vill obstruera och splittra, är en union som gör det som görs bäst just tillsammans. Det är en union som gör det som den ska göra, som inte klåfingrigt lägger sig i människors vardag och styr och ställer. Det är ett smalare men effektivare EU.

Fru talman! Det tillfälle som vi i Sverige får nu i och med ordförandeskapet borde genomsyras av denna strategi om en smalare och effektivare union. Det bör också vara ett av de mest prioriterade målen för det svenska arbetet i fortsättningen. Det betyder att man ska slå vakt om det unika i EU-samarbetet, nämligen blandningen av mellanstatlighet och överstatlighet.

Förutsättningen för att EU ska vara ett instrument för fred och samarbete är ändå till sist en fråga om legitimitet – att EU gör det som känns angeläget och viktigt för medborgarna. För att EU ska kunna hantera viktiga uppgifter och för att inte tilltron till EU och dess förmåga ska förloras måste EU förändras. En kompetenskatalog skulle kunna ange ramarna för ett smalare men starkare EU. Att kunna definiera, begränsa, identifiera och förtydliga EU:s uppgifter skulle också kunna ta en lämplig form för just en sådan kompetenskatalog.

Det är hög tid att reda ut vilka frågor som ska beslutas gemensamt och vilka som hör till medlemsstaterna och, i än högre grad, till medlemsstaternas regioner och kommuner. EU ska inriktas på att bygga och främja fred, demokrati, frihandel, miljö och hållbar utveckling, bekämpa den gränsöverskridande organiserade brottsligheten, ekonomisk utveckling och välförhållanden. Därutöver finns en rad politikområden som med fördel sköts av människor själva eller på lokal, regional eller nationell nivå, där inget mellan- eller överstatligt beslutsfattande egentligen främjar saken.

Hur ställer sig utrikesministern till kraven på kompetenskatalog? Deklarar hon min uppfattning att en tydligare kompetens- och befogenhetsfördelning är ett viktigt verktyg för att tydliggöra beslutsfattandet? Är utrikesministern beredd att bidra till en klarare rågång mellan vad som ska ses som en angelägenhet för EU respektive för medlemsstaterna själva?

Fru talman! Vi behöver ett smalare men effektivare EU som är öppet mot omvärlden och mot nya medlemmar. EU:s viktigaste uppgift framöver är att på jämlika villkor bereda alla europeiska stater som uppfyller Köpenhamnskriterierna ett tillträde till den inre marknaden. EU är förpliktat att stå öppen för alla demokratiska stater som strävar efter ett närmare samarbete för fred och säkerhet, handel, hållbar utveckling. EU har en historisk chans att genom en utvidgning skapa varaktig fred och

säkerhet på kontinenten. Den svenska regeringen har i och med ordförandeskapet detta redskap i sin hand under ett halvår.

Fru talman! Mot bakgrund av den senaste våg som vi har kunnat följa i TV vill jag uppehålla mig en stund vid BSE-krisen i Europa och de upprörande bilderna av djurplågeri som har visats i nyhetsmedierna. Det är viktigt. Vi vill gärna framhålla konsumenternas rätt att välja livsmedel av hög kvalitet framställda på ett etiskt och ekologiskt riktigt sätt.

Vi ska ha livsmedel som är hälsosamma och som har framställts med ett gott djurskydd så att miljön skyddas. EU-medlemskapet har skapat möjligheter att förbättra miljö och djurskydd i hela Europa och att hävda miljöhänsyn i den globala livsmedelshandeln. Den här möjligheten ska utnyttjas, och Sverige ska vara en pådrivande kraft inom EU just i dessa frågor och hävda stränga miljö- och kvalitetskrav.

Fru talman! För Centerpartiet är utgångspunkten entydig: EU-medlemskapet just i detta fall ska användas till att öka skyddet för hälsa och miljö, till att förstärka djurskyddet och ge konsumenterna sunda och säkra livsmedel. EU-medlemskapet får inte i något sammanhang leda till försämrat skydd för hälsa och miljö. Vi föreslår att en nationell kommitté tillsätts för att studera hur konsumenterna ska kunna tillförsäkras rätten att välja säkra livsmedel av hög kvalitet, framställda på ett etiskt och ekologiskt riktigt sätt.

Jag vet att det här inte direkt är utrikesministerns hemmaplan, men jag skulle ändå vilja ställa frågan hur hon ställer sig till kraven på att Sverige ska just vara en tydlig företrädare för stränga miljö- och kvalitetskrav på mat.

Anf. 84 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vi liberaler uppfattas, med rätta tror jag, som de största anhängarna av det europeiska samarbetet. Vi är det för att vi tror att det är den bästa vägen till att skydda Europas frihet och fred, och också förstås för att liberaler alltid har varit för mycket internationellt samarbete.

Då är det klart att den viktigaste frågan – vi har upprepat den många gånger i denna kammare – är utvidgningen och att se till att Europa blir helt. Där är vi glädjande nog överens, som jag uppfattar det. De signaler som har kommit från regeringshåll om vad man ska arbeta för är en helt riktig prioritering.

Lite senare i debatten kommer några av mina partivänner att utveckla Folkpartiet liberalernas synpunkter på tunga och viktiga frågor, som EU:s relation till länder utanför EU, till de fattiga folken, till flyktingproblemen och till livsmedelsfrågorna.

Själv tänkte jag i debatten uppehålla mig vid skillnader mellan oss och regeringen, och det gäller två mycket tunga frågor. Den ena är var besluten ska fattas i Europa, och den andra är frågan om insyn och öppenhet.

På frågan var beslut bör tas finns det sedan gammalt en mycket enkel liberal ståndpunkt: Beslut ska fattas så nära medborgarna som möjligt, allrahelst av dem själva. Men i den mån det är så att individer och familjer inte kan fatta besluten själva ska de fattas så nära medborgarna som möjligt: i kommundelen, i kommunen, i regionen, i nationen eller, i vårt fall, på vår kontinent. Den princip som ska vägleda det hela är principen att besluten ska tas på lägsta effektiva nivå.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

För Folkpartiets del gäller det förstås att EU är den lägsta effektiva nivån i vår världsdel för de frågor som är gränsöverskridande mellan Europas länder, eller kanske mellan många andra länder. Det har gällt frågan om handel, där vi har sett till att regelsystemet är sådant att vi kan handla med varandra utan alltför många hinder – några finns kvar. Det har gällt sådant som att inte diskriminera andra EU-medborgare inom socialförsäkringar eller annat.

Frågor som är gränsöverskridande som vi har pekat på från liberalt håll är sådana frågor som rör gränsöverskridande miljöförstöring. All miljöförstöring är ju inte gränsöverskridande, men mycket är det, inte minst det som gäller luften och ibland vattnet. Det har gällt sådant som gränsöverskridande brottslighet. Det gäller förstås frågan om människor som från andra delar av världen söker asyl i vår världsdel.

Vi har pekat på – och jag har glädjande nog hört att flera andra har gjort det i dagens debatt – att det behövs en ordentlig kompetenskatalog inom Europa som talar om var besluten ska fattas. Vi kan kalla det författning eller grundlag, men det viktiga är att den handlar om var besluten ska fattas, och enligt vår uppfattning utgående från principen om närhet, som jag nu har nämnt.

Jag märker ibland när jag är ute och talar i de här frågorna att nästan alla människor håller med mig på den här punkten när jag uttrycker mig så här abstrakt. Men i verkligheten kommer man gång på gång in på att människor med olika värderingar landar på olika ståndpunkter i fråga om var besluten ska fattas.

Mot den här närhetsprincipen finns alltifrån att de människor som är verksamma på den nivån gärna tycker att det är där besluten ska fattas. Det finns också en tendens hos oss alla att tycka att saker som vi är speciellt engagerade i bör avgöras på den här nivån eller finnas med på den nivån.

Det finns också, speciellt hos de partier som är negativa till EU inom sig, exempelvis socialdemokratin, en tanke också att EU måste syssla med frågor som är nära människan, som är vardagsnära, och inte bara de konstiga frågorna som s.k. vanligt folk inte stöter på varje dag. Den tankegången är lätt att förstå. Det är bara det att väldigt många av de vardagsnära frågorna lämpligast avgörs nära och inte i Bryssel, efter omröstningar mellan människor som representerar i dagsläget 375 miljoner människor och, hoppas vi, inom några år 475 miljoner människor. Låt oss inte av önskemålet om att ta upp vardagsnära frågor luras att tro att de ska flyttas till EU-nivå.

Det finns ibland de som pekar på rörligheten som ett skäl, att man ska ha så lika socialförsäkringar som möjligt därför att det då är lättare att röra på sig. Jag vill för min och för Folkpartiets del varna för den typen av argument, för de leder till att mängder av beslut, som vi kan fatta nära människorna, fattas långt bort.

Fru talman! Vi och Socialdemokraterna har på några punkter olika uppfattningar. Vi vill ha gemensamma EU-beslut utan vetorätt vad gäller den gränsöverskridande miljöförstöringen. Frågan om en koldioxidskatt på en lägsta nivå för Europa är ett sådant exempel.

Däremot är vår uppfattning vad gäller de sociala frågorna att i de allra flesta fall kan de avgöras i respektive land. Självfallet måste vi, exempelvis om socialförsäkringar och pensioner, bestämma att den som har tjänat

in pensionsrätt i ett europeiskt land och flyttar till något annat ställe och jobbar där några år får ta med sig pensionsrätten. Vi måste förstås se till att andra EU-medborgare som arbetar i vårt land har samma regler som svenskar och att svenskar när de jobbar i Spanien inte diskrimineras i förhållande till spanjorer. När det är sagt ska man fundera noggrant på att lyfta upp sociala frågor till denna höga nivå, som EU förstås är för de allra flesta människor.

Nu vet jag att Socialdemokraterna gärna säger att de inte vill det. Samtidigt finns det från socialdemokratiskt håll i olika sammanhang, exempelvis från den socialdemokratiske rapportören i EU-parlamentet nyligen i dessa frågor, en ständig tendens att flytta fram de här frågorna till den här nivån.

Jag skulle vilja fråga utrikesministern följande: Vilken syn på demokrati är det som ligger bakom Socialdemokraternas ställningstagande att kräva vetorätt mot gränsöverskridande miljöförstöring men samtidigt lite halvhjärtat säga ja till en glidning mot ökat EU-inflytande på det sociala området?

Det andra området jag vill peka på, fru talman, där det finns skillnader mellan oss är frågan om öppenhet och insyn. EU är en helt unik företeelse, som har sagts tidigare i debatten, och är inte vare sig en förbundsstat eller ett statsförbund, med en blandning av mellanstatlighet och överstatlighet, men det är ministerrådet som är den lagstiftande församlingen. Ett problem med denna lagstiftande församling är att det inte finns någon öppenhet och insyn i den när den fattar sina beslut. Det är en av de få lagstiftande församlingar i världen utanför rena diktaturer där man inte har öppenhet och insyn.

Vi har i förberedelsearbetet för det svenska halvåret inom EU pekat på att vi vill att den svenska regeringen skulle försöka se till att åtminstone några av ministerråden när de är lagstiftande är öppna och föremål för insyn.

Min andra och sista fråga till statsrådet Lindh är följande: Kommer regeringen under det svenska halvåret att försöka ordna att åtminstone några ministerråd som lagstiftar är öppna?

Anf. 85 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag vet att utrikesministern för några dagar sedan hade en uppvaktning från EU-kritiska röster inom Europa. Det var en grupp som uppvaktade utrikesministern om förbättrad demokrati och möjlighet till folkomröstningar när det gäller större fördragsändringar.

Man hänvisar naturligtvis till Nicefördraget som innebär en av de stora fördragsändringar som är på gång och som man nu har fattat beslut om. För Europas framtid anser man att det är oerhört viktigt att människor är delaktiga i processen och att man också vet vart Europa är på väg när det gäller besluten framöver och vem som ska fatta dem. Det skulle vara lite intressant att höra hur utrikesministern uppfattar dessa frågor och om hon tycker att detta är en viktig del inför det fortsatta arbetet med Nicefördraget. Visst är det stora förändringar i det nya fördraget. T.ex. vetorätten försvinner när det gäller ett trettiotal frågor, och vetorätten var en av de frågor som av många uppfattades som en räddningsplanka för svensk del när Sverige gick med i EU just därför att man hade möjlighet att utnyttja denna vetorätt.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

När det gäller EU-frågorna tycker jag också att det är oerhört angeläget att vi har möjlighet att mer aktivt diskutera och debattera unionens framtid. Vart är Europa på väg? Vilket samarbete vill vi ha? Vilka frågor är viktiga att samarbeta om? Det finns i dagens värld många frågor som vi måste samarbeta med andra länder om. Med ett ökat internationellt samarbete kan vi också nå resultat som vi inte klarar på ett nationellt plan. Men det måste också vara så att vi i och med det inte behöver flytta beslutsmakten när det gäller frågor som det faktiskt bättre fattas beslut om i närmiljön av dem som mest berörs av dem.

I dag upplever åtminstone jag att om det är någon av EU-frågorna som engagerar människor så är det djurskyddet och de mycket förfärande bilder som vi har fått se av hur man hanterar djur i dagens Europa. Detta är faktiskt en fråga som är ett resultat av den politik som förs. Jag tycker att det är intressant att i regeringens program för ordförandeskapet när det gäller jordbruket kan läsa:

”Behovet av fortsatt reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken kvarstår. Målen för kommissionens förslag i Agenda 2000 var att förbättra effektiviteten i den gemensamma jordbrukspolitiken och därmed öka det europeiska jordbrukets marknadsorientering och konkurrenskraft ...”

Detta är ju egentligen en del i att jordbruket ser ut som det gör i dag. Det är intressant att statsministern har visat ett intresse för matfrågorna. Men samtidigt har han, såvitt jag vet, inte avisat någon som helst förändring av jordbrukspolitiken utan fortsätter, precis som det står här, att driva på för att få ett mer industrialiserat och konkurrensutsatt jordbruk, vilket innebär längre transporter och mindre kontakt med varje djur därför att det ska vara effektivt. Det är en inhumanare djurpolitik som jag ser det. Detta borde vi faktiskt ta på största allvar. Vilken jordbrukspolitik vill vi ha i framtiden? Hur ska djuren ha det? Hur ska vår miljö ha det? Detta har en koppling. Det går inte att säga både att denna politik ska vara väldigt effektiv och industrialiserad och att den ska vara väldigt djurvänlig och nära. Detta går tydligen inte att förena. Dock går det säkert att göra bra mycket mer för att förbättra djurmiljöerna, men det måste också följas av att man också politiskt styr jordbruket.

I detta sammanhang tycker jag att det är intressant med utvidgningen, därför att om ansökarländerna ska kunna komma med måste de anpassa sin jordbrukspolitik på ett sådant sätt att den blir just effektiv och kan klara konkurrensen, vilket i sin tur innebär att det småskaliga jordbruket måste läggas ned, att jordbrukets industrigrenar, slakterier osv., måste bli mer storskaliga, att transporterna kommer att öka, att djuren kommer att få det sämre, och förmodligen att även matkvaliteten kommer att bli mycket sämre. Det krävs alltså att man tar konsekvenserna av en vilja att också se till att vi har en bra miljösituation för djuren. Då måste det också följas av en politisk vilja att förändra jordbrukspolitiken så att den anpassas till djurens och naturens behov. Därför är det så mycket att göra.

Efter att ha följt debatten kan jag konstatera att det inte finns mycket av kraft i EU för att se till att det ekologiska jordbruket, framför allt i ansökarländerna, får utrymme att växa. Det är i stället effektiviseringar och sammanslagningar som nu präglar det hela.

När Sverige nu är ordförandeland har man också unika möjligheter att lyfta in nya frågor på dagordningen. Då tycker jag att det är intressant att få en liten bild av vilka frågor som utrikesministern funderar över att lyfta in när det gäller mänskliga rättigheter i andra länder än EU-länderna.

I dag kunde vi höra nyheten om hur Kabila i Demokratiska republiken Kongo har blivit skjuten. Det pågår krig där. Vi vet inte vad som kommer att hända. Min fråga till utrikesministern är: Kommer utrikesministern att lyfta fram Kongofrågorna i EU och inför FN-diskussioner i det här läget? Det finns ju andra länder som också har allvarliga och svåra situationer. Bl.a. Afghanistan och Iran är länder där regeringen skulle kunna göra mer.

Jag vill till sist säga något beträffande den gemensamma försvarspolitiken och Tjetjenien, där hjälporganisationerna just har lämnat Tjetjenien, men regeringen fortsätter att planera för gemensamma militära övningar med Ryssland.

Anf. 86 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det har hänt att jag inte har känt mig riktigt klok på vad som är Miljöpartiets inställning till EU. Det har hänt att jag ibland har trott att man tycker att alla Europas länder ska vara med i EU utom ett, nämligen vårt eget. Men det kanske är en missuppfattning. Det som jag är säker på är att Miljöpartiet är emot att Sverige är med i EU.

En av de viktigaste miljöfrågorna är sannolikt frågan om växthuseffekten. Jag tror att vi är överens i sak om att det bästa medlet mot den är ett liberalt medel, dvs. ekonomiska styrmedel, någon form av koldioxidskatt.

Min fråga till Marianne Samuelsson är: Vad är det som talar för att vi bättre bekämpar den typen av gränsöverskridande miljöförstöring om Sverige inte är med i EU?

Anf. 87 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi har i alla år hävdat att det behövs ett internationellt samarbete om miljöfrågorna. Vi hävdar fortfarande att det behövs ett internationellt samarbete för att komma till rätta med växthuseffekten. Det är inte bara ett nationellt problem. Det är ett internationellt problem. Men vi måste också våga vidta åtgärder nationellt för att det ska kunna hända någonting och för att vi ska kunna vara ett föredöme på dessa områden.

Vi är inte för att Sverige är medlem i EU. Vi tycker inte att EU är den form när det gäller demokrati och samarbete som vi skulle önska. Men vi sätter oss inte till doms över andra länder, utan vi tycker att om det finns länder som vill vara med så är det människorna i dessa länder som ska kunna välja om de vill vara med eller inte. Men de ska ha en god information om vad det innebär innan de tvingas ta ställning till det.

Anf. 88 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Vi är överens om att det behövs internationellt samarbete bl.a. för att bekämpa miljöförstöring. Men det var inte det min fråga gällde, utan min fråga gällde om det är sannolikt att det kommer att gå bättre att klara detta internationella samarbete om Sverige lämnar EU och

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

att vi därmed inte kan påverka på vilket sätt EU fattar beslut om detta. Det är väl så, om jag förstod Marianne Samuelsson rätt, att ni egentligen tycker att om man är med i EU vore det bra om EU fattade besluten utan vetorätt. Ni tycker mer som vi än som socialdemokraterna på den punkten. Å andra sidan vill ni samtidigt gå ur EU. Därför är min fråga: Blir det bättre att bekämpa miljöförstöringen om vi lämnar EU?

Anf. 89 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! På många miljöfrågeområden skulle faktiskt Sverige kunna gå före om vi inte var med i EU därför att EU i dag ofta är ett hinder för att man ska kunna ha bättre regelsystem. När det gäller Sveriges roll i EU hoppas jag att regeringen nu som ordförandeland kommer att visa på att man vill och kan vara lite offensiv på miljöområdet. Men hitintills tycker jag inte att Sverige, t.ex. i koldioxidskattefrågan, har varit så offensivt som man borde vara för att visa att det är bättre att Sverige är med i EU. Jag tror att Sverige lika gärna kunde ha drivit den frågan utanför EU och kanske varit mer offensivt än vad man är inom EU.

Anf. 90 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Man lyssnar verkligen med stigande förvåning till Marianne Samuelsson. Detta är sannerligen de dubbla stolarnas, de dubbla budskapens debatt. Å ena sidan driver, precis som Bo Könberg säger, Miljöpartiet ut i landet med emfas att Sverige bör lämna EU för att fånga upp det folkliga missnöje som finns i Sverige med EU. Det är väl okej att göra det.

Jag vill då fråga Marianne Samuelsson: När tänker ni ta initiativ till och lägga fram en motion om eller komma till skott med att vi lämnar EU?

Nästa dubbla budskap är detta. Marianne Samuelsson ställer frågor till utrikesministern som handlar om djurskydd och jordbrukets inriktning samtidigt som ni till hundra procent står bakom det svenska ordförandeskapets program. Det skulle alltså lika gärna kunna vara så att utrikesministern hade frågat Marianne Samuelsson vad hon menar med de här formuleringarna i programmet.

Miljöpartiet tycker jag har börjat bli ett maktens parti. Ni köper det här för att kunna vara med och ha makt, samtidigt som ni offentligt går emot det hela. Någon ordning får det faktiskt vara, för att citera en tidigare vänsterordförande.

Anf. 91 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Någon ordning är det faktiskt. I EU-frågorna har vi inte ett samarbete med regeringen. Det är märkligt att Mats Odell inte har noterat det. Det är en fråga där regeringen i större utsträckning samarbetar med kristdemokrater, moderater och folkpartister än med Miljöpartiet eftersom vi i grunden har en helt annan uppfattning kring EU:s roll och behov i framtiden.

Att lämna EU: Är det så att Mats Odell vill kan han mycket väl stödja vår motion som ligger på det området. Jag förstår inte varför han inte har noterat att det finns en sådan motion, om han nu är så intresserad av den frågan. Vi har lagt en sådan motion. Var så god, rösta gärna på den, då

får vi större möjligheter att få gehör för den. Som det är nu har vi inte majoritet i den frågan i riksdagen och kan därmed inte få igenom den.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Anf. 92 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Jag tror att mitt tidigare uttalande står sig allt bättre om att det är med stigande förvåning som man lyssnar på Marianne Samuelsson.

Jag har själv suttit med, först i Sagerska huset, sedan i Rosenbad för inte så länge sedan, där Miljöpartiet ställde sig bakom det svenska ordförandeskapets program. Men Marianne Samuelsson försöker samtidigt distansera sig från det hela. Jag tror att Miljöpartiet måste bestämma sig på den här punkten. Att sedan hävda att hon har mera samarbete med kristdemokrater och moderater än med regeringen på denna punkt är inte seriöst, Marianne Samuelsson.

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Anf. 93 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! I det fallet har väl inte heller Kristdemokraterna något annat program som ni har lagt fram. Jag tror att vår motion när det gäller programmet är större och bredare med idéer och förslag än Kristdemokraternas, som vi har behandlat i riksdagen.

Vi tycker dock att det är positivt att regeringen tydligt lyfter fram miljöfrågorna. Vi hoppas att de också menar något med det så att det blir en mer offensiv satsning, precis som jag sade innan när det gäller miljön. Miljöfrågorna är internationella. Vi behöver ett samarbete internationellt i miljöfrågorna. För tillfället har vi det samarbetet och den möjligheten inom EU, och då har vi en skyldighet att också utnyttja det.

Anf. 94 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! El Salvador drabbades för några dagar sedan av en ny katastrof mitt under återuppbyggnaden efter orkanen Mitch. Jordbävningen har hittills förorsakat 700 döda, tusentals skadade, 30 000 förstörda hus. Bara någon dag efter skickade Sverige sin första hjälp, 5 miljoner kronor. Vi har beredskap för att skicka ned Herculesplan med förnödenheter. EU-kommissionen beslutade om 18 miljoner kronor, experter från EU finns redan på plats.

I Burma sitter nobelpristagaren San Suu Kyi i husarrest sedan 13 år. Nu har militärjuntan inlett ett samtal med henne om landets framtid. En EU-delegation kommer inom kort, under svensk ledning, att besöka Burma och försöka få dialogen att fortsätta och ta fart.

I Afrika följer vi med oro situationen i Kongo. Före jul kom åtta afrikanska ministrar till Stockholm för att diskutera hur Sverige, Norden och vi gemensamt i EU ska kunna bli bättre på insatser, bättre på att hantera kriser och förebygga konflikter i Afrika.

I Turkiet är det inte bara Sverige utan också EU-representanter som varje vecka upprepar kraven på mänskliga rättigheter, rätt för minoriteterna inklusive kurderna och assyrierna, rätten för kurderna till eget språk i undervisning och medier. Man upprepar kraven på förbud mot dödsstraff, upphävande av tortyren och rättsenliga förhållanden i fängelserna.

Sverige har här spelat en viktig roll för att förmå hela EU att driva samma krav. Kan EU samverka med Nato i krishantering? frågar Lars Ohly då Turkiet är medlem i Nato. Kan EU samverka med Turkiet? Ja,

det gör vi redan i Kosovo. Där står vi faktiskt sida vid sida i gemensamma styrkor i fredsoperationer under FN-mandat. Ska Turkiet kastas ut från FN-styrkorna, Lars Ohly?

Vi kan se exempel efter exempel på hur EU inte bara berör medlemsländernas eller kandidatländernas medborgare utan också världen utanför. Sverige som har en lång tradition av fredsbevarande insatser, av bistånd till fattiga länder, en hög profil när det gäller mänskliga rättigheter och stöd till FN har självklart mycket att bidra med när det gäller att verka för samma principer i EU-politiken och för ett öppet Europa.

Fru talman! Jag skulle också vilja säga några ord om EU:s framtid, för det är en viktig debatt som delvis har förts här. Jag tror att det är viktigt att vi vågar se också bristerna, även vi som är mycket entusiastiska över EU:s möjligheter, som just nu har varit EU:s insats i globaliseringen och internationaliseringen. Lika viktigt är det att vi kan se problemen i EU och bristerna med EU när det t.ex. gäller öppenheten, deltagandet från medborgarna, bristande effektivitet. Men man får inte göra det för enkelt för sig i den debatten. Mats Odell förklarade att bättre effektivitet får vi bara vi får fler eller alla beslut som fattas med majoritet. Kom ihåg, Mats Odell, att majoritetsbeslut är redan det vanligaste, det är vetot som är undantaget. Visst är det bra med fler majoritetsbeslut. Även Sverige hade velat se fler majoritetsbeslut i Nice, men man ska också komma ihåg att majoritetsbesluten innebär att det är lättare att köra över minoriteter. Det här är inga lätta frågor.

Demokratin handlar både om att vi ska försöka fatta besluten så nära människor som det någonsin går och samtidigt om att vi ska försöka fatta beslut som ger oss en bra framtid i hela Europa. Och då måste vi kunna dra olika gränser.

Vi tror t.ex. att det är viktigt att inte flytta skattefrågorna från den nationella nivån, därför att det är skatterna som finansierar välfärden. Det är skatterna som därmed finansierar grunderna för nästan alla beslut som vi fattar i Sveriges kommuner och riksdag. Jag tycker att det är viktigt att vi i de svenska kommunerna och i den svenska riksdagen kan fortsätta att fatta besluten om den svenska välfärden, och då måste vi också ha finansieringen, skattepolitiken, i vår hand.

Jag tror att Mats Odell ska akta sig för alltför vidlyftiga förenklingar. Jag skulle framför allt vilja varna honom för att tro att det skulle ha blivit mer effektivitet och mer majoritetsbeslut om Mats Odell hade suttit vid sammanträdesborden i Nice. Om Mats Odell tror att brittiska Tories är mer benägna att fatta majoritetsbeslut om t.ex. skatter än brittiska Labour, tror jag att Mats Odell ska lyssna lite mer noga på EPP-kongresserna i fortsättningen. Och tror Mats Odell att hans partikamrater i EPP är mer benägna att fatta majoritetsbeslut om handel och frihandel med jordbruksprodukter än socialdemokratiska partier i Europa, tror jag också att han ska lyssna lite noggrannare på EPP-kongresserna i fortsättningen. Vill kristdemokraterna ha gemensamma skattenivåer i hela Europa? Det skulle jag vilja ha ett svar på av Mats Odell.

Fru talman! Sedan tycker jag att det är intressant att höra att både Bo Könberg och Lars Tobisson kritiserar EU-samarbetet när det gäller sysselsättning – framför allt Lars Tobisson – och socialpolitik – framför allt Bo Könberg. Det här är ju exempel på hur EU nu arbetar med nya områden, ställer upp gemensamma mål men samtidigt säger att man ska

kunna använda nationella vägar för att nå dit. Jag tror inte att det är formen som ni egentligen kritiserar, herrar Könberg och Tobisson. Jag tror att det är innehållet som ni vänder er emot. Lika lite som vi har samma uppfattning när det gäller sysselsättning och socialpolitik i den nationella debatten har vi det när det gäller EU-debatten. Ni är emot att socialdemokraterna i Europa arbetar för full sysselsättning, för högre välfärd och för de frågor som kännetecknar de socialdemokratiska ländernas politik. Men ta sakdebatten i stället för debatten om i vilken form besluten fattas!

I den fortsatta debatten om vilket EU vi ska ha tror jag att vi kan se en rätt spännande diskussion framför oss, för här är det viktigt att vi i Sverige, som är kända för vår öppenhet, med en mycket bred och öppen debatt i det svenska samhället och i den svenska riksdagen, också kan diskutera dessa svåra frågor: Hur ska en kompetenscatalog se ut? Jag tror att det kan vara en intressant idé, Åsa Torstensson, även om jag inte är säker på att vi kommer till samma beslut om hur mycket som ska ligga på EU-kompetensen och hur mycket som ska ligga på den nationella kompetensen. Men hur ska den i så fall se ut, så att den inte bara blir ett hinder för EU-samarbetet? Kan vi få en förenkling av fördragen? Hur ska vi stärka de nationella parlamentens roll? Hur ska EU driva de olika sakfrågor som är viktiga för medborgarna? Hur ska EU kunna öka öppenheten och öka effektiviteten, inte bara när det gäller att fatta beslut med majoritet utan också genom att se till att få en bättre och effektivare byråkrati och administration?

Den här debatten är viktig. Jag tror att vi kommer att se samma skillnader i den debatten som vi kan se mellan våra respektive partier. Här har vi samma politiska skillnader som kommer att gå igen. Men låt oss visa andra länder att vi kan ha en bred och öppen debatt som också kan få efterföljare i andra länder.

Slutligen, fru talman, skulle jag bestämt vilja säga emot dem som i den här debatten har sagt att Nice var ett totalt misslyckande. I och för sig är det intressant att höra att när Marianne Samuelsson och Mats Odell recenserar Nice tror man inte att ni talar om samma överenskommelse. Den ena ser federalismen. Den andra ser den totala mellanstatligheten och nationalismen.

Men låt oss komma ihåg att vad vi och för övrigt Mats Odells EPP-kamrat Jacques Chirac åstadkom i Nice var faktiskt att vi lade grunden för utvidgningen. Det var att vi kom överens så att vi kan fortsätta utvidgningsprocessen, och det är faktiskt det som är det allra viktigaste för EU:s framtid.

Anf. 95 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Det franska ordförandeskapet – jag vill knyta an där utrikesministern slutade – har beskrivits som ett sex månader långt fiasko, och jag är beredd att instämma. Framför allt gäller det självfallet huvuduppgiften, nämligen att se över EU:s organisation.

Avtalet är så dåligt att det är osäkert om alla medlemsländer över huvud taget kommer att godkänna det. Den organisation som EU nu har är 50 år gammal och har gjorts för sex stater. Det gick bra med tio stater, nu är vi 15 stater. Det hankar sig fram. Men hur ska det gå när vi tar in ytterligare 12 stater och blir sammanlagt 27 stater i en organisation som redan knakar i grunden? Min fråga till utrikesministern är därför om utrikesmi-

nistern inte ser någon risk för kaos om den nuvarande organisationen bibehålls.

Anf. 96 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Först och främst kanske man ska vara försiktig med recensioner när man snart står inför att själv bli recenserad. Men jag skulle på allvar vilja försvara det franska ordförandeskapet, därför att det träffades en överenskommelse i Nice. Jag tycker att det finns en oerhörd överdrift i hur stora problem EU kommer att få med utvidgningen och efter Nice-överenskommelsen. Nice lägger grunderna till en utvidgad union. Om man inte tror att en union med 27 medlemmar kommer att kunna fungera, ska man minnas hur det har varit tidigare. Den dag som EU hade sex medlemmar hade man inte kunnat föreställa sig att man ett antal år senare skulle kunna ha 15 medlemmar och ändå ha ett samarbete som täcker så många fler områden. Dessutom tycker jag att detta andas en misstro mot kandidatländerna som jag definitivt inte instämmer i. De är lika goda européer som vi.

Anf. 97 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Det är inte fråga om önskvärdheten av en utvidgning utan om de praktiska möjligheterna. Detta handlar om praktisk tillämpning, inte om politisk ideologi.

Det enda framsteg man gjorde i Nice var att när man har tagit in den elfte nye medlemmen, innan man tar in den tolfte, ska man bestämma sig för en ny organisation. Då är det ju så dags. Men om jag förstår utrikesministern rätt är man helt lugn. Det är bara är att vänta tills vi har tagit in elva nya medlemmar och sedan sätter vi i gång och gör om organisationen. Då är det väl risk för kaos, eller hur?

Anf. 98 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi kommer att se de stora problemen som belackarna talar om. Det är ju självklart att varje organisation måste fortsätta att se över hur man kan förbättra organisationen, hur man kan förnya och modernisera den. Det är en framtida uppgift för varje organisation inklusive EU. Men jag kan inte tro att en kommission med 26 medlemmar i stället för 20 medlemmar kommer att drabbas av total ineffektivitet. Jag tror inte att ett nytt parlament med något fler medlemmar kommer att drabbas av beslutsproblem. Jag tror inte heller, med tanke på hur många områden som vi ändå fattar majoritetsbeslut inom, att vi kommer att uppleva stora problem med att det nationella vetot kvarstår på några områden.

Anf. 99 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag ställde två frågor. En gällde möjligheten till ökad insyn i ministerrådet när det lagstiftar. Jag fick inget svar på den, och jag är rädd att det antyder att svaret är negativt.

Min andra fråga gällde var besluten ska fattas i det framtida Europa. På den fick jag svar, men det var ett svar som knappast var värdigt utrikesministerns normala kapacitet. Det ena argumentet emot var att miljöskatter också skulle finansiera välfärden och att tanken att fatta gemen-

samma beslut utan vetorätt om detta därför skulle innebära att man inte skulle kunna finansiera välfärden. Utrikesministern vet sannolikt att de förslag som finns om ett sådant beslut inte har handlat om att pengarna skulle hamna på EU-nivå utan i varje enskilt land. Om utrikesministern inte tror mig så kan hon fråga sina danska partivänner, som tycker som jag i den här frågan. Då kommer hon att få det bekräftat.

Det andra argumentet var om möjligt ännu mer illavarslande. Där blandar utrikesministern ihop form och innehåll, dvs. det var ett försök att säga att de som tycker att det exempelvis inte behöver bestämmas om socialförsäkringarna i Sverige är emot socialförsäkringarna. Det var knappast värdigt utrikesministern.

Anf. 100 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan om ministerrådet så kommer vi att försöka öka öppenheten så mycket det går under det svenska ordförandeskapet. Om jag ska ge ett mycket ärligt svar så är erfarenheten av t.ex. öppna debatter dock att de sällan blir de mest substantiella debatterna när man verkligen kommer till de områden där medlemsländerna skiljer sig åt. Därför är jag tyvärr inte säker på att detta är det bästa sättet att öka öppenheten kring lagstiftningen. De verkliga diskussionerna riskerar nämligen att inte komma fram i de öppna debatterna från ministerråden.

Angående miljöskatterna så gav jag det principiella svaret som även bl.a. Mats Odell hade efterfrågat gällande skattepolitiken. Jag och vi – inte ens mina danska partivänner för övrigt – tror inte att det går att särskilja miljöskatter från övriga skatter. Jag tycker att detta är en svår fråga. Jag skulle önska att det gick att se klara skiljelinjer så att man skulle kunna särskilja miljöskatter. Men jag tror inte att det kommer att gå.

Anf. 101 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Frågan om vad som går att åstadkomma i ministerrådet och vad de andra länderna tycker kan man ju diskutera. Men svaret var ju lite värre än så, eftersom utrikesministern var inne på att det kanske inte ens en gång var bra att man för öppna diskussioner. Då måste ändå den principiella frågan ställas: Kan vi i längden i det demokratiska Europa ha en situation där den lagstiftande församlingen inte är öppen för medier och allmänhet, som den har varit i alla moderna demokratier i många generationer? Kan man leva med att det ska se likadant ut där som det gör i några av världens diktaturer?

Vad gäller frågan om miljöskatter har det ibland anförts från s-håll att det inte går att skilja mellan en miljöskatt exempelvis på koldioxid och en socialförsäkringsavgift eller en kommunalskatt. Jag upprepar, för jag tror åttonde gången i denna kammare under de senaste åren, att den kompetensen borde man nog kunna ha.

Anf. 102 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i principen att lagstiftningsdebatterna bör vara öppna. Men tyvärr tror jag att så mycket återstår att det i dagsläget inte är säkert att det ens skulle göra någon stor förändring vad gäller att öppet redovisa argumenten i ministerrådet. Däremot instämmer jag helt

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

och fullt i den långsiktiga strävan och i principen att denna typ av debatter och arbete självfallet bör ske inför helt öppen ridå.

Anf. 103 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Som utrikesminister i EU:s ordförandeland har Anna Lindh stor betydelse för debatten om EU:s framtid både här hemma och utomlands. Jag har några centrala frågor som jag skulle vilja ha åtminstone ett preliminärt besked om.

När det gäller förhållandet mellan EU:s institutioner – anser utrikesministern att det bör präglas av maktdelning och inte av parlamentarism?

Håller utrikesministern med statsministern om att man bör lägga samman kommissionen med rådssekretariatet?

Uppfattar utrikesministern, liksom statsministern tycks göra, att flexibel integration är ett utslag av ökad mellanstatlighet?

Anf. 104 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Den grundläggande maktdelning som vi har i dag mellan de olika institutionerna tycker jag i stort sett bör kvarstå. Diskussionen om kommissionen och rådssekretariatet finns konkretiserad på en punkt när det gäller talesmannen, den höge representanten Javier Solana, respektive kommissionen. Det är för tidigt att göra några sådana förändringar i dag, men jag tror att det är en intressant idé att man försöker se på vilka sätt man ytterligare kan samordna verksamheten för att göra den effektivare och bättre. Det är på den punkten man har fört något slags konkret diskussion om att samordna kommissionens arbete och rådssekretariatet.

Anf. 105 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Den höge representanten Solana finns redan i rådssekretariatet, så jag förstår inte riktigt hur det skulle påverka frågan om kommissionens ingående där. Men jag tackar för beskedet om maktdelningen.

Kvar står frågan om huruvida flexibel integration är ett utslag av ökad mellanstatlighet.

Jag vill också passa på att fråga om utrikesministern har någon uppfattning om hur debatten ska drivas vidare. Att besluten så småningom får fattas av en ny regeringskonferens är för mig klart. Den kan inte ersättas av ett konvent. Men hur ska man tänka sig mellanledet? Där har det tidigare varit vise män och reflexionsgrupp, och idén om ett konvent har fötts. Är det någonting som utrikesministern i dag är beredd att uttala sig om?

Anf. 106 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Jag tror att man bör börja på en betydligt bredare modell än den man arbetade med när man hade ett s.k. konvent. Jag tror att man här bör försöka engagera både allmänhet och universitet i en så bred folklig debatt som över huvud taget är möjlig för att så småningom ha en traditionell IGC i den form man ändå kommer att fatta besluten i, motvarande den IGC som vi just har sett.

Det som jag tror är oerhört viktigt när det gäller den framtida debatten är inte bara den nationella debatt som jag har talat om utan också att vi

lyckas involvera kandidatländerna i framtidsdebatten. Här tycker jag också att vi ibland kan se ett stråk av tänkande om att vi som redan är med skulle vara bättre européer och mer lämpade att föra framtidsdebatten än kandidatländerna – jag säger dock inte att Lars Tobisson har stått för det. Men jag tror att det är oerhört viktigt att de länder som faktiskt ska vara med i Europa och i EU i framtiden har samma möjlighet som vi har att delta i den breda framtidsdebatten för EU.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Anf. 107 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Som så ofta i sådan här debatter möts man av en ny fråga i stället för att få ett svar. Jag ska gärna svara på utrikesministerns fråga om huruvida kristdemokraterna vill ha gemensamma skatter för hela Europa. Svaret är nej. Vi är över huvud taget emot att EU ska tillerkännas någon som helst beskattningsrätt. Hör och häpna! Det vi säger är att det ska finnas möjlighet att besluta om miniminivåer som länderna ska ta ut. Då säger utrikesministern: Det är viktigt att inte flytta skattefrågorna för de finansierar välfärden. Jag frågar: På vilket sätt skulle det för Sverige – som har EU:s högsta koldioxidavgifter och skatter – hota välfärden om också Storbritannien och andra länder tvingades att införa en miniminivå? Det skulle vara intressant att veta.

Utrikesministern frågade också om brittiska Tories. De är inte med i EPP. De finns inte med bland EPP:s 42 medlemspartier. Däremot är deras parlamentariker på individuell nivå medlemmar i gruppen i parlamentet. De kan inte besluta om vårt program. Till skillnad, fru talman, från Göran Persson och Socialdemokraterna som har tagit intryck av brittiska Labours EU-negativa attityder, bl.a. motståndet mot koldioxidavgifter, så har Tories över huvud taget ingenting att göra med EPP:s program.

Anf. 108 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Ni har fortfarande väldigt många som deltar i EPP-möten och är emot majoritetsbeslut i de här frågorna. Invändningen kvarstår alltså, Mats Odell – särskilt när vi kommer in på frågorna kring handelspolitik, frihandel med jordbruksprodukter och liknande. Där har Mats Odell inte mycket att skryta med när det gäller sina partikamrater.

Angående majoritetsbesluten är det inte så enkelt att man kan säga att det bara handlar om koldioxidskatter. Mats Odell vet att det är ett antal länder, och inte bara Sverige, som har rest reservationer mot att fatta majoritetsbeslut på skatteområdet. Självfallet finns det många länder som skulle vilja se att vi i så fall fattade beslut om fler skatter än enbart koldioxidskatter med majoritetsbeslut. Det går inte att säga att man ska fatta beslut om en skatt med majoritet, men inte om andra skatter. Om vi vill vi ha kvar beslutsrätten kring svensk välfärd, Mats Odell, i svenska kommuner och i svensk riksdag så ska vi därför också ha kvar den fulla beslutskompetensen här.

Anf. 109 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Anna Lindh och jag är helt överens på den punkten. Beskattningsrätten ska ligga på nationalstaterna. Däremot tror vi att möjligheten att införa miljöstyrande avgifter är central för att vi ska få en folklig uppslutning omkring EU-projektet. Man måste också kunna se resul-

tat. Varför säga att beskattning inte går att avskilja? Det är en nationell sak. Låt oss ta ett annat område, t.ex. lagstiftning. Är det inte centralt för att bygga upp en rättsstat att vi har lagstiftning? Ska vi släppa ifrån oss det? Det hade varit fullt möjligt för retoriker som Göran Persson och Anna Lindh att måla upp precis samma skräckscenario när det gäller att släppa ifrån sig lagstiftningen från denna kammare. Det är inte helheter vi talar om utan möjligheter att faktiskt se nyanserat på detta.

Jag tror att det är fullt möjligt att övertyga Europas befolkningar om att det behövs minimnivåer om vi ska klara av växthuseffekten. Jag hoppas att regeringen överger stödet till det brittiska Labour på den här punkten och i stället börjar agera i Europas folks intresse.

Anf. 110 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Det finns möjligheter både för Europas folk och Europas regeringar att införa miniminivåer på beskattning. Det kan vi göra genom de regler som råder även i dag. Det gäller bara att man faktiskt är överens om att införa miniminivåer på koldioxidutsläppen. Det gäller att man är överens, då kan man också fatta de besluten. På det viset kan vi se till att vi får minimibeskattnings av koldioxid i hela Europa. Vi har däremot inte varit beredda att säga att när det gäller skattefrågor ska en majoritet kunna köra över en minoritet. Vi får anstränga oss för att försöka övertyga dem som fortfarande är motståndare.

Anf. 111 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag tänker senare i dag komma in på EU och relationer med länder utanför EU. Jag läser i programmet för Sveriges ordförandeperiod om utvecklingssamarbetet. Det avverkas på fem rader, och inledningsmeningen lyder: Ett effektivt utvecklingssamarbete är en viktig del av de externa relationerna och en angelägen fråga för ordförandeskapet.

Min fråga är: Hur tänker Sverige nu agera som ordförande för att se till att EU:s bistånd blir effektivare? Det finns en enorm massiv kritik när det gäller EU:s biståndsverksamhet. Här har Sverige en roll att spela. Jag skulle vilja höra från utrikesministern vad Sverige tänker göra under de här sex månaderna när det gäller den delen av arbetet.

Anf. 112 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Arbetet börjar på måndag i samband med det första utrikesministermötet. Då kommer vi att ha den första orienteringsdebatten någonsin för att börja diskutera prioriteringarna för EU:s externa verksamhet. Här spelar biståndet en väldigt viktig roll. Tanken är att vi ska börja diskutera prioriteringar och sedan fortsätta att reformera biståndsverksamheten så att biståndet används på ett mer prioriterat och betydligt effektivare sätt än vad som har skett hittills. Här vill jag gärna ge en eloge till kommissionen och kommissionär Chris Patten, som jag tycker själv har lyft fram de enormt stora problemen med EU:s biståndsverksamhet hittills och visat sig vara fast besluten att faktiskt göra någonting åt dem.

Anf. 113 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Jag tror att man, i samband med att man nu aktualiserar de här frågorna på hemmaplan i Sverige, också måste föra ut detta budskap och denna debatt brett i det svenska samhället till enskilda organisationer som arbetar med de här frågorna. Det får inte bli så att den här debatten bara förs i slutna rum och att det sedan kommer ut någon sorts presskommuniké. Man måste verkligen anstränga sig för att förankra den här debatten ute hos medborgarna. Om det är någonting som det verkligen är stor kritik kring när det gäller EU och som så att säga stänker ordentligt på EU, så är det dess biståndspolitik. Här finns alltså en unik möjlighet att försöka rätta till detta och föra ut debatten brett.

Anf. 114 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Jag kan instämma i det K-G Biörsmark säger, men sedan måste jag också i ärlighetens namn säga att jag tror att det här kommer att ta tid. Vi får börja debatten nu. Vi får börja reformarbetet nu, men jag tror att det kommer att ta tid innan vi verkligen får resultat och en sådan biståndsverksamhet som vi vill ha. Jag kan garantera att vi ska göra allt vi kan under det svenska ordförandeskapet.

Anf. 115 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi har tidigare här i kammaren haft en debatt om alliansfriheten och neutralitetspolitiken och de förändringar som sker när det gäller Sveriges roll i det sammanhanget. Jag tycker att det skulle vara intressant att få höra utrikesministerns syn på de militära samövningarna med Ryssland som åtminstone har varit planerade. Jag vet inte om det fortfarande pågår planering.

De bilder vi har sett och de rapporter vi har fått från Tjetjenien den senaste tiden är inte särskilt positiva. Det har varit ganska många problem och mycket våld. Enligt uppgift har hjälporganisationerna tvingats lämna området just för att det är så oroligt.

Min fråga till utrikesministern är: Är det fortfarande regeringens uppfattning att Sverige under den pågående konflikten ska samöva militärt med Ryssland?

Anf. 116 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Det finns fortfarande väldigt stora problem i Tjetjenien. Vi kan se fortsatta strider. Trots att man från rysk sida uttalat en önskan om en politisk lösning verkar man inte ha tagit några initiativ för att verkligen få en sådan. Den humanitära situationen för de hundratusentals flyktingarna blir bara värre. Nu har också de utländska hjälporganisationerna en efter en lämnat Tjetjenien. Det kommer naturligtvis att vara en viktig uppgift för oss inte bara i Sverige utan även i EU att fortsätta att ta upp detta i diskussionen och den politiska dialogen med Ryssland.

När det gäller den svenska diskussionen om samövningar vill jag säga att det inte är planerat några renodlade militära övningar. Däremot har man planerat att öva räddningsinsatser, och det tog man också upp efter olyckan med Kursk.

Anf. 117 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Räddningsinsatserna bygger ju på det militära samarbetet. Det politiska dilemmat för regeringen måste ju ändå bli att å ena sidan tänker man fördöma situationen i Tjetjenien och å andra sidan tänker man samarbeta på ett område där militären är involverad. I princip tycker man alltså att det är okej att samarbeta där. För mig känns det väldigt förvånande att regeringen inte markerar genom att säga att även den här övningen kommer att skjutas upp.

Anf. 118 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Den övning som har diskuterats handlar om ubåtsräddning och en marinövning. Det är knappast aktuellt att samarbeta med de grupper som finns i Tjetjenien. Regeringen kommer självfallet att fortsätta att framföra kritik, både politisk och när det gäller Rysslands militära insatser i Tjetjenien.

Anf. 119 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Ministern bekräftade vikten av att framtidsdebatten förs både med de tilltänkta medlemsländerna och med de nuvarande. Det är bra att få den bekräftelsen. Men en del av den framtidsdiskussion som berör EU gäller ju den stora mängden medborgares aktiva delaktighet i detta. Då ställs det stora krav på öppenhet och insyn i arbetet. Ministern har tidigare fått en fråga om öppenheten. Jag skulle vilja att ministern svarade på frågan om vad som kommer att prägla detta halvår. Kommer Sveriges krav på öppenhet och insyn att faktiskt kunna prägla detta halvår? Kommer recensionerna i juni att innebära applåder för att EU har tagit stora steg för att öppna och skapa delaktighet för människorna?

Anf. 120 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Vi kommer att göra allt för att det svenska ordförandeskapet ska vara öppet. Jag är inte säker på att det alltid kommer att leda till applåder. Det kommer nog att leda till rätt många protester också från andra länder där man kanske tycker att vår öppenhet går för långt.

Men vi kommer att försöka offentliggöra, visa upp så mycket av EU-arbetet under vårt ordförandeskap som det någonsin går. Bl.a. har vi i dag en hemsida på Internet där vi har betydligt mer information än vad man någonsin tidigare har haft.

Tanken är dessutom att man ska försöka anta den rättsakt om öppenhet som är förutsedd att vara före den 1 maj. Vi hoppas att det ska bli möjligt. Vi har samtidigt sett att här finns det stora skillnader mellan länderna. Vi är inte beredda att göra något som skulle påverka vår svenska grundlagsfästa öppenhet.

Anf. 121 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Tack för det svaret från ministern. Ska jag då tolka det som att öppenhetsakten inte med säkerhet kommer att antas under det svenska ordförandeskapet?

Anf. 122 Utrikesminister ANNA LIND (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas att den kommer att antas. Det är det vi arbetar utifrån. Men det finns naturligtvis något slags gräns för hur långt Sverige kan sträcka sig för att få en öppenhetsrättsakt. Det får inte, som jag sade, påverka och försämra vår egen grundlagsfästa öppenhet. Det är ett för högt pris att betala.

Anf. 123 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Det väckte ilska hos många och förvåning hos än fler när Sverige avstod från att ta ställning för en resolution i FN:s generalförsamling som fördömde Israels övervåld i den pågående konflikten i Mellanöstern.

Min fråga till utrikesministern är: Är det detta vi kommer att se av det svenska ordförandeskapet när det gäller utrikespolitiken? Kommer vi att se att vi inte längre tar självklar ställning mot en ockupationsmakts övervåld utan i stället anpassar oss till stämningar som finns inom vissa länder i den europeiska unionen?

Min andra fråga handlar om Turkiet. Utrikesministern tog starkt avstånd från Turkiet men jämförde sedan det militära samarbetet mellan EU och Natolandet Turkiet med det samarbete som finns t.ex. med FN-styrkorna i Kosovo. Det var nog inte så välbetänkt.

EU-förespråkare brukar tala om en gemensam värdegrund för militariseringen av EU. Min fråga är: Är den värdegrunden förenlig med det förtryck av demokrati och mänskliga rättigheter som systematiskt pågår i Turkiet?

Anf. 124 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! Vi talar om en gemensam värdegrund för hela EU-projektet. Skälet till att Turkiet inte ens har fått börja förhandla om medlemskap är att de inte uppfyller kravet på gemensamma värderingar.

En annan fråga är EU:s samarbete med Nato när det gäller krishanteringen. Där är det väldigt klart utsagt att EU och Nato är två autonoma organisationer som fattar beslut självständigt. Den stora diskussionen i dag finns inom Nato, där man diskuterar hur samverkan ska ske och där Turkiet blockerar detta för att man i praktiken vill fatta beslut på samma sätt som EU-medlemmar. Och det kan naturligtvis inte EU tolerera när Turkiet inte är EU-medlem.

Anf. 125 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för att utrikesministern har problem med att besvara alla frågor i en debatt. Men jag ställde också en fråga om ställningstagandet när det gäller Israel i generalförsamlingen, och jag vill gärna ha en kommentar till det.

När det gäller Turkiet är det ju så att den uppbyggnad och den militarisering som pågår i den europeiska unionen förutsätter ett långtgående och systematiskt samarbete med Nato. Det har man vetat hela tiden. Natostrukturerna måste in för att detta militära samarbete ska kunna fungera. Samtidigt säger man sig värna, ibland i nästan rasistiska ordalag, om en sorts europeisk värdegrund som ska vara gemensam för denna militarisering.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Min fråga är: Är denna över huvud taget förenlig med Turkiets systematiska kränkningar och brott mot mänskliga rättigheter?

Anf. 126 Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik:

Fru talman! När det gäller Turkiet tycker jag att Lars Ohly får börja lyssna på svaren och inte bara upprepa frågorna. Jag har väldigt tydligt talat om att den gemensamma värdegrunden finns inom EU. Där är Turkiet inte medlem och blir inte medlem så länge man inte har gemensamma värderingar.

När det gäller Israel uttalade den svenska regeringen och undertecknad precis samma saker som stod i FN-resolutionen. Det var inte fråga om att dölja Sveriges röst. Däremot hade man sedan en diskussion om ifall det var rätt tidpunkt att anta FN-resolutionen. Men innehållet hade vi inga problem med. Det var tidpunkten som diskuterades.

Anf. 127 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Världen befinner sig i snabb förändring. Informations-samhället är utan gränser, och rörligheten i ett Europa där alltfler länder blir medlemmar i EU går mot en alltmer ökande gränslöshet. Europa blir alltmer öppet för hela världen.

1900-talet var nationalstaternas epok. 2000-talet kommer att bli mycket annorlunda. En regional samverkan över gränserna, ofta ledd av att forskning och utveckling växer av egen kraft, kommer att bli alltmer påtaglig.

Rörligheten har markant förändrats. Varje svensk rörde sig för 100 år sedan 500 meter om dagen. I dag rör man sig 4 mil om dagen. Svenskar finns nu praktiskt taget över hela världen. Lite dramatiskt kan man säga att vid varje stor katastrof är alltid någon svensk med bland de drabbade.

IT spränger alla gränser. Vi är på väg mot en tvåspråkig värld där alla i nästa generation kommer att tala sitt eget nationella språk med vänner och bekanta och engelska med alla övriga. Det här är rationellt. Det är praktiskt. Det är bra.

Vi kommer att få se att ekonomin kommer att växa. Den kommer att växa i större delen av världen efterhand som tillväxten nu ökar i alla delar utom Afrika, där insatserna kommer att koncentreras på att få i gång utvecklingen även där.

EU:s fria rörlighet när det gäller människor, kapital, varor och tjänster kommer att gälla de flesta av våra grannländer, och denna utveckling kommer att sprida sig alltmer över världen i dess helhet.

Tillväxt kräver kreativitet, och kreativitet bygger på människors möten. Det bygger på att man har en stor kreativ massa. För att få tillväxt visar alla studier att man behöver goda universitet, bra flyg för människors möten och goda livsmiljöer, dvs. bra kulturutbud och fritidsutbud, bra skolor och bra bostäder.

I Sverige finns det två tre områden som har alldeles speciella möjligheter att vara ledande i det kommande Europa. Det är Mälardalen–S:t Petersburg–Tallinn–Helsingforsområdet, det är Öresund–Berlin–Hamburgområdet och det är Barentsregionen.

De är allihop gränsöverskridande. Det är områden som har bland Europas allra starkaste möjligheter att få en god framtida utveckling, att

spela i elitserien när det gäller att utveckla levnadsstandard, miljöfrågor och livsvillkor för medborgarna.

Det gäller naturligtvis att skapa förutsättningar för att man ska kunna ta vara på de här möjligheterna. Det gäller kanske framför allt att skapa förutsättningar för utveckling av framtida branscher. Den viktigaste torde vara biotekniken som redan i dag drar 20 % av världens forskningsresurser och snabbt expanderar. De dominerande framtidsbranscherna är data-kommunikation, som i dag tar i anspråk 40 % av världens forskningsresurser, optik, miljö- och solarteknik och ren mat.

Det gäller naturligtvis för oss att satsa på nischer inom de här branscherna, på eliter, de forskargrupper och branscher som redan i dag får anslag. Det är precis som inom idrotten elitsatsningar som lönar sig. Det handlar inte i första hand om rättvisa och fördelning.

Riskkapitalbekymren är inte stora. Goda idéer drar alltid till sig de pengar som behövs. När man tittar på utvecklingen inom en region finner man att det första stadiet i utvecklingen av nya produkter, uppfinningar, är förlagt till universiteten. Nästa stadium, utveckling av prototyper, är vanligen förlagt till forskarbyar i nära anslutning till universitet och högskolor, och det är i det skedet som de här regionerna kommer att vara speciellt viktiga.

Tillverkningen av nya produkter brukar vanligen inte lokaliseras till dessa heta miljöer, och det gör att denna utveckling ger fördelar inte bara för de regioner som jag talar om utan också för övriga delar av landet. Men för att klara den här utvecklingen och få denna dynamik i varje fall i två eller tre delar av Sverige fordras det till att börja med att man skapar faktiska förutsättningar för ett mer gränsöverskridande samarbete för kommunerna. Vidare krävs att man skapar möjlighet till en friare fysisk planering, harmoniserar skatter, ökar valfriheten och avbyråkratiserar.

Skapandet av kraftfulla europeiska regioner med anknytning till starka svenska områden är en viktig framtidssatsning, som Sverige har all anledning att stödja. Sådana underlättande åtgärder kan möjliggöra konkurrenskraft för Sverige i vårt gemensamma Europa.

Anf. 128 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Sedan hiv/aids-epidemin inleddes på 1980-talet har 21 miljoner människor dött av aidsrelaterade sjukdomar. Det finns i världen i dag över 36 miljoner hivsmittade, och 25 miljoner av dem finns i Afrika. Aids medverkar till att de sociala och ekonomiska skillnaderna ökar inte endast inom de drabbade länderna utan också mellan nationer och världsdelar. Framtida generationer kommer tyvärr att drabbas ännu hårdare om inte snabba åtgärder sätts in.

Det är inte acceptabelt att ha medicin och behandlingsmetoder till mänsklighetens tjänst för hiv/aids utan att de används, dvs. att man inte låter alla få ta del av dem. Jag tänker då framför allt på de aidssjuka i u-länderna. Här måste västvärlden ta sitt ansvar inte bara i ord utan också i handling.

Sverige kan i olika internationella organ, bl.a. i EU, spela en viktig roll genom att vara pådrivande i fråga om humanitär medicinsk forskning och humanitär läkemedelshjälp till de fattigaste regionerna och länderna i världen. Sverige kan också vara ett föredöme genom att styra delar av det

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

svenska biståndet till medicinsk hjälp till utsatta människor som har drabbats av hiv/aids i u-länderna.

För Sverige liksom för Europas länder i övrigt borde det ligga ett rent egenintresse i att bromsa eller stoppa den hiv/aids-epidemi som vi har bl.a. i vårt närområde. Jag tänker på Ryssland och på de baltiska staterna. Enligt gjorda prognoser kommer dessa områden näst efter Asien inte att ligga långt efter Afrika, om inget görs för att bromsa den negativa utvecklingen.

Inom ramen för den ominriktning av det svenska totalförsvaret som nu sker får vi inte vara främmande för att också genomföra långsiktiga civila internationella insatser t.ex. inom området förebyggande av katastrofer på det medicinsk-biologiska området. Jag anser att det är dags att vidga säkerhetsbegreppet till att också gälla farsoter av olika slag. Vi kan på aids framfart i Afrika se vilken utslagningskraft den epidemin har. 21 miljoner människor har redan dött. För epidemier finns inga gränser.

Insatser mot hiv/aids är en fråga om mänskliga rättigheter. Det handlar om utrikes- och biståndspolitik, men det handlar också om mänsklig säkerhet.

Fru talman! Miljontals kvinnor lever i samhällen där traditioner och sedvänjor ger männen möjlighet att genom utövande av våld kontrollera kvinnorna. En anklagelse om ett omoraliskt beteende är, oavsett om den är sann eller osann, vanligen tillräcklig för att en kvinnas manliga släktingar ska ta lagen i egna händer och döda henne. Kvinnorna får vanligtvis inte möjlighet att bemöta anklagelserna. Själva anklagelsen i sig är tillräcklig för att smutsa en mans heder och utgör därför ett tillräckligt skäl för att döda kvinnan.

Att arbeta mot företeelsen "hedersmord" handlar ytterst om att arbeta för mänskliga rättigheter och rätten till människovärde. Så särskilt långt från vår egen kultur är tyvärr inte heller "hedersmorden". Det visar den uppmärksammade rättegången om "hedersmordet" i norra Irak. Det handlade då om en ung flicka som vuxit upp i Sverige.

För mig är det fullständigt ofattbart att en kvinna kan ha ett så lågt värde att hon egentligen inte har rätt att leva, om hon på något sätt visar att hon faktiskt anser sig ha ett eget människovärde. Jag anser inte att man kan gömma sig bakom kulturella och speciella värderingar därför att man tillhör en viss grupp, etniskt, religiöst eller vad det kan vara, utan människan har alltid samma värde och samma rättigheter oavsett vem hon är, vad hon representerar och var hon bor.

Fru talman! Jag anser att det som jag nu har tagit upp är en så stor och allvarlig fråga att den måste behandlas i alla de sammanhang där mänskliga rättigheter diskuteras. Jag vill därför särskilt vädja till statsminister Göran Persson, utrikesminister Anna Lindh och jämställdhetsminister Margareta Winberg att lyfta fram denna viktiga fråga under den svenska ordförandeperioden i EU. Ett uttalande mot "hedersmord" i samband med något av de EU-toppmöten som hålls i Sverige under våren är en väg för den svenska regeringen att tydligt visa var man står i den här frågan.

Frågan är dock för stor och för viktig för att enbart behandlas här. FN har ett särskilt ansvar i fråga om de mänskliga rättigheterna. Jag vill därför också vädja till regeringen att på olika sätt föra upp frågan om

”hedersmord” på FN:s dagordning i alla de sammanhang där mänskliga rättigheter diskuteras.

Fru talman! Diskussionens vågor går i dag höga och uppfattningarna går isär om det utarmade uranets farlighet ur strålningssynpunkt. Frågan är om det kan ge livshotande skador på lång och på kort sikt på dem som genom olika omständigheter kan komma i beröring med det.

Någon absolut kunskap om detta utarmade uran tycks inte finnas. Man tycks inte veta eller också vill man inte delge oss kunskap om vad som egentligen händer när exempelvis en stridsvagn genomborras av en uranbestyckad projektil. Den process som uranet då genomgår verkar man inte ha någon riktig föreställning om. Man vet dock att de som befinner sig i stridsvagnen eller dess närhet under ca 15 minuter utsätts för en strålning som motsvarar en svensk årsdos i överkant.

Man vet inte heller vad som händer då det utarmade uranet efter en explosion hamnar i marken. Hettan kan göra att det pulvriskas och sprids för vinden. Vart det sedan tar vägen vet man inte riktigt.

Fru talman! Eftersom det inte finns några konventioner eller avtal om förbud mot användning av utarmat uran, anser jag att FN måste tillsätta en kommission med uppdrag att bl.a. verka för ett förbud mot att använda utarmat uran i vapen. Jag vänder mig återigen till statsminister Göran Persson och utrikesminister Anna Lindh med en förhoppning om att Sverige vill ta på sig den viktiga rollen som initiativtagare till en sådan kommission i FN:s regi.

Om det framkommer att det utbrända uranet ger de negativa hälsoeffekter som medierna har rapporterat om står vi här inför några av de hot som det nya, vidgade svenska säkerhetsbegreppet tar upp, nämligen folkhälso- och miljöhot. Därför menar jag att Sverige även här på ett naturligt sätt kan spela en viktig roll, inte minst genom att utnyttja det svenska ordförandeskapet till att få i gång en diskussion inom EU.

Fru talman! Det är min förhoppning att regeringen, trots de många och stora frågor som står på den politiska agendan under det kommande halvåret, ändå tar tillfället i akt att lyfta fram frågorna om hiv/aids, hedersmord och utarmat uran – de tre frågor som jag kortfattat har lyft fram i mitt anförande – såväl på den svenska politiska arenan som i varje internationellt forum där frågor om mänskliga rättigheter och mänsklig säkerhet diskuteras.

Anf. 129 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Vi ansökte om inträde i EU för ett tiotal år sedan. Det var ett gemenskapsprojekt och kallades för den europeiska gemenskapen. När vi fick medlemskapet var det i den europeiska unionen. Jag vet inte om det har haft någon betydelse eller om det mera är av semantiskt intresse vad vi kallar den organisation som Europas länder håller på att bilda, utveckla och utvidga.

Tydligt är att den demokratiska dimensionen behöver ägnas förnyat intresse och förstärkas. I det sammanhanget är den nya organisation som kallar sig för ATTAC ett viktigt inslag. Jag sympatiserar definitivt inte med alla deras arbetssätt eller idéer. Men det är viktigt att människor organiserar sig, kommer tillsammans och börjar samverka.

I dag finns samverkansforum för kapital och företag. De politiska partierna har sina organisationer tvärs över den europeiska unionen.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Fackföreningarna samarbetar i t.ex. Europafacket. Vi kan också lösa utbildningsfrågor. Det enskilda ställningstagandet, att människor möts och diskuterar, har inte funnits på samma sätt.

Nu finns organisationen ATTAC, och jag hoppas att det kommer fler, med andra inriktningar, och att vi kommer att kunna fördjupa demokrati-aspekterna i unionen. Annars är jag rädd att hela samarbetsprojektet kommer att brista, förr eller senare. Det är inte minst viktigt nu när vi står inför utvidgningen. Som jag ser det som centerpartist är utvidgningen ett av de allra viktigaste åtaganden vi har att arbeta för under den tid Sverige är ordförande i EU.

Det finns några andra saker som jag tycker är viktiga under det halvår som vi innehar ordförandeskapet, som jag vill ta upp. Det är bl.a. jämställdhetsfrågorna. Här finns mycket mer att göra. Det finns i den europeiska unionen ganska mycket lagstiftning, ibland skarpare lagstiftning än vi har i Sverige. Det handlar om lika lön för lika och likvärdigt arbete, att man inte får diskriminera människor på grund av kön, att man ska ha vissa minimiregler vad gäller föräldraledighet och en hel del andra minimiregler. Det är viktigt att vi följer de lagar som vi gemensamt har beslutat i unionen. Det är också viktigt att unionen inte ger sig in och börjar detaljstyra och peta i varje lands inre angelägenheter. Vi ska ha minimiregler och gemensamma regler där det fungerar. Men vi ska inte ge oss på detaljer som de enskilda länderna ska lösa själva.

Fru talman! Ett annat stort område som jag vet att regeringen har prioriterat är arbetslivsfrågor, däribland arbetsmiljöfrågor. Jag lyssnade på Ekot på morgonen och hörde om en utredning som har gjorts i ett flertal EU-länder om arbetsmiljöfrågor, om hur folk mår på jobbet. Sverige deltog, med 1 500 tillfrågade. Svaren visade att man kände att man var utsatt för stress i jobbet, värk i nacke och axlar, buller och tunga lyft. Man upplever att vi trots allt inte har fått en bättre arbetsmiljö de senaste tio åren. Det kan mycket väl hänga ihop med den lågkonjunktur vi har genomlevt. Nu måste vi göra någonting åt det. Det går inte att säga att vi löser frågorna på ett eller annat sätt, lite vid sidan av. Detta är ett överlevnadsproblem för oss i denna del av världen. Vi har lika många problem här i Sverige som på många andra håll runtom i Europa.

Den stora frågan de senaste åren är utbrändhet. Många vill inte använda ordet utbränd, för det låter alltför definitivt. Det kan jag hålla med om. Men det är väldigt svårt för den som blir extremt utmattad. Det är svårt att komma tillbaka. Det tar lång tid för de människor som har drabbats. Det finns säkert en hel del av oss som sitter här i riksdagen som har drabbats eller kommer att drabbas, om vi inte aktar oss.

Det börjar smygande. Man har svårt att koppla av, svårt att sova. Sedan kommer frågorna slag i slag. Blir det tillräckligt allvarligt blir man djupt deprimerad och mår mycket dåligt. Det kan ta flera år att komma tillbaka.

Som centerpartist anser jag att dessa frågor är oerhört viktiga, om vi ska kunna lösa problemen med arbetskraft och inte ska behöva en arbetskraftsinvandring till vårt land eller till Europa. Den kommer i så fall att utarma andra länder på unga, friska, välutbildade människor, för det är dem vi vill ha. Vi vill inte ha de fattiga som inte har fått någon vidare utbildning. Det är de som har utbildning, som är läkare, sjuksköterskor, lärare, ingenjörer eller har en datautbildning som vi vill ha.

Vi måste försöka hitta lösningar på våra egna problem. En viss arbetskraftsinvandring ska vi ha. Men vi kan inte låta andra länder lösa våra problem. Det är inte rättvist mot dem. De behöver sin välutbildade ungdom, för att utveckla sina länder. Därför har vi i Europa ett stort ansvar för dessa frågor. Jag anser att vi måste hitta lösningar på dem själva.

En annan fråga som är viktig när vi diskuterar utvidgningen och ansvaret för tredje världen är den sociala dumpningen. Det ska finnas regler som jämställer människor i alla delar av världen. Man får inte sätta för stort tryck på arbetstagare. Vi måste ta ansvaret i den här delen av världen.

Det finns möjligheter att underlätta handel och integration, att göra skuldavskrivningar, att ta avstånd från barnarbete och arbeta för att det avskaffas. Det är saker som vi inte har så stor erfarenhet av här. Det är 100–150 år sedan det avskaffades här i landet. Men vi får inte blunda för att det förekommer att människor är inlåsta på sina arbetsplatser. Det finns också många andra svåra frågor som vi behöver lösa gemensamt. Vi i den europeiska unionen kan göra det på ett bra sätt tillsammans.

Fru talman! Vår regering har ett stort ansvar för dessa frågor under de månader som Sverige är ordförande. Från Centerpartiets sida vill vi medverka till att frågorna förs upp på dagordningen och att man hittar en lösning som är till gagn för oss här i Sverige, övriga EU-medborgare och människor i andra delar av världen.

Anf. 130 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Som stark EU-vän som har arbetat för att Sverige ska vara fullvärdig medlem och gå in med hull och hår i arbetet tänkte jag ändå i mitt inlägg här i dag ta upp ett par saker där jag är lite kritisk mot EU för att på det sättet försöka göra ett konstruktivt inlägg och arbeta för ett bättre EU i framtiden.

Alltfler människor tar i dag del av och dras in i globaliseringsprocessen. Detta ger möjligheter till ökat välbefinnande till följd av fritt utbyte av varor, tjänster, information och kapital. Om EU förmår att visa vägen kommer andra nationer att följa efter och öppna sina gränser och marknader för fattiga länders produkter.

Alltfler länder inser fördelarna med att öppna gränserna för sina medborgare. När kreativa krafter fritt får möta varandra vinner alla på det. Det är så våra möjligheter till frihet, fred och välbefinnande växer. Det är detta EU:s politik måste handla om.

I dag får världens fattiga länder, utvecklingsländerna, inte möjlighet att öka sitt välbefinnande genom att exportera sina varor till i-länderna. I-ländernas tullar mot u-länderna är i genomsnitt alltför höga, ca 30 % högre än de genomsnittliga tullarna i världen.

Det är en stor förlust för u-ländernas befolkningar. Men det är också en stor förlust för alla oss som lever inom detta område, exempelvis inom EU, som stänger ute. Vi kan inte, får inte och har inte möjlighet att välja produkter som är billigare eller som vi skulle välja om vi hade den möjligheten.

Man talar ibland om ett *Festung Europa*, ett Europa med murar omkring sig som stänger ute människor och varor från andra delar av världen. Det måste förändras. *Festung Europa* var ett av de uttryck som jag själv fastnade för när vi hade debatt här i kammaren för tio år sedan när

vi började diskutera dessa frågor. Det var just det som gjorde att jag ibland kände en viss tveksamhet inför vad EU skulle bli.

Det får inte bli så att den europeiska gemenskapen och unionen blir ett *Festung Europa*. Då har vi misslyckats. Frihandeln måste vara målet. Handelshindren ska avskaffas inte bara för vissa utvalda länder och regioner utan för alla. I dag är det så att många av de gamla kolonialländerna har vissa favoriseringar inom handeln. Men man måste ha en öppnare attityd än så från EU:s sida.

Det finns starka skäl att ta bort de egna handelshindren oavsett vad andra länder gör. Minskade handelshinder innebär att vi ökar konkurrensen och ger medborgarna fler och billigare alternativ att välja bland. Detta sker naturligtvis inte smärtfritt. Konkurrens med u-länderna kan kosta många jobben i i-världen. Det är ett av hindren och problemen i debatten. Men är det skäl nog att stå utanför detta solidaritetsarbete? Att göra så slår mot de mest utsatta och de allra fattigaste länderna.

Slutna gränser har aldrig varit och kommer aldrig att vara en del av en ekonomisk politik för frihet, välbstånd och i förlängningen också för freden. Fattiga länders export är oftast koncentrerad till arbetsintensiva produkter, precis som fallet var för dagens utvecklade länder och rika länder i början av vår industrialisering för 100 år sedan.

Vanligtvis finns i u-länderna i dag produkter inom jordbrukssektorn och inom tekoindustrin. EU:s högsta tullar finns just på produkter inom jordbruk och tekoindustrin. Vi vet vilken subventionering EU har inom jordbrukspolitik. Dels har vi murar gentemot de länder som producerar jordbruksprodukter, dels subventionerar vi vårt eget jordbruk. På så vis försvårar vi import av produkter från utvecklingsländerna.

WTO har gjort beräkningar av exportens betydelse för u-länderna. Enligt världshandelsorganisationen svarar exporten för nästan 40 % av deras BNP. Den årliga genomsnittliga tillväxten för u-länder med öppna ekonomier uppgick till 4,5 % under 70- och 80-talen medan motsvarande tillväxttakt var 0,7 % för u-länder med slutna ekonomier. Tidigare i debatten har vi hört exempel på vad slutna ekonomier kan leda till. Det gäller t.ex. i Kina, Nordkorea, Kuba, osv.

Det är alltså en enorm skillnad mellan de öppna ekonomierna och de slutna ekonomierna. Detta borde bl.a. rörelsen ATTAC fundera grundligt över i stället för att bekämpa WTO. Jag har egentligen aldrig förstått vad det är man vill uppnå. Margareta Andersson var här i dag i sitt anförande inne på att ATTAC är någonting man ska bejaka och att det är bra. Men ur den här synpunkten förstår jag inte riktigt vad ATTAC vill uppnå.

Kanske Margareta Andersson kan upplysa mig om vad det är i frihandelsarbetet och hela den politiken som ATTAC vänder sig emot. Med sina kraftiga demonstrationer förhindrar man demokratiska och öppna överläggningar om just frihandel. Det är ändå en väg man pekar på. Som jag tog ett exempel på här ger ökad frihandel utveckling. Inget bistånd i världen kan ersätta frihandel.

Det skulle vara den största draghjälpen vi kunde ge utvecklingsländerna om vi öppnade vår handel. Sverige var också inne på det innan vi gick in i EU. Det är ett problem när vi nu är inne i EU att vi har fått en mur runt EU, och där ingår Sverige. Det är vad jag är kritisk mot. Det kritiserar jag också ATTAC för. Kanske vi kan få en liten förklaring till

vad det är som är så bra med ATTAC-rörelsen, som i förlängningen förhindrar en frihandel.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Anf. 131 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag försvarar inte ATTAC:s inställning att man ska motarbeta frihandel. Däremot förstår jag att man vill delta i en öppen diskussion bland vanliga medborgare. Det tycker jag kan vara av intresse. Jag sympatiserar inte till alla delar, om ens till några.

Jag är inte fullständigt inläst på de idéer man har. Men just att det finns fler människor som deltar i debatten och att människor utanför de etablerade politiska ramarna som vi rör oss inom vill vara med och ha åsikter om dessa frågor är vad jag tycker är bra. Jag hoppas att det kommer att uppstå fler organisationer som ägnar sig åt dessa frågor.

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Anf. 132 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Margareta Andersson säger att hon välkomnar en öppen diskussion bland vanliga medborgare. Det gör vi alla. Den pågår ständigt. Det finns hur många forum som helst att delta i för den typen av debatt som vill ställa upp på biståndet och skuldavskrivningar. Vi har ofta den debatten här i kammaren. Vi har den i enskilda organisationer och i kyrkor. Den debatten finns. Det finns plattformar för alla.

Vad jag inte förstår är den våldsamma reaktionen ute på gator och torg som förhindrar när man ska diskutera sådana väsentliga saker som frihandelsfrågor inom WTO. Jag förstår inte varför man ska sätta käppar i hjulen på en sådan diskussion. Den demokratiska debatten och det demokratiska uppträdandet är så viktigt i dessa sammanhang.

Anf. 133 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag ser på ATTAC på detta vis: Det är en folklig reaktion på den nyliberala form som ekonomin har stöpts i under senare år över hela världen. Den nyliberala gjutformen innebär att politiken inte kan leva upp till människornas krav på det politiska och ekonomiska systemet. Jag tycker att det är väldigt sunt att den reaktionen har kommit. Jag har tuggat om dessa frågor i tio år. Jag kan inte påstå att jag har fått något vidare genomslag, men ATTAC har klarat det. Det välkomnar jag verkligen.

Anf. 134 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Den delen kan jag hålla med om. Det är bra att dessa frågor lyfts upp. Det är riktigt. Det är möjligt att vi som har sysslat med dessa frågor i decennier inte alltid har varit tillräckligt tydliga, tillräckligt klara osv. Men det jag vänder mig emot är tendenserna till ett odemokratiskt uppträdande. Det är i och för sig därigenom man har fått sin uppmärksamhet, men vad leder det till i förlängningen?

Jag hörde en intervju i radion häromdagen, när det hölls en sådan demonstration på Sergels torg. En av deltagarna – en flicka – fick frågan vad de egentligen vill åstadkomma med detta. Hon blev svaret skyldig.

Jag menar att diskussionen måste gå genom demokratiska processer. Vi kan inte börja med ett slags gatans parlament helt plötsligt. Vi måste

ha en vettig dialog och en debatt och slussa dessa genom alla de kanaler som finns. Man kommer inte runt det, tror jag.

Anf. 135 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Karl-Göran Biörsmark har säkert rätt i att det finns många frustrationer här – människor som inte riktigt har sambandet mellan orsak och verkan klart för sig. Men jag tror ändå att det ligger en intuition bakom detta. Det finns en frustration i samhället i dag. Det gäller inte bara Sverige. Det gäller över hela världen. Man ser hur eliterna går helt andra vägar än folket och hur de överger folkstyret och underordnar sig ekonomiska järnhårda lagar som inte upplevs som legitima.

Det är en naturlig reaktion. Den kan få övertoner. Det ska vi försöka att undvika här i Sverige.

Anf. 136 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Vi ska inte bara undvika det här i Sverige, utan vi ska försöka se till att det undviks överallt där det uppträder. Det undergräver den demokratiska processen.

Jag hoppas att vi under det svenska ordförandeskapet kan ha ett sådant förhållningssätt och suga upp de positiva krafter som finns i rörelsen, så att man får en vettig dialog och en kunskap om vad segt och trögt demokratiskt politiskt arbete innebär. Det finns inga snabba lösningar, utan det är en dialog. Det är det som skrämmer mig i denna ATTAC-rörelse. Det är lite av 1968-romantik över det hela.

Jag tror att det nu gäller att ha ett öppet sinne och ta till sig de goda krafterna, och stänga ute de andra som förstör och fördärvar.

Anf. 137 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag tänkte ta upp frågan om mänskliga rättigheter i Turkiet. Det är andra som har gjort det före mig i denna debatt, men jag gör det med anledning av att Svenska stödkommittén för mänskliga rättigheter i Turkiet – SSKT – var där nyss och gjorde en s.k. *fact-finding*-resa, där vi samlade ihop fakta. I den kommittén ingår representanter för alla riksdagspartier.

De mänskliga rättigheterna respekteras inte i Turkiet. Särskilt framgår det i den sydöstra delen av Turkiet, där undantagstillstånd råder sedan lång tid tillbaka – ett undantag som förnyas var fjärde månad. Ett krig som pågått under decennier mellan turkiska staten och PKK har avslutats. Att denna konflikt är avblåst från PKK:s sida har inneburit att färre kurder nu dödas, men fortfarande pågår myndigheternas trakasserier riktade främst mot den kurdiska delen av befolkningen, men också mot andra minoriteter. Här sker omotiverade frihetsberövanden, olaglig tortyr, försvinnanden och mord.

Undantagstillståndet gör guvernörens makt över området större än t.ex. justitieministerns. Guvernören har vetorätt och styr utan folkligt stöd. De folkligt valda borgmästarna råkar ut för alla möjliga anklagelser och vet aldrig om och när de kommer att anklagas eller fängslas.

Under den rundresa som vi i SSKT gjorde i månadsskiftet oktober/november fick vi ett flertal vittnesbörd under ett 20-tal möten vi hade om bristerna vad gäller mänskliga rättigheter. En rapport kommer inom kort att överlämnas till utrikesministern.

Direkt efter vår hemkomst skrev vi ett brev till utrikesministern för att peka på några allvarliga erfarenheter som ministern kunde lyfta fram under sitt eget besök strax därefter. Det är lite synd att utrikesministern inte är här, men hon blir säkert informerad i efterhand om detta.

Det gällde t.ex. ordföranden i Human Rights Foundation eller HRFT, Yavuz Önen, som står åtalad för att han tillsammans med flera andra givit ut en antologi om yttrandefrihet och för det riskerar ett långt fängelsestraff – upp till 22 år. Det är fullständigt horribla förhållanden som gäller yttrandefriheten i Turkiet.

Det gällde också att undantagstillståndet i sydöstra Turkiet ännu en gång har förlängts med fyra månader, fram till februari 2001. Detta sker rutinmässigt hela tiden. Det bromsar all efterlängtd utveckling på demokratiområdet och på området för mänskliga rättigheter.

En annan sak är att inrikesministeriet stoppar de gåvor och stöd som fristående organisationer vill ge till sydöstra Turkiet. Här hade vi ett praktiskt exempel på en organisation i Falkenberg som heter Agape, som hade ansökt om att få skicka sjukvårdsmateriel och handikapphjälpmedel till den kommunala hälsovårdscentralen i Diyarbakir, men som hade fått avslag. Ett tiotal sådana fristående organisationer från andra länder har önskat att få hjälpa till med uppbyggnaden av de nedbrända byarna, men de har inte ens fått svar från inrikesministeriet. Detta främjar inte utan motverkar bara fredlig utveckling av det fattiga och hårt drabbade området.

Borgmästaren Feridun Celik i Diyarbakir är återigen åtalad och riskerar fällande dom. Det var den borgmästaren som utrikesministern träffade för ett år sedan i Diyarbakir. Skälet denna gång – han blev fängslad efter utrikesministerns besök – är att han föreslagit omskolning och rehabilitering av f.d. gerillamän och -kvinnor.

Turkiska staten har beslutat om skärpta straff för tortyr, och det välkomnar givetvis alla som stöder mänskliga rättigheter och en demokratisk utveckling. Men det har ingen större verkan i praktiken, eftersom man kan använda en annan paragraf som i stället talar om dålig behandling där straffsatsen kan göras om till villkorlig dom. Generellt används alltså den mildare paragrafen och den lägsta straffsatsen, men det mest anmärkningsvärda är kanske att guvernören hela tiden har vetorätt i området med undantagstillstånd när det gäller om åtal ska väckas mot statliga tjänstemän, dvs. poliser, gendarmeri och fängelsepersonal.

Till sist i detta brev till Anna Lindh påpekade vi att ytterligare en by, som hette Cenlik, så sent som den 3 oktober 2000 brändes ned på polischefens order. Det innebar att 150 människor fördrevs. Orsaken till denna polischefs order lär enligt uppgift ha varit att byn inte fanns på kartan. Det är alltså ännu en by, utöver de ca 3 500 som tidigare bränts ned.

Vi kommer, som sagt, med en utförlig rapport om våra erfarenheter. Sammanfattningsvis kan jag säga att utvecklingen inte ser ljusare ut nu än tidigare. En rad olika förslag om författningsändringar, projekt och andra positiva åtgärder ser ut att stanna på papperet, om de ens kommer dit. I praktiken sker inte den utlovade och förväntade utvecklingen mot upprättande av mänskliga rättigheter och en fördjupad demokratisk process. Korruptionen är utbredd, och i verkligheten är särskilt minoriteterna

ständigt utsatta och har svårt att i den allmänna fattigdomen hävda sina rättigheter.

De senaste skrämmande händelserna i turkiska fängelser är typiska exempel på vad som sker i Turkiet nu. 20 fängelser stormades av säkerhetsstrupper den 19 december och fyra dagar framåt. 29 människor dödades och 140 skadades. Premiärminister Ecevit kallar det här för "Operation tillbaka till livet", men vi som känner till fakta vet att det handlade om fångarnas kamp för att slippa bli transporterade till isoleringsceller där man kan hantera dem på ett sätt som inte syns och inte märks. Meningen med operationen var just att flytta över fångarna till s.k. F-typfängelser, som är isoleringsceller. Kurderna själva – det handlar om kurder och politiska fångar – kallar det här för dödsceller.

Det pågår just nu en fruktansvärd hungerstrejk bland 2 000 fångar. Det är en stor del som dödsfastar. Det är oerhört allvarligt. Om utrikesministern hade varit här hade jag velat fråga vad Sverige nu tänker göra i den här situationen med dödsfastan. Vi hade ju en liknande situation 1996, och omvärldens reaktion stoppade den dödsfastan och fick Turkiet att förändra reglerna i fängelserna. Det var oerhört viktigt, och en sådan aktion måste till nu igen. Men det ser inte ut som att det blir någon sådan aktion just nu.

Jag skulle alltså vilja skicka med till utrikesministern att Sverige som ordförandeland har ett extra ansvar i EU för att göra en aktion på det här området, och den måste göras nu.

Anf. 138 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! EU har många stora utmaningar framför sig. En av dem är att finna en bättre hantering av asyl- och invandringsfrågor. Liksom t.ex. handels- och miljöfrågor är de gränsöverskridande, och de löses bäst med en gemensam politik. Redan genom den gemensamma marknadens tillkomst och de fyra friheterna, inkluderande fri rörlighet för personer, grundlades detta behov. Schengensamarbetet om en gemensam yttre gräns har, som jag ser det, förstärkt det här behovet.

Men det har gått mycket trögt att komma fram inom det här området. Varje medlemsland har värnat hårt om sina traditioner och intressen. Genom Amsterdamfördraget slogs det fast att en gemensam politik ska utformas, och frågan flyttades från den tredje till den första pelaren och blev således ett ansvar för kommissionen. Därefter har arbetet fortgått genom att en handlingsplan utarbetats och en högnivågrupp tillsatts för att driva arbetet vidare.

Inom Broderskapsrörelsen, den kristna sidoorganisationen inom socialdemokratin, har vi under lång tid arbetat med såväl flykting- som invandringsfrågor i Sverige. Under senare tid har vi koncentrerat oss på flyktingfrågornas behandling inom EU och har därför utarbetat en program- eller idéskrift när det gäller de här frågorna. Även om vi genom åren ofta har varit kritiska till den politik som har förts i Sverige menar vi att vårt land vid en jämförelse med övriga europeiska länder har fört en politik som har visat stor generositet mot asylsökande. Sverige bör därför ha goda förutsättningar att visa vägen till en human europeisk flyktingpolitik.

Även om toppmötet i finska Tammerfors för drygt ett år sedan slog an en positiv ton i behandlingen av flyktingfrågan, präglad av en genero-

sitetens retorik, finns det anledning att känna oro för att den fortsatta mer handfasta hanteringen av frågan kan präglas av stor försiktighet, återhållsamhet och kanske t.o.m. det s.k. fästningsbyggandet. Det är mer än en känsla att arbetet inom EU mer har präglats av hur omvärlden ska kunna kontrolleras och hållas i schack än av hur människor som flyr för sina liv ska kunna få en fristad i Europa.

Broderskapsrörelsen menar att den gemensamma politiken på detta område måste grundas på värderingar om solidaritet med utsatta människor. Det är vår gemensamma skyldighet att erbjuda skydd för flyktingar. Vi menar också att politiken måste grundas på både humanitet och generositet.

Vi vill således se framväxten av en gemensam politik som inte rättar sig efter det land som har den njuiggaste inställningen utan i stället strävar mot en ambitiös miniminivå där länder som vill kan gå längre i strävan att möta flyktingars behov. Denna politik ska leda till att mottagandet av flyktingar fördelas mer rättvist än i dag. Alla EU:s länder måste ta sin del av ansvaret.

Vi vill inte enbart att Genèvekonventionen med tilläggsprotokoll till fullo ska omsättas utan också att politiken ska grundas på UNHCR:s rekommendationer. En politik som kommer i konflikt med flyktingkommissariatets synsätt kommer att skapa spänningar inom unionen, vilket inte kommer att gynna en långsiktig sammanhållning kring en gemensam politik. Liksom i svensk lagstiftning måste i den gemensamma politiken barnkonventionens riktlinjer omsättas.

Flyktingdefinitionen måste harmoniseras. Vi behöver en gemensam syn på vem som är utövare av förföljelse. Vi menar att utöver förföljelse från stater ska också förföljelse från icke-statliga grupper innefattas, när staten inte ger det skydd som erfordras. Vidare bör gemensamma riktlinjer tas fram när det gäller förföljelse av homosexuella och könsrelaterade skyddsskäl liksom när det gäller risk för dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig behandling och när det gäller flykt undan väpnade konflikter eller miljökatastrofer. 1997 års svenska lagstiftning är en god grund att utgå från i arbetet.

Asylsökande som inte anses ha skyddsbehov bör få uppehållstillstånd om en avvisning innebär att de riskerar sina liv av hälsoskäl. Många andra situationer kan också motivera att man får stanna av humanitära skäl.

Anhöriginvandringen behöver också bli mer generös, vilket vi inte minst har lärt oss efter den åtstramning som vi gjorde i Sverige i och med 1997 års beslut. Det är viktigt att hålla samman familjer för att man ska lyckas med integrationen.

Vi menar att såväl den utformning av transportörsansvaret som det franska ordförandeskapet har föreslagit som den extremt långa viseringslistan – 130 länder – som Schengensamarbetet förutsätter bidrar till att människosmugglingen har ökat så kraftigt. Andra orsaker finns självfallet också, men varje åtgärd som vidtas för att hindra människor från att nå EU:s gräns bidrar till att människor söker sig andra vägar. Smugglingsvägen blir då en väg för dem som kan skrapa ihop pengar. Därför är det viktigt att Sverige anstränger sig för att finna en lösning när det gäller transportörsansvaret som inte än mer begränsar människors möjligheter att fly till ett EU-land. Vidare bör Sverige kraftfullt verka för att vise-

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

ringslistan kortas avsevärt. Jag tycker att ett rimligt delmål skulle kunna vara att mindre än hälften av världens länder omfattas.

Översynen av Dublinkonventionen måste ge ökad flexibilitet när det gäller möjligheter att frånga principen om första asylansökan. Särskilt gäller det för att man ska medverka till att hålla samman familjer, vilket är viktigt för en god integration. Men det gäller också så länge som de olika medlemsländerna praktiserar så skilda tolkningar av vem som är berättigad till asyl.

En överenskommelse behöver komma fram som anger hur ansvaret för flyktingmottagandet ska fördelas mellan medlemsländerna och hur kostnaderna ska delas rättvist. Vid massflyktssituationer är behovet än större av en rättvis fördelning. Villkoren för flyktingarna ska även då grundas på de internationella avtal som medlemsländerna har tillträtt.

Personer som har fått avslag på asylansökan i ett EU-land ska inte straffas genom att besöksvisum till släktingar i EU-länderna förvägras. Det är inhumant. De närmast rutinmässiga återreseförbud, som bl.a. Sverige praktiserar efter ett avslagsbeslut, har i dagarna kritiserats av Migrationsverket.

Fru talman! Vårt engagemang kan inte begränsas till hur vi ska kunna ta emot flyktingar utan måste också omfatta hur vi ska motverka att flyktingströmmar över huvud taget uppstår. Många olika politikområden berörs utöver flyktingpolitiken, t.ex. utrikes- och säkerhetspolitiken, handels- och biståndspolitik och också miljöpolitiken.

Sverige är bra på konfliktförebyggande civila insatser och kan bidra till att utveckla EU:s politik inom detta område. Samma sak gäller insatser inom demokrati, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning.

Biståndspolitik för att motverka fattigdom är också ett av Sveriges viktiga bidrag, liksom arbetet för rättvis världshandel. Också en ambitiös internationell miljöpolitik bidrar till att begränsa flyktingströmmar.

Fru talman! Mycket av det jag har nämnt är på gång inom EU-arbetet. Många förhållningssätt som jag tagit upp här backas säkert också upp av den svenska regeringen. Jag vill med mitt anförande stryka under hur viktigt det är att regeringen har en ambitiös ansats för en gemensam flyktingpolitik som präglas av generositet och humanitet.

Anf. 139 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill gärna hålla med föregående talare om de flesta synpunkterna på regeringens inriktning. Dock saknade vi kanske någon ting från Berndt Ekholm när det gäller ledarskap och vad Sverige faktiskt kan göra självt, och då faller tanken på att han företräder ett parti som har regeringsmakten. Det gäller synen på asylprocessen i Sverige. Det är en del av den materiella lagstiftningen som det också kommer att sättas miniminivåer på inom EU så småningom. Då är det väldigt trist med de enorma handläggningstider, den brist på genomsynlighet och den rättssäkerhet vi ser i dag.

Min fråga till Berndt Ekholm är vad han tycker om detta och om han är beredd att där driva på sin regering.

Ett annat område inom EU som har varit uppe till diskussion är frågan om reglering av massflyktssituationer. Där har en materiell lagstiftning varit på gång, men det var ett visst sjabbel från regeringens sida för

Anf. 140 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Ett enkelt svar är ja.

När det gäller rättsosäkerheten tycker jag att vi har ett ganska bra system. Det blir dock än bättre efter den utredning som är på gång och som nu är föremål för behandling, om vi nu kommer att få ett domstolsförfarande. Jag pläderar i alla fall för någon form av domstolsförfarande. Om det blir en domstol eller flera tycker jag är sekundärt, bara det blir ett domstolsförfarande med tvåpartsförhållande.

När det sedan gäller handläggningstider är ju detta en gammal fråga. Jag kom in i riksdagen 1985, och det är samma fråga vartenda eviga år. Jag tror inte att vi kommer ur det här. Vi kommer att få leva med besvär med handläggningstiderna. Men man kan bara svara ja på det Johan Pehrson säger, dvs. att vi måste göra allt vi kan för att korta dem. Där tror jag att han har Migrationsverket med sig och egentligen regeringen också. Man kan undra varför vi aldrig tar oss ur det här. Det tycks vara väldigt svårt.

När det gäller massflyktssituationer sade jag i mitt anförande att vi bör leva upp till de konventioner som vi har anslutit oss till.

Anf. 141 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det var bra med ett klarläggande om att vi står enade om något. Tydligt har Folkpartiet och andra partier allierade även inom Socialdemokraterna. Det är enormt viktigt att asylprocessen förs över till en mer regelrätt domstolsprocess. Det är näst intill absurt i dag: Vi har ett system med förvaltningsdomstolar för alla möjliga saker, men när det gäller människors rätt att uppehålla sig här i landet, motparten är den svenska staten och dessa människor riskerar att utvisas kanske till döden får de inte en rättssäker process. Det är fullständigt oacceptabelt.

Men det behövs nog också en viss resursförstärkning till Migrationsverket, som det numera heter. Det är väldigt långa och omfattande balanser där. Jag hoppas att vi tillsammans kan driva på så att det sker en förändring där redan i den vårproposition vi har framför oss.

Anf. 142 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! När det gäller allierade inom s har jag en känsla av att Johan Pehrson har alla inom s som allierade när vi talar om den här domstolsprocessen. Jag skulle bli otroligt förvånad om regeringen inte lade fram något förslag i den riktningen. Hela arbetet har ju gått ut på att vi ska ändra oss från den nuvarande Utlänningsnämnden. Det ligger också i hela processens natur när det gäller invandrarfrågor: Vi klarar bara organisationen under en viss period, och sedan måste vi ändra. Det är inget konstigt med det. Men här är det faktiskt en djupare tanke där jag förutsätter att alla partier kommer att vara ense. Problemet kommer att vara om vi ska ha en specialdomstol eller de normala institutionerna inom domstolsväsendet.

När det gäller resursförstärkingar känner jag inte till alla detaljer kring detta. Men man kan naturligtvis undra om det är resurserna det är fel på eller organisationen, för det fungerar inte tillfredsställande. Jag tror

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

dock inte att vi ska ha några illusioner om att få detta hundra procentigt. Det är svårt att hantera flyktingfrågor. Men det är klart att vi vill att det ska fungera bättre.

Anf. 143 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Fru talman! Hitintills har debatten i dag rört den europeiska unionen, och det är ju inte så konstigt. Det ligger väl i sakens natur att det som ligger oss närmast också präglar debatten. Alla har vi väl förhoppningen och önskan att Sverige ska bli mycket framgångsrikt under ordförandeskapet.

Jag tänker dock ta upp en helt annan fråga, och den rör utrikesförvaltningen. I mitten av december tog jag del av en tidningsartikel där kabinetssekreterare Dahlgren intervjuades. Vi fick där bekräftat att man har för avsikt att öppna en ambassad i Minsk i Vitryssland. Detta var ett besked som jag hälsade med mycket stor tillfredsställelse och tyckte var roligt. Det är ett krav som vi moderater har haft och fört fram i olika sammanhang sedan 1994. Utrikesutskottet har också i olika sammanhang och i olika betänkanden fört fram det här önskemålet. I det senaste betänkandet, som debatterades under förra halvåret, hade vi en skrivning med ett starkt önskemål om att man skulle öppna ambassad, men majoriteten hade en skrivning som sade att man skulle göra det så snart som möjligt. Därför hälsade jag förstås detta besked i december med stor glädje. Jag förstod att det nu var möjligt och att vi kan förvänta oss att få en ambassad i Minsk under 2001.

I samma intervju meddelades däremot att man har för avsikt att lägga ned ett antal ambassader. Det rör bl.a. Beirut, Tunis, Kuwait, Lima och Heliga stolen. Det är ytterligt allvarligt att Sverige drar ned på sin representation ute i världen. Det är ledsamt nog att vi de facto inte har någon representation i tre av de kandidatländer som finns under vårt ordförandeskap. Vi har nämligen ingen representation på Malta, på Cypern eller i Slovakien. Slovakien är förmodligen det allvarligaste.

Att dra ned den svenska representationen i världen är att gå åt fel håll. Vad vi i stället behöver göra är att förstärka vår närvaro. Det är viktigt att Sverige finns på plats och är representerat ute i världen, inte minst med tanke på den utrikespolitik som vi de facto bedriver och faktiskt är överens om i den svenska riksdagen, nämligen att i all utrikespolitik betona vikten av de mänskliga rättigheterna och, framför allt, att demokratiseringsprocessen går vidare över världen.

Man brukar säga att den delen av utrikespolitiken vilar på tre ben: offentlig kritik mot stater som kränker de mänskliga rättigheterna, bilaterala kontakter samt bistånd. Och vad kan vara mer viktigt när det gäller det andra benet, om vi uttrycker det så, nämligen de bilaterala kontakterna, än att vi finns på plats och är representerade ute i världen?

Jag tror att det t.ex. kan bli förödande för Sverige i vårt agerande i Medelhavsprocessen om vi lägger ned ambassaden i Tunis. Jag har redan fått indikationer på att Tunisiens representanter här i Sverige hör av sig och frågar: Vad har vi gjort, eftersom ni behandlar vårt land på det här sättet? Jag skulle kunna dra en parallell, fru talman, även om den är något långsökt. Det pågår ju en kampanj för närvarande – vi ser den på annonspelare överallt – som handlar om hur barn reagerar. Barn gör inte som

du säger, barn gör som du gör, står det. Jag tror att detta är fel signaler att skicka till våra samarbetsländer. Vi säger en sak och gör någonting annat.

Nu säger man att neddragningen av ambassader ute i världen beror på ett plötsligt uppkommet budgetunderskott i utrikesförvaltningens budget. Det finns olika vägar att gå om man på sikt ska komma till rätta med det här underskottet – om man nu behöver göra det. Jag hör nämligen till den grupp som tycker att utrikesförvaltningen måste få kosta.

Det är ingen annan som kan sköta det här åt oss. Det är stat mot stat som sköter detta. Det går inte att ersätta med något annat. Det här får man satsa pengar på, så att man är ordentlig representerad ute i världen.

I detta inkluderar jag över huvud taget allt som gäller utrikesförvaltningen. Jag tycker att det är viktigt att vi kan rekrytera bra folk till utrikesförvaltningen. Vi kanske måste bredda vårt rekryteringsunderlag. Man kanske t.o.m. skulle kunna gå så långt att man säger: Ska vi bli konkurrenskraftiga i förhållande till andra branscher får vi se över lönesättningen inom UD också. Men jag tror alltså att den här delen av den verksamhet som vi bedriver måste få kosta. Jag är allvarligt oroad över att man går för långt i sin besparingsiver.

En annan sak är hur mycket pengar man egentligen tjänar på att lägga ned, som ett exempel, representationen vid Heliga stolen. En mindre ambassad än den vid Heliga stolen i Vatikanstaten finns knappt.

Då kan man invända: Ska man ha en ambassad som rör ett par hundra personer och som rör några kvarter i Rom? Men man ska inte underskatta katolska kyrkans inflytande i världen och den kyrkans påverkan över huvud taget på politiken i världen. Jag vill bara påminna om vad som hände i samband med Östeuropafrågan och annat.

Jag tror att det är viktigt att vi är representerade. Tar man bort ambassaden från Heliga stolen skickar det också en mycket lustig signal ut över världen, inte minst gentemot katolikerna i Sverige som är en ganska stor grupp.

Jag tror alltså att man måste hitta ett annat sätt att hantera ett eventuellt budgetunderskott på. Inte löser man det kortsiktigt genom att lägga ned ett antal ambassader. Tvärtom tror jag att snålheten bedrar visheten, som man brukar säga ibland.

Dessutom tror jag att det ger otroligt lite pengar att hastigt fatta sådana här beslut om att lägga ned representation. På sikt har vi mycket mer att vinna när det gäller utrikespolitiken genom att ha en ordentlig och bra representation ute i världen. Snarare än att minska vår utrikesförvaltning och vår representation ute i världen skulle jag tycka att det var bättre att man ökade på den, behålla de ambassader vi har i dag och på sikt försöka se till att vi får representation också i EU:s kandidatländer.

Anf. 144 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Nu ska jag inte tala för Broderskapsrörelsen, nu ska jag försöka vara vanlig socialdemokrat. Men det hjälper inte. Jag kan inte representera regeringen. Det borde vara Anna Lindh som svarar på detta. Här är det faktiskt regeringen själv som fattar besluten. Vi har inte annat inflytande än att opinionsmässigt plädera för vår synpunkt.

Generellt sett tror jag att det är väldigt viktigt att vi har en bred representation ute i världen. Det är den generella grunden.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Sedan tror jag i och för sig att vi mer och mer måste se om vi kan söka oss via samarbete i Norden och i viss utsträckning också via samarbete i EU för att minska kostnaderna. Vi är trots allt ett mycket litet land.

När det gäller de aktuella fallen förutsätter jag att regeringen väldigt noga prövar de argument som har kommit fram i debatten. Det kan gälla att inte enbart göra Heliga stolen till en kvinnofråga, för det är det inte. Det är en mycket större fråga än så. Det är exempelvis Beirut. Tunisien har en del pläderat för. Man bör göra en verkligt allvarlig genomgång av vad som är möjligt.

Men de måste trots allt hålla sin budget. Vi måste ha respekt för det.

Anf. 145 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Berndt Ekholm delar min oro för detta. Jag hoppas också att Berndt Ekholm använder sitt inflytande inom ett regeringsbärande parti för att försöka påverka regeringen i den riktningen att vi inte behöver uppleva att de här ambassaderna läggs ned.

Sedan delar jag naturligtvis Berndt Ekholms uppfattning att vi ska vara kostnadseffektiva. Man ska hitta vägar för att hantera ekonomin på ett ansvarsfullt sätt. Men att dra ned på representationen i världen tror jag är en alldeles felaktig väg att gå.

Anf. 146 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är mycket lättare att arbeta i opposition och hitta fel och brister på olika sätt än när man sitter i regeringsställning och har ett absolut krav på sig att hålla sin budget. Vi måste hitta lösningar på detta.

Jag förutsätter helt enkelt att regeringen i sitt interna arbete verkligen tar till sig den debatt som förs och mycket noga granskar vad man ska göra för att få sin budget att gå ihop. Och så hoppas jag att slutresultatet blir så bra det kan bli. Men det är väldigt svårt att säga att man inte ska hålla budgeten. Vi får ha respekt för den budgetprocess vi har, tycker jag.

Anf. 147 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Fru talman! Jag har inte sagt att man inte ska hålla budgeten. Jag har sagt att jag tycker att man ska hitta andra besparingsvägar. Jag tror att vi kanske kan arbeta gemensamt för det här. Jag tycker att vi ska ta upp den här frågan och försöka hitta en bred politisk lösning för att till varje pris förhindra att det här inträffar. Det finns säkert möjligheter att hitta andra utvägar för att utrikesförvaltningen ska kunna hålla sin budget.

Anf. 148 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Rubriken för denna del av den allmänpolitiska debatten är en viktig punkt. Det finns många anledningar till ett internationellt samarbete. En anledning är den orättvisa fördelningen av resurser i världen, en annan är att många utvecklingsfrågor inte kan lösas på nationell nivå utan måste lösas tillsammans med andra.

Internationella kontakter är nu inte bara till för problemlösning, utan också för att man ska bli stimulerad och lära av varandra. För alla dessa aspekter finns ett flertal olika forum. Vänsterpartiet är ett internationalistiskt parti och välkomnar därför samverkan med andra länder. Vi vill försöka utnyttja alla dessa forum för samverkan.

Jag tror också att alla partier här i riksdagen är för ett internationellt samarbete. Det vi inte alltid är överens om är hur detta samarbete ska ske. Vad gäller EU:s utveckling menar Vänsterpartiet att EU:s organisation lider av ett demokratiskt underskott. Om man formulerar det anorlunda och säger att vi vill ha ett mer demokratiskt samarbete i Europa tror jag inte heller att någon här invänder mot det.

EU är en blandning av överstatlighet och mellanstatlighet och inte heller helt tydlig och klar. Tendensen i utvecklingen är däremot klar. Vi får mer av överstatliga och mindre av mellanstatliga beslut. Inte minst bekräftades detta av den senaste regeringskonferensen i Nice. En av konferensens huvuduppgifter var att förenkla beslutsgångarna. Men resultatet blev det motsatta.

Som jag ser det finns det två huvudlinjer för att utveckla EU demokratiskt. Båda har sina för- och nackdelar.

Den ena är att unionen utvecklas mot en ren federation. Den är inte formellt odemokratisk, men behäftas enligt vår mening med stora brister, inte minst demokratiska. De federationer som historiskt varit framgångsrika har haft helt andra förutsättningar än EU-15 eller EU-27. Det har funnits en grund i en gemensam kultur och ett gemensamt språk. Dessa båda faktorer är nödvändiga för att olika delar i en federation ska kunna föra en politisk debatt, ha en gemensam ekonomi och en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. En federation av EU-15 eller EU-27 kan knappast sägas uppfylla dessa kriterier. Klyftan mellan beslutsfattare och medborgare blir stor. Språk och olika förvaltningsstrukturer är också hinder för en demokratisk debatt.

Ett argument för federation brukar vara beslutseffektivitet. Ett besluts effektivitet står i direkt proportion till dess legitimitet. Legitimitet kan endast erhållas genom en demokratisk process där medborgarna reellt kan påverka beslut och utkräva ansvar för dessa beslut. Vänsterpartiet menar att en federation är en återvändsgränd och motverkar ett hållbart demokratiskt samarbete i Europa.

Den andra huvudinriktningen är ett mellanstatligt samarbete där de nationella parlamenten behåller beslutsrätten och får ta ansvar för de beslut man fattar. Därmed inte sagt att de nationalstater vi har i dag är den för evigt givna lösningen. I en mellanstatlig samverkan finns plats för samarbete mellan två eller flera nationer, kanske i olika konstellationer och former, beroende på vilket område man samarbetar om. I det mellanstatliga samarbetet är vägen till beslut en långsammare process, men de har å andra sidan en mycket större legitimitet och denna är en absolut nödvändighet för ett fungerande samhälle.

Fru talman! Hur kan då EU:s institutioner utvecklas demokratiskt? Kommissionen är demokratisk och mellanstatlig i bemärkelsen att det finns en representant för varje land. Men när kommissionären är installerad försvinner den nationella kopplingen eftersom hon eller han måste avsvära sig det nationella intresset och enbart företräda EU. Så när kommissionen väl är på plats, var finns då det demokratiska inflytandet över kommissionen? Var finns öppenheten i beslutsprocessen? Hur agerar de olika kommissionärerna? Hur ska en väljare i Sölvesborg eller Bollnäs påverka och utkräva ansvar av en kommissionär? Kommissionen har ensam förslagsrätt, och ingen väljare kan påverka dem. Kommissionens roll bör därför minskas.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Europaparlamentet är demokratiskt så tillvida att det väljs genom öppna och fria val. Parlamentet har också ett öppet beslutsförfarande. För att bli riktigt demokratiskt måste samtliga ledamöter kunna ställas till svars inför alla väljare. Detta är ju också federationens tanke. Som jag nämnde tidigare anser vi att de nödvändiga förutsättningarna för en demokratisk federation av EU-länderna inte finns. Europaparlamentet ska därför inte få ytterligare makt. Ledamöterna kan inte demokratiskt ställas till svars för sina ställningstaganden. Legitimiteten är inte heller speciellt hög. Valdeltagandet i valet till Europaparlamentet 1999 var, med undantag av Spanien och Italien, på 50 % eller därunder. För Sveriges del var valdeltagandet rekordlångt, 38,8 %. De enda länder som hade ett acceptabelt röstdeltagande är de länder som har röstplikt!

Ministerrådet är demokratiskt på det sättet att ledamöterna utses av väljarna och kan så länge enhällighet krävs för besluten också ställas till svars inför sina väljare. När enhälligheten uppges till förmån för majoritetsbeslut inträder samma dilemma som finns i Europaparlamentet. Väljare, t.ex. i Sverige, kan inte utkräva ansvar av en majoritet bestående av andra länders ministrar. Vid regeringskonferensen i Nice minskade dessvärre den delen beslut som kräver enhällighet. EU blev inte mer demokratiskt, tvärtom! Ett ganska enkelt sätt att ta ett steg i en mer demokratisk riktning hade varit att ge de nationella parlamenten förslagsrätt via ministerrådet.

Fru talman! Vänsterpartiet vill påverka EU:s utveckling mot ett mer demokratiskt samarbete. Vi menar att det i dag är liktydigt med att det mellanstatliga arbetet ska öka. Det innebär att vi ska utnyttja alla de arenor som finns för att lösa gemensamma problem. Det innebär naturligtvis inte att vi då kommer att få igenom beslut som jämt är fördelaktiga för Sverige. Det blir ett givande och tagande, som det alltid är i förhandlingar. Men de beslut som fattas kommer att ha en demokratisk förankring som är absolut nödvändig för en långsiktigt positiv utveckling av internationellt samarbete.

Anf. 149 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det var ett mycket intressant inlägg från Willy Söderdahl. Det var konstruktivt med idéer och förslag på hur EU kan utvecklas. Willy Söderdahl sade också att Vänsterpartiet är ett internationalistiskt parti och vill använda alla forum för detta samarbete.

Det låter bra. Men Vänsterpartiet har ett problem här. Willy Söderdahls partiledare och politiske företrädare från utrikesutskottet, Lars Ohly, hävdar att man ska lämna EU. Hur går det ihop med att man vill använda alla möjligheter som finns i detta internationella forum och samtidigt vill lämna detta forum? Jag får det inte riktigt att gå ihop. Hur går resonemanget?

Anf. 150 WILLY SÖDERDAHL (v) replik:

Fru talman! Det är en ofta återkommande fråga. Vi får ofta försöka förklara. Jag vet inte om jag kan, men jag ska försöka.

Inför folkomröstningen ställdes vi inför ett ja eller nej till Maastricht. Vi i Vänsterpartiet stod då för ett nej. Det blev ett ja, och vi accepterar det. Det var före min tid i kammaren, men jag tror att vänsterpartisterna röstade för inträdet. Men vi är fortfarande kritiska. När utvecklingen i EU

nu har gått längre än vad svenska folket sade ja till, går det att fundera över när det är dags för en ny folkomröstning.

Att vi kräver utträde är en varudeklARATION för var vi står. Men som läget är nu, tror vi inte att det snabbaste eller bästa sättet – som Folkpartiet tror – är att förändra EU demokratiskt inifrån. Nu är villkoren sådana, och därför använder vi arenan genom att vara konstruktiva och komma med förslag.

Anf. 151 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag blir riktigt klokare på det svaret. Det är egentligen en ganska enkel fråga. Det är bra att ni deltar konstruktivt och har idéer om hur EU ska utvecklas, som Willy Söderdahl framhåller. Det kanske går att få svar på om ni samtidigt arbetar för att lämna EU. Det är det intrycket man får när man lyssnar på Gudrun Schyman, Lars Ohly och andra företrädare. Är det det som är upplägget?

Anf. 152 WILLY SÖDERDAHL (v) replik:

Fru talman! Vi har accepterat den folkomröstning som har gjorts i landet. Nu är villkoren som de är. Där finns inget direkt aktivt arbete för att lämna EU, mer än att vi vid olika tillfällen har krävt folkomröstningar när förändringarna blir för stora. Folket ska då få ta ställning till om vi ska vara med eller inte. Nästa folkomröstning lär väl bli om EMU. Det är samma sak igen: Ska vi vara med eller inte?

Så länge villkoren finns, försöker vi vara konstruktiva och komma med förslag för hur EU ska demokratiseras inifrån.

Anf. 153 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Inom migrationspolitiken brukar det finnas anledning att ta upp flyktingpolitiken när perspektivet, som i dag, är internationellt. Frågan om Sveriges och andra länders ansvar för världens flyktingar brukar flera partier ofta understryka från denna kammare. På sista tiden har dock frågan om arbetskraftsinvandring seglat upp på dagordningen. Det är en fråga som minst sagt också är internationell, inte minst eftersom Sverige delar sina demografiska utmaningar med hela västvärlden – bl.a. EU.

Ekonomiska skäl eller rådande konjunkturläge får aldrig styra flyktingpolitiken. Som liberal vill jag se en värld, där människor över huvud taget kan resa och flytta fritt mellan olika länder. Det är en vision som kan tyckas långt avlägsen, men vars förverkligande trots allt påbörjats inom ramen för EU-samarbetet.

Den svenska ekonomiska historien är ett tydligt exempel på att invandring generellt är positivt för ett lands utveckling. Mångfald på den svenska arbetsmarknaden är därför bra, och en ökad arbetskraftsinvandring kan betyda mycket av eget värde. Det är när kulturer möts och bryts som fler innovativa idéer kan födas.

Invandring av kvalificerad arbetskraft från utomeuropeiska länder kan dessutom på sitt sätt främja sysselsättning och integration för de invandrare som lever i Sverige i dag. Fler etablerade utländska experter visar att det är möjligt att ta sig in i och etablera sig i det svenska arbetslivet. De blir viktiga förebilder både för arbetsgivare som inte insett betydelsen av mångfald och för de många ungdomar med utländsk bak-

grund som av lätt förklarliga skäl annars ger upp hoppet om en vettig framtid i Sverige.

Över hela västra Europa pågår en debatt om när, var och hur man ska öka arbetskraftsinvandringen. Förenta nationerna har beräknat att ett nettoinflöde av arbetskraft till EU skulle behöva uppgå till 3,6 miljoner personer per år fram till 2050 för att antalet personer i arbetsför ålder ska kunna hållas konstant. Nu är det inte helt nödvändigt att antalet är konstant, men siffrorna talar om vilken dimension det rör sig om.

Tidigare exportländer av arbetskraft, t.ex. Irland, ser i dag ökad invandring som en nödvändighet för att deras ekonomiska utveckling ska kunna fortsätta. Detta faktum gäller även Sverige i dag. Den stora frågan är hur en sådan arbetskraftsinvandring ska gå till och varifrån man kan räkna med att personer kan komma att utvandra för att invandra till vårt land.

Fru talman! Invandringspolitiken har historiskt följt den ekonomiska tillväxten. Det gäller inte minst reglerna för arbetskraftsinvandring. Den senaste omfattande arbetskraftsinvandringen till Sverige ägde rum årtiondena efter krigsslutet. Det var främst tre faktorer som beredde vägen, nämligen den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, organiserad överföring av arbetskraft från andra länder till Sverige och en mer eller mindre fri s.k. turistinvandring.

Grundregeln efter andra världskriget var att utlänningar skulle ha fritt tillträde till den svenska arbetsmarknaden. Det fanns undantag. Man övergav i alla fall kravet om arbetsvisering. En utlänning kunde resa in som turist i Sverige och därefter söka arbete. När man fått arbete sökte man arbetstillstånd på plats i Sverige. Det fungerade mycket bra, och Sveriges ekonomiska tillväxt var god.

Det var först 1967 som politiken åter blev mer restriktiv. Utomnordiska invandrare krävdes fr.o.m. då på arbetstillstånd före inresan. Detta skulle först ges efter en arbetsmarknadsprövning. Flyktingar var självfallet undantagna. Sedan dess har reglerna stramats åt alltmer, också på flyktingområdet.

I Sverige är arbetskraftsinvandringen i dag begränsad till 300–400 experter per år. Arbetstillstånd ges endast i undantagsfall. Till detta ska läggas flyktinginvandringen och anöoriginvandringen, som bidrar till att öka arbetskraften. Men behoven är större än så, framför allt i framtiden.

Det framstår inte som sannolikt att den framtida bristen på arbetskraft ska kunna avhjälpas genom invandring från nuvarande medlemsländer inom EU – detta särskilt med tanke på att nästan samtliga medlemsländer i EU i dag sitter med motsvarande demografiska problem som vi har. Den fria arbetskraftens rörlighet inom EU, trots de stora ekonomiska och sociala skillnader som råder, har inte lett till någon betydande arbetskraftsinvandring till Sverige hittills. Den socialdemokratiska regeringen har framhållit de s.k. kandidatländerna som framtida exportörer av arbetskraft. Det finns enligt min uppfattning ingen anledning att överdriva den potentialen.

Som ett förberedande steg mot ett framtida medlemskap i EU har EU tecknat s.k. Europaavtal med tio kandidatländer i Central- och Östeuropa. Det är bra. Avsikten med avtalen är att successivt skapa en frihandelszon mellan EU och motparten. De omfattar handel, ekonomiska aktiviteter i övrigt samt politiskt och kulturellt samarbete. Avtalen varierar mellan

länderna. De innehåller bestämmelser om arbetstagares fria rörlighet, etablering och tillhandahållande av tjänster. Någon fullständig fri rörlighet för personer i enlighet med gemenskapsrätten finns dock inte. Vad gäller arbetstagare från dessa ansökarländer förutsätts att de fått arbets-tillstånd inom gemenskapen innan de kan börja resa fritt.

Det framstår vid en sammantagen analys således som om Sverige inte kan sätta alltför stor tillit till att kandidatländerna kommer att kunna utgöra den mjölkko på arbetskraft som regeringen hoppas på. Vi måste se vidare.

Folkpartiet liberalerna anser att det ska vara en friare arbetskraftsin-vandring till Sverige redan nu, liksom till EU. Alla som kan få ett jobb här ska också kunna flytta hit. Omvänt ska självfallet också alla svenskar som får jobb utomlands kunna flytta dit.

Redan i dag borde medborgare från andra länder kunna beviljas möj-lighet att arbeta i Sverige om ingen annan arbetskraft finns tillgänglig inom de länder som medverkar inom EES-avtalet. "Finns tillgänglig" måste rimligen tolkas som vad som normalt kan begäras av en arbetsgi-vare när det gäller att undersöka arbetsmarknaden inom EES-området.

Det borde vidare kunna innebära att Sverige skulle återgå till att öppna för en ökad möjlighet att på plats i Sverige söka arbetstillstånd. Det skulle öka företagets möjlighet att själva avgöra vem de vill anställa. Det skulle också utgöra en stark förbättring för t.ex. de många människor som i dag inte får uppehållstillstånd men som har en fast och god förank-ring på arbetsmarknaden sedan lång tid. De kan med dagens stelbenta system inte anställas formellt utan måste resa ut ur Sverige för att söka arbetstillstånd. Detta gäller, som många känner till, inte minst läkare.

Fru talman! Min uppfattning är således att en utredning snarast måste tillsättas som kan snabbutreda frågan om vilka förändringar som krävs i regelverket för att möjliggöra en mer omfattande arbetskraftsinvandring till Sverige. Vi vet att problemen blir akuta inom några år, och det är fullständigt osannolikt att Sverige kan sitta och plocka russinen ur kakan och beställa de personer som ska komma hit. Det krävs strukturella för-ändringar i regelverket och de krävs nu.

Anf. 154 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! En inte oviktig motivering för Sveriges anslutning till den europeiska unionen var att framför allt miljön och miljöfrågorna krävde ett mycket nära samarbete över gränserna, eftersom miljöproble-men av naturliga skäl inte ser några nationsgränser. Sverige har i allra högsta grad orsak att kräva högre miljöambitioner från EU:s medlems-länder, eftersom vi naturligtvis påverkas av föroreningar från hela Europa.

Då Sverige blev medlem i EU förbättrades många förutsättningar för en framgångsrik miljöpolitik genom ett positivt kunskapsutbyte och samarbete kring flera av framtidens stora utmaningar på miljöområdet och då inte minst klimatfrågan, som kanske är en av mänsklighetens större framtidsfrågor.

Möjligheterna inför framtiden beror till mycket stor del på med vilken kraft Sverige väljer att driva miljöfrågor nationellt, inom den europeiska unionen och naturligtvis ut över världen.

Som ordförandeland har vi i dag inte bara ett särskilt ansvar utan också goda möjligheter att vara pådrivande. Samtidigt som Sverige i vissa avseenden gått före inom miljöområdet måste vi i Europasamarbetet leva upp till en miljölagstiftning som inom många områden är mer krävande än den svenska. Så har t.ex. vårt land, liksom flera andra medlemsländer, kritiserats av kommissionen för att inte klara kväveutsläpp i jordbruket i tillräcklig grad.

Klart är dessutom när vi ser ut över Europa att den biologiska mångfalden fortsätter att försämrats, klimatförändringarna blir allt tydligare och havsmiljön utarmas. Hanteringen av kemikalier är otillfredsställande m.m. Samtidigt ökar transporterna och turismen kraftigt, vilket innebär ökade påfrestningar på miljön.

Sverige bör konsekvent verka för att hållbar utveckling genomsyrar inte bara industri, jordbruk och handel utan naturligtvis all politik. Syftet ska vara att EU:s miljöpolitik skärps och ges en framträdande plats i det europeiska samarbetet.

EU:s nya miljöhandlingsprogram är kanske just nu det viktigaste pågående arbetet för kommissionen när det gäller miljön. Man arbetar enligt uppgift nu i slutfasen med programmet. Det inriktas på att bättre integrera miljömålen i alla politikområden – en sektorsintegration. Det är viktigt att skapa en s.k. marknadsdriven utveckling, som inte är beroende av statliga ingrepp utan blir mer ”självgående”.

Det nya miljöhandlingsprogrammet blir förhoppningsvis, enligt vad som framkommit, i positiv mån näringslivsvänligt. Det är glädjande att miljöpolitiken nu inriktas på att jobba *med* marknaden, inte *mot* den.

När det gäller klimatfrågan och den globala uppvärmningen vet vi att koldioxidens koncentration i luften hittills har ökat med ca 32 %, och det är i stort sett omöjligt att hindra att den ökar ytterligare upp mot 60 %. Det går inte att hejda utsläppen snabbt eftersom mer än 75 % av utsläppen kommer från användningen av kol, olja och gas.

De åtgärder som diskuterades vid klimatkonventionens möte i Haag nyligen, som jag dessutom själv hade förmånen att följa, lyckades man inte enas om trots att det bara var ett litet steg åt rätt håll men ändå helt otillräckligt för att bromsa upp utvecklingen. Kyotoprotokollets målsättningar måste snarast uppnås av EU liksom av övriga i-länder.

De som i dag betalar priset för västvärldens energikonsumtion och livsstil är i första hand de fattigaste länderna på södra halvklotet, där klimatkatastroferna växer i omfattning.

Jag vill önska regeringen och miljöministern lycka till med initiativ under den här ordförandeperioden – initiativ som stärker miljömedvetandet och viljan till aktiva miljöåtgärder, också initiativ som snarast löser de knutar som hindrade en överenskommelse i klimatfrågan i Haag i november.

Det är också med förväntan jag ser fram mot den klimatproposition som kommer under våren och som statsministern talade så vackert om här på morgonen. Dessutom är den kommande propositionen kring kemikaliefrågorna också högaktuell när det gäller Europasamarbetet.

Fru talman! Östutvidgningen är en av de mest betydelsefulla processerna i Europa, även utifrån ett miljöperspektiv. Det är oerhört viktigt att kandidatländerna får hjälp att städa upp de svarta fläckarna efter kommunismen. Fortfarande kvarstår oacceptabla miljöförorenande verksam-

heter. Utvidgningen får inte innebära att miljömålen sätts åt sidan – kandidatländerna måste acceptera gemenskapens miljöregler fullt ut.

Att flytta fram positionerna när det gäller östutvidgningen kommer att bli en viktig del av EU:s arbete under det svenska ordförandeskapet. Därför är det nu angeläget att planera för en hållbar utveckling i kandidatländerna. Problemen härvidlag är uppenbara, och svårigheten att leva upp till EU:s miljölagstiftning framhålls ibland som ett av de mest avgörande hindren i anslutningsprocessen. Eftersom kandidatländerna befinner sig på en avsevärt lägre utvecklingsnivå finns det stora möjligheter att styra den ekonomiska utvecklingen för att undvika de misstag som gjorts i västvärlden. Möjligheten till tekniksprång mot en hållbar utveckling kan vara en väg.

Inte minst handlar det om att på ett framsynt sätt planera transportsystemen i kandidatländerna. Eftersom t.ex. järnvägsnäten är väl utbyggda finns det en relativt god grund för en fortsatt positiv, miljövänlig transportutveckling. Hursomhelst måste en mer långsiktig och betydligt mer övergripande strategi till för att utarbeta en hållbar utveckling för just kandidatländerna.

Det är också angeläget att stärka och skydda det lågintensiva jordbrukssystem som är vanligt i öst och som är gynnsamt när det gäller biologisk mångfald och låg användning av gifter. På jordbrukssidan måste man dessutom tackla frågorna om strukturanpassningar på landsbygden. Om en stor andel jordbrukare får det svårt att fortsätta sin verksamhet finns det en överhängande risk för en dramatisk migrationsström till städerna med efterföljande sociala och miljömässiga problem. Om vi vill förhindra detta måste det finnas en plan för alternativa sysselsättningar på den jordbruksmark som blir över när lantbruket effektiviseras. Möjligen kan produktion av energiskog och biomassa vara en del i en sådan plan och samtidigt bidra till en hållbar energipolitik.

Fru talman! Tekniken kring GMO, genmodifierade organismer, är också en fråga på Europabordet. Gentekniken har blivit ett allt viktigare verktyg inom forskningen och har resulterat i många tillämpningar vid odling av jordbruksväxter. I USA och Kanada, där erfarenheten är som störst, har den inneburit ökad avkastning och bättre lönsamhet genom minskade kostnader för drivmedel och minskad förbrukning av kemiska bekämpningsmedel. Det är viktigt att de etiska problemställningarna kring modifierade livsmedel hålls levande. Ett sådant förhållningssätt har ett stort stöd bland europeiska konsumenter. Försiktighetsprincipen måste få en konkret tillämpning på Europainivå.

Till sist: Problematiken när det gäller miljön har förändrats markant under senare år – från sanitära olägenheter i den närmaste omgivningen till storskaliga förändringar i naturen, från något lokalt till något globalt. Numera söker vi lösningar på miljöproblemen på alla nivåer, från den individuella till den internationella nivån. Framtiden kommer sannolikt att innebära förändrade beteenden i en rad olika sammanhang. Det handlar med andra ord om livsstilsfrågor. Livsstil och miljö hänger ihop. Ska vi klara en framtid med god miljö och goda levnadsförhållanden för Sveriges, Europas och kanske världens befolkning, kommer livsstilsfrågorna att behöva lyftas högt upp på handlingsprogrammen i det kommande Europasamarbetet.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Anf. 155 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Larmrapporterna duggar tätt. Det är rapporter om dioxinskandaler och nya fall av galna ko-sjukan ute i Europa. Samtidigt med de livsmedelskatastroferna har vi i TV kunnat se bilder av hur levande djur som nötkreatur och grisar utsätts för en fullkomligt avskyvärd behandling. Nya, tidigare okända produkter tillkommer snabbare än tidigare i livsmedelskedjan, och det blir allt svårare att veta vad vi faktiskt får i oss när vi äter.

Konsumentfrågorna hör till de frågor som regeringen inte längre ger allra högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet. Vi socialliberaler tycker att det är olyckligt. Vi vill att regeringen med tanke på den senaste tidens uppmärksamhet omkring de här frågorna ger betydligt högre prioritet till livsmedels- och matsäkerhetsfrågor. De frågorna ligger nära miljöfrågorna, som ju regeringen sagt att den vill prioritera under det svenska ordförandeskapet.

Det finns några viktiga mål som Sverige bör sträva efter. Jag vill nämna mindre giftanvändning i jordbruket, permanent förbud mot alla typer av riskmaterial, t.ex. kadavermjöl i foder och mat. Det handlar också om generella BSE-tester i alla europeiska länder, även Sverige, stopp för plågsamma djurtransporter och effektivare kontroll av matproduktionen.

Vad som är viktigt att komma ihåg i det här sammanhanget är att svensk djurhållning är bättre än många andra länders. Bl.a. har ihärdig opinionsbildning bidragit till det. Men det finns skamfläckar som vi behöver tvätta bort. Det gäller t.ex. exporten av svenska gödkalvar. Svenska kalvar körs till Holland, där de föds upp på blodmjöl, fjädermjöl och fett från kadaverfabrikerna. Det kan inte uteslutas att några av dem säljs på djurmarknader i Bryssel. Det kan alltså vara svenska kalvar som utsätts för den fruktansvärda behandling som vi med avsmak har kunnat bevittna i TV.

EU har vid flera tillfällen påpekat att veterinärtillsynen på svenska kycklinggårdar är otillräcklig och att det finns brister i produktionen, brister som man inte åtgärdar. Med tanke på att Sverige ofta framställer sig som ett land i EU som ställer mycket höga krav vad gäller miljö- och livsmedelssäkerhet bör vi snabbt rätta till de här bristerna. Att säga nej till test av kött i Sverige, som ju jordbruksministern gjort, är både olyckligt och, menar jag, osolidariskt. Ett nej vittnar, tycker jag, om ett oförstående för de krav på säkerhet som måste ställas.

Med tanke på den senaste tidens ökade larmrapporter måste konsumenternas trygghet prioriteras högre. För att Sveriges och övriga Europas konsumenter ska kunna känna sig trygga med den mat de äter måste omfattande och noggranna test utföras inom hela EU inklusive Sverige. Om regeringen har rätt i att BSE inte förekommer i Sverige blir det ett bra argument för de svenska exportansträngningarna. Förekommer BSE i Sverige så har svenska konsumenter en självklar rätt att bli informerade. Sverige har ett lika stort ansvar som de andra länderna i EU. Den BSE-spridning som vi ser över hela Europa måste stoppas.

Jordbrukspolitikerna avgörs på EU-nivå, och handeln med livsmedel definieras som en del av den inre marknaden. Av den anledningen måste huvuddelen av arbetet för bättre mat, bättre djurhållning, bedrivas på europeisk nivå. Det är framför allt ett par punkter som jag vill peka på.

Exportbidragen för levande djur måste avskaffas. Det är de bidragen som medverkar till att göra de värsta djurtransporterna lönsamma. Och transportererna måste kortas betydligt. Sverige bör kräva att EU förbjuder långa transporter. På det sättet skulle det också gå att sätta stopp för den svenska kalvexporten.

Reglerna för livsmedel måste skärpas. Fett från kadaver bör över huvud taget inte få förekomma i mat. Det är ju något som sker i dag. Köttmassa som har urbenats med maskin innebär risker. Därför bör inte sådan köttmassa heller få förekomma i livsmedel.

De djurskyddsregler som finns i dag på både nationell nivå och EU-nivå efterföljs inte som de borde. Därför anser vi att kontrollmöjligheterna måste stärkas och förbättras. Erfarenheter visar att de nationella kontrollmyndigheter som finns i dag inte fungerar bra. Bevisen för det är många. Bilderna från kreatursmarknaderna i Bryssel är bara den senaste i raden av händelser som vi har förfasats över. Därför behövs det en kontroll av kontrollanternas på EU-nivå, ett matens och djurens FBI, om vi så vill, med uppdrag att kontrollera att gällande djurskyddsregler efterlevs och att de nationella myndigheterna verkligen sköter sina uppgifter.

EU har redan en veterinärmyndighet som ligger i Dublin. Den skulle enkelt kunna byggas ut och ges denna uppgift. Likaså måste det införas strängare sanktioner mot dem som bryter mot reglerna.

EU:s kommission har nu på allvar faktiskt börjat ta itu med dessa allvarliga och angelägna frågor. I en rapport från december till ministerrådet och Europaparlamentet har den visat på de grymma förhållandena för djur i de olika medlemsstaterna, inte minst i Belgien. Och man har understrukit behovet av förbättrad kontroll och behovet av ny lagstiftning för att skydda djur under transport. Kommissionen har också pekat på behovet av att på längre sikt uppmuntra slakt av djuren närmare uppfödningplatsen för att undvika långa transporter av levande djur. Men kommissionen har ju i dag inte makt att ändra på detta. Den avgörande makten har EU:s ministerråd.

Det svenska ordförandeskapet med Göran Persson i ledningen måste göra allt för att skynda på arbetet med att skärpa djurskyddsregler och att förbättra kontrollen. Alla som önskar fortsätta att äta kött måste veta att köttet är producerat under översyn av höga kvalitets- och etikkrav.

Fru talman! Sammanfattningsvis: Vi måste sätta dessa viktiga och angelägna frågor högt upp på dagordningen. Våra krav är: Förbud mot kadavermjöl i jordbruksfoder, förbud mot långa djurtransporter, ett federalt kontrollorgan, förbud mot att använda kadaverfett i mat och avslutningsvis förbud mot maskinurbenad köttmassa i livsmedel.

Anf. 156 CARINA OHLSSON (s) replik:

Fru talman! Harald Nordlund inledde med att säga att man från svenskt håll inte driver konsumentfrågor och livsmedelsfrågor. Jag tycker att det är djupt orättvist att påstå något sådant. Jordbruksdepartementet med Margareta Winberg i spetsen har redan under de inledande dagarna av ordförandeskapet verkligen gått i spetsen när det gäller förordningarna i fråga om behandlingen av djur och har snabbt reagerat mot de filmer och de bilder som har visats från bl.a. Belgien om djurhanteringen där och mot djurtransporterna. Från svensk sida har vi tidigare här från parlamen-

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

tet tillsammans med Jordbruksdepartementet och Margareta Winberg tagit upp djurtransporterna.

Konsumentfrågorna kommer fortsättningsvis att tas upp under hela detta halvår på alla de möten som leds av Jordbruksdepartementet.

Anf. 157 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att jordbruksministern har reagerat. Vad jag har sagt är att den svenska regeringen inte har valt att sätta dessa frågor högst upp på dagordningen under det svenska ordförandeskapet.

Anf. 158 CARINA OHLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har svårt att förstå vad Harald Nordlund menar när han säger att dessa frågor inte finns med högst upp på dagordningen. Konsumentfrågor tas också upp inom miljöområdet när det gäller hela kemikaliehanteringen. Kemikalier finns i väldigt många av de varor som vi dagligen använder. Och jag tycker att både livsmedelsfrågorna och kemikaliefrågorna verkligen står högst upp på dagordningen.

Anf. 159 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det viktiga är att dessa frågor på allvar kommer att diskuteras under det svenska ordförandeskapet. Och när jag läser broschyrer och folder om vad som kommer att prioriteras under det svenska ordförandeskapet så finns inte dessa frågor upptagna bland de frågor som man kommer att prioritera allra högst. Men det är möjligt att man i alla fall väldigt noga kommer att ta upp dessa frågor. Vi får hoppas att det blir så.

Anf. 160 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Mycket av det som Harald Nordlund tar upp här har också diskuterats i miljö- och jordbruksutskottet. Och det råder faktiskt en väldigt stor enighet om god djurhållning och god djuretik. Såvitt jag vet har inte någon i utskottet på något sätt någon annan inställning än Harald Nordlund.

Men det som gör mig lite bestört är att Harald Nordlund också väldigt hårt kritiserar våra svenska bönder och svensk livsmedelsindustri. Menar Harald Nordlund att svenska bönder och svensk livsmedelsindustri bär sig så illa åt som det framkom i detta anförande?

Anf. 161 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Enigheten om dessa frågor är stor. Men det räcker inte med att konstatera att vi är eniga, utan vi måste tala om dessa frågor och vi måste driva på. Där försöker vi gå före därför att vi anser att dessa frågor är så oerhört viktiga.

Det sista som Ulf Björklund sade förstår jag bara inte. Jag riktar inte kritik mot Sveriges bönder. Sveriges bönder gör ett otroligt bra arbete.

Anf. 162 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Hur är det då gentemot Livsmedelsverket? Det krävs naturligtvis resurser om man skulle behöva göra kontrollerna bättre. Är det så att Harald Nordlund och Folkpartiet verkligen har satsat mer pengar i sin budget för 2001 just till Livsmedelsverkets arbetsområde, eller är det

möjligen så att det är där som man har skurit ned? Från Kristdemokraternas sida så har vi faktiskt lagt till pengar där, eftersom vi inser att detta är ett område där arbetet självklart måste ske med hög kvalitet.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

Anf. 163 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Ulf Björklund och jag har häromdagen faktiskt fått information vid samma tillfälle om de test som nu kommer att genomföras, test på alla kadaver och alla slaktdjur. Och då talar jag om kor. Vi har kunnat konstatera att man bedömer att det kommer att bli möjligt att klara detta. Man sade att det blir jobbigt men att man bedömde att det är möjligt.

Nu har vi att avvakta resultatet av dessa test. Vi får då hoppas att antalet falsklarm inte blir så stort och ännu mer hoppas att man inte ska finna några prov som är positiva.

Anf. 164 CARINA OHLSSON (s):

Fru talman! Nu har det inletts, det som vi har talat om så länge och haft så stora förväntningar på, nämligen ordförandeskapet i EU.

Detta ger oss möjlighet att ytterligare flytta fram positionerna i EU:s miljöarbete. Som föregångsland på miljöområdet har Sverige ofta gått i täten för en tuffare och strängare politik på EU-nivå. Vi har på hemmaplan visat vägen för att sedan framgångsrikt kunna driva på utvecklingen inom hela EU. Och detta är viktigt även i fortsättningen. Därför blir man förundrad över hur en del av våra andra partier säger sig driva miljöfrågorna. T.ex. Moderaterna säger ofta att EU är den arena där miljöfrågorna ska drivas för att det ska vara konkurrensneutralt och att vi därför inte kan gå före i Sverige. Men när de svenska moderaterna har chansen att i Europaparlamentet rösta för hårdare tag för att få bort ozonnedbrytande ämnen i stratosfären så väljer de bort detta tillfälle för att i stället rösta med sin grupp, där industrins lobbygrupper har vunnit mycket stort gehör.

Till Miljöpartiet kan jag ställa frågorna: Hur ska vi lösa de globala miljöproblemen utan EU:s medverkan? Vilken väg är snabbast just nu? Hur hade vi gjort när det gäller BSE om inte EU hade funnits? Att vi har gemensamma krav och en gemensam opinion har varit bra i det fallet.

När det gäller klimatfrågan, som jag återkommer till senare, är EU en motvikt mot USA. Hur klarar vi den frågan utan EU som en pådrivande kraft?

För att resurser såsom jord, sötvatten, skog, malm och energiråvaror ska räcka måste vi genomföra en gigantisk omställning till hållbar utveckling i alla länder – och främst hos oss i de rika och resursslösande länderna. Resurserna måste också fördelas rättvist och inte som i dag så att 80 % av mänskligheten får nöja sig med 20 % av tillgångarna.

Ja, visst får man sig en tankeställare när man städat ut julen och då får reda på att på julaftons kväll ligger drygt 14 % av Sveriges pappersförpackningar på vardagsrumsgolven runtom i landet. Det handlar om ca 3 200 ton julklappspapper och pappersförpackningar som förhoppningsvis blir nya förpackningar om de samlas in, men ändå. En del barn i världen får säkert inte en enda julklapp. Det är något att tänka på.

På 50-talet när jag föddes producerade varje person i Sverige 25 kilo hushållsavfall om året. I dag står varje svensk för 400 kilo avfall. Detta

handlar naturligtvis om vår livsstil. Därför är det viktigt att miljöfrågorna diskuteras och åtgärdas på alla möjliga nivåer – som individ, i familjen, i bostadsområdet, i kommunen, i regionen, nationellt, inom EU och naturligtvis även globalt. Jag hoppas på att EU kommer att ta ett stort steg framåt för att åstadkomma en långsiktigt hållbar utveckling under Sveriges ordförandeskap.

Visst känner man djup oro när man läser kostråden gällande insjöfisk och fet ostkustfisk och ser att kvinnor som planerar att skaffa barn, är gravida eller ammar rekommenderas att inte äta flera av våra fiskarter från Östersjön, Vänern och Vättern. Ja, att vara förälder i dag är en stor lycka men också att känna ansvar och ofta oro sig. Det moderna samhället är komplicerat, och det är inte lätt för en förälder att hålla reda på alla faror och förutse alla risker.

Kunskap och information inom miljöområdet är mycket viktiga. Därför tycker jag att det är viktigt att satsningar på det gröna kunskapslyftet kommer i gång ordentligt.

Miljöfrågorna rymmer också en djup moralisk dimension. Vi lånar jorden av våra barn och barnbarn. Detta har jag tänkt extra mycket på nu under juluppehållet, eftersom jag så ofta jag kunnat tillbringat tiden ihop med min lilla systerdotter Johanna, fyra månader. Hon och kommande generationer måste ha samma rätt som vi till en jord där vattnet går att dricka och räcker till alla, där jorden ger skörd, djur- och växtlivet är rikt, luften är frisk och solen en livgivande kraft.

Vårt uppdrag är att lämna efter oss ett Europa, t.o.m. en värld, där de stora miljöproblemen är lösta.

För ca 30 år sedan tog rymdexpeditionen Apollo fotografier över jorden. Bilderna gjorde ett outplånligt intryck på alla som såg dem. Vi förstod då att trots att vår planet är delad av politiska gränser förenas den av ekologiska system. Nu i början av 2000-talet tycks jordklotet ha krympt. Varor, pengar, människor, idéer och föreningar färdas runt världen i en hastighet och omfattning som slår de flesta – t.o.m. det ekologiska systemet – med stor häpnad. Därför är det nödvändigt med en samsyn mellan ekologiska och sociala behov och den rådande ekonomiska ordningen för att bromsa den farliga, hotande ohållbara utvecklingen. Vi folkvalda politiker världen runt måste våga styra med politiska beslut. Utvecklingen är inte förutbestämd. Vi har tillsammans ansvaret inte bara för vår nation utan också för vår gemensamma värld.

Därför är det viktigt att alla länder utarbetar nationella strategier för hållbar utveckling. Det är ett utmanande arbete som kräver att miljöhänsyn vävs in i alla samhällssektorer. Det räcker inte att endast bedriva traditionell miljöpolitik.

Fru talman! Det är hög tid att tänka nytt och stort i stället för att fortsätta miljöanpassa gamla lösningar. Annars är det en stor risk att resultatet bara blir en enda stor kompromiss. Bra exempel på detta är satsningar på lokala idéer som har möjliggjorts genom bidragen till lokala investeringsprogram, som lovordas ute i kommunerna av alla partier, även de som är emot i riksdagen. Totalt har 125 kommuner beviljats 4,9 miljoner i bidrag, vilket bl.a. har beräknats leda till att koldioxidutsläppen sänks med 3 %, att belastningen av näringsämnen till våra vattendrag minskar, att avfall till deponi minskar och att användningen av elenergi och fossila bränslen minskar med 2,1 TWh per år.

Fru talman! EU har kommit en bra bit på väg. Med Sverige som pådrivare försågs Amsterdamfördraget 1997 med ett tydligt miljöperspektiv. Hållbar utveckling skrevs in som ett av de centrala och grundläggande målen för EU-samarbetet. Vid toppmötet i Cardiff i juni 1998 tog Sverige initiativ till att miljöhänsyn ska integreras i alla samhällssektorer.

Men EU måste göra mera. Tempot måste höjas. Därför ser vi fram emot att EU-kommissionen presenterar en långsiktig strategi för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Det handlar alltså inte alls bara om miljö. Det handlar om hur vi ska trygga välfärden i framtiden. Där är miljön en viktig del. Tydliga hållbarhetsmål måste sättas upp 20–25 år framåt i tiden. Mål och indikatorer ska visa vägen och göra det möjligt att bedöma om utvecklingen går i rätt riktning. Viktigt är då också att miljötillsynen fungerar på alla nivåer både i kommunerna och nationellt.

Avsikten är att toppmötet i Göteborg i juni i år ska kunna anta en konkret, tydlig och långsiktig EU-strategi för hållbar utveckling. Strategin måste bli handfast och åtgärdsinriktad och också engagera allmänheten, alla EU:s medborgare.

Anf. 165 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! För cirka två timmar sedan fördömde Mats Odell i en replik de brittiska *tories* för deras motstånd mot EU:s utveckling till en stat, en federal superstat med 450–500 miljoner människor. Jag känner samma oro som många svenskar och de brittiska *tories* inför denna utveckling. I mitt anförande ska jag försöka visa vilka stora målkonflikter och problem som EU:s federala utveckling bäddar för.

Det har under de senaste veckorna avslöjats att den tyske utrikesministern haft ett nära samarbete med, ja, t.o.m. en ledande position i, kretsarna kring Baader-Meinhof-gruppen, en organisation som byggde på avancerat våld i sitt program och som var klart antidemokratisk och intolerant. Tyskland väljer de regeringar de vill ha. Deras val kan vi och ska vi inte påverka i Sverige, men samtidigt måste vi tänka igenom vår egen ställning. Det är viktigt att värna vår egen suveränitet och att själva svara för vår utrikes- och inrikespolitik. Vi bör sky federala äventyr.

Utrikesministern fastslog här i kammaren för en dryg månad sedan att hon och regeringen skulle motsätta sig en juridiskt bindande rättighetskatalog i Nice. Hur blev det? Katalogen antogs men sades inte vara bindande, åtminstone inte ännu. Men verkligheten är annorlunda. En hög befattningshavare inom EU-domstolen deklarerade före beslutet att EU-domstolen kommer att betrakta rättighetskatalogen som ett viktigt inslag i dess dömande verksamhet, dvs. att domstolen betraktar katalogen som juridiskt bindande oberoende av vad ministerrådet beslutat. Detta är allvarligt och fäster uppmärksamheten på viktiga brister när det gäller maktfördelningen inom EU. Utrikesministern kan inte ha varit omedveten om EG-domstolens inställning. Ett nej, ett veto, hade kanske varit berättigat i denna fråga.

Den 15 december 2000 hade The Times en artikel på framträdande plats med rubriken "EU kritiserar Chirac för att skriva om Niceavtalet". I den slutliga avtalstexten fanns nämligen små men betydelsefulla ändringar som premiärministrarna från de olika länderna inte känt till, i varje fall inte känt till vidden av. Det gällde bl.a. antalet parlamentsplatser.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

Förändringarna kunde uppfattas som diskriminering av vissa mindre länder. De till synes små "sista-minuten-ändringarna" innebar ett nytt innehåll på avgörande punkter.

Niceavtalet har kallats EU:s nya konstitution. Konstitutionella beslut brukar vara omgärdade av mycket noggranna regler och stor tröghet i beslutsfattandet. Sådana regler får inte fastställas av en slump. Reglerna får inte underminera demokratin. Reglerna får inte skapa problem med rättsenligheten. Reglerna får inte öka riskerna för djupgående konflikter. I EU följer man inte de konstitutionella försiktighetsprinciperna.

Jag ska ta ett citat från The Times: "De flesta av besluten togs i all hast mellan 4.10 och 4.20 på morgonen och även om statsministrarna var vakna så hade de inte tid att tänka efter vad de gjorde." Detta sade en nordisk seniordiplomat som deltog i den fyra dygn långa toppkonferensen.

Niceavtalet innehåller vidare en rad beslut vars konsekvenser inte analyserats, exempelvis att en inre krets av framför allt stora länder kan vidga sitt samarbete utan hänsyn till mindre länder. Detta kan leda till ännu större makt för de stora. De små ländernas minoritetsstatus förstärks. Det kan också leda till att EU vittrar sönder – och inte mig emot. Men kärnpunkten är att ingen ansvarig regering och inget ansvarigt parlament bör godkänna en konstitution som tillkommit på det sätt som Niceavtalet har gjort. Det finns ytterligare frågetecken kring Niceavtalet. Dessa gäller dels vad som står i avtalet, dels vad som inte står där.

Socialförsäkringssystem inklusive pensioner finns med där, fast detta egentligen inte tillhör EU:s beslutsområde. Man har en önskan, tycks det, att harmonisera pensionssystemen. Men texterna är otydliga, och själva redigeringen av texten ger upphov till stor osäkerhet om vad som verkligen avses. Socialförsäkringsfrågor ska inte tillhöra EU:s angelägenheter. Dessvärre tycks en ändring vara på väg. Textens oklarheter kan öppna möjligheter för en harmonisering av pensionssystemen, till stor skada för svenska skattebetalare, svenska pensionssparare och svenska pensionärer. Texten är så oklar att EU kan komma att i framtiden uppträda som "en tjuv om natten".

Niceavtalets konstitutionella förändringar motiverades med utvidgningen av EU. Men utvidgningen är omöjlig om man inte gör en radikal förändring av jordbrukspolitiken. Sådana förslag saknas.

Finland hotar, meddelades det häromdagen i svensk press, att inte godkänna Niceavtalet. Vad gör Sverige? Kan verkligen en ansvarsställande regering och ett ansvarsställande parlament säga ja till en konstitution som kommit till på det här sättet? Kan verkligen regeringen och de politiska partierna säga ja till en alltmer långtgående federation som urholkar vår suveränitet?

Pehr G Gyllenhammar har från sina utgångspunkter hårt kritiserat Niceavtalet och hävdat att Sverige borde ha nyttjat sitt veto för att stoppa det. Jag anser att han har tunga skäl för sitt uttalande.

När Niceavtalet kommer till riksdagen för godkännande avser jag att rösta nej. Skälen är många. Dessa kommer jag att redovisa motionsvägen.

Fru talman! Politikerförakt finns på vars och varannans läppar de här dagarna. Det finns många skäl att se ned på politiken, och jag ska inte försöka att vikta de olika skälen. Ett skäl är jag mycket starkt medveten om, och det är vad EU-medlemskapet har inneburit för tilliten till demokratin i Sverige.

Det är naturligtvis ett allvarligt problem för legitimiteten i vårt politiska system när människorna ser att eliterna går åt ett håll som inte sammanfaller med folkflertalets uppfattning och när det också är ganska uppenbart att man inte bryr sig om den dåliga förankringen.

Som jag ser det finns det två skäl till att demokratin har legitimitet. Det är att det politiska systemet levererar det som väljarna har anledning att förvänta sig, att institutionerna både fungerar administrativt och inte är korrumperade.

Men det finns olika krav i olika länder. I Spanien omfattar man EU-tanken därför att det ger mycket pengar till landet och därför att det har säkrat demokratin i den gamla diktaturen Spanien. I Italien känns det väldigt angeläget för människor att komma nära en politisk struktur som har en någotsånär anständig hederlighet inbyggd i sig. I Frankrike har politiken alltid varit en sysselsättning för en elit långt ovanför de vanliga människorna och med väldigt dåliga kontaktvägar dem emellan. Men i Sverige, som en gammal folkrörelsedemokrati, är kraven större. Svensken i gemen anser att EU är odemokratiskt och att det är odemokratiskt att eliterna går en annan väg än folkflertalet.

Fru talman! Det talas ofta om EU:s demokratiska underskott. Då kan man få intrycket att det är något som går att rätta till. Kanske det gör det, men det kräver i så fall väldigt drastiska ingrepp i den nuvarande konstruktionen.

Vi ska veta att EU-konstruktionen från början är gjord för att vara odemokratisk. Den är gjord för att åstadkomma en oåtkomlig överstat. Det var Jean Monnets funderingar när han skrev utkastet till det som sedan blev Schumanndeclarationen. Han ansåg nämligen att Europa befann sig i en nödsituation. Demokratin kunde sättas åt sidan inför det högre målet att säkra Europas fred i framtiden. Tyvärr har denna konstruktion och detta sätt att se på EU levt vidare. Detta har inte förändrats och har inte lett till några omdefinieringar.

Som lök på laxen fick vi Maastrichtavtalet, som är nyliberalt till sin konstruktion från början till slut. Genom EMU cementeras denna nyliberala konstruktion. Därför finner jag det mycket anmärkningsvärt att demokratiutredningen, som vi nyligen har fått ta del av, inte med ett ord nämner EMU, ECB eller den problematik för svensk demokrati som detta innebär.

EMU är ju konstruerat för att skapa oåtkomlig expertmakt. Den är ett exempel på den syn på maktindelning och självbildning som t.o.m. Lars Tobisson i dag har tagit avstånd från. Han bekänner sig till parlamentarismen. Ändå understöder han livligt att vi ska vara med i EMU.

Som jag ser det är det kapitalets fria rörlighet som är den strategiska faktorn i EMU och också i EU:s sätt att fungera. När man väljer valuta-politik kan man välja mellan tre mål, endera självständig ekonomisk politik, fast penningvärde eller fri rörlighet för kapitalet. Men det är bara två av dessa som man kan välja. EU har valt fast penningvärde och fri

rörlighet för kapitalet. Det utesluter alltså en självständig ekonomisk politik.

Det är en återgång till den syn på ekonomi och politik som rådde före första världskriget. Då var det budgetbalans, fast penningvärde och överskott i utrikeshandeln som gällde. Eliterna hade en grundmurad misstro mot demokratin, mot folkligt inflytande.

Så småningom slog parlamentarismen igenom. Keynesianism och folkstyre blev det som ledde den politiska utvecklingen. Jag tror att det var 1952 som vi gick in i Bretton Woods. Det var i princip ett världsomspännande valutasamarbete som byggde på självständig ekonomisk politik och fast penningvärde. Under de år som Bretton Woods fungerade kunde vi bygga välfärdsstaten, därför att vi kunde bedriva en självständig ekonomisk politik.

För mig är det tydligt att det finns en samvariation mellan synen på ekonomi och på demokrati. Vi är nu tillbaka i den syn på ekonomi som mer eller mindre automatiskt ger en syn på demokrati som jag har svårt att acceptera.

Fru talman! Jag antydde tidigare att det är ganska svåra vägar för att förändra EU i demokratisk riktning. De alternativen är att man begränsar kapitalets fria rörlighet, återför beslutanderätten till den nationella nivån eller att EU utvecklas till en federation fullt ut. Den sistnämnda vägen har inte stöd i Sverige, utom möjligen i Folkpartiet.

Min tid rinner snabbt ut. Jag skulle ha citerat Hans Agnès bidrag till demokratiutredningen, men det finns inte tid för det. Jag ska avsluta med att säga att alltför forskare varnar för att EU under trycket av ekonomiska eller politiska kriser utvecklas till ett auktoritärt styre. Det gör jag också.

Anf. 167 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Bengt-Ola Rytter och jag brukar ofta vara eniga, vilket kanske är förvånande. Jag är alltid noggrann med begrepp. Bengt-Ola Rytter sade att EU är en nyliberal konstruktion. Då används ordet nyliberal helt fel. Jag kan säga att EU är teknokratiskt, fransk-teknokratiskt och byråkratiskt. Det är protektionistiskt. Man vill skapa en inre marknad, men man vill ha murar utåt. Det vill inte de liberaler som fick sin kunskap från Hayek, från The Economists gamle andre andreredaktör Norman Macrae osv.

Använd inte ordet nyliberal i detta sammanhang. Säg i stället att EU är en teknokratisk, byråkratisk organisation.

Anf. 168 BENGT-OLA RYTTER (s) replik:

Fru talman! Det ligger en del i de anmärkningarna. Jag ser ändå det hela som ett i princip nyliberalt projekt, eftersom det går ut på att marknaden tar makten över politiken. Det förbjuder Keynesianism och folkstyre.

Anf. 169 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Kohl, Mitterrand och andra höga toppar i EU:s utveckling har varit nyliberala. Men de har gjort ett fel. De har trott att ekonomi betyder allting. Vi måste veta att ett liberalt samhälle måste hålla mycket på att få fram ett bra civilt samhälle, på mänskliga värden

osv. Allt är inte pengar. Tyvärr har politiken ibland bara handlat om pengar. Då har vi fått detta missförstånd.

Läs Hayek, Norman Macrae eller t.ex. Larry Siedentop, som har skrivit *The Democracy of Europe*. Där framgår att detta är en felsyn. Det kan ofta vara journalister eller medier som har förmedlat den.

Anf. 170 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag vill understryka vikten av att vi styr vårt land och att andra länder styrs med annat än pengar för ögonen. Margit Gennser citerade Pehr G. Gyllenhammar. Han har också poängterat att ett samhälles utformning har tagit många hundra år. Det är en känslig mekanism att peta i. De brutala ingrepp som vi har utsatts för under senare år är inte ägnade att stärka demokratins legitimitet.

Anf. 171 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag kommer i mitt anförande att begränsa mig till att tala om EU sett med ekonomiska ögon. Jag är fullt medveten om att allt inte är ekonomi, men tiden är som sagt begränsad.

Ur min synvinkel tenderar EU att fokusera för mycket på den egna inre cirkeln. För att EU ska bli mer konkurrenskraftigt ekonomiskt sett och mer accepterat bland EU:s egna invånare är det nödvändigt med en större uppmärksamhet på vad som händer utanför den egna unionen.

Tiden står inte stilla och väntar tills EU har funderat, organiserat och integrerat färdigt. Utvecklingen och konkurrensen i omvärlden accelererar tack vare ny teknik, nya resmöjligheter och ny kunskap. Hungern och drivkrafterna hos både mer och mindre utvecklade länder kommer att innebära en ökad press på EU att fungera och agera på ett modernt och ekonomiskt konkurrenskraftigt sätt.

När det gäller den ekonomiska konkurrenskraften finns åtskilligt att önska inom EU. Exempelvis är EU fortfarande ett högskatteområde med otillräcklig sysselsättning och bristande flexibilitet på arbetsmarknaden. EU saknar en effektiv gemensam kapitalmarknad. Det återstår mycket att göra när det gäller avregleringarna inom bl.a. post-, tele- och elmarknaderna.

Det finns framför allt tre skäl till att EU måste förbättra sin konkurrenssituation. Det första är att sysselsättningen är för låg. Den genomsnittliga sysselsättningsnivån 1998 var i Europa, om man tar hänsyn till arbetstiden, 53 %. Det ska man jämföra med USA:s sysselsättningsnivå, som var 73 %. Det positiva i siffrorna är att EU har en stor potential när det gäller produktion och försörjning, som man inte utnyttjar genom att ha så många undersysselsatta människor.

Det andra skälet till att EU måste förbättra sin konkurrenskraft är att välfärden kommer från det arbete vi utför. Tvärtemot vad som ofta hävdas från vänsterhåll finns det inget samband mellan hög skatt och hög välfärd. I stället är det många växande små företag och en större marknad för nya tjänster och varor som driver tillväxten. Det är viktigt att bl.a. välutbildade personer finner det attraktivt att bo i regioner som vill växa långsiktigt.

Det tredje skälet som pressar EU är den nya tekniska utvecklingen. Data, Internet och mobila tjänster ökar inte bara konkurrensen inom EU. I lika hög grad ökar konkurrensen från tredje land. Att handla digitalt,

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

göra affärer och flytta pengar är lika lätt att göra med sin granne i EU som att göra det med någon annan på andra sidan jordklotet. Tullen på sådana transaktioner är i praktiken obefintlig.

Frågan är hur EU ska göra för att möta konkurrensen. För det första måste EU:s förhållande till omvärlden präglas av mer öppenhet och lägre handelshinder för att få en långsiktigt hållbar och positiv utveckling. Höga yttre tullar på t.ex. kött och textil missgynnar framför allt Östeuropa och andra utvecklingsländer. Det drabbar inte bara deras befolkning utan även konsumenterna i EU, tvärtemot vad ATTAC påstår. Tänk bara om EU hade rivit sina handelshinder för kött från t.ex. Argentina, Nya Zeeland och Australien. Köttet från de länderna kommer från djur som äter sig mätta på gräs direkt från stäpperna. Det hade varit bra, inte bara för konsumenterna i EU utan på sikt också för djuren inom det europeiska jordbruket.

Det är emellertid inte bara tullar som utgör handelshinder utan även höga skatter på varor, tjänster och välutbildad arbetskraft. Oförmånliga skatter på såväl finansiellt som intellektuellt kapital utgör hinder för ett effektivt utbyte mellan EU och omvärlden.

För det andra måste EU ha ett skattesystem som gör att länderna konkurrerar med varandra när det gäller skatten. Det finns områden som har intern skattekonkurrens i världen, och dessa områden har mycket lägre skatter. Jag tänker speciellt på Schweiz och USA. Nu talar t.ex. USA om att ytterligare sänka sin skattenivå från en redan mycket låg nivå på 29 %.

EU säger sig vara motståndare till s.k. illojal konkurrens inte minst på skatteområdet. I den mån skatteregler verkligen är illojala, dvs. bara gäller vissa företag i landet, ska de inte vara tillåtna. Det måste dock vara helt klart att det aldrig kan vara fråga om illojal konkurrens bara därför att man har en generell låg skattenivå. Det är inte illojal konkurrens.

Det är över huvud taget inte mer utan mindre central styrning som behövs. Om man reglerar för mycket äventyras samarbetet, tror jag, och risken ökar för att det spricker. Om vi ska kunna främja fred och demokrati får det absolut inte inträffa.

Det bästa sättet att lyfta människor som lever i armod och fattigdom är att skapa utveckling och tillväxt. Sedan ett par hundra år tillbaka har vi lärt oss att vägen dit är frihandel och inte protektionism. Till detta kommer ett decentraliserat beslutsfattande och marknadsekonomi – inte centralism.

Tyvärr har en del av kärnländerna i EU en protektionistisk tradition. Här har de gamla frihandelsländerna, dit Sverige hör, en stor uppgift i att sälja sina ideal till EU och världen.

Anf. 172 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Jag kommer i detta anförande att diskutera betydelsen av en fortsatt utveckling och utvidgning av EU med betydelse för välbefinnande, utveckling, säkerhet och trygghet. Hur ska vi lämna ett bättre Europa till våra efterkommande? Det går inte att säga att generationerna före oss lyckades särskilt väl, med upprepade krig och ett delat Europa, där östra delen förtrycktes å det grövsta under 50 år.

Fru talman! När andra världskriget slutade förlorade Sverige halva närmarknaden. Det var då viktigt att göra en anpassning till den rådande

situationen. Det gällde att uppnå handelsavtal med den stängda delen – en politik som inte minst belysts dessa dagar. Då tänker jag naturligtvis på hanteringen av Raoul Wallenberg.

Men det gällde även att hantera annan handel, där förändringen av nödvändighet måste riktas mot mer avlägsna marknader. Det var naturligtvis de större företagen som kunde hantera detta i en av krig sargad värld med nya handelsvägar.

Det var därför både rätt och nödvändigt att föra en politik som var bra för våra stora och i flera fall råvaruexporterande företag. Lagstiftning, avtalsförhandlingar, skattepolitik, ekonomisk politik och energipolitik anpassades för ge bra förutsättningar för stora företag.

Fru talman! När så detta ändrades då det slutna kommunistsystemet krackelerade och det blev en öppning i vårt närområde inte minst österut var det nödvändigt att förändra vår politik för att även mindre företag skulle kunna verka internationellt.

Det var nog ganska många som var förvånade när dåvarande statsminister Ingvar Carlson stod på gräsmattan i Holland och lämnade in Sveriges ansökan till EG.

Fru talman! Före vårt medlemskap fanns ett avtal, det s.k. EES-avtalet, som reglerade våra förbindelser med länderna inom EG. I den debatt och diskussion som föregick folkomröstning och medlemskap framfördes ofta att detta avtal var tillräckligt. När det nu gått sex år kan vi nog konstatera att de som hade den ståndpunkten hade fel.

Med medlemskapet har Sverige fått inflytande och påverkansmöjlighet på den gemensamma politiken.

Jag tänker naturligtvis på att Sverige har ledamöter i parlamentet, är representerat i kommissionen och deltar i ministerråd och andra beslutsinstanser. Det är inte minst viktigt dessa dagar då djurhållning och livsmedelssäkerhet diskuteras.

Fru talman! Naturligtvis hade Sverige inte blivit ordförandeland om vi inte haft medlemskap, och vi hade därmed inte fått möjlighet att föra fram det vi anser viktigt. Jag tar upp detta därför att tillkommande medlemsländer naturligtvis har samma rätt till inflytande som vi med rätta anser att vi ska ha.

Mot bakgrund av vad jag anfört tror jag att vi kan vara överens om att de som före folkomröstningen menade att EES-avtalet var tillräckligt hade fel. Det är inte ofta man i politiska sammanhang efter så kort tid kan tala om rätt eller fel, men i det här fallet tror jag att det är svårt att finna någon som har en annan uppfattning än vad jag har.

Fru talman! Vi har en liknande situation nu. Självfallet tänker jag då på anslutningen till valutasamarbetet inom EU. Det finns även nu en diskussion om att Sverige ska stå utanför.

Fru talman! Jag är övertygad om att detta är fel. Lika lite som det vore bra om vi valt att avstå från inflytande i ministerråd och andra organ vore det bra om vi står utanför inflytande på det ekonomiska området. Tydligt visar sig detta under vår ordförandeperiod.

Jag är övertygad om att det kommer att vara tydligt att den nuvarande politiken är felaktig när vi ser tillbaka om några år. Att påstå något annat är lika felaktigt som att påstå att enbart EES-avtal hade varit tillfyllest.

Fru talman! Den nu förestående EU-utvidgningen är en historisk möjlighet för hela Europa. Naturligtvis är utvidgningen avgörande för Euro-

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU och internationella
frågor*

pas utveckling och framtid. Det är en utökning av antalet samarbetsländer från dagens 15 till 27 – möjligen till ännu fler. Jag tänker då på Norge, Island och Schweiz.

Fördelarna med ett större EU är naturligtvis att det främjar både politisk och ekonomisk stabilitet i Europa. EU ställer krav på demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för minoriteter.

Nu gäller det att gå vidare och säkerställa demokrati och en positiv utveckling för de länder som hade oturen att hamna under det socialistiska Sovjetväldet, som förödde såväl människorna som miljön. Jag är övertygad om att vi inte hade fått den förödelse som hemsökte människorna i denna del av Europa – detta i vår tid – om länderna på Balkan fått möjlighet att utvecklas i demokratisk riktning.

Fru talman! Nu gäller det att komma ihåg att varje kandidatland förhandlar på egna meriter. Ett land med höga ambitioner vad gäller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter ska naturligtvis inte behöva vänta på länder där processen går trögare.

Fru talman! Det är viktigt att de länder som kommer med i gemenskapen kommer med fullt ut. Jag menar att det ska ske utan undantag i några avseenden. Jag vill faktiskt ta Sverige som ett avskräckande exempel, med vårt utanförskap vad gäller valutasamarbetet.

Fru talman! Det är glädjande att det i vårt land tydligt finns stor förståelse och starkt stöd för utvidgningen och för att därmed låta fler människor i Europa få del av välbefinnandet och tryggheten och att äntligen få slut på århundradens fiendskap mellan grannländer. I stället samverkar man för gemensam tillväxt med följande innebörd: modernisering av industrin, miljöanpassning, öppnande av nya marknader och modernisering av administrationen.

Sammantaget ger detta en ökad tillväxt, och därmed kan farhågor för att budget- och bidragsfrågor ska bli oöverstigliga avföras. Det gäller att kandidatländerna, som i många fall har bitter erfarenhet av statsstyrning och subventioner, får komma till en fri och växande marknad.

Fru talman! Det finns en diskussion om att det ska uppkomma betydande flyttningsrörelser från fattiga länder till rikare länder. Likaså finns farhågor för ökad brottslighet och kriminalitet.

Det är viktigt att detta finns med i övervägandena. Men ju bättre och snabbare utvecklingen går, desto mer minskar risken för detta mindre önskade. Om de fattiga länderna i f.d. Östeuropa får ökat välbefinnande minskar även trycket att flytta. Likaså kommer demokrati och ökad rättssäkerhet att motverka brottslighet. Det är ännu ett skäl att arbeta för en så snar utvidgning som möjligt.

Avslutningsvis ska jag ta upp frågan om utvidgningens betydelse för regionerna i Sverige. Naturligtvis har detta betydelse främst när länderna i vårt närområde blir medlemmar.

EU kommer under de närmaste åren att ge ett helt nytt geopolitiskt landskap i Östersjöområdet. Självfallet kommer detta att påverka Sveriges olika regioner. Detta ger nya förutsättningar för handel, utbyte av kapital, varor och tjänster. Det gäller inte minst våra småföretag.

Fru talman! Det är viktigt att ta vara på de svenska regionernas kompetens och nätverk i ansökarländerna.

Gotland, varifrån jag själv har erfarenhet, har möjligen på grund av läget haft långvarigt samarbete med några av ansökarländerna och har

därmed unikt goda förutsättningar att utgöra en resurs i utvidgningsprocessen.

Några exempel på frågor från Gotland som är väsentliga för den positiva och snabba utvidgningen av EU är

- kommunikationernas betydelse för ökat utbyte och kontakter,
- demokratiseringsprocessen och arbetet med att bygga upp väl fungerande institutioner,
- ökad interregional samverkan,
- uppbyggande av gemensamma institutioner för miljöövervakning och räddningstjänst samt
- uppbyggande av gränsöverskridande kompetens och utvecklingscentrum.

Inom samtliga dessa områden både kan och bör den regionala och lokala kompetensen utnyttjas på ett bättre sätt än hittills.

Fru talman! Jag uppmanar därför regeringen att skapa stort utrymme för interregionala initiativ som stöder utvidgningsprocessen. Inom detta område är det nu dags att sluta prata och börja handla.

Fru talman! Jag vill allra sist från Gotlands horisont – möjligen både bildligt och bokstavligt, om man står på Hoburgsgubben – ta upp frågan om den ryska enklaven Kaliningrad.

Det är en besvärlig och såväl geografisk och miljömässig som stats- och handelsrättslig fråga som på något sätt måste behandlas. Det kan om några år vara så att denna enklav är omsluten av EU.

Jag tror att det är lämpligt att under Sveriges ordförandeskap ta upp denna fråga. Det är mer naturligt än då ordförandeskapet finns i Central- eller Sydeuropa.

Fru talman! Med detta vill jag önska regeringen och utrikesministern lycka till i arbetet med utvidgningen.

Anf. 173 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Sverige har nu varit medlem i den europeiska unionen i sex år. Hur många svenska medborgare kan utan att staka sig redogöra för hur unionen är uppbyggd, hur beslut fattas och hur ansvar ska kunna utkrävas? Svaret är: inte särskilt många. Och det är inte konstigt.

Hela EU-apparaten är svår att få grepp om. Även en hyggligt upplyst medborgare har svårt att hänga med i svängarna. Under den period som Sverige har varit medlem har dessutom det grundläggande avtalet mellan medlemsländerna ändrats två gånger, nu senast i Nice. Trots långa och, får man hoppas, noggranna förberedelser liknar dessa möten mer förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter än något så allvarligt som förhandlingar som rör förhållandet mellan unionen och medlemsländerna. Det handlar om hur hög grad av suveränitet som den enskilda nationen ska ha och om vilka rättigheter som den enskilde medborgaren ska ha.

Efter nattförhandlingar, krismöten, kompromisser, förhandlingsutspel och hot om haveri av hela mötet kom man slutligen överens om Nicefördraget, som bl.a. banar väg för en utvidgning av unionen. Men fördraget innehåller skrivningar som är luddiga och som kan tolkas på olika sätt,

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

precis som Margit Gennser redovisade för en stund sedan här i kammaren.

Fru talman! Så här kan vi inte hålla på i framtiden. Det gick någorlunda bra när unionen och det ekonomiska samarbetet bara omfattade de ursprungliga sex nationerna. Men för varje ytterligare medlemsland uppstår nya problemställningar, nya konflikthanteringar. Det är i och för sig inte särskilt konstigt.

Länderna har helt olika utgångspunkter. De ursprungliga länderna har samarbetat i över 50 år. De har lärt sig att leva med och utveckla det ekonomiska samarbetet. Vi tillhör de länder som har kommit in senast, och det är naturligt att vi många gånger har en annan syn på olika företeelser.

Nu står i ansökarkön ett antal länder som har varit förtryckta under kommunistiska diktaturer. Deras önskan att bli med i EU är något mycket positivt och något som vi från svensk sida bejakar. Samtidigt måste vi inse att samarbetet kommer att bli ännu mer komplicerat med fler medlemmar.

Min uppfattning är att det för framtiden är viktigt att ge den europeiska unionen en skriven konstitution, en författning som ska kunna läsas och förstås av en majoritet av medborgarna. Dagens situation är inte tillfredsställande med ett antal fördrag som delvis är överlappande. Det är så komplicerat att det snart inte finns någon som kan förstå och komma ihåg alla regler. Det är fördrag som blandar stora övergripande frågor med detaljerade bestämmelser i rätt så marginella frågor.

Ett möte i Belgien 2004 avses handla om författningsfrågorna. Då ska bl.a. kompetensfördelningen mellan EU och medlemsländerna, rättsstatsstadgans status samt de nationella parlamentens roll behandlas. I Sverige är vi, som bekant, inte särskilt vana vid konstitutionella diskussioner, men nu är det mycket viktigt att vi tar detta på allra största allvar. Det är en nästan lika viktig fråga som en ändring av den svenska grundlagen och bör därför vara föremål för en ordentlig förberedelse i Sverige. Diskussionen ska föras ute i hela landet – i tidningar, TV, radio och studiecirkel – om hur vi i Sverige vill att en författning ska se ut. Det är ingenting som ska avgöras på ett möte någonstans i Europa mellan statsministrar efter en debatt bara här i riksdagen. Detta är verkligen en demokratifråga av högsta potens. Om vi är ordentligt förberedda och vet vad vi vill är det också lättare att påverka utformningen av slutdokumentet.

Vad ska då en författning innehålla? Det är naturligtvis nyckelfrågan. Jag tycker att man måste utgå från den enskilde medborgarens perspektiv. Därför ska konstitutionen vara både kort och enkel, så att medborgarna i gemen ska kunna ta till sig EU:s mål, struktur och förhållningssätt gentemot deltagande länders medborgare.

En författning bör rimligtvis grunda sig på Maastrichtavtalet och de ändringar som senare har gjorts. I den ska också subsidiaritetsprincipen skrivas in och definieras. Den är så grundläggande att den måste vara med. Vi är nog ganska många som ställer oss frågan hur den principen tillämpas i en hel del fall. Det krävs en ordentlig definition och även regler för hur den ska tillämpas.

När det gäller t.ex. medborgarskapet bör det i författningen klargöras att var och en som är medborgare i ett medlemsland också är medborgare

i unionen med rätt att röra sig fritt i unionen och bosätta sig och arbeta var som helst inom unionen. Men hur ska vi då ha det med pensionsrättigheter och socialförsäkringar? Rimligtvis måste utvecklingen gå mot försäkringar som följer individen. Även detta bör finnas med i författningen. Det är en grundläggande princip. Sedan kan finansieringen av försäkringen vara offentlig eller enskild. Det spelar mindre roll.

Subsidiaritetsprincipen ska, som jag tidigare har nämnt, vara inskriven, och i händelse av att ett enskilt medlemsland anser att ett förslag strider mot denna princip ska beslut inte kunna verkställas förrän domstolen har kunnat fatta beslut i ärendet.

Alla andra institutioner, som parlamentet, ministerrådet, kommissionen, domstolen, revisorskollegiet, centralbanken osv., ska få sina övergripande verksamheter fastställda i grundlagen och de inbördes förhållandena reglerade. Grundprincipen bör vara maktindelning och kontroll mellan olika organ.

Nationernas suveränitet ska skrivas in. Vi är definitivt inte mogna för några federalistiska experiment. Vi måste skynda långsamt.

Den inre marknadens regler ska skrivas in, även bestämmelsen att unionen inte ska kunna besluta om skatter. EMU och utrikespolitik ska också regleras i författningen osv.

Fru talman! Jag har naturligtvis inte möjlighet att på den korta tid som står till buds gå igenom allt som ska vara med i en författning. Målet ska inte vara att komplicera tillvaron utan tvärtom. Om vi kan ena oss om en ganska kort och tydlig konstitution har vi något som kan kommuniceras till alla medborgare. Författningen kan också utgöra en viktig del i samhällskunskapsundervisningen i våra skolor. Då har vi en möjlighet att få en bred och djup förståelse för vad unionen betyder för oss alla som lever i denna del av världen.

Fru talman! Jag skulle därför önska att regeringen tog ett initiativ till att utarbeta ett svenskt förslag till grundlag för unionen. De erfarenheter som regeringen får under det första halvåret i år kommer då väl till pass. Det är viktigt inte bara för oss i Sverige utan för en stor del av världen att en ny konstitution för EU blir tydlig och genomarbetad.

En uppmaning till regeringen är: Försitt inte detta tillfälle!

Anf. 174 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag ska i mitt anförande ta upp det arbete som pågår inom ett flertal EU-länder för att motverka svart arbete.

EU-parlamentet har framfört en uppmaning till medlemsstaterna att motverka svart arbete, och sänkt moms kan vara en effektiv åtgärd i detta arbete. Parlamentet anser inte att enbart bättre kontroll och avskräckande påföljder kan minska mängden svart arbete.

Inom flera EU-länder pågår försök med sänkt moms på arbetsintensiva tjänster, såsom reparations- och hushållstjänster. EU-parlamentet är övertygat om att lägre skatt är en bra väg i kampen mot svart arbete.

Sverige har valt att inte delta i de försök som pågår i flera nationer med lägre moms på arbetsintensiva tjänster. När ska regeringen och riksdagens majoritet ompröva sitt ställningstagande?

Tidigare under dagen har statsministern talat om att regeringen vill öka antalet arbetstillfällen och förbättra människors villkor. Varför avstår

i så fall regeringen från att följa den linje som har givit positiva resultat i andra EU-länder?

Genom att sänka momsen på arbetsintensiva tjänster öppnar man för flera positiva effekter. Exempelvis ökar efterfrågan på vit arbetskraft. Detta i sin tur leder till att efterfrågan på svart arbetskraft minskar. Och detta i sin tur innebär faktiskt att statens inkomster ökar, eftersom vita arbetstillfällen ger inkomster även om momssatsen är lägre än annars. Likaså blir arbetsmarknaden tryggare för de personer som i dag livnär sig genom att utföra svarta tjänster. Likaså blir färre människor lagbrytare, eftersom de människor som i dag anlitar svarta tjänster är lagbrytare. Många svenska medborgare dignar i dag under stora arbetsbördor. För att klara av tillvaron köper många hushåll svarta hushållstjänster trots att detta är olagligt.

Den politiska majoritetens förslag är att möta den ökade arbetsbelastningen genom att lagstifta om förkortad arbetstid med några minuter per dag. Är det verkligen ett förslag som kommer att minska den svarta sektorn när det gäller hushållstjänster? Varför inte ge människor möjlighet att själva välja om de ska minska sin arbetstid eller anlita lagliga hushållsnära tjänster för att minska sin arbetsbelastning? Varför inte medverka till att de människor som i dag arbetar inom den svarta sektorn får en tryggare arbetsmarknad med möjlighet till anställningsavtal och de sociala förmåner som följer med en anställning?

Vi uppmanar Sveriges regering och politiska majoritet att under ordförandehalvåret diskutera med sina politiska kolleger i EU och ta intryck av deras erfarenheter av att sänka momsen på arbetsintensiva tjänster. Sänkt moms på dessa tjänster underlättar för hushåll att anlita vit arbetskraft och därmed vara laglydiga.

Anf. 175 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Fru talman! Jag delar Margareta Cederfelts uppfattning vad det gäller att motverka användandet av svart arbetskraft. Men jag delar inte Margareta Cederfelts uppfattning vad det gäller metoden. Jag skulle vilja påstå att jag inte kan hitta exempel på länder med lägre skattesatser som kan visa att de har ett bättre förhållande när det gäller användningen av svart arbetskraft. Min fråga är därför: Kan Margareta Cederfelt visa mig de goda exempel som hon påstår sig ha i sitt anförande?

Anf. 176 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Det är just precis detta som arbetet med att sänka momsen inom EU går ut på: att minska de svarta arbetstillfällena. Kan Per Erik Granström visa några exempel där den svarta sektorn minskar genom att skattesatserna är fortsatt höga?

Anf. 177 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Fru talman! Jag noterar bara att Margareta Cederfelt har en förhoppning om att en sänkt moms skulle leda till en minskning av den svarta arbetskraften. Några konkreta exempel på att den skulle göra det kan jag inte finna. Det jag skulle vilja lägga in i debatten om sysselsättning är att om intäkterna till statskassan minskar innebär det i sin förlängning att vi får mindre pengar till att sysselsätta människor i skolan, vården och omsorgen.

Anf. 178 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Det finns faktiskt exempel på länder där detta är möjligt. Min partikollega Catharina Hagen nämnde t.ex. att i USA är 73 % av arbetskraften sysselsatt. Där finns lägre kostnader för anställningar. Jag kan också nämna att vårt grannland Finland har infört avdragsmöjligheter för att anlita tjänster i hemmen, och detta har fallit mycket väl ut. Det finns gott om exempel som den politiska majoriteten kan följa efter.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

EU och internationella
frågor

Övriga frågor

Anf. 179 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det här avsnittet heter Övriga frågor. Jag hade hellre velat ha ett avsnitt som hetat Övergripande frågor, med frågor som handlar om värden och värderingar till grund för vårt samhälle som vi inte så lätt kan sätta prislappar på och där procentsatserna för en gångs skull kan få lysa med sin frånvaro.

Fru talman! När jag var liten gosse kom det på söndagsmorgnarna till området där jag bodde tidningsförsäljare och sålde morgontidningar. I en av dessa fanns något som jag med förtjusning läste: Barnens bakvända berättelse. Jag skulle vilja påstå att vi i riksdagen ägnar oss åt bakvänd debatt, dessutom alltför sällan med en glimt i ögat och det humoristiska anslag som präglade barndomens texter. Vi talar om medel, om kostnader, om regler och om metoder – men ytterst sällan om mål. De mål som diskuteras är dessutom sådana där vi kan kvantifiera och sätta prislappar.

De värden som är basen för mänskligt liv är dock sådana som inte kan ha en prislapp. Nu vill jag inte att vi ska fatta politiska beslut om allt, i synnerhet inte på det området. Men om vi ska kunna fatta bra beslut om sådant som skänker liv och inte bara överlevnad måste dessa värden ständigt ligga framför oss.

Vilken är vår syn på individ och därmed också samhälle? Vad vi människor menar med samhälle är ofta stat och kommun, men samhället är och måste vara mycket större än så. Vi diskuterar ytterst sällan familjens betydelse för trygghet, harmoni, ansvarskännande, kontinuitet, värdeöverförande och hur man lär sig att vårda sig om varandra. I den här kammaren är det inte ofta man hör någon som talar om det vi kan kalla det goda samhället och vad det skulle vara.

Jag har nu suttit snart tio år i den här kammaren och flera gånger efterlyst en sådan debatt. Kalla det gärna en ideologisk debatt. Dessvärre har jag inte stött på den alltför ofta. Oftast har det varit så att man ganska snabbt halkat in på nya procentsatser, skattesatser och annat. Cato d.ä. tjtade varje gång han var uppe i talarstolen, *Rostra*, om att han för övrigt ansåg att Kartago skulle förstöras, och han fick till slut uppleva att tjtatet gav resultat. Nu vill jag inte tjata för att förstöra utan snarare för att skapa något.

Efter det här, som blir ett litet credo utan siffror, tekniska termer och annat som brukar prägla våra anföranden, kanske jag snarare skulle sluta med ett *dixi et salvavi animam meam*.

Människans högsta strävan är att söka ökad klarhet om de bestående värden som låter sig anas bakom tillvarons föränderlighet. Det är en strävan som alltför ofta äventyras av hennes benägenhet att nedsjunka i nuets perspektivlöshet och i kortsiktiga önskningar. Det vi kallar kultur

Övriga frågor

utgörs av alla de företeelser och beteendemönster varigenom människan bemästrar sin lägre natur och utvecklar sin sanna mänsklighet. Den består i en förmåga att genom etisk utveckling av personligheten höja sig mot en helhetssyn över livet. Människonaturens kluvenhet och komplexitet gör den historiska erfarenheten till ett oundgängligt stöd för de kulturella strävandena. Ett kultursamhälle söker ge alla medborgare möjlighet att utveckla sina intellektuella, konstnärliga och praktiska anlag. Denna strävan tjänar och får aldrig motverka syftet att gynna en högre utbildning för var och en.

Den lagbundna ordningen är viktig för ett civiliserat samhälle och dess sätt att lägga band på människans destruktiva impulser och underbygga hennes vilja att tillvarata de högre utvecklingsmöjligheter som följer med hennes delaktighet i en social gemenskap. Skapandet av ett bättre samhälle beror i sista hand inte av sociala reformer utan av de enskilda individernas villighet att reformera sig själva. Det är också viktigt att betona att all frihet måste vara frihet under ansvar – ytterst ett ansvar inför en högre sanning, en högre ordning. Den civiliserade samhällsordningen kräver respekt för gällande lagar och för den enskildes integritet.

Den lagbundna ordningen är det civiliserade samhällets sätt att lägga band på människans destruktiva impulser. Det civiliserade samhället styrs av en begränsad statsmakt, för dess mål är inte ett omyndigförklarende av medborgarna, utan individens frihet att växa som människa.

Den västerländska demokratins väsen är inte oinskränkt majoritetsvälde, utan styrelse genom folkvalda representanter i grundlagsstadgade former. Den folkvaldes uppgift är att hävda sina väljares intressen under hänsynstagande till vad som måste vara helhetens bästa.

Det demokratiska styrelseskicket har vuxit fram genom våra västerländska kulturtraditioner inom vilka västerlänningen har kunnat uppnå den politiska mognad som är en förutsättning för ett fullödigt medborgarskap. Ett bibehållande av den konstitutionella demokratin kräver att medborgarna både förstår och efterlever de etiska normer på vilka denna ytterst vilar.

Den enskilda människans rätt att äga och förvalta egendom är djupt rotad i mänsklighetens historia. Det är en integrerad del av det västerländska kulturmönstret. Det är ett oundgängligt stöd för det personliga oberoendet. Endast genom ett ekonomiskt system som arbetar med fri marknad förmår man effektivt utnyttja de tillgängliga produktionsresurserna, något som låter sig förenas med fria samhällsformer. Det åligger staten att fastställa ramarna för den fria konkurrensen, men att samtidigt garantera allas ekonomiska grundtrygghet.

Rättvisan som princip kan sammanfattas med den klassiska tanken att var och en bör inneha den befattning som svarar mot hans förmåga och uppbära de belöningar som svarar mot hans insatser i samhället – något som kanske är väl värt att tänka på i dessa tider av fallskärmar av olika slag.

En höjning av samhällets materiella standard är inte ett självändamål, utan får verklig mening först då den ingår som ett led i ett utvecklande av en andlig kultur.

För att en civilisation ska kunna bestå måste den ha alla de resurser som krävs för att försvara sig mot yttre fiender, men framför allt måste den äga viljan att överleva.

Det här är någonting som ska vara vägledande för oss i politiken. Den centrala uppgiften för dem som ägnar sig åt att vara det som kan kallas samhällstänkare är att med ledning av historiens lärdomar söka urskilja de principer för den sociala sammanlevnaden som inte är tidsbundna och godtyckliga, utan sanktionerade av tiden och av människans sanna mänsklighet.

Fru talman! Detta är frågor och principer som dessvärre, vågar jag säga, aldrig diskuteras mer ingående i denna kammare, men som egentligen borde vara det vi inleder alla våra politiska diskussioner och ställningstaganden med.

Anf. 180 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Även jag kommer i mitt anförande att hålla mig till det vi kallar värderingar. Mitt anförande kommer att handla om det grava förhållandet att nazister tillåts utbilda sig av Försvarsmakten för krig och sabotage.

Under de senaste åren har främlingsfientlighet och nynazism uppmärksamats alltmer. Avskryvbara handlingar utförda av s.k. nynazister har fått alla delar av samhället att reagera. Så sent som i går genomfördes en mycket uppskattad och uppmärksammanad manifestation mot främlingsfientlighet och nazism.

Under den gångna hösten har de flesta stora tidningarna någon gång haft något reportage eller artiklar om den framväxande nazismen och dess konsekvenser. Inte minst uppmärksammades nazisternas värnplikts-tjänstgöring.

I en nazistisk tidning kunde man läsa uppmaningen att aktivt söka tjänstgöring. Det stod så här:

- Nu stundar dagen för ömsesidig krigföring. Seger eller död åt vår ädla ras.
- Vi ska göra vår plikt och sätta hårt mot hårt. Så ni som kan, dra nytta av den militära utbildning som erbjuds.

Det är tydligt att uppmaningen har gett resultat. Det har man kunnat läsa i ett antal artiklar. Här har jag en där det står följande: "Nazistledare ska göra lumpen som gruppbefäl."

"Nazistledaren Andreas Olofsson rycker snart in i lumpen.

I juni nästa år påbörjar han sin tjänst som skyttegruppbefäl på A3 i Hässleholm."

I en annan artikel kunde man läsa: "Nazist gör lumpen på Lv6." Ett av befälen säger: "Vi får ta de soldater som Pliktverket ger oss."

Värnpliktsnytt har ett flertal gånger beskrivit fall där nazister lyckats krångla sig igenom mönstringen och utbildats i vapen- och sprängtjänst. Även hemvärnet har varit utsatt för infiltration av nazister.

Fru talman! I dag gör inte fler än en tredjedel av alla unga män värnplikten. Det har blivit en förmån snarare än en plikt att få ta del av Försvarsmaktens utbildning. I detta läge är det av största vikt att de som är mest lämpliga också blir de som kallas in för tjänstgöring och sedan

krigsplacering. Varken försvaret eller samhället har råd med utbildning av odemokratiska individer, vars mål är att störta den rådande ordningen.

Ibland hör man synpunkter som att värnplikten skulle göra dessa människor gott och att en tid i försvaret skulle kunna ge dem åter tron på demokratin och förståelsen för andra kulturer.

Det är möjligen sant i vissa enstaka fall. Men det kan aldrig vara försvarets uppgift att rehabilitera, med mycket stor osäkerhet om utfallet, nynazister och andra odemokratiskt sinnade människor.

För en tid sedan anordnades en hearing på temat säkerhetskontroll av totalförsvarsvärnpliktiga. Det framkom då vilka svårigheter Pliktverket har med att skilja agnarna från vetet. Det finns ett detaljerat regelverk kring värnpliktstjänstgöring, uppskov och skiljande från tjänsten, ett regelverk som till stora delar är till förmån för de nazister som väljer att genomföra sin militära utbildning.

Pliktverkets generaldirektör konstaterade att försvaret inte har rätt att kontrollera vem eller vilka som är nazister. Det är bara vid en del säkerhetsklassade befattningar som det görs en särskild bedömning, och då av säkerhetspolisen, som ibland resulterar i att en del personer undantas.

Som jag uppfattade Pliktverkets generaldirektör finns det om än inte en motvilja mot att förändra rutinerna, så dock en stor tveksamhet till möjligheten att rättsligt utestänga människor med odemokratiska värderingar. Detta måste naturligtvis ändras.

Jag anser att det i Pliktverkets riktlinjer för mönstring och inskrivning redan ges möjlighet att sälla bort icke önskvärda individer.

Målet för Pliktverket är att ”skriva in dem som är bäst lämpade till tjänstgöring. Vid den prövningen skall alla uppgifter om den totalförsvarsvärnpliktiga som är tillförlitliga och relevanta beaktas.”

Min uppmaning till regeringen, Försvarsmakten och Pliktverket är att ändra mönstringsrutinerna och skapa en kompetens som gör att värnpliktiga med nazistiska, odemokratiska och rasistiska inställningar gallras ut redan vid mönstringstillfället. Det behövs bättre kontroll och fördjupade psykologiska test. Dessutom behövs det samma rutiner vid alla inskrivningskontor.

Fru talman! Vi ska inte ännu en gång behöva uppleva artiklar som den jag håller i handen: Försvaret fortsätter utbilda nazister.

Anf. 181 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! En av de viktigaste välfärdsfrågorna är allas tillgång till en god bostad. Därför står det i regeringsformen att det ska särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning.

Medborgarna har rätt att ställa kravet på oss politiker, och det är riksdag och kommuner som ska sörja för bostadsförsörjningen i alla delar av landet och för alla grupper.

När hjulen nu snurrar igen, när ungdomar får jobb och möjlighet att flytta hemifrån, när barnfamiljernas ekonomi förbättras så att de kan söka lägenhet med det extra rummet så att barnen kan ha egna rum, möts man på alltför många håll i dag av bostadsbrist och krav på orimliga kreditgarantier. Särskilt genant för ett välfärdssamhälle är naturligtvis den rena hemlösheten som har fått grepp om våra större städer under 90-talskrisen.

Den borgerliga riksdagsmajoriteten avskaffade i början av 90-talet flera av de lagar som garanterade samhällets ansvar och aktivitet för

bostadsförsörjningen. I stället skulle de berömda marknadskrafterna få styra till allas fromma. Nu ser vi resultatet. Det byggs för lite, och det som byggs är för människor med höga inkomster. Så är marknadens logik. Det är efterfrågan som styr, inte behoven.

Vi har här i riksdagen de senaste åren tagit flera steg som ska stimulera och förbättra nybyggnationen av framför allt hyresrätter till rimliga kostnader. Det är kommunalt bostadsförsörjningsansvar, bostadsförmedling, investeringsbidrag till studentbostäder, investeringsbidrag till ekologiskt hållbar bostadsproduktion, stora stöd till ekologisk omställning av befintliga bostadsområden, sänkt fastighetsskatt på flerfamiljshus och åtgärder för att förbättra konkurrensen i byggsektorn. Nybyggnationen har tagit fart. I år beräknas 22 000 bostäder påbörjas i förhållande till 18 000 förra året. Men vi behöver komma upp till 25 000–30 000 nya bostäder årligen för att få balans.

Investeringsbidraget till studentbostäder gav en nödvändig *push* på byggandet på högskoleorterna. Löses inte bostadsproblemet för studenterna hotas hela den satsning på högre utbildning som vi alla anser vara av så stor strategisk betydelse för Sverige.

Det som förenar alla de insatser som regeringen har lagt fram och som riksdagen har beslutat om är att de borgerliga partierna i de flesta fall, och Moderaterna i samtliga fall, har gått emot. Hur ska Moderaterna kunna leva upp till regeringsformens utfästelser om att det allmänna särskilt ska trygga rätten till bostad? De förslag vi har sett har handlat om slopat räntestöd, sänkta bostadsbidrag, utförsäljning av kommunala bostäder och kanske framför allt – kungstanken – marknadshyror. Det är inte precis de förslag till lösningar och krav som man möter när man är ute och pratar bostadsfrågor med medborgarna i Sverige.

Fru talman! Hur får vi då fart på byggandet av hyresrätter till rimliga boendekostnader? Ja, det är en lång rad faktorer och åtgärder som måste samverka.

Kommunalpolitikerna måste engagera sig tydligare i bostadsförsörjningen. Det måste vara framförhållning i planeringen, dvs. grunden läggs genom att man ser till att mark, infrastruktur och social service planeras så att det finns förutsättningar att snabbt komma i gång med byggnation. Men det räcker inte. De flesta kommuner äger ännu i dag, tack och lov, allmännyttiga bostadsbolag. Det är hög tid att aktivera dem i de kommuner som har eller befarar bostadsbrist. Allmännyttans framtida uppgifter diskuteras ju ganska livligt just nu, och min åsikt är att det särskilda ansvar som allmännyttan ska ha, förutom att tillhandahålla bostäder till självkostnadspris, är att vara den som bygger i tid så att bristsituationer inte uppstår.

Därför är det särskilt allvarligt att en del – dock långtifrån alla – moderatledda kommuner förbjuder sina allmännyttiga bolag att bygga och t.o.m. säljer ut bostadsbeståndet. Därför är vi socialdemokrater så angelägna om att se till att det finns allmännyttiga bostäder i alla delar av landet även i framtiden.

De höga kostnaderna för nyproduktion måste angripas. Kommunerna bidrar på sina håll till orimliga kostnadsökningar genom skyhöga markpriser, t.o.m. genom att auktionera ut mark till högstbjudande, men också anslutningsavgifter, bygglovsavgifter och andra avgifter påverkar kostnaderna. Här finns en del att göra, särskilt vad gäller markpriserna.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Kommunernas markinnehav borde i första hand betraktas som ett verktyg för att trygga invånarnas bostadsbehov. Det ska inte vara en tillgång som ska försälgas till just dagens högsta marknadsvärde.

Den alltmer bristande konkurrensen inom byggsektorn är en stor förklaring till de höga byggkostnaderna. Åtskilliga utredningar och analyser ger samma bild. Bristen på konkurrens gör att produktivitetens utvecklingen är mycket sämre samtidigt som viljan att använda nya metoder och material är liten jämfört med andra industribranscher.

Det finns dock goda exempel på motsatsen. Det är lokala byggföretag som i samarbete med kommunala beställare har lagt sig vinn om att förbättra byggprocessen, handla byggmaterial via andra kanaler och gemensamt fokuserat på att det som ska stå på hyresavin i slutändan ska vara rimligt för människor med normala inkomster att betala. Här är jag övertygad om att det nyinrättade byggkostnadsforumet kan stimulera många fler kommuner att söka många nya vägar. Det finns alternativ till byggjätten som dikterar villkoren.

Men återigen, här är intresset från moderaterna lika med noll. Trots att de aldrig sparar någon möda att predika om konkurrensens välgörande inflytande i den gemensamma sektorn tycks de blunda för privata monopol och oligopol.

Röster höjs nu för ytterligare statligt ekonomiskt engagemang i byggandet av hyresrätter. Investeringsbidrag diskuteras. Den metoden har vi valt att införa för studentbostäder och från årsskiftet för ekologiskt byggande. Det är möjligt att det kommer att krävas ytterligare insatser för att få fart på byggandet av hyresrätter.

Men det finns en del dilemman i sammanhanget. Det är framför allt två faktorer. En del kommuners hantering av markförsäljning är det ena. Det kan inte vara rimligt att statliga subventioner äts upp av kommuner som i stället plockar ut det utrymmet i form av högre markpriser. Det måste till ett samarbete mellan kommuner och stat för att sådant ska kunna ske. Det andra problemet är naturligtvis den bristande byggkonkurrensen. Om statliga insatser i stället resulterar i att byggarna tar ännu mer betalt är sannerligen ingenting vunnet. Därför måste vi försöka lösa frågorna för att komma vidare.

Fru talman! Bostäder är ingen konsumtionsvara i vanlig bemärkelse. Man producerar inte bostäder för dagsefterfrågan. De är en fundamental del av välfärdssamhället. Tillgången ska garanteras alla efter behov. Detta kräver en aktiv bostadspolitik. Den står vi socialdemokrater för, och den tänker vi spetsa ytterligare till fromma för alla dem som saknar bostad i dag och inte minst för de regioner där tillväxten hämmas på grund av att marknaden inte kan möta behovet av bostäder.

Anf. 182 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om bostadsförsörjningen och bristen på bostäder med Leif Jakobsson.

Åtskilliga gånger återkommer socialdemokraterna till att det är tack vare de kommunala bostadsförsörjningsprogrammen och bostadsförmedlingarna som bristen på bostäder löses.

Ja, byggandet har ökat i Sverige, men det är inte tillräckligt. Där är vi helt överens. Men problemet är att det inte byggs några hyresrätter. Det spelar ingen roll om en kommun har en bostadsförmedling om det inte

finns några bostäder att förmedla. Jag skulle tycka att det var intressant om socialdemokraterna på allvar tog upp frågan om hur vi får fler hyreslägenheter byggda i framför allt tillväxtregionerna. Har Leif Jakobsson något svar på det?

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Anf. 183 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Huvuddelen av mitt anförande handlade om de frågor som Ewa Thalén Finné ställde, dvs. hur vi ska kunna bygga nya hyresrätter.

Det finns två exempel på vad vi försöker göra. Vi har haft ett resone-mang med kommuner om markpriser som annars direkt saboterar möj-ligheten till vettiga hyror. Det är fråga om att angripa den bristande kon-kurrensen på byggproduktionssidan. Jag har tidigare räknat upp en lång rad insatser, t.ex. sänkningen av fastighetsskatten för hyreshus. Vi gör en hel del.

Övriga frågor

Anf. 184 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson pratar om markpriser, och det ser natur-ligtvis olika ut i olika delar av landet. Den kommun som jag kommer från har i princip ingen kommunal mark, och vi har därför inga markpri-ser att pressa upp. Så ser det ut på många orter i Sverige, framför allt i mindre kommuner. Det må vara att storstäder äger mark, men små kom-muner äger sällan mark och har med andra ord ingenting med den biten att göra.

Det finns egentligen bara ett sätt att få bristande konkurrens att minska, och det är att se till att det byggs. Men det är mycket tal och lite handling, som jag ser det. Vi har vissa verktyg här som vi skulle kunna använda omedelbart, och det är att ta bort fastighetsskatten, både på hy-resfastigheter och på andra fastigheter. Vi kan också se över övriga skat-ter och hela den biten. Skatterna motsvarar mellan 60 och 70 % på priset när man bygger. Varför är ni aldrig villiga att titta på de frågorna?

Anf. 185 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag uppfattade det så att frågan handlade om nybyggnat-ion av hyresrätter och hyresfastigheter, och då finns det ingen fastighets-skatt. Först efter fem år får man halv fastighetsskatt, och efter tio år får man hel fastighetsskatt. Den moderata politiken, som innefattar att ta bort räntebidragen och att påstå att borttagandet av fastighetsskatten skulle kompensera det, stämmer inte på nyproduktionen utan skulle vara en direkt belastning och göra det ännu svårare att bygga hyresrätter.

Anf. 186 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Det är en väldigt kortsiktig bostadsbyggare som bara tit-tar på de första fem eller eventuellt de första tio åren när han gör en kal-kyl för sin investering.

Visst finns det en brist i framför allt Stockholmsområdet, där rege-ringen har underlåtit att bidra med de kommunikationsinvesteringar som är nödvändiga för att det ska komma fram mark där man kan bygga mer.

Vi kan titta på den andra sidan av medaljen också. Hur är det egentli-gen? Är det brist över hela landet? I dag har Sveriges allmännyttiga bo-

stadsföretags organisation redovisat en utredning som visar att man räknar med att det år 2010 ska finnas 42 500 tomma lägenheter och att förlusterna för de här företagen fram till 2010 kommer att ligga på bortåt 30 miljarder kronor. Det är också resultat av den socialdemokratiska bostadspolitiken. De pengarna kunde ha använts bättre.

Anf. 187 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! De siffrorna är ett resultat av den omstrukturering som sker i Sverige, dikterat kanske inte framför allt från den här kammaren utan av de villkor som marknaden ställer upp. När det gäller den delen är vår åsikt att de hyresgäster som bor i de fastigheter och i de bostadsbolag där det uppstår stora vakanser på grund av antingen utflyttning ur kommunen eller låga födelsetal inte ska stå för det. Därför har regeringen och vi socialdemokrater en politik för det också genom Bostadsdelegationen, som redan har hjälpt ett trettiotal bostadsbolag att sanera sin ekonomi.

Anf. 188 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! När det gäller andra företag kräver vi att de ska vara marknadsförtseende och att de ska ha den kommersiella spänst som gör att de kan planera sina investeringar. I det här fallet är det så, beroende på det kommunala och statliga bostadsstödet, att styrelser och företagsledning har underlåtit att göra det. Det är därför som man får brister i boendet och får 42 000 tomma lägenheter och 28 miljarder i förluster. Det som de företagen skulle behöva mest nu är en sprängexpert som kunde minska rivningskostnaderna genom att smula ned de onödiga lägenheterna.

Anf. 189 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Det här illustrerar tydligt skillnaden mellan Carl-Erik Skårmans och min uppfattning om hur bostadspolitik ska drivas. Jag sade tidigare att jag tror att ett av de viktigaste uppdragen för allmännyttan är att vara den som bygger först så att man inte hamnar i bristsituationer. Hade allmännyttan i Stockholmsområdet tagit sig an den uppgiften hade vi kanske inte varit i den oerhört besvärliga situation som vi nu är i, som faktiskt hämmar tillväxten rejält i Stockholmsområdet.

Anf. 190 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Bostaden är ingen konsumtionsvara vilken som helst. Hur vi bor, var vi bor och hur mycket det kostar att bo påverkar i hög grad vår livssituation och våra möjligheter i livet.

Dessa ord har sagts många gånger och är en bakgrund till att vi socialdemokrater ser bostadspolitiken som en viktig del i välfärdspolitiken. Kärnan i den sociala bostadspolitiken är att alla ska ha rätt till en god bostad till skäligt pris, med modern utrustning och av den storlek som motsvarar familjens behov.

Det är kommunerna som har det direkta ansvaret för bostadsförsörjningen. Staten ska svara för att det finns ändamålsenliga regler på bostadsmarknaden och ett bostadsfinansieringssystem som stöder byggandet och boendet. Det innebär att det även i framtiden måste finnas en nationell bostadspolitik som garanterar att det finns bostäder för alla till

rimliga kostnader. Insatser och nya initiativ från byggmaterielindustrin, byggentreprenörerna, byggherrar och bostadsförvaltare måste också i hög grad finnas och komma till.

Det behövs även i framtiden en blandning av olika upplåtelseformer över hela landet för att garantera människors olika behov av bostad. Och när det uppdämda behovet så småningom ska tillgodoses finns det risk för flaskhalsar vad gäller produktionskapacitet och därmed risk för överhettning som leder till kostnadshöjningar och ökande boendekostnader.

Den begränsade tillgången på bostäder i de mest expansiva regionerna kan bli ett allvarligt hinder för en fortsatt snabb sysselsättningstillväxt. I vissa kommuner byggs ingenting trots ett stort behov. För ett år sedan hade 32 kommuner bostadsbrist. I dag har antalet ökat till 45 av landets 289 kommuner. Förra året påbörjades ca 18 000 nya bostäder, och i år beräknas start av 22 000. Trots en kraftig ökning är nivån alldeles för låg för att motsvara behovet. Först år 2003 kommer byggnationen att överstiga 25 000 bostäder, enligt Boverkets prognos.

Människor måste själva ges möjlighet att välja var och hur de vill bo, vare sig det gäller villa, privat hyreslägenhet, allmännyttan eller bostadsrätt. Allt fler hyreslägenheter ombildas till bostadsrätter, vilket kan ge bekymmer på sikt och innebära kostnader för samhället genom minskade skatteintäkter. Samtidigt kommer segregationen att öka.

Fru talman! Jag ska säga några ord om behovet av allmännyttan. De kommunala allmännyttiga bostadsföretagen har alltsedan sin tillkomst på 1940-talet varit ett betydelsefullt verktyg för kommunerna när de ska uppfylla sitt ansvar inom bostadsförsörjningen.

Det finns ett flertal skäl till varför många valt att bo just i allmännyttan. Det är tryggt eftersom allmännyttan drivs på ett sådant sätt som flertalet eftertraktar. Eventuella vinster i företaget återanvänds ofta till de boendes fördel. I dag utgör allmännyttans hyresrätter ungefär hälften av alla hyreslägenheter och totalt 20 % av landets samtliga bostäder, som är 4,2 miljoner. Ungefär 1,5 miljoner människor bor i dessa drygt 900 000 lägenheter. Allmännyttan är av stor betydelse och ska också vara med i nyproduktionen.

Såväl privata intressenter som allmännyttan behövs på bostadsmarknaden, men framför allt i tillväxtregionerna och i Stockholmsregionen spelar allmännyttan en stor roll i nyproduktionen.

I genomsnitt är hushållens boendekostnad drygt 30 % av den disponibla inkomsten, vilket kan jämföras med 24,7 % för år 1990. Boendekostnaderna för år 2000 har för boende i hyresrätt varit oförändrade, men de hade sjunkit för egnahemsägare med 0,7 % jämfört med år 1999. Antalet kommuner som har ett bostadsförsörjningsprogram har sjunkit från 177 till 28 mellan åren 1992 och 2000.

Sedan lagen om bostadsförsörjning avskaffades 1993 har endast 16 kommuner kvar en kommunal bostadsförmedling. I drygt 86 % av kommunerna saknas det helt en samordnad förmedling av bostäder.

Fru talman! Avslutningsvis: Bostaden är en social rättighet, inte en handelsvara. Det är lika viktigt att ha en god bostad som att ha ett arbete. Bostaden kan likställas med rätten till god hälsovård, omsorg och utbildning.

Bostaden och boendet påverkar i hög grad människors livssituation och möjligheter i livet. Därför är bostadspolitik en viktig del av väl-

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

färdspolitiken. Bostadsbidragen är en viktig del av den sociala bostadspolitiken och ska behållas.

Jag uppskattar regeringens bestämda avsikt att driva en social bostadspolitisk linje. Det innebär bl.a. att vi även i framtiden kommer att ha ett stort och starkt inslag av bostadsföretag som drivs utan enskilt vinstintresse och som är öppna för alla grupper av medborgare. Det innebär också att vi kommer att se till att vi har ett fungerande regelsystem för boende, byggande och bostadsfinansiering som svarar upp mot kraven på tillgång till goda bostäder för alla till rimliga kostnader.

De hemlösa situation måste speciellt uppmärksammas. De skickas ibland runt i systemen, och ingen tar det egentliga ansvaret. Här behövs en verklig samordning mellan de olika myndigheterna.

Fru talman! Andra initiativ som bör prövas är exempelvis pendlingsstöd för löntagare inom byggbranschen för att undvika kommande problem inom branschen och för samhällets utveckling. En fråga man kan ställa är: Varför ska det gå arbetslösa byggnadsarbetare i Norrland medan det saknas byggnadsarbetare i tillväxtregionerna, t.ex. Stockholm? Ett annat viktigt påpekande är att Byggnadsarbetareförbundet hade utsett år 2000 till ett arbetsmiljöår och startskottet för en långsiktig satsning på bättre arbetsmiljö. Över hela landet genomförs arbetsplatsbesök för kontroll av arbetsmiljön. Det är inte rimligt att knappast någon byggnadsarbetare kan uppnå sin pensionsålder i branschen. Detta kan inte tolereras, och nu måste en bättre och skarpare lagstiftning till.

Till sist vill jag göra ett särskilt påpekande. Byggnadsarbetareförbundet och s-kvinnorna har under många år kämpat för ett socialt bostadstänkande bland de olika aktörerna inom bostadssektorn. Det har visat sig att den kampen behöver föras intensivt även framöver. Det kommer att göras. En uppmaning till regeringen är att man bör klarlägga, och ta initiativ till, breda långsiktiga regler för bostadsmarknaden där så många partier som möjligt kan ställa upp. Men vi har hört av tidigare talare här att det finns svårigheter med detta. Aktörerna på bostadsmarknaden bör veta, och ska veta, hur det långsiktigt blir med bostadspolitiken.

Anf. 191 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Ronny Olander säger att människor ska ha rätt att välja hur och var de vill bo. Det instämmer jag helt i. Å andra sidan är socialdemokraternas retorik alltid den att omvandlingen från hyresrätter till bostadsrätter är felaktig. Som jag ser det är den ett uttryck för en vilja bland dem som bor. Man vill alltså själv äga sin lägenhet – om än indirekt. Även det som i dag byggs och som emellanåt är mycket dyrt, det kan jag hålla med om, efterfrågas. Det står ju inte tomt. Den viktigaste aspekten är fortfarande att det byggs. Det behöver byggas mer.

Ronny Olander nämnde det här med långsiktigheten. Jag håller helt med. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi är långsiktiga och att man en gång för alla gör klart att det inte blir några investeringsbidrag för byggbranschen. Jag tror att det är det väsentligaste – det finns också andra saker att göra – för att få alla aktörer att sätta i gång att bygga.

Anf. 192 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att den här debatten, som är oerhört viktig, faktiskt visar att Sverige som land nationellt måste lägga sig i hur bo-

stadspolitiken utformas just för att garantera att alla människor ska ha en möjlighet att kunna bo till rimliga priser, i hyfsade bostäder och i enlighet med den familjs behov som man finns i. Det är väl här den stora skillnaden finns mellan moderaternas tänkande och oss socialdemokrater. Vi tror att man på ett försiktigt sätt ska vara med och hjälpa till för att uppnå de här förhållandena. Men det ni egentligen pratar om är att marknaden, som många gånger kan vara hård och kall, själv ska bestämma.

Sedan gäller det omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter. Jag uppfattar det faktiskt på det viset att ni endast av ideologiska skäl vill sälja ut och driver just de frågorna. Det tycker jag är väldigt trist. Att man kanske tvingas föra en diskussion i enstaka fall är en helt annan fråga.

Anf. 193 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att alla människor ska ha rätt att bo. Som jag ser det finns det faktiskt verktyg i dag i socialtjänstlagen. Jag tror att det var Ronny Olander som nämnde att det många gånger är så att människor ramlar mellan stolar. Det är väldigt olyckligt. Jag tycker kanske att det är där man skulle sätta in verktygen i stället. Man skulle se över socialtjänstlagen och hur kommunerna jobbar med den.

Sedan vill jag komma in på den ideologiska aspekten i att vi driver frågan att människor ska kunna få äga sin bostad. Jag kan på sätt och vis säga så hör: Visst, jag tycker att det är en trygghet för väldigt många människor att kunna äga sin bostad. Det var ju faktiskt en fråga som socialdemokraterna drev en gång i tiden; att vanliga människor också skulle ha möjlighet att äga sin bostad. Jag tycker, och de allra flesta människor tycker, att det är en stor trygghet att kunna göra det. Jag tycker därför att det är synd att man ska smutskasta ägandet.

Anf. 194 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Den första frågan gällde rätten och socialtjänstlagen. Jag utgår från att det är de hemlösas situation som Ewa Thalén Finné funderar över. Jag försökte säga i mitt anförande att det finns anledning att se till att inte människor ramlar mellan stolarna och skickas mellan olika myndigheter. Det uppstår ibland, som man brukar säga, moment 22-situationer. Det är mycket olyckligt, och det måste absolut åtgärdas.

Vi smutskastar inte ägandet. Det har vi aldrig gjort och kommer aldrig att göra. Den diskussionen kan vi bortse helt från. Det är inte detta det handlar om. Vad det handlar om är att ni här i denna kammare, från tidigt i morse, klockan nio, för fram budskapet om att sänka skatter och ta bort möjligheter att bedriva generell välfärdspolitik: vård, omsorg, och skola. Boendet är en oerhört viktig och central del i människors liv. Det är det vi försöker vara med om; att skapa möjligheter för människor att bo på ett bra och hyggligt sätt. Det är vad det handlar om.

Anf. 195 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Bostadsbyggandet och jordbruket är de mest reglerade branscherna här i landet. Alla visste vi kanske att det skulle finnas lediga lägenheter i Norrlands inland, men inte att det skulle nå den stora omfattning som SABO nu visar på i dag. Jag skulle vilja fråga Ronny Olander vad han menar om den bostadspolitiska planhushållningen. Har den givit

ett bra resultat när vi har 42 500 lägenheter som beräknas vara lediga för år 2010 till en kostnad av 28 608 miljoner kronor – eller 28 miljarder? Är det ett bra resultat? Är det ett resultat som man ska acceptera i en planhushållningsekonomi? Vad ska vi göra åt detta? Är det sprängexperter vi behöver? Jag börjar tro det.

Anf. 196 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Det behövs i alla fall bättre sprängexperter än de som försökte spränga ett hus för något år sedan i TV. Där satte det sig bara längre ned. Men för att seriöst besvara frågan är det så att i 50–60 kommuner av landets ca 300 är det rejäl tillväxt. Det är tillväxtregioner. Regeringen har faktiskt uppmärksammat det. Vi har beslutat om, och diskuterar just, de regionala obalanserna. Det är t.o.m. uppmärksammat i EU. Vi får alltså pengar för detta. Det är oerhört viktigt och centralt.

Men att försöka klina på oss något sådant här gammalt retoriskt snack om planhushållning! Jag vet inte från vilket årtionde Carl-Erik Skårman har hämtat de uttrycken. När bedrevs det planhushållning i Sverige? Om vi skulle försöka hitta ett underlag för att kanske över partigränser komma fram i bostadspolitiken så att aktörerna därute visste vad det handlar om? Tänk om vi kunde ha varit överens till 50–60 %?

Anf. 197 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag stryker gärna ordet ”planhushållning”, men det är den mest reglerade marknad vi har i Sverige som har resulterat i att det blivit på det här sättet. Det är klart att dessa pengar hade kunnat användas bättre för att tillgodose lägenhetsbehovet i tillväxtorterna. Det är de här resultaten som socialdemokraternas bostadspolitik har fört med sig. Nog behövs det större kommersiell spänst hos företagsledningarna så att man undviker den här typen av resultat.

Anf. 198 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! De regionala obalanserna är bekymmersamma. Det behövs krafttag. De tas. Vi har beslutat om flera. Jag utgår från att det kommer ännu fler.

Skulle någon vilja tvinga människor att bo på ett ställe där de inte vill bo, om de vill flytta från en region och en ort, där det enligt Carl-Erik Skårman finns 42 500 lediga lägenheter? Men om människor inte kan bo så kanske det handlar om att också skapa förutsättningar genom en aktiv näringspolitik och genom aktiva politikområden, så att människor har möjlighet att bo i hela Sverige. Jag tycker att begreppet att hela Sverige ska leva är fint. Det är inte något negativt. Men man konstaterar också att det behöver tas krafttag. Det behövs samhälleliga insatser. Och det får vi inte genom skattesänkningar på hundratals miljarder som ni propagerar för i denna kammare. Tyvärr är det så.

Anf. 199 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Kampen mot segregationen är en av vår tids största utmaningar. Bakom detta ligger en växande medvetenhet om segregationens negativa följder för hela samhället. I sin förlängning hämmar den

också utvecklingen i samhället och skapar ett hårt samhällsklimat med starka sociala spänningar.

Fru talman! Att boendet är en klassfråga är ingen nyhet. Men det är länge sedan det var så tydligt som nu på 2000-talet i Sverige. Under senare tid har undersökningar efter undersökningar visat på att segregationen ökar. Klyftorna ökar mellan välbärgade och eftersatta områden vad gäller i stort sett alla variabler. Klyftorna ökar vad gäller valdeltagande, löneutveckling, utbildningsnivå, rökvanor, medellivslängd, idrottande, m.m.

Naturliga gränser som en skogsdunge eller en väg skiljer på ett effektivt sätt fattig från rik och olika boendeformer från varandra. Den som kan betala eller få ett banklån tar chansen att flytta till den andra sidan. De övriga blir kvar i ett bostadsområde som tenderar att bli alltmer eftersatt. I de eftersatta områdena har de flesta låga eller mycket låga inkomster, arbetslösheten är högre än för samhället i stort, och bidragsberoendet är större. Den här situationen leder till kriminalitet och drogproblem som tillsammans skapar en känsla av oro och otrygghet i samhället.

Fru talman! Men vilka bostadsområden är egentligen de mest segregerade? Är det Bergsjön eller Örgryte? Är det Rinkeby eller Djursholm? Är det Rosengård eller Limhamn? De boende i de mer välmående villastäderna är oftast en mer enhetlig grupp än de boende i de eftersatta förorterna. Detta gäller såväl bakgrund, etnicitet, som ekonomiska förutsättningar. För oss socialdemokrater är det en viktig uppgift att vända utvecklingen i dessa utsatta bostadsområden.

Nyckelord i kampen är som vi ser det trygghet, samverkan och initiativ. Centralt i hela utvecklingsprocessen måste var initiativ och delaktighet från de boende.

Det är nödvändigt att stat och kommun finns med i processen. Men det är lika självklart att vi politiker sätter tilltro till de boendes kompetens och dirigerar mindre uppifrån.

Skolan spelar en nyckelroll i kampen mot segregationen. Skolan är en naturlig mötesplats där barn från olika förhållanden möts. Framför allt måste man öppna skolan för andra grupper i närområdet. Låt pensionärer och andra daglediga äta i skolan. Låt skolan bli en naturlig mötesplats för de boende.

Fru talman! Bostaden är en central del i alla människors liv. Hemmet har oftast setts som en symbol för trygghet. Men så är det uppenbarligen inte längre för alla. En SIFO-undersökning som presenterades i somras visar på en skrämmande verklighet. Var femte boende i lägenhetsområden känner sig någon gång otrygg i sitt eget bostadsområde. Siffrorna för kvinnor under 30 år är ännu mer oroväckande, då en tredjedel av dem känner sig otrygga.

Över hälften av alla som bor i lägenhet är någon gång rädda i sitt bostadsområde. I villaområden är de flesta rädda för inbrott och stöld. Lägenhetsboende är däremot rädda för att bli överfallna. Mest rädda är unga kvinnor som bor i allmännyttan. Detta är en vardagsbild som för mig som kvinna och socialdemokrat är oacceptabel.

För mig är det självklart att alla boende i Sveriges bostadsområden ska känna sig trygga och säkra överallt i samhället. Ingen ska behöva vara rädd för sina grannar. Alla ska våga gå ut på kvällarna.

Prot. 2000/01:51

17 januari

~~Allmänpolitisk debatt~~

~~Övriga frågor~~

Det är nödvändigt att tryggheten ges en ökad status vid planeringen av nya områden och ombyggnad av befintliga områden. De boendes inflytande över den egna bostaden och det egna bostadsområdet måste öka. Ett aktivt engagemang motverkar främlingskap och ökar tryggheten. Trygga bostäder ska inte bara vara det mest efterfrågade utan också en realitet för oss alla.

Den som känner sig trygg beväpnar sig inte. Skapandet av ett tryggt bostadsområde förutsätter ett långsiktigt och tålmodigt arbete. Den utvecklingen kräver tid. Trygghet skapas inte enbart genom att det finns fler poliser eller anställda väktare i området. Tryggheten kommer genom långsiktigt och målmedvetet arbete.

Fru talman! Nästan alla som bor i småhus kan ägna sig åt trädgårdsodling på fritiden. För dem som bor i flerbostadshus ger koloniträdgårdar och odlingslotter motsvarande möjligheter. Trädgårdsodlingen har flera positiva miljöeffekter och påverkar även folkhälsan och trivseln.

I samhällsplaneringen bör trädgårdarna ses som ett viktigt inslag i den gröna stadsmiljön. De ökar den biologiska mångfalden i staden och har positiva effekter på miljön.

Att stimulera fritidsodlingen i koloni- och hemträdgårdar medverkar också till en utvecklande och avkopplande fritid för människor i alla åldrar med olika sociala bakgrunder både i staden och på landet.

Fru talman! Sverige är i dag ett land präglat av etnisk och kulturell mångfald. I dag talas det mer än 150 språk i Sverige. Här finns så gott som alla världens religioner. Denna mångfald är en viktig kraft för utvecklingen av vårt svenska samhälle. Därför är det nödvändigt att människor med olika bakgrunder och olika ekonomiska förutsättningar bor inom samma bostadsområde, finns i samma skolor, möts i affärer och på naturliga mötesplatser.

Kampen för integration måste föras inom alla områden i samhället. Utveckling är en fråga om makt, inte bara om fördelningspolitik och om trygghetsskapande åtgärder. Människors aktiva deltagande måste genomsyra hela integrationsprocessen för att vi ska få ett samhälle för alla, inte bara för några.

Anf. 200 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Kampen mot segregationen är viktig, framför allt mot den ofrivilliga segregationen. Men jag har alltid lite svårt för tanken att det är en ren bostadspolitisk fråga. För mig är det nämligen så att det väsentligaste för människor att komma ur segregation är att ha ett arbete. Och det är där som man måste vidta politiska åtgärder, förenkla och ta till vara människors kreativetskraft.

Ett initiativ för att bryta den monotoni som många gånger finns dessa i miljonprogramsområden är faktiskt att möjliggöra för nya och olika upplåtelseformer i dessa områden som i dag i princip uteslutande består av hyresrätter. Det kommer att medföra både att människor stannar kvar och att segregationen minskar.

Är Siw Wittgren-Ahl beredd att ta några initiativ i den riktningen?

Anf. 201 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Från socialdemokraternas sida försöker vi faktiskt att göra det, både på riksdagsnivå och på kommunal nivå. Det är, precis som

Ewa Thalén Finné säger, inte bara en bostadsfråga. Mitt anförande gick också ut på att det är en social och ekonomisk fråga. Om Ewa Thalén Finné och moderaterna kan vara överens med oss om att man då också måste se till att ställa medel till förfogande så kan man också i våra ytterområden se till att man får olika bostadsupplåtelseformer och skapa sådana möjligheter att alla människor har råd att bygga och bo där också.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Anf. 202 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag kan inte påminna mig under den tid som jag har varit i riksdagen att jag har sett några initiativ från den här kammaren som skulle möjliggöra nya eller olika upplåtelseformer i miljonprogramsområdena. Ett sätt är t.ex. att tillåta dubbelupplåtelse i fastigheterna om de ombildas till bostadsrätter. Men det säger ni prompt nej till. Det vore ett sätt för människor som i dag inte har råd att köpa en bostadsrätt att kunna bo kvar i bostadsrättsfastighet och ha kvar t.ex. sin kommunala värd.

Jag skulle tycka det vore väldigt intressant att höra vilka initiativ ni har tagit här i kammaren för att öka antalet upplåtelseformer i miljonprogramsområdena.

Anf. 203 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! För att svara på frågan kan jag säga att vi i första hand har sett till att de i ytterområdena nu fått ett arbete, som är ett av de mest grundläggande incitamenten för att man ska kunna göra en boendekarriär. I olika delar av Sverige har faktiskt kommunerna själva ordnat vissa upplåtelseformer och sett till att det har blivit flera olika ägare i ytterområdena och också sett till att bilda bostadsrätter i vissa kommuner. Det pågår mycket från de kommunala politikerna och även från de kommunala fastighetsbolagen. Där gör man en verklig insats på många håll.

Anf. 204 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! De kommunala bostadsområdena, miljonprogrammet särskilt accentuerat, visar sig medföra segregation genom bostädernas utformning – Tensta, Rinkeby, Råslätt i Jönköping osv. Det tyder faktiskt på att det har funnits en väldigt dålig känsla för nyanserna i efterfrågan på bostäder, väldigt liten spänst i den marknadsmässiga kontakten hos de kommunala bostadsföretagen. De har dessutom i flera fall motarbetat att man differentierar upplåtelseformerna därefter. Tycker ni inte, Siw Wittgren-Ahl, att det vore dags att vi alla gemensamt försökte uppmana de kommunala bostadsföretagen att vara mera spänstiga i sina marknads-kontakter så att de på ett bättre sätt kunde tillgodose nyanserad efterfrågan av bostäder så att vi inte fick segregerade områden som resultat?

Anf. 205 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jo, det kan vi gemensamt göra. Segregation betyder att vi har ensidiga upplåtelseformer dels i miljonprogrammen, dels också i våra villaområden där det också bara finns en typ av boende. Jag tycker att det är lika ledsamt oavsett vilken form av ensidigt boende man har. Människor möts, och mötet gör att vi utvecklas. Det är aldrig utvecklande med bara en typ av människor. Visst, det kan vi ställa upp på.

Anf. 206 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag vet att det finns villaområden där man ända sedan 1927 har sysslat med differentierad efterfrågan, exempelvis i Stockholm – SMÅA-områdena som de ju populärt kallas. Där finns det både arbetarbostäder, tjänstemannabostäder och annat. Men i de kommunala hyresbostadsområdena finns det inget sådant. Det är där, i de kommunala bostadsföretagen, som vi måste sätta in stöten för att få en bättre gymnasifiering, en bättre kommersiell spänst, till stånd så att vi kan slå tillbaka segregationen.

Anf. 207 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Vi måste ha olika typer av upplåtelseformer i våra olika typer av bostadsområden. Vi måste också se till att människor har ett eget arbete så att de kan försörja sig. Det är de viktiga incitamenten för att komma bort ifrån negativ segregation hur den än ser ut.

Anf. 208 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att inleda med konstaterandet att det har varit mycket intressant att följa statsministerns första debatt i EU-parlamentet och inte minst också hur han och Folkpartiets Olle Schmidt fann varandra i behovet av en generös flyktingpolitik från EU:s sida.

Men det var inte det jag skulle ta upp till diskussion utan en mycket aktuell debatt om *public service*, dess innehåll, utförandet och företagen som hanterar *public service*. Så sent som i går anordnades ett seminarium om *public service*, och det kom givetvis fram ett antal kloka synpunkter. Det vore väl märkligt annars, med ett så kompetent podium som det var.

En sak var frapperande men inte särskilt överraskande, och det var uppställningen för *public service*, och det kändes väldigt bra. Här finns uppenbarligen ett kitt som håller samman oss som är intresserade av demokrati, av samhällsfrågor och nyheter, kultur och bildning. Vi, som en del av samhället, ser att dessa delar behöver stöd, både ekonomiskt och opinionsmässigt. Det ska också vara en *public service* med hög kvalitet, dessutom en *public service* som täcker hela landet och bedrivs från olika delar av landet.

Bakgrunderna till att den här debatten kommer upp är flera: den nya tekniken, det svenska språkets och vår kulturs litenhet i en globaliserad informations- och mediemiljö.

Folkpartiet har motionerat om att ändra de nationella kulturpolitiska målen till dessa huvudrubriker: Frihet, mångfald och kvalitet. Samma mål är grund för en folkpartistisk mediepolitik med tillägget att den också ska vara teknikneutral.

Om enigheten i går var stor beträffande *public service* betydelse och vikt, så går åsikterna isär beträffande hur den ska genomföras och finansieras.

Jag börjar med det senare. Det är något som i princip angår oss alla. I dag har vi en TV-licens som får en allt mindre betydelse och som enligt många uppfattning alltför smiter ifrån. Det egendomliga i systemet är ju att det är apparatinnehavet som betingar en avgift och inte om man ser på SVT:s program. Dessutom går tekniken ifrån den här lagen på så vis att man kan se rörliga bilder på annat sätt än genom TV-mottagare, framför allt på sin dator men också snart på telefon och en mängd andra elektro-

niska mottagare. Därmed faller i princip och inom en snar framtid idén med att finansiera *public service* via TV-apparatinnehav. För man tänker sig väl inte att införa en TV-licens även på innehav av datorer etc.?

Vad finns det då för alternativ? Ja, en synpunkt som blir allt vanligare är skattefinansiering, och då får ju alla skattebetalare vara med och betala. Det finns sympatiska inslag i det. Men, och det är ett stort men, *public service* präglas också av ett annat ord, nämligen oberoende – inte minst oberoende av politiskt inflytande. Och det är ju rätt, samtidigt som det är svårt att ha en offentlig finansiering men inget inflytande. Egentligen är det en omöjlig ekvation i sig. För det kommer alltid att vara så att den som tillför pengar också kommer att ha vissa villkor för pengarna. I det här fallet handlar det om övergripande mål, inte om hur de genomförs eller om ett specifikt innehåll.

En annan fördel med att ta bort TV-licensen är att man gör en besparing genom att Radiotjänst inte längre behövs. Radiotjänst med uppbörd av licenserna och kontroll av TV-innehaven kostar i dag ca 140 miljoner kronor, och de pengarna skulle med fördel kunna användas till mer *public service*-verksamhet, för dit behövs det mer pengar.

Ett alternativ till skattefinansiering är reklamintäkter, men jag tror inte att det är möjligt att genomföra det fullt ut. Marknaden är inte så stor att den skulle klara att finansiera *public service* i den omfattning vi menar behövs, men som delfinansiering är det naturligtvis möjligt i ytterligare en kanal. Det finns också möjligheter att avgiftsbelägga enskilda TV-program i framtiden, men det känns inte heller som en fullt framkomlig väg.

Beträffande ägandet och driften av teknik för distribution av medietjänster bör staten kopplas bort. Det finns ingen anledning till ett monopol i praktiken via Teracom, utan det bör privatiseras. Det finns andra tekniska förutsättningar som också bär bort från de statliga fingrarna.

Men åter till *public service*-programmen som alltså behöver ett rejält offentligt stöd, inte minst för att gynna det svenska språket och svensk-språkiga kulturyttringar.

En möjlig finansiering skulle kunna vara några fonder. Kalla dem *public service*-fonder eller kvalitetsfonder – det är inte det viktiga. De ska ha ett stort eget kapital genom att staten gör en engångsöverföring och också genom årliga tillskott. Tekniken för detta prövades när löntagarfonder fördes till universiteten för att finansiera forskning.

Pengar till *public service*-fonderna finns att få genom utförsäljning av något eller några statliga företag. I dessa tider kanske man inte ska tala så väldigt mycket om resten av Telia, men här finns ju faktiskt en möjlighet och det finns också andra möjligheter. Dessutom kan fonderna bli mottagare av nätavgifter för eterutnyttjande, vilket är fullt möjligt för oss i Folkpartiet som ju inte vill ha gratisutdelning av sådana licenser eller skönhetstävlingar eller vad det är för något. Dessa fonder skulle sedan fatta beslut om programproduktion.

Det här blir, fru talman, ett ganska tekniskt resonemang. Det finns givetvis detaljer som kan både finslipas och omprövas, men vi anser att den här skissen skulle medföra en modern medielagstiftning som inte hamnar i tekniska återvändsgränder utan fungerar oberoende av vilken teknisk utveckling vi går till mötes. Och den tekniska utvecklingen går fort. Det här skulle också ge *public service* en långsiktighet, en bättre ekonomi

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

och ett större oberoende av politiska svängningar. Det är nyhetsförmedlingen, det svenska språket, kulturen, samhällsinformationen och landet värda.

Anf. 209 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag tänker i mitt anförande ta upp några frågor som jag menar tillhör värdegrundsfrågorna.

”Det ska va gött att leva annars kan det kvetta!” Vi känner igen strofen och vi kan le åt den. Men visst är det väl så att vi alla känner behov av en god livskvalitet? Det är något som kanske många tycker att de saknar i dag i en stressig och ofta gråtrist vardag.

En person med funktionshinder men omgiven av vänner, god gemenskap, med de materiella behoven tillfredsställda och med tillgång till de hjälpmedel som behövs kan säkert många gånger känna att livet trots allt är skönt. En annan person som är till synes utan funktionshinder och som materiellt sett har och kan få allt han vill kan ändå känna leda vid livet. Kanske saknas gemenskap eller meningsfulla uppgifter eller så kanske någon traumatisk upplevelse skaver i själen. För en sådan person hjälper inte ökad tillväxt i samhället, i företagen eller i den egna ekonomin särskilt mycket. Det är andra saker som behövs för att välfärden ska kännas påtaglig. Begreppet ökad välfärd känns främmande så länge den egna livskvaliteten inte känns tillfredsställande.

Som jag ser det måste en av våra viktigaste uppgifter som politiker vara att verka för så goda förutsättningar som möjligt för människor att utvecklas, personligen och i gemenskap, att åstadkomma en god samhällsutveckling och förutsättningar för livskvalitet genom att vi tillsammans formulerar etiska spelregler som kan utgöra grundelement för harmoniska gemenskaper i det gemensamma samhällsbygget – ett stabilt fundament som kan kallas samhällets gemensamma värdegrund.

Fru talman! I dag upplever vi att kärnfamiljens betydelse som stadga men också som sammanhållande faktor i samhället och som välfärdsbas har reducerats och negligerats. Enligt min mening är det tveksamt om ett samhälle verkligen kan få en bestående god utveckling om dess viktigaste grundelement, familjen, mer eller mindre går mot ett upplösningstillstånd.

I Sverige och i västvärlden i övrigt har trohet och ansvar i parrelationer, kvinna–man, alltmer förskjutits mot kortare relationer och ett mer s.k. fritt sexliv, vilket utan tvekan medför konsekvenser och är ett dilemma. Det är en livsföring som lätt leder till splittring i relationer också långt fram i livet, och som många gånger ger upphov till ångestladdade situationer. Om då barn finns med i bilden är det de som förr eller senare får sitta emellan, alltid barnen – vår framtid! Alla brukar hålla med om att barnens bästa ska gälla. Men inte kan det väl vara till barnens bästa med en så stor mängd av brustna relationer och splittrade familjer som är vanligt i dag?

När jag ibland filosoferar över saker och tings tillstånd, över fattigdom och förtryck, över krig och våld osv., är det inte helt självklart att tro på utvecklingen mot en mjuk och fredlig värld när människor har så svårt att mobilisera en vilja att hålla sams i den lilla gemenskapen. Det är en till synes viktig grund för att ha mental kraft att verka för en fredlig utveckling också i de större gemenskaperna. Vi behöver arbeta för och

uppvärdera den stabila kärnfamiljen och inte missgynna äktenskapet utan snarare prioritera det.

Fru talman! Vi måste i högre grad inse vikten av de värden i samhällsgemenskapen som inte är av materiell art. Den kristna etiken och det kristna kärleksbudskapet har i århundraden varit vägledande i samhällsutvecklingen, men har i hög grad under senare delen av 1900-talet undanhållits det uppväxande släktet. Alla borde kunna ställa upp på den etik och moral som uttrycks i det kristna kärnbudskapet vad gäller relationer människor emellan och att det är en god grund för en god samhällsutveckling.

Med tanke på brottsutvecklingen, ökande drogmissbruk, mobbning och mycket annat är det synnerligen angeläget att snarast få i gång en allmän värdediskussion på alla samhällsplan och i alla åldersgrupper. Vi behöver åstadkomma en process som lyfter värde- och värderingsfrågor, etik och moral till en nivå som gör att både enskildas medvetenhet men också samhällsmedvetandet blir präglad av insikten om att välfärd omfattar mycket mer än ekonomi och materiella saker.

Fru talman! Jag vill slutligen säga några ord om en värdegrund som också kan tillämpas i de numera globala ekonomiska sammanhangen.

Jag tycker att mer måste göras för att få en rättvis utveckling av den materiella välfärden för enskilda människor men också för världen i stort. De globaliserade kapital- och marknadskrafternas dominans på den ekonomiska arenan drabbar många gånger den lilla människan och länder i u-världen och hämmar därför välfärdsförbättringar för dessa. Att lösa dessa problem bör vara prioriterat så att politiska beslutsfattare över alla barriärer och nationsgränser kan finna vägar att balansera ut de stora orättvisor som tenderar att öka. Vi ska tillsammans se till att värna den lilla människan och de fattiga länderna. En förkrossande majoritet av världens befolkning förlorar på att mammon tillåts att i ökande utsträckning vara furste över jorden.

Fru talman! I-världen måste ta sitt ansvar och visa större solidaritet med tredje världen. Denna solidaritet måste få tyngd i vår värdegrund och i vårt välfärdstänkande.

Anf. 210 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! I det här anförandet tänker jag tala om förebyggande hälsovård.

Att satsa på förebyggande åtgärder inom ett flertal områden är viktigt för att i första hand minska de skador och den ohälsa som drabbar många människor i vårt samhälle, och som många gånger medför ett stort lidande för de drabbade och deras närstående. Det är också viktigt av ekonomiska skäl att förebygga ohälsa och olyckor. På sikt ger det betydande besparingar för samhället.

På många områden görs det också stora och viktiga satsningar. Ett av dem är trafikområdet där det satsas miljardbelopp för att minska trafikolyckorna. Drömmen är en nollvision – ingen ska dö i trafiken. Trafikdöden har minskat kraftigt från att ha varit uppe i så höga tal som 1 500 dödade om året till i dag runt 500 dödade per år. Denna stora förändring har skett just genom de stora insatserna. Det görs nu också märkbart ökade satsningar på det förebyggande arbetet inom alkoholområdet.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Men på det område där vi verkligen borde göra en kraftfull insats, det område som är det största hotet mot folkhälsan, där gör vi anmärkningsvärt små ekonomiska satsningar och otillräckliga förändringar i lagstiftningen. Jag tänker då på tobaksområdet, på tobaksbruket.

Med tanke på att tobaken faktiskt dödar fler svenskar än vad alkohol, narkotika, trafikolyckor, aids, mord, självmord, bränder och drunkning gör tillsammans under ett år, så borde satsningen på det här området vara märkbar och kraftfull.

Med tanke på den blygsamma ekonomiska satsning som görs förstår jag uttalandet för ett par år sedan från organisationen En Rökfri Generation att riksdagens satsning på tobaksprevention är löjligt liten och uttalandet inför julen att beslutsfattarnas flathet i tobaksfrågan inte kan ursäktas.

Fru talman! Det är lätt att förstå den kritik som framförs av de organisationer som strävsamt och med små resurser under många år arbetat för att minska det tobaksbruk som är ett allvarligt hot mot hälsan.

Regeringen har själv tidigare beskrivit tobaken på följande sätt: "Tobak är den enskilt största hälsorisk i västvärlden och ett av de allvarligaste hälsoproblemen som ökar globalt. Åtgärder mot rökning har visat sig vara kostnadseffektivt på flera olika sätt ..."

Trots regeringens uttalande satsar regeringen på tobaksprevention bara ett par ynka promille av vad staten tar in i tobaksskatt. Det är märkligt.

Med tanke på att ca 8 000 svenskar varje år dör av rökning borde satsningen på att förebygga och minska rökningen märkbart förbättras. De organisationer som i dag arbetar med tobaksfrågan måste, som jag ser det, få betydligt förbättrade resurser för att kunna bidra med att få ungdomar att avstå från att börja röka och för att hjälpa nikotinslavar att sluta röka. De har en vilja och kunskaper som bör tas till vara på ett bättre sätt än i dag.

Jag har ibland ställt mig frågan vad det är som gör att satsningen på det här viktiga området är så liten. Ibland har jag tänkt den hemska tanken att det som ligger bakom uteblivna kraftfulla satsningar är att inkomsterna från tobaken väger tyngre än viljan att minska rökningen. Men så kan det väl ändå inte vara.

I Sverige tycker vi att vi är bäst i världen när det gäller att inte röka. Så är det tyvärr inte. I Singapore är man betydligt bättre. Där har man genom kampanjer och skapande av rökfria miljöer fått ned rökandet så att bara 15 % av befolkningen i dag röker.

Eftersom tobaken är den största enskilda hälsorisk bör vi i riksdagen arbeta med en nollvision som mål när det gäller tobaksanvändningen. Jag vill därför bl.a. se att en procentuell andel av tobaksskatten avsätts till förebyggande åtgärder, att tobaksvaror endast ska få säljas av dem som innehar särskilt tillstånd och att vi får rökfria restauranger. Det är svårt att förstå motståndet från restaurangägarna. Rökarna utsätter ju deras personal för uppenbara hälsorisker och hela 80 % av befolkningen är rökfria. Är det inkomsten från cigarettförsäljningen som väger tyngre än folkhälsan och trivseln för de 80 % av gästerna som inte röker?

Jag hoppas att riksdagen inom en snar tid vill och vågar skärpa tobakslagstiftningen och ge de resurser som behövs för ett kraftfullt tobakspreventivt arbete.

Fru talman! Jag ska ta upp en mycket viktig fråga som vi sällan diskuterar här i Sverige. Vi har en äldrepolitik som är mycket bra. Vi har utformat vår äldrepolitik i decennier. Steg för steg har vi förbättrat vården av och omsorgen om äldre människor. Genom forskning och utveckling har vi skaffat oss allt bättre kunskaper om åldrandets olika faser och de behov av hjälp som tilltagande svaghet och funktionshinder för med sig.

Vi är alla eniga om en sak: Trygghet är förutsättningen för att ha det bra som äldre. Man ska kunna lita på att omgivningen, de närstående och kommunens äldreomsorg tillsammans kan möta de ökande behoven av hjälp.

Riksdagen antog 1998 en utmärkt nationell handlingsplan för äldrepolitiken där en av de viktigaste punkterna är att människor ska kunna känna trygghet inför och under ålderdomen. Så är tyvärr inte alltid fallet. Här gäller det otrygghet av ett slag som vi hitintills inte har diskuterat i vår svenska äldreomsorgsdebatt, nämligen att gamla människor faktiskt utsätts för övergrepp av olika slag.

Vanligast är de psykiska övergreppen: hotelser, utskällning, svart-sjuka, förödmjukelser, nedvärdering, rentav en form av mobbning. Denna form av övergrepp lägger vi inte alltid märke till och många gamla lider i tysthet.

Ekonomiska övergrepp är inte ovanliga. Anhöriga lånar pengar och värdesaker, säljer ägodelar. Det kan vara en form av utpressning: Om du inte ger mig det jag vill ha, så hälsar jag inte på dig mer.

Fysiska övergrepp kan vara slag, sparkar, örfilar, hårdhänthet, fastbindning. Vi känner dessvärre till att det händer. Man talar ibland om att personal utsätts för slag, nyp och sparkar, men man talar egentligen aldrig om motsatsen.

Sexuella övergrepp förekommer också, alltifrån närgångenhet och otrevliga anspelningar till ren våldtäkt.

En annan form av övergrepp är också bristen på omsorg, tvångsförflyttningar, isolering och brist på stimulans.

Myterna kring åldrandet och ålderdomen gör det svårt att upptäcka de fysiska och psykiska övergreppen, som oftast förekommer i det egna hemmet eller i särskilda boendeformer. Blåmärken kan förklaras med den höga åldern. Minnet sviker ibland. Också hörseln och synen blir sämre, och man blir alltmer utsatt. Sårbarheten ökar ju äldre man blir och konsekvenserna av övergreppen blir allvarigare och kan påskynda åldrandet.

Fru talman! I Norge har man sedan slutet av 80-talet studerat förekomsten av våld mot äldre. Man beräknar att 4–5 % av alla människor över 65 år utsätts för någon form av övergrepp.

För Sveriges del skulle det röra sig om ungefär 75 000 äldre som utsätts för övergrepp av olika slag och som skulle behöva hjälp och stöd.

I Oslo har man tagit konsekvenserna av denna kunskap om våld mot äldre. Där finns sedan en tid tillbaka en försöksverksamhet som heter Värn för äldre, som arbetar i tre kommuner. Målsättningen för detta projekt är att förebygga övergrepp mot äldre i deras hem och på institutioner och bidra med information, kunskap och kompetens till alla verksamheter som kommer i kontakt med äldre och deras närstående. På detta

sätt har polisen och socialtjänsten fått ett forum dit man kan vända sig och dit man kan hänvisa fall man inte själv klarar av.

Värn för äldre delar också med sig av sina kunskaper och erfarenheter till kolleger i andra kommundelar, till anhörigföreningar och till frivilligorganisationer.

Erfarenheterna hittills är mycket goda. Fall av övergrepp har avslöjats som annars antagligen aldrig hade uppdagats.

Den primära målgruppen är människor över 65 år, som är utsatta för eller löper fara att utsättas för övergrepp. Det har visat sig att kvinnor är de mest utsatta.

Man arbetar i mycket efter samma metodik som våra kvinnojourer, givetvis anpassade efter de förutsättningar och krav som ställs i arbetet med äldre.

Fru talman! Jag menar att vi i Sverige måste ta tag i dessa missförhållanden. Först och främst måste vi få i gång en debatt i samhället, så att vi alla uppmärksammas på vad gamla människor kan utsättas för. Så måste äldreansvariga i kommuner och landsting få kunskaper om missförhållandena, så att de kan bygga upp en förebyggande verksamhet. Det måste också finnas möjligheter att gripa in med akuta hjälpinsatser.

Ett centralt centrum för metod- och kompetensutveckling behövs för att föra ut de nödvändiga kunskaperna till de lokala värn för äldre som jag tycker måste finnas i varenda kommun. En motion i denna fråga kommer inom kort att behandlas av socialutskottet.

Barnmisshandel får inte förekomma. Det är vi alla överens om. Det borde vara lika självklart att övergrepp på och misshandel av gamla inte ska få förekomma. Vad gäller barnen har samhället skaffat sig verktyg för att kunna ingripa när något inte står rätt till – inte som en demonstration av makt från samhällets sida, utan för att förhindra att barn far illa. Kanske vore det klokt att förstärka verktygen för att skydda gamla. Det skulle vara en trygghet att veta att samhället kan ge hjälp och stöd i en utsatt situation.

Jag tycker att vi långt tidigare borde ha uppmärksammat att inte bara barn och kvinnor utsätts för misshandel och övergrepp, utan också gamla människor. De borde få samma skydd av samhället. Socialtjänstlagen behöver nog ses över.

Jag tycker att vi alla har ett ansvar för att gamla människor ska kunna känna trygghet i sin tillvaro.

Anf. 212 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Den som är satt i skuld är ej fri, är det någon som har sagt. Det är sant. Men det gäller också dem som har en skatteskuld. Jag tänker då inte på dem som genom bristande omdöme eller bedrägligt beteende skaffar sig en skatteskuld. Jag tänker i stället på alla de sköt-samma människor runtom i Sverige som har sparat och gjort rätt för sig. Många av dessa riskerar i dag att få en skatteskuld genom att staten försätter dem i en svår sits. Utan att medborgaren själv agerat ändras förutsättningarna för många på så sätt att de ska betala mycket mer skatt från en dag till annan.

Det är inte fråga om att deras lön har ökat eller på grund av att de har fått extra inkomster av något slag. I stället är det regeringens politik när

det gäller boendeskattna som försätter många människor i en svår situation.

Det är få frågor som jag får så många samtal om och kontakter kring som just denna för närvarande. Häromdagen ringde en pensionerad kyrkoherde som sa att han absolut ville resa ned till Stockholm för att träffa mig, för nu gällde det att samla alla goda krafter i denna fråga innan överheten tar över helt och hållet på den enskilda människans bekostnad, som han uttryckte det.

Det är så många upplever det, och så ska det inte behöva vara.

Socialdemokraterna har gjort en saklig och politisk felbedömning när det gäller fastighetsskatten. Regeringens uppfattning står inte i samklang med vad allmänheten accepterar. Jag tycker inte heller att vi ska ha en ordning där människors ekonomi försämras med tusentals kronor per år bara för att boendeskatten ökar. Skatten ökar utan att den drabbade gör något annat än bor kvar i sitt hus.

Inte heller ska en medborgare behöva skuldsätta sig eller låna till fastighetsskatten, på det sätt som det tycks finnas förespråkare för i debatten.

Riksdagen måste besluta att omgående undanröja höjningarna som ett första steg i att avveckla fastighetsskatten. Moderaterna kommer att upprepa sina förslag om sänkt skattesats, om att endast halva markvärdet ska ligga till grund för taxeringen och om stoppade höjningar av taxeringsvärdet som följd av omräkningen. Dessutom ska förmögenhetsskatten bort.

Fru talman! Jag har några enkla rättesnören när det gäller skattepolitiken. Jag har tidigare uttalat dem i denna kammare, men det finns anledning att nu komma tillbaka till detta tema.

- Det ska löna sig att arbeta.
- Det ska löna sig att spara.
- Det ska löna sig att utbilda sig.
- Det ska löna sig att ta risker när det gäller egna och andras idéer.

Jag tycker inte att det svenska skattesystemet lever upp till dessa enkla mål. Så länge vi premierar lotterivinster mer än det vi får ut av hederligt arbete är det naturligtvis något fel i systemet. Det måste vara möjligt för en vanlig svensk familj att leva på sina löneinkomster med ett normalt boende utan att behöva vara beroende av politiskt beslutade bidrag.

Politiskt beslutade bidrag ska vara förbehållna dem som inte har förutsättningar att klara sig utan det allmännas stöd.

Det ska löna sig att arbeta också av det skälet att en arbetsinkomst ska kunna ligga till grund för en satsning i ett eget eller någon annans företagande. Ska vi få ett fungerande system med riskkapital vid sidan om de stora investmentbolagen och riskkapitalbolagen är det viktigt att också vanliga människor kan satsa en slant i de idéer som släktingen eller vännen i den egna bygden vill försöka omsätta genom att starta ett företag.

Fru talman! Tyvärr är det så att Sverige inte ligger så bra till när det gäller antalet yngre människor med akademisk utbildning och examen om man jämför med andra länder. Det kan naturligtvis finnas flera skäl

till detta. Ett skäl är att det anses löna sig för dåligt att skaffa sig den nödvändiga utbildningen. Genom olika marginaleffekter i skatte- och bidragssystemet blir den sammanlagda nettobehållningen för liten.

Fru talman! Det kanske inte låter så innovativt, men jag vill ha ett samhälle där normer som jag tror omfattas av många också får genomslag i politiken. Det betyder att den som sköter sig och gör rätt för sig i olika sammanhang också ska ha rätten och möjligheten att ta ansvar och att välja. Ju fler som har möjlighet att ta ett personligt ansvar i samhället, desto bättre fungerande samhälle får vi. Koncentreras makten till en liten politisk krets med ambition att i första hand fördela i stället för att öka storleken i ekonomin blir det mindre mångfald.

Dagens samhälle präglas alltmer av individuella yttringar och önskingar i livsstilsfrågor, i synen på samhället och i synen på företagande. Den politiska slutsatsen måste därför bli att vi här i riksdagen måste göra vad vi kan för att medborgarna ska få möjlighet att själva bestämma i sin vardag.

Debatten tidigare i dag om barnbidragsökningen och minskningen av socialbidragen är den perfekta illustrationen av det imperfekta samhället, där bidragens konstruktion blir fokus för debatten i stället för hur mänsklig egen kraft ska kunna bestämma över sin vardag.

Fru talman! Jag vill också lyfta fram de mindre företagens situation. Många upplever i dag en rättsosäkerhet, inte minst på skatteområdet. Den bristande förutsägbarheten i skattesystemet är en av orsakerna. De allra minsta företagen känner många gånger att de är i underläge och att de är ensamma, utan möjlighet att köpa juridisk hjälp, när de ska lägga ned sin tid på kontakter med skattemyndigheterna.

Ett skäl till detta underläge är de administrativa sanktioner som myndigheten kan använda. Jag tänker på skattetillägget. Regeringens utredare har fått förlängd tid. Det innebär att utredningen om skattetilläggen ska bli klar först i februari – tidigare var det sagt i december. Jag utgår från att regeringen, när utredningen är klar, ska presentera förslag som innebär att det blir en bättre maktbalans, om jag får uttrycka mig på det viset, mellan företagen och myndigheterna.

Fru talman! Propositionsförteckningen, som är en redovisning av bl.a. Finansdepartementets planer för våren, innehåller vad jag kan bedöma endast tre propositioner, förutom vårpropositionen, som berör skatteutskottet. Ingen av dessa tre propositioner förefaller av rubrikerna att döma innehålla förslag som aktivt förbättrar det svenska företagsklimatet. Det är naturligtvis beklagligt. Möjligen döljs en del i vårpropositionen. Men det hade naturligtvis varit klargörande om man i propositionsförteckningen hade kunnat lätta på förlåten lite grann.

Fru talman! Vi behöver ett samhälle som premierar arbete, utbildning, sparande och risktagande. Då krävs en reformagenda som sätter människans möjligheter till ansvarstagande och initiativ i centrum. Låt oss därför ägna våren här i riksdagen åt att göra det möjligt för medborgarna att av egen kraft bestämma över sin vardag!

Anf. 213 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är konstigt att inte skatteutskottets vice ordförande vet att Sverige är det land i världen där flest människor sparar i aktier eller i aktierelaterade fonder. Detta måste Carl Fredrik Graf veta

om. Och då tycker jag att det är fel att framställa det som att allt riskkapital i Sverige är i investmentbolagen.

Det parti som jag tillhör har dessutom, vilket jag från andra utgångspunkter kan sätta frågetecken för, tillsammans med bl.a. Carl Fredrik Grafs parti kommit överens om ett nytt pensionssystem. Flera miljoner svenska medborgare har satt sina pensionspengar i aktiefonder. Och då säger Carl Fredrik Graf, skatteutskottets vice ordförande, att det inte lönar sig att göra det i Sverige.

Anf. 214 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Det jag tog upp i mitt anförande gällde framför allt möjligheterna att spara på en arbetsinkomst så att man sedan kanske kan investera det i ett eget företagande eller i någon annans företagande. Den möjligheten är ganska begränsad, vilket innebär att många småföretag, när det gäller deras kapitalförsörjning, är hänvisade till att vända sig till större investmentbolag eller riskkapitalbolag. De är i och för sig specialiserade på att satsa kapital i dessa mindre bolag, men jag vill att vi också ska ha ett samhälle där det personliga ägandet kommer till tydligt uttryck och där det är möjligt för enskilda individer att på ett rimligt sätt spara ihop till ett kapital som de kan satsa på egna eller andras idéer. Det är ju inte alltid så, Arne Kjörnsberg, att den egna idén förstås av de stora kapitalstarkare investmentbolagen, riskkapitalbolagen eller för den delen bankerna.

Anf. 215 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill försöka vara artig mot Carl Fredrik Graf och ta upp en annan fråga som han aktualiserade. Den rör de mindre företagen och deras förhållanden.

Jag beklagar den tidsutdräkt som har blivit en följd av att den s.k. 3:12-utredningen av andra skäl var tvungen att byta ordförande. Ordföranden i den utredningen – han var förresten ensamutredare – fick nämligen en högre befattning inom EU. Jag tror att han blev domare i EG-domstolen. Därför blev man tvungen att byta ordförande.

Jag hoppas att denna utredning kommer under våren. Jag är något osäker på det, men i början av hösten bör denna utredning om 3:12-reglerna komma. Då hoppas jag att vi får möjlighet att förenkla reglerna. Jag vill helt oförbehållsamt säga att det finns skäl att förenkla reglerna för småföretagare. Den ambitionen har vi, och jag är säker på att vi delar den med skatteutskottets vice ordförande.

Anf. 216 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Då ser jag med glädje fram emot vårens behandling av motioner från den allmänna motionstiden. Där finns det åtskilliga moderata förslag som tar sikte på bl.a. 3:12-reglerna. Då kanske vi kan få gemensamma tillkännagivanden till regeringen från skatteutskottet. Även socialdemokraternas ordförande i skatteutskottet ställer upp på uttalanden om förenklingar. Det kanske snabbar på arbetet i Regeringskansliet.

Tyvärr har det många gånger varit läpparnas bekännelse. I propositionsförteckningar och i propositioner har vi inte sett så många förslag i den riktning som vi har önskat.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

I och med att den här utredningen nu har dragit ut på tiden kommer det rimligen inte något förslag i år heller, utan det kommer ett förslag till riksdagen nästa år, och innan det har behandlats i riksdagen och trätt i kraft har det gått ytterligare ett förlorat år för småföretagsamheten.

Anf. 217 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater är övertygade om att ett bra samhälle är rättvist, tryggt, jämlikt och jämställt.

Det är för att åstadkomma bl.a. detta som vi vill arbeta med skattepolitiken.

För mig och mina kamrater i den socialdemokratiska gruppen i skatteutskottet är det faktiskt en stor ära att få arbeta med skattepolitik, inte för att skatter är något självändamål, inte alls, utan därför att skatter är ett verktyg, och verktyg är viktiga. Vi behöver, och det har verkligheten visat, detta verktyg för att bygga ett rättfärdigt och solidariskt samhälle.

Sedan Hjalmar Branting 1917 och 1918 under drygt två månader var den förste socialdemokratiska finansministern har Sverige i grunden förvandlats. I denna förvandling har skattepolitiken spelat en central roll. Jag påstår helt framt att den har varit en förutsättning. Som socialdemokrat är jag stolt över det vi har åstadkommit. Men – och, fru talman, det är ett mycket viktigt men – jag är definitivt inte nöjd.

Visst har vi, genom att lösa uppgifter tillsammans i samhället, med solidarisk finansiering röjt undan mycket av det ekonomiska och sociala förtryck som tidigare generationer upplevde. Över detta kan vi vara stolta. Samtidigt har nya orättvisor och problem uppstått som gårdagens eller dagens skattesystem inte fullt ut har förmått lösa. Jag ska bara ge några få exempel.

De revor i välfärden som blev en följd av 90-talet och som Joakim Palme och hans medarbetare har visat på i den statliga utredningen, välfärdsboksutet, *Välfärd, ofärd och ojämlikhet*, tar vi på allra största allvar. Varför mobbas alltfler barn i skolan? Vad ska vi göra åt att alltfler ensamstående föräldrar har fått det sämre ekonomiskt? Varför sätts människor som kommer från andra länder åt sidan? Detta är saker som Joakim Palme och hans medarbetare har pekat på. Och, som jag sade tidigare, vi tar detta på allra största allvar.

Av dessa skäl, fru talman, kan vi inte vara nöjda. Jag säger inte att pengar, skatteintäkter, löser alla problem, men jag påstår helt framt att verktyget behövs. Verktyget skatter behövs, men det måste hela tiden ses över och anpassas efter dagens förutsättningar och villkor.

Det är detta som driver mina partivänner och mig i vårt politiska engagemang: bekämpandet av de orättvisor vi upplever i dagens samhälle och viljan att göra vad vi kan för att skapa en bättre framtid för alla – inte bara några. Oftast sker inte detta med pukor och trumpeter, utan det är ett vardagligt, slitigt och ganska tråkigt arbete som faller utslaget. I detta arbete spelar skatterna en stor roll.

Fru talman! I den socialdemokratiska gruppen i skatteutskottet har vi fördelat arbetsuppgifterna så att vi har huvudansvaret för olika sakområden. Mina partivänner Lisbeth Staaf-Igelström, Per Erik Granström, Ulla Wester, Lena Sandlin-Hedman, Per-Olof Svensson och Lennart Axelsson kommer var och en att ta upp frågor på sitt respektive ansvarsområde

som vi tycker är angelägna. Det är till detta vi vill utnyttja denna allmänpolitiska debatt.

För min del tänkte jag berätta om två personer – inte påhittade exempel utan verkliga personer som jag båda känner eller i varje fall känner till.

Den förste är byggnadsarbetare. Av olika skäl, bl.a. därför att tekniken förändrades på det som han var specialist på inom den branschen, blev han arbetslös för ett antal år sedan. Han var det under flera år, med tillfälliga, korta avbrott. Han hade gått i grundskolan, men när möjligheten öppnade sig för honom att delta i Kunskapslyftet tog han chansen. Han läste in gymnasiekompetens, och nu går han på högskolan för att bli det som jag tror heter 1–7-lärare. Han är nu 48 år, men genom att han har fått dispens kan han finansiera sina lärarstudier inom ramen för det här med studiemedel.

Detta faktum – att han nu får lära sig mer, att han får chansen att bli lärare – är ett oerhört lyft för honom. Jag är alldeles säker på – och det är det viktigaste – att han med sin bakgrund kommer att bli en alldeles utomordentligt bra lärare för de barn han så småningom ska undervisa.

Att detta har blivit möjligt beror på att vi har haft ett skattesystem där vi har bestämt oss för att med gemensamma ansträngningar lösa samhällsfrågor. För det krävs verktyget – verktyget skatter.

För några år sedan träffade jag för första gången den andra personen som jag tänkte tala om. Jag var, tillsammans med en företrädare för Kommunalarbetareförbundet, på ett gruppboende för vuxna utvecklingsstörda någonsans i Sverige. Jag träffade där en kvinna som var mellan 25 och 30 år. Hon berättade för mig, till en del med hjälp av de anställda på detta gruppboende, att hon hade ett stort fritidsintresse: Hon ville, som hon själv uttryckte det, åka på dans. Hon tyckte om att dansa gammaldans. Men hon klarade inte av att åka buss till de olika dansställena där det anordnades gammaldans. Genom att pussla med arbetstidsschemat för de anställda vid detta gruppboende ordnade de så att hon i varje fall varannan vecka, ibland t.o.m. varje vecka, kunde få den guldkant på tillvaron som det innebar för henne att åka på dans. Jag kan försäkra att ögonen lyste på denna kvinna när hon berättade detta för mig.

För att detta ska vara möjligt behövs verktyget – verktyget skatter.

Skattepolitiken är det område där den ideologiska skiljelinjen mellan partierna är som tydligast. Jag tror i varje fall att det är så. Till en viss del beror det på att vi har olika uppfattningar om vad som är viktigt för att skapa tillväxt, men framför allt beror det på att vi har olika uppfattningar om hur resurserna – våra gemensamma resurser, samhällets resurser – ska fördelas.

Fru talman! Jag tycker inte att man ska söka strid som något slags självändamål, varken rent allmänt eller i politiken. För mig är det inget självändamål att söka strid. Men ibland är det nödvändigt att sätta ned klackarna och visa på skillnaderna. Jag tror att det är så att i skattepolitiken är skillnaderna mellan olika politiska riktningar större än på många andra områden. Jag tycker inte att man ska dölja det. Tvärtom ser vi som vår uppgift att visa på de olika uppfattningarna. Det är hederligt mot medborgarna. Det är hederligt mot oss själva. Och för att tala rakt på sak: Ibland är det faktiskt dags att votera. Skatterna är ett sådant område där

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

det ibland är nödvändigt att göra det, och det är därför vi vill visa på skiljelinjerna.

Anf. 218 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Arne Kjörnsberg pratar om rättvisa, rättfärdighet och sådana honnörssord. Jag vill också ta två exempel från verkliga livet. Först har vi adjunktsparet på Lidingö som har köpt sitt radhus för 40 år sedan och som nu inte kan bo kvar beroende på fastighetsskatten. Är det rättvist? Är det rättfärdigt? Sedan har vi arbetaren i en söderförort som själv har byggt sitt hus och som nu beroende på taxeringsvärdena inte kan bo kvar. Han och hans fru hade trott att de skulle kunna bo kvar och ha det lugnt på ålderns höst. Nu är de oroliga och måste flytta. Är det rättvist, Arne Kjörnsberg?

Anf. 219 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Har Carl Erik Hedlund möjligen hört talas om begränsningsregeln när det gäller fastighetsskatten?

Anf. 220 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Ja. Jag har hört många andra berättelser om sådant som det är tänkt ska kunna komma. Jag har dock inte sett den utformad, och jag vet inte om den kommer att lösa de här problemen ändå.

En annan fråga som dök upp när jag lyssnade på det här anförandet handlar om detta med att skatterna är ett verktyg. Förvisso är det så. Man måste ju ha pengar för att kunna göra saker och ting. Men jag har vana från näringslivet, och där måste vi titta på vad det är vi producerar, vad det är för tjänster vi skapar och om vi gör det på ett effektivt sätt. Socialdemokraterna är ju dock i regel motståndare till allting som luktar konkurrens. Akutsjukhusen ska inte kunna få säljas ut, även om det kan bli effektivare och bättre för medborgarna. Kommunerna ska inte kunna sälja sina bostadsfastigheter, som för många kommuner är en belastning. När det gäller skolorna hörde vi i dag statsministern säga att det var ett problem att det blir så många fria skolor. Över huvud taget vill ni inte ha konkurrens på det som tidigare har varit monopol för den offentliga sektorn.

Där ligger ju ett stort problem: Skatterna måste vara höga därför att det är en till stora delar ineffektiv förvaltning.

Anf. 221 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag brukar vara en väldigt lugn person och inte hetsa upp mig. Men jag hetsar faktiskt upp mig när Carl Erik Hedlund antyder att jag inte talar sanning, eller att det parti jag representerar inte talar sanning. Jag talar nu om begränsningsregeln. För att vara försiktig, fru talman: Jag tycker att det är upprörande med ett sådant sätt att resonera.

Jag påstod tidigare att det var skattefrågor som visade skillnaderna tydligast. Här är ett område till. Det är så, Carl Erik Hedlund – tycker vi – att allt kan inte konkurrensutsättas. Det är inte bra. Jag tror exempelvis inte – men jag är medveten om att en diskussion om detta pågår inom vårt parti – att det är bra att dela upp barn, inte på kort och framför allt inte på lång sikt.

Anf. 222 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! På en punkt tycker jag att Arne Kjörnsberg har rätt: Det är inom politikområdet skatter som skiljelinjerna syns som tydligast. Arne Kjörnsberg är ju en bra exponent för den socialdemokratiska skattepolitiken, särskilt när han uttrycker sig så att det är samhällets resurser vi ska fördela. I mitt perspektiv är det medborgarnas resurser som betalas in genom skattepengar. Utgångspunkten för mig är att den tillväxt och den ekonomi som genereras tillhör medborgarna i första läget. Därefter är det nödvändigt att ta in skatter i vissa avseenden för det allmänna.

Men min fråga är: Delar Arne Kjörnsberg den bedömning som statsrådet Lövdén gav uttryck för häromdagen när han sade att vi nog måste sänka fastighetsskatten? Jag tror att det var på det sättet. Om det inte var på det sättet kan jag ändå fråga Arne Kjörnsberg: Anser Arne Kjörnsberg att fastighetsskatten bör sänkas utöver det som eventuellt följer av den begränsningsregel som vi inte har sett ännu?

Anf. 223 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att statsrådet Lövdén har rätt.

Carl Fredrik Graf säger att resurserna tillhör medborgarna. Självklart gör de det. Men i denna kammare och i en lång rad kommunala församlingar beslutar vi ibland att vi ska använda våra gemensamma resurser för att utjämna skillnaderna mellan människor. Dessutom är det ofta, och nu tittar jag på en annan av kammarens ledamöter, produktivt att använda resurserna på det sättet. Jag pekar bara på en enda sak. Den utbyggnad av utbildningen i Sverige som vi med gemensamma resurser har åstadkommit har varit och är produktiv i det ordets mycket marknadsmässiga betydelse.

Anf. 224 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Arne Kjörnsberg väljer att besvara en del av frågorna mycket kortfattat. Det är ju bra, därför att det kan ibland leda till klarhet. Men när det gäller instämmandet i statsrådet Lövdéns uttalande om att fastighetsskatten bör sänkas ytterligare blev jag faktiskt nyfiken.

För säkerhets skull ska jag nu inte fråga om Arne Kjörnsberg instämmer med Lövdén utan i stället fråga vad Arne Kjörnsberg tycker själv. Anser Arne Kjörnsberg som ordförande i skatteutskottet att fastighetsskatten bör sänkas utöver det som kan komma att följa av den begränsningsregel som vi ännu inte har sett hur den är utformad?

Anf. 225 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Det är ett ganska meningslöst grepp som Carl Fredrik Graf tar, att försöka visa på skiljelinjer mellan olika socialdemokrater. Jag står inte här för mina eventuellt vackra ögons skull. Jag är inte ledamot av denna kammare för mina eventuellt vackra ögons skull. Jag tillhör denna kammare för att företräda de socialdemokratiska uppfattningarna. Det är det väsentliga. Försök inte måla upp några skillnader mellan statsrådet Lövdén och mig!

Jag tror att vårt lands problem är att här finns så stora skillnader. Hemma i Sjuhäradsbygden är inte fastighetsskatten ett stort diskussionsämne. Men jag är medveten om att den är det i Stockholm och i vissa kustområden, i Bohuslän och vissa andra delar av vårt land. Jag tror

därför, precis som statsrådet Lövdén, att de här frågorna över tiden behöver ses över.

Nu ska vi införa begränsningsregeln, trots att Carl Erik Hedlund inte tror på det. Sedan får vi fortsätta att följa utvecklingen.

Anf. 226 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Arne Kjörnsberg. Anser Arne Kjörnsberg att ett högt skattetryck är en förutsättning för att laga det han kallar revorna i välfärden?

Anf. 227 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Ett högt skattetryck är inte något självändamål. Jag började mitt anförande med att säga detta mycket grundläggande. Men om vi beslutar att vi ska lösa vissa saker gemensamt, exempelvis se till att alla barn får gå i skolan och även vuxna, som mitt exempel med byggnadsarbetaren som går Kunkskapslyftet, får vi faktiskt, Catharina Hagen, se till att betala för det.

Vi lärde oss för några år sedan vädan av att inte se till att ta in skatter för de utgifter som vi fattade beslut om i denna kammare. Vi vill aldrig tillbaka till det. För att säga som skatteutskottets vice ordförande: Den som är satt i skuld är icke fri.

Anf. 228 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Självklart, Arne Kjörnsberg, ska man betala sina utgifter. Min fråga var inte ställd så att jag ifrågasatte det, utan jag frågade: Är ett högt skattetryck enligt Arne Kjörnsberg en förutsättning för att laga revorna i välfärden? Är ett högt skattetryck en förutsättning för att kunna betala för det som Arne Kjörnsberg vill?

Anf. 229 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Detta är en definitionsfråga. Anser Catharina Hagen att nuvarande skattetryck i det hänseendet är ett högt skattetryck är svaret på Catharina Hagens fråga ja.

Anf. 230 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag noterade tidigare under dagen att statsministern ivrigt aviserade reformer av olika slag i form av ökade bidrag. Det var bidrag hit och bidrag dit. Det framgick också tydligt en ambition att ersätta inkomstrelaterade bidrag med generella bidrag. Vad leder detta till? Jo, det leder oundvikligen till mindre pengar till dem som verkligen behöver grundtrygghet och mer pengar till en del som redan har det bra.

Centerpartiets sätt att komma till rätta med de s.k. marginaleffekterna är att sänka inkomstskatten för låg- och normalinkomsttagare. Är det någonting som diskuteras i den socialdemokratiska skattegruppen? Är det möjligt, om det inte redan är så, att initiera en sådan diskussion i denna krets?

Anf. 231 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Det är precis det vi håller på med. År 2001 blir det andra året i följd som vi sänker inkomstskatten. Vi använder det tekniska sy-

stemet skattereduktion för att kompensera för en del av egenavgifterna. Vi håller på med det. Skatter är inget självändamål. Det är ett verktyg. Vi ska inte ta in mer skatter än vi behöver för att lösa det vi gemensamt har beslutat oss för.

När det gäller den generella välfärden tycker vi att det finns ett egenvärde i att de system vi har är inkomstrelaterade, att alltså sjukförsäkringen, a-kassan och vad det kan vara är högre om man tjänar mer. Vi vill att alla ska vara med och betala, därför tycker vi att det här är ett rimligt system. Det är vår utgångspunkt och den kommer vi att försvara.

Anf. 232 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Ska det här svaret tolkas så att tekniken är en gång för alla fastlagd, dvs. kompensation för egenavgifter, och att det inte är möjligt att diskutera effektivare sätt att klara marginalskatteeffekterna?

Får jag i anslutning till det som har diskuterats tidigare berätta att jag också har hört talas om begränsningsregeln i fastighetsbeskattningen. Skulle möjligen Arne Kjörnsberg kunna lätta lite på förlåten och redovisa hur fort arbetet går med att konstruera denna begränsningsregel så att den är tillämpbar i en relativt komplicerad verklighet?

Anf. 233 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Mitt klara och entydiga besked till Rolf Kenneryd är att tekniken inte är en gång för alla given. Vi är beredda att diskutera förändrad teknik, men vi har satt oss före att vi ska kompensera för egenavgifterna till det nya pensionssystemet fullt ut. Det hoppas vi kunna göra på två år.

Sedan är vi beredda att diskutera andra förändringar. Vi ska inte ta in mer i skatt än vi behöver för att betala våra gemensamma utgifter. Det är klart besked.

Begränsningsregeln är en ytterligt komplicerad materia. Men arbetet pågår på Finansdepartementet, och finansministern har gett klara och raka besked. Vi ska ha ett system som gäller från den 1 januari detta år. Det beskedet från finansministern tycker jag är så klart och tydligt det någonsin kan vara.

Anf. 234 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Den svenska energibeskattningen har en lång historia. Redan 1929 infördes skatt på bensin och motoralkoholer, och åtta år senare infördes skatt på diesel. En skatt på elkonsumtion har funnits sedan 1951. År 1957 infördes en allmän energibeskattning och då utvidgades beskattningen till att gälla även bl.a. kol och eldningsolja. Energiskatterna motiverades till en början av statsfinansiella skäl, men i samband med energikrisen i början av 1970-talet blev också energipolitiska argument viktiga. Under 1980-talet kompletterades till slut motiven för energiskatten med miljöargument.

Sverige var ett av de första länderna som på ett aktivt sätt började använda skatter som ett ekonomiskt styrmedel för att förbättra miljön och minska oljeförbrukningen. Skattereformen 1990–1991 innebar att inkomstskatterna sänktes relativt kraftigt och att indirekta skatter på konsumtion och energi höjdes, alltså i praktiken en ”grön skatteväxling”, även om det begreppet inte användes då.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Skattesystemets miljöprofil förstärktes genom införandet av koldioxidskatt och svavelskatt och en höjning av skatten på bensin. Skattereformen innebar således en ”grön skatteväxling” genom att höjda skatter på energi och miljö fick finansiera en sänkning av skatten på arbete.

Det främsta syftet med en grön skatteväxling är att öka miljörelateringen av skattesystemet. Det leder till att ekonomiska styrmedel ges en ökad tyngd i miljöpolitiken vid sidan av administrativa och informativa styrmedel. Ekonomiska styrmedel ger, rätt utformade, kostnadseffektiva signaler till marknadens aktörer att skapa förutsättningar för en miljöanpassad och resurssnål livsstil och teknik. Genom miljöskatter sätter man ett pris på miljön, och det blir dyrare att t.ex. släppa ut föroreningar till luft och vatten. Härigenom får ekonomins aktörer själva bära kostnaderna för miljöeffekterna de orsakar, på samma sätt som de betalar för varor och tjänster. Det handlar helt enkelt om marknadsekonomiska principer även på detta område! Grön skatteväxling innebär ingen höjning av det totala skatteuttaget. Höjda skatter på energi och miljöutsläpp balanseras med en sänkning av andra skatter, främst på arbete.

En reformering av dagens energiskattesystem är en central del i en grön skatteväxling. En ökad miljörelatering förutsätter en rationell skattestruktur, baserad på lättförståeliga och brett accepterade principer. Reformeringen ska bidra till effektivare energianvändning, gynna användningen av biobränslen, ge incitament för att minska företagens miljöbelastning, skapa förutsättningar för inhemsk produktion av el, för enkla energiskattesystemet och ge det en stabil grund.

En grön skatteväxling ska också säkerställa industrins konkurrenskraft, och därför måste den genomföras i en sådan takt att svenskt näringsliv kan bibehålla en god konkurrenskraft. Utformningen av skattesystemet ska vara sådant att tillverkningsindustrier vars produkter prissätts i en internationell konkurrens inte får en ogynnsam konkurrenssituation till följd av svenska skatteregler. Den principskiss som Skatteväxlingskommittén presenterade utgör en god utgångspunkt för reformering av energiskattesystemet.

Fru talman! Miljöproblem känner inga gränser. Miljöproblemen är globala och måste lösas globalt. Detta får dock aldrig vara en ursäkt för Sverige att vara passivt på detta viktiga område. Därför måste vi fortsätta att bedriva en framsynt miljöpolitik på hemmaplan för att vara trovärdiga inom EU och internationellt. Därför ska vi inom EU-samarbetet fortsätta att prioritera arbetet med en strategi för en hållbar utveckling samt att integrera miljöhänsyn i EU:s olika politikområden och föra behandlingen av EU:s sjätte miljöhandlingsprogram framåt!

Fru talman! Vårt land ska vara ett mönsterland för ekologiskt hållbar utveckling. Det socialdemokratiska målet på detta område är ett ekologiskt hållbart Sverige. Omvandlingen omfattar alla politikområden. Skattepolitiken spelar en central roll, och dess betydelse kommer att öka ytterligare. Med en framsyftande sysselsättnings-, skatte- och miljöpolitik kan Sverige bli det första landet som bygger det ekologiskt hållbara samhället. Miljö och ekonomi ska gå hand i hand, och den ekologiska omställningen kan fungera som drivkraft för grön teknikutveckling och skapandet av nya jobb. Svensk industri är i frontlinjen när det gäller vatten- och luftrening, ibland bäst i världen! Låt oss gemensamt ta till

vara detta! Det ger jobb och det ger en bättre miljö! Vi ska bygga det hållbara Sverige! Ett grönt folkhem!

Prot. 2000/01:51
17 januari

Anf. 235 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Genom socialdemokraternas skattepolitik höjdes nettoskatten för olja med 414 kr kubikmetern den 1 januari. Vad rekommenderar Lisbeth Staaf-Igelström de småhusägare som därmed får en ökad kostnad för sitt boende på kanske 1 500 kr om året utöver höjningen av fastighetsskatten?

~~Allmänpolitisk debatt~~

~~Övriga frågor~~

Anf. 236 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi har också kompenserat för egenavgifterna. Vi har också gjort andra skattelättnader, som har gjort att de flesta klarar den delen. Detta är en viktig del i den gröna skatteväxlingen.

Ni moderater vill ju alltid sänka skatterna eller ta bort skatterna. Det gäller också på miljöområdet. Jag blir lite förvånad ibland över hur ni ska klara av att överlämna en bra miljö, överlämna jorden till kommande generationer, utan att använda ekonomiska styrmedel. Kan Carl Fredrik Graf kanske förklara hur ni ska klara ut detta?

Anf. 237 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Den svenska energibeskattningen är så pass hög jämfört med flera andra länder att risken om beskattningen höjs ytterligare är att produktionen flyttar till länder som har lägre energibeskattnings och kanske i vissa fall lägre miljökrav. I ett globalt perspektiv riskerar ett högt skattetryck att bli dåligt för miljön och att vara sämre för företagen och tillväxten.

Nu rekommenderar Lisbeth Staaf-Igelström att de som får en höjd skatt på eldningsolja ska kompenseras för detta genom de sänkta egenavgifterna, etablerade av socialdemokraterna. Det var ett nytt argument. Det var alltså inte meningen att medborgarna netto skulle få mer i plånboken med socialdemokraternas skattepolitik, utan det var bara fråga om denna skatteväxling. Är det så jag ska uppfatta socialdemokraternas politik?

Anf. 238 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att grön skatteväxling inte innebär någon höjning av det totala skatteuttaget. Höjda skatter på energi och miljöutsläpp balanseras med en sänkning av andra skatter, främst på arbete.

Jag sade också i mitt inledningsanförande att vi i Sverige inte stilla kan se på om andra länder inte följer efter. Vi måste gå före för att få en bättre miljö. Det är en oerhört viktig fråga för oss socialdemokrater.

Anf. 239 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Det är lätt att röra av de vackra ord som användes i det här anförandet. Med förlov sagt var det inget nytt utan enbart allmän skåpmat. Mitt lutherska sinnelag leder mig till frågorna: Vad är detta? Innebär detta, Lisbeth Staaf-Igelström, att det kommer förslag i vårpro-

positionen om ytterligare höjda skatter på drivmedel, på bensin och diesel? Kommer det äntligen under våren ett samlat och något så när heltäckande energiskatteförslag? Vad är det för information som Lisbeth Staaf-Igelström avser att ge till kammaren och svenska folket genom det anförande vi nyss hörde?

Anf. 240 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vackra ord, men det är inte tomma vackra ord. Jag har också läst en hel del om vad Centerpartiet har sagt. Jag har också varit med i Skatteväxlingskommittén, och jag står bakom de förslag som har lagts fram.

I budgetpropositionen finns en avvikande mening som Rolf Kenneryd har avgivit. Där framgår att verksamheter som påverkar miljön inte ska vältra över miljö- och hälsorelaterade kostnader på samhället. Principen om att förorenaren betalar ska gälla. Sedan har Rolf Kenneryd framfört många vackra ord i den avvikande meningen som jag ställer upp på.

Rolf Kenneryd vill ju också höja en del av skatterna. Det framgår vidare att nedsättningen av industrins koldioxiduttag minskas från 50 % till 25 %. En kväveoxidskatt införs. En skatt på förbränning av avfall införs. En miljöskatt på flyg införs.

Anf. 241 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Får jag upprepa mina frågeställningar. Kommer det förslag i vårpropositionen om ytterligare höjningar av drivmedelsskatterna? För vår del är svaret på detta att vi ska icke nu höja dessa. Kommer det förslag under våren om ett heltäckande, eller någotsånär heltäckande, energiskatteförslag? Vi skulle eftersträva och välkomna detta. Hur blir det? Ge substans åt de vackra orden!

Anf. 242 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater vill inte höja skatten på bensin. Men vi vill inte heller göra som moderaterna vill, dvs. sänka skatten på bensinen. Samtidigt vill de föra över sjukvårdskostnader som uppstår i samband med trafikolyckor på trafikförsäkringen. Det vill moderaterna göra.

Jag har en liten fundering: Om det skulle bli en borgerlig regering efter nästa val, hur kommer då Centerpartiet att ställa sig till den frågan? Kommer ni att gå med på sänkta bensinskatter och föra över de kostnaderna?

Det ska komma ett förslag när det gäller energibeskattningen, som jag sade i mitt anförande. Det förslaget kommer att bygga på Skatteväxlingskommitténs olika förslag.

Anf. 243 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Fru talman! Finansdepartementet genomförde 1955 en annonskampanj för att få hela svenska folket att deklarerat ärligt. Man hade en serie annonser i 143 tidningar runt om i landet. Man vädjade till skattebetalarna att deklarerat ärligt och talade om vad de fick för pengarna. Det stod bl.a.

- att bli sjuk utan att bli ruinerad
- våra skolor danar framtidens Sverige
- att få åldras utan oro.

Det handlade då liksom i dag om att vi med våra skatter kan skapa ett tryggt samhälle som kan leva upp till grundläggande krav på en bra skola, en god sjukvård och omsorg om barn och gamla – en välfärd som omfattar alla.

Samtidigt belyser 1955 års kampanj samma debatt som vi har i dag om skatteundandraganden och behovet av en skattemoral som kompletteras med såväl förebyggande som kontrollerande inslag.

Det är detta som jag har för avsikt att ta upp i dagens allmänpolitiska debatt.

Skattefel, skattefusk och skatteundandraganden har skadeverkningar genom en icke avsedd omfördelning av skattebördan mellan inkomsttagare och mellan företag. Seriösa och välskötta företag riskerar att konkurreras ut. Den inte avsedda omfördelningen kan också få negativa effekter på skattemoralen och för tilltron till det politiska systemet.

Det är i detta perspektiv som vi socialdemokrater ser det som angeläget att med flera olika angreppssätt arbeta för att upprätthålla förtroendet för vårt skattesystem och befästa förståelsen för nödvändigheten av solidarisk finansiering av välfärden.

Jag är kanske blåögd eller naiv, men jag tror faktiskt att det går att få de allra flesta att förstå att det är till fördel för alla om vi har en bra offentlig sektor. Men den ska vara bra. Och vi ska aldrig glömma Gustav Möllers ord: Varje ineffektivt använd skattekrona är en stöld från skattebetalarna.

I det följande avser jag att redovisa några åtgärder som gjorts och som är planerade för att stärka skattesystemet.

Den ekonomiska situationen ställer allt högre krav på en effektiv skatteförvaltning. Effektivitetskraven gör att satsningar på IT-utveckling och kompetensutveckling är prioriterade områden.

Kraven från allmänheten om att man ska kunna sköta sina mellanhanden med skattemyndigheterna med hjälp av modern teknik blir allt

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

större. Även från myndigheternas perspektiv finns det vinster att göra på detta område.

Regeringen har under december 2000 presenterat en proposition där enskilda föreslås få direktåtkomst till sina egna uppgifter hos bl.a. skatteförvaltningen. Förslaget är ett steg på vägen mot att kunna göra det möjligt att deklarera på Internet.

Beträffande skattekontrollen antog Riksskatteverket 1999 en kontrollpolicy, där bl.a. kopplingar har gjorts till en väl utbyggd service och information som stöd för frivillig medverkan. Skattekontrollen ska ha förebyggande effekt genom att vara tidig, synlig, träffsäker och förutsägbär.

Som socialdemokrater vill vi förbättra nivån på skattekontrollen, och en majoritet i riksdagen har under hösten 2000 beslutat att skatteförvaltningen fr.o.m. 2001 ska få ett varaktigt tillskott på 125 miljoner kronor.

En företeelse som det är av särskild vikt att motverka är bruket av s.k. svartarbete. Skattebortfallet på grund av svart arbete beräknas enligt Riksskatteverket vara så stort som 20–40 miljarder kronor.

Som vi socialdemokrater ser det bör satsningarna på skattekontrollen användas även för att kontrollera förekomsten av svart arbetskraft. En sådan användning skulle ligga väl i linje med övriga satsningar för att upprätthålla skattemoralen.

Uppbyggnaden av skattebrottsenheterna inom skattemyndigheterna har fortgått successivt. Verksamheterna har bl.a. bestått i att på begäran av åklagare utföra egna förundersökningar och delta i förundersökningar där polisen har haft huvudansvaret.

En annan åtgärd som har tillkommit under socialdemokratiskt regeringsinnehav är tillskapandet av den särskilda ekobrottsmyndigheten med uppgift att arbeta med ekobrottsfrågor.

Före myndighetens tillkomst fungerade bekämpningen av ekobrott dåligt beträffande både små och stora ärenden. Myndigheten innehåller specialistkompetens på alla nivåer, och arbetsmodellen med åklagarledda arbetsgrupper fungerar bra – konceptet har visat sig vara en klar framgång.

Den ekonomiska integrationen i Europa och internationaliseringen av ekonomin i allmänhet skapar nya förutsättningar och försvårande uppgifter för skattekontrollen. För att denna utveckling inte ska leda till en allvarlig urholkning av viktiga skattebaser krävs ett effektivt skattepolitiskt och skatteadministrativt samarbete mellan olika stater.

Såväl inom EU som t.ex. inom OECD vill vi socialdemokrater prioritera arbetet med åtgärder för att förhindra skadlig skattekonkurrens, både mellan medlemsstaterna och mot tredje land.

Vi vill stödja förslag som syftar till ett snabbare och smidigare informationsutbyte i skatteärenden och ett effektivare ömsesidigt bistånd för indrivning av skatt.

En framgång som vi välkomnar är att EU:s finansministrar kommit överens om sparandedirektivet. Det öppnar för att utlandssparande kommer att bli åtkomligt för beskattning.

Fortfarande finns det frågor inom beskattningsområdet som kräver mera diskussioner och ställningstaganden i en alltmer öppen internationell värld. Jag tänker bl.a. på

- alkoholskatterna
- kapitalskattebasens rörlighet
- karusellhandel
- elektronisk handel.

Slutligen vill jag också peka på några förenklingar som har gjorts under senare tid. Införandet av F-skattsedel är en sådan. Förenklad skattedeklaration är en annan åtgärd. Skattekontosystemet som infördes i slutet av 1997 är en ytterligare förenklingsåtgärd. Till en början omfattade systemet endast företag, men numera har alla skattskyldiga ett skattekonto.

Fru talman! Vi är från socialdemokratiskt håll mycket angelägna om att upprätthålla förtroendet för välfärden och dess finansiering. Det jag här har redovisat om

- utvecklad kontrollverksamhet,
- förenklingar,
- utveckling av IT-strategi,
- aktiv påverkan på internationell utveckling och
- effektiviseringar

ingår som viktiga beståndsdelar i vår socialdemokratiska strategi för att stärka förtroendet för välfärden och för dess finansiering.

Anf. 244 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Per Erik Granström började mycket bra när han citerade den tidigare socialministern Möller, som sade att ineffektivt användande av skattemedel är en stöld från medborgarna.

Sedan ägnade Per Erik Granström inte så mycket tid åt användandet av skattepengarna, utan det gällde snarare hur man skulle få in skattepengarna. Har det någon gång kommit in i Per Erik Granströms tanke att skattefusk kan hänföras till att medborgarna inte tycker att de får valuta för pengarna? Det gäller sjukvårdsköer. Det gäller äldre utan oro – vi har tidigare pratat om fastighetsskatten som *ett* exempel. Det gäller en bra skola – 25 % av dem som går ut grundskolan har underkänt i något ämne. Det gäller en bra offentlig sektor – man skulle kunna ha konkurrens där.

Här tror jag att ett av de stora problemen ligger, att man inte tycker att man får valuta för pengarna. Det tycker jag att Per Erik Granström skulle ha ägnat lite mer tid åt.

Anf. 245 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag hade som ambition i mitt anförande att redovisa att vi från socialdemokratiskt håll är mycket angelägna om att ha ett skattesystem som medborgarna har stort förtroende för, att det fungerar och att

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

alla betalar på ett rättvist sätt till de gemensamma förnödenheter som vi har.

Jag berörde inte den del som Carl Erik Hedlund ställde en fråga om. Men det är naturligtvis så att jag visst inser att det är väldigt viktigt att den politiska sfären ser till att leverera de nyttigheter som medborgarna har rätt att kräva i förhållande till de skatter man betalar.

Anf. 246 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Det är så att Riksskatteverket har skrivit en promemoria där man tar upp de här problemen, t.ex. svartarbete i fråga om hushållstjänster. Det är ett område. Man säger att det vore bra att pröva någon form av skatterabatt för hushållsnära tjänster. Man har t.ex. tagit upp kapitalskatterna, där ju 350–500 miljarder har försvunnit ut ur landet, pengar som man inte får ut ett öre i beskattning av, och att vi måste anpassa våra skatter till omvärlden. Så det finns ett tryck nedåt på skatterna.

Det här med överenskommelsen inom EU rör ju bara en mycket liten del. Det är räntor på banksparande, som är praktiskt taget ingenting alls, och vissa obligationer, punkt. Ingenting om aktier och ingenting om något annat finns ens på listan över tänkbara områden.

Anf. 247 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I Carl Erik Hedlunds replik uppfattade jag lite understucket att han känner att just för att vi har ett, som man från moderaternas sida anser, högt skattetryck i Sverige skulle vi i samma förhållande också ha större benägenhet till skattefusk. Jag skulle vilja påstå att det inte finns någonting som är belagt i det avseendet. Det är snarare så att man kan konstatera att även i länder som av moderaterna betraktas som lågskatteländer florerar det ekobrott och skatteundandragande.

Sedan gäller det frågorna. Hushållsnära tjänster är inget som vi från socialdemokratiskt håll prioriterar. Vi har inte sett att det har givit de effekter som företrädare för modellen drar fram. När det gäller kapitalbeskattningen är det också så att vi, som jag sade, betraktar det som en framgång med EU-ministrarnas överenskommelse. Jag ser det som ett första steg på vägen för att komma åt den typen av undandragande.

Anf. 248 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en rak och konkret fråga till Per Erik Granström, en fråga som dessutom är möjlig att besvara med ja eller nej. Den tar också sin utgångspunkt i det här citatet från Gustav Möller om att varje ineffektivt använd krona är en stöld från skattebetalarna. Frågan är: Föreligger det i dag enligt Per Erik Granströms mening någon sådan stöld från skattebetalarna med användande av den definition som Gustav Möller just gav ordet stöld?

Anf. 249 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag skulle kanske kunna välja att svara ja eller nej på den frågan, men jag passar lite och svarar i stället så här: Jag är övertygad om att jag skulle kunna hitta ställen där så sker i dag. Men jag skulle också vilja påstå att vi i Sverige har en bra kontroll av våra offentliga verksamheter, och där sådant florerar i någon större utsträckning blir det också

Anf. 250 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Per Erik Granström. Han har inte sett några effekter som leder till minskat svartarbete när det gäller skattereduktion för hushållstjänster. Nej, i Sverige är inte den modellen prövad. Vore det inte dags att prova den modellen för att se om inte det här allvarliga och tilltagande ökandet av svartarbetet kanske kunde undanröjas? Det kan i vart fall inte bli sämre.

Nästa fråga är: Vad är skadlig skattekonkurrens enligt socialdemokratisk definition?

Anf. 251 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Om den första frågan skulle jag vilja säga att detta med nedsatt skatt för hushållsnära tjänster har prövats i andra länder. Jag är inte omedveten om det. Jag har själv varit i Danmark och fått information om hur det fungerar där. Min bedömning är att den modellen innebär en överflyttning av resurser från fattiga till rika. Det har ingen som helst preventiv effekt vad gäller svartarbete.

Den andra frågan gällde vad jag betraktar som skadlig skattekonkurrens. Ja, fru talman, det är när ett land väljer att ha sådana inslag i sina skattesystem som på något sätt ensidigt gynnar det egna landets företag, eller vad det nu är man gynnar i det avseendet, och missgynnar en fri konkurrens mellan länderna.

Anf. 252 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är inte beredda att pröva någon metod för att minska svartarbetet. Man har bara ett recept. Det är mer kontroll. Jag tror att det hade varit värdefullt om vi i Sverige hade kunnat prova skattereduktion för hushållsnära tjänster för att på det viset se om man kan nedbringa svartarbetet. Exemplet med ROT-avdrag var ju mycket lyckat. Branschen och många andra talar mycket klart för att erfarenheten är att det ökar antalet vitt utförda arbeten. Det exemplet kunde ju Per Erik Granström kanske titta på.

Definitionen på skadlig skattekonkurrens var ju lite slirig. I min begreppsvärld är det på det viset att om man gynnar en viss typ av företag från ett visst land i förhållande till ett annat land, då är det skadligt. Men institutionell konkurrens mellan länder tror jag är ett väldigt viktigt instrument för att inte skattetrycket totalt sett ska bli för högt.

Anf. 253 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är mycket riktigt, och det sade jag i mitt anförande, att vi anser att skattekontrollen också ska ägna sig åt att hantera detta med svart arbete. Vi menar att det är en meningsfull åtgärd som gör att vi får in mer resurser till statskassan. Men vi menar också att det är viktigt att vi informationsmässigt går ut till svenska folket, talar om vad vår välfärd är och också talar om att de som jobbar svart inte har möjlighet att ta del av hela vårt välfärdspaket. Det får negativa effekter när de blir

sjuka, när de blir arbetslösa, när de blir pensionärer. Det är det som är så viktigt att förklara. Det finns ett samband med välfärden.

Anf. 254 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag delar Per Erik Granströms åsikt att det är viktigt att skattekontrollen fungerar för att rättssäkerheten ska finnas rent allmänt. Men tycker inte Per Erik Granström att det är oroande med det krångliga system som vi har i dag för framför allt småföretagen? De har inte de resurser som Per Erik Granström talar om att skattemyndigheterna har. Hur ska ett litet företag kunna uppfylla de bestämmelser som finns i vårt krångliga system i dag när skattemyndigheterna hela tiden får mer resurser och det blir krångligare och krångligare?

Vad har Per Erik Granström att säga till ett litet företag när det gäller dess rättssäkerhet? Det är i dag oerhört svårt att få ett bindande förhandsbesked i många frågor som gäller småföretag. Småföretagarna är djupt oroliga, därför att om de gör något fel så måste de betala dyra och svindande skattetillägg.

Anf. 255 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det var också en av beståndsdelarna i mitt anförande. Jag pekade på att vi också måste se till att vi har ett enkelt och genomskinligt skattesystem som är lätt att följa, så att vi kan ge en bra information till företagare och individer så att de får en bra anvisning om hur de ska hantera det.

Åtgärder har vidtagits när det gäller förenklingar. En av de bättre åtgärderna på senare tid för småföretagarna är just skattekontot som jag nämnde.

Anf. 256 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Skattekontot är ju mer en teknisk anordning för att samla alla skatter på ett ställe. Vad jag tänker på är alla de skatter som småföretagen måste betala enligt vissa krångliga regler. De är ju inte förenklade.

Jag måste fråga Per Erik Granström: Är det inte snart dags för socialdemokraterna att sänka kraven på millimeterrättvisa i skattesystemet och göra det lite enklare? Jag är medveten om att ett enkelt skattesystem kan rymma vissa smärre orättvisor jämfört med dagens. Men även i dag finns det många orättvisor på grund av det krångliga system som vi har. Kan ni inte tänka er att släppa lite grann på millimeterrättvisan och göra det enklare?

Anf. 257 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Skattekontot är inte bara en polering på ytan, utan det är en klar förbättring, vilket också har verifierats åtminstone vid mina samtal med småföretag.

Jag är medveten om den problematik som Catharina Hagen tar upp, nämligen att det finns en gräns mellan förenkling och millimeterrättvisa. Men jag är övertygad om att vi måste ha ett skattesystem som så långt som möjligt hanterar alla skattebetalare på ett likvärdigt sätt. Det är endast på det sättet som vi kan få förtroende från företag och allmänhet så att de betalar skatt.

Fru talman! Tre av mina socialdemokratiska kolleger har just talat mycket och väl, tycker jag, om den generella välfärdspolitiken. Denna är ju ett signum för vårt parti. Med bl.a. våra skatter vill vi skapa ett samhälle som är jämlikt och jämställt.

Jag ska också tala om välfärd, men utifrån andra aspekter. Jag vill lyfta fram de myndigheter som ligger inom skatteutskottets sfär, dvs. skattemyndigheterna och Tullverket, vilka faktiskt bland andra myndigheter gör det möjligt att förverkliga de politiska ambitionerna.

Det finns mycket gott att säga om dessa verkställare. Per Erik Granström talade just om skattemyndigheterna, och jag för min del ska lyfta fram Tullverket.

Utan överdrift kan man konstatera att Tullverket är den myndighet som har påverkats mest av vårt medlemskap i Europeiska unionen. Detta faktum vill jag ställa i relation till det goda rykte som den svenska tullen har bland sina motsvarigheter i andra länder.

För ungefär ett år sedan besökte skatteutskottet den internationella tullorganisationen som har sitt säte i Bryssel. Vi fick där motta mycket beröm för vår tullmyndighets kompetens.

För att den inre marknaden ska fungera på det sätt som avsetts är tullmyndigheterna spindlarna i nätet. Vårt tullverk har arbetat fram ett system som både sparar tid och därmed pengar för alla berörda.

Servicetrappan, som metoden kallas, innebär att företagen kan välja nivå av förenklingar i rutinerna. Tullverket kvalitetssäkrar och reviderar, och systemet bygger på ett intimt samarbete med näringslivet.

Till den särskilda projektgrupp som har utarbetat denna metod har Tullverket kallat till sig representanter från Industriförbundet, Sydsvenska Industri- och Handelskammaren, Svensk Handel, Näringslivets Nämnd för Regelgranskning, Kommerskollegium, Jordbruksverket, m.fl. Det är alltså väldigt lätt att konstatera att det nya arbetssättet är väl förankrat av användarna på så att säga båda sidor.

Intresset för Servicetrappan är stort, även internationellt naturligtvis. Ett omfattande samarbete med andra tullmyndigheter både inom och utanför EU har inletts. Bl.a. är Nederländerna, Italien och Ryssland i dagsläget intresserade av att kopiera arbetssättet.

Det internationella tullsamarbetet har för övrigt en lång tradition. I takt med ökad handel och resande i största allmänhet har olika länders tullverk successivt knutits samman genom olika konventioner.

Under hösten fattade riksdagen beslut om en ny lag där samarbetet regleras. Dessutom fattades beslut om medlemskap i den europeiska tullsamarbetskonventionen, den s.k. Neapel II. Konventionen medför ökade befogenheter för Tullverkets personal, både inom och utanför den egna gränsen. Det är otvivelaktigt så att den organiserade och internationaliserade brottsligheten måste hanteras genom nära samarbete mellan de olika ländernas myndigheter.

Samarbete, datorisering och förenklingsarbete har frigjort resurser som kan användas till annat. T.ex. får i dag nystartade företag och små företag mycket god service. Att göra rätt från början sparar mycket arbete, både för det enskilda företaget och för Tullverket.

Men de frigjorda resurserna används i allra högsta grad vid gränskontrollen. Beslagsstatistiken växer, och det ökade internationella samarbetet

har naturligtvis en stor del i detta. Men tyvärr ökar också införseln. Detta är naturligtvis djupt oroande, särskilt när det gäller narkotika. Men samtidigt måste ökningen ställas i relation till den i dag så stora resandeströmmen. Vår alltmer internationaliserade värld har sannerligen gett oss både fördelar och nackdelar.

Det vi i dag menar med en sammanhållen tullmyndighet har sitt ursprung från år 1636. Jag måste säga att det är en vital 365-åring. Redan i dag hanteras 80 % av alla ärenden elektroniskt, och 60 % hanteras helt automatiskt. Målet är ett fullständigt elektroniskt ärendeflöde. Tulldata i Luleå där systemen utvecklas är sannerligen värt ett besök.

Det är lätt att bli hemmablind och tycka att det väl är så här det ska vara. De studieresor som vi i skatteutskottet har gjort genom åren visar på andra verkligheter än vår egen. De baltiska länderna, Polen, Tjeckien, etc. behöver mycket hjälp och stöd för att få kontroll över sina gränser. Och den svenska tullen finns där med allt sitt kunnande och sin demokratiska tradition.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande genom att citera finansministern.

”Tullverket bidrar till den goda tillväxten och till att stärka samhälls-ekonomin genom att ha en smidighet för handeln. Ett gott tullarbete bidrar också till att höja samhällsmoralen i Sverige.”

Fru talman! Tack för ordet.

Anf. 259 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Jag kan instämma i mycket av det som Ulla Wester säger, Tullverket som en effektiv organisation, t.o.m. så att det skulle vara ett föredöme för hur man kan nydانا inom den offentliga sektorn. Tullverket ser sig självt som ett serviceorgan för företagen. Men trycket på våra gränser, som Ulla Wester också var inne på, vad gäller smuglingen av narkotika, tobak och sprit är mycket stort. Därför ville vi moderater anslå ytterligare 50 miljoner kronor till tullen i budgeten. Är Ulla Wester beredd att för socialdemokraternas räkning ompröva detta så att tullen får ökade resurser för att kunna stoppa den smuggling som hon var inne på?

Den andra frågan är: När kommer en sänkning av alkoholskatterna så att vi minskar trycket på den smuggeldelen?

Anf. 260 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Jag hade varit beredd att ompröva anslaget om det inte hade varit så som jag har redogjort för i mitt anförande, att så mycket resurser har frigjorts inom Tullverket att den avvägning som vi faktiskt gjorde anser jag vara tillräcklig.

Om alkoholskatterna: Det är svårt med sambanden, vad det ena och det andra beror på. Jag minns sedan tidigare debatter att moderaterna gärna framhåller Kanada som ett land med väldigt lyckosam alkoholpolitik. Men där fick man ned konsumtionen genom att höja alkoholskatterna men öka tillgängligheten. Det land där cigarettsmugglingen är vanligast är Spanien.

Anf. 261 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Det har omflyttats resurser från det administrativa till gränsbevakningen. Samtidigt har beslagen ökat. Tullen säger själv att den

bara kan ta en väldigt liten del. Entydigt säger både polis och tull att smuggeltrafiken har ökat, framför allt från de baltiska länderna men även från kontinenten. Det gäller de varuslag jag nämnde: narkotika, sprit och tobak. Även tullen säger, och socialministern har sagt det, att vi måste sänka alkoholskatterna nu för att inte få det helt snedvridet. Det var bakgrunden till min fråga.

Jag upprepar min fråga helt enkelt, för detta måste vi ta itu med. Det finns ett klart samband mellan pris och smuggel. Det visste vi när vi gick emot cigarettskattehöjningen. Vi fick rätt. Vi var det enda parti som sade nej. Vi prövade det några månader sedan, och det fick förödande effekter både för smugglingen och i form av sjunkande skatteintäkter.

Anf. 262 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Talar man om folkhälsa skulle man snarare önska att de andra länderna skulle höja sina alkoholskatter, särskilt när vi ser alkoholskadorna i Danmark och Tyskland.

Det är kanske möjligt att vi måste justera vår alkoholskatt. Jag finner det t.o.m. troligt tyvärr. Men vad jag ville påvisa i mitt svar var att sambanden inte alls är så tydliga och enkla som Carl Erik Hedlund vill påskina. Hur många tullare vi än har vid gränsen kan vi aldrig ta allting.

Anf. 263 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Ulla Wester talar om Tullverkets administration osv. Då vill jag gärna ställa en fråga. En del av Tullverkets verksamhet finansieras genom avgifter från näringslivet. Ulla Wester påpekade att målet är att en så stor del av clareringsen som möjligt ska ske elektroniskt. Därmed minskar på motsvarande sätt inkomsterna från dessa avgifter. På vilket sätt avser regeringen att kompensera tullen för det bortfall som kommer att uppstå när avgifterna inte längre går att ta ut? Det rör sig som ca 25 miljoner kronor.

Anf. 264 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Det är alldeles nytt att Tullverket ska få använda en del av inkomsterna från avgifterna. Det är alldeles rätt. Vad som kommer att hända framöver kan ingen i dag svara på.

Anf. 265 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag vill inte göra anspråk på att jag när Ulla Wester har sagt att ingen kan svara på det, skulle ha svaret. Det vore kanske förmått, men det ligger nära till hands att tro att regeringen och Ulla Westers parti inte har någon som helst framförhållning i den här frågan. När Tullverket självt säger att trenden är entydig, avgiftsintäkterna minskar och därmed också anslaget till tullen, då kan man inte bara säga att vi inte vet vad som kommer att hända. Man måste ha en strategi, Ulla Wester, för hur man ska kompensera, eventuellt inte kompensera, tullen för de minskade intäkterna som blir fallet.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Anf. 266 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Det här blir nästan pinsamt. Om Tullverket rationaliserar så till den grad att avgifterna försvinner, då minskar naturligtvis också behovet av anslagen, Carl Fredrik Graf.

Anf. 267 LENA SANDLIN-HEDMAN (s):

Fru talman! Vi lever i ett klassamhälle. Det råder ojämlikhet i vårt land. Klyftorna mellan rik och fattig har ökat.

Jag har läst och upprörts. Jag har tagit del av Valfärdsbokslutskommitténs rapporter. Jag har sett orättvisorna blottas i TV:s granskande reportage. Jag har nyligen följt Aftonbladets artikelserie "De fattiga & de rika" som brutalt skildrar ett Sverige där det är skillnad på folk och folk.

Men framför allt, fru talman, har jag i mötet med människor runt om i vårt land så tydligt märkt att i spåren av den ekonomiska krisens 90-tal har solidariteten och rättvisan fått stå tillbaka för egoismen och de vassa armbågarna. Sverige har blivit råare och kyligare.

Det ska sägas att vi socialdemokrater bär ett ansvar för hur förhållanden mellan människor i vårt land ser ut. Vi har inte alltid förmått föra en politik som är i överensstämmelse med våra grundläggande idéer. Under de svåra åren förde vi en politik, inte därför att vi ville utan därför att vi tvingades till det, som drabbade många medborgare hårt. Det har i kommuner och landsting handlat om större klasser i skolan, färre sköterskor i äldreomsorgen och längre köer till sjukvården. Det har handlat om lägre a-kassa, sämre sjuk- och föräldraförsäkring. Ja, listan kan göras lång. Allt detta är resultatet av saneringen av statsfinanserna, resultatet av en bestämmd vilja att komma ur marknadens och långivarnas grepp, men viktigast, ambitionen att långsiktigt rädda välfärdssamhället.

Som socialdemokrat känner jag vrede och ilska över sakernas tillstånd. Men jag känner också kampvilja. Det finns i det socialdemokratiska partiet ett djupt engagemang för att komma till rätta med de revor i välfärden som 90-talets ekonomiska politik har orsakat. En dagordning med välfärdsstaten som utgångspunkt växte fram där rättvisan, solidariteten och jämlikheten sätts i förgrunden.

Fru talman! Skatterna har varit och kommer att vara av stor betydelse i byggandet av ett mer rättvist och jämlikt Sverige. Inkomstskatten för privatpersoner svarar för över en tredjedel av skatteintäkterna. Med andra ord utgör den en mycket viktig del i finansieringen av välfärden. Skatter och välfärd är två sidor av samma mynt. Den statliga inkomstskatten bidrar med ca 30 miljarder till statskassan varje år.

De 15 % som har de högsta inkomsterna ska med en statlig inkomstskatt vara med och bidra lite mer till våra gemensamma åtaganden än de som tjänar mindre. År 2000 betalade 1,3 miljoner personer, eller 18,7 %, statlig inkomstskatt. För att nå målet om att det endast är de 15 % som har de högsta inkomsterna som ska betala statlig inkomstskatt höjer vi socialdemokrater nu brytpunkten för år 2001. På så sätt kommer 150 000 färre personer att betala inkomstskatt i år.

För att ytterligare stärka rättvisan och välfärden betalar de som har de allra högsta inkomsterna 25 % i inkomstskatt i stället för 20 %. Det tycker jag är rätt och riktigt när vi ser hur klyftorna har ökat i vårt land.

Denna skatt har av somliga kallats en fortsatt värnsskatt. Jag tycker att solidaritetsskatt är ett mer passande namn. Solidaritetsskatt betalas i år av

dem som har en taxerad inkomst på över 411 000 kr. Det motsvarar ungefär 4 % av inkomsttagarna.

Fru talman! Vi socialdemokrater och samarbetspartierna förlänger nu den tillfälliga skattereduktionen för låginkomsttagare som har gällt under 1999 och 2000 till att gälla även i år. Vi vill behålla skattereduktionen för låginkomsttagare även kommande år eller använda andra metoder som kan åstadkomma ett likvärdigt resultat.

Med en bibehållen statlig inkomstskatt, en solidaritetsskatt på de allra högsta inkomsterna och en förlängning av skattereduktionen för låginkomsttagarna skärper vi socialdemokrater den fördelningspolitiska profilen, samtidigt som vi säkerställer starka statsfinanser och möjliggör kraftfulla satsningar på välfärden de kommande åren.

Fru talman! Som ett led i att få ordning på ekonomin efter det borgerliga vanstyret under den första hälften av 90-talet tvingades vi socialdemokrater införa en egenavgift till pensionssystemet som uppgår till 7 % av den pensionsgrundande inkomsten. Egenavgiften är avdragsgill, vilket gör att den som har högre inkomst och därmed högre skattesats kan dra av mer än den som har låg inkomst. Det här är inte en rättvis politik. Vi införde därför en skattereduktion motsvarande en fjärdedel av egenavgiften den 1 januari 2000 samtidigt som avdragsrätten för egenavgiften minskades med en fjärdedel. Det innebär att låg- och medelinkomsttagare fick 200–450 kr mer i plånboken varje månad. Från den 1 januari i år kompenserar vi för ytterligare en fjärdedel av egenavgifterna.

På så sätt får låginkomsttagarna ytterligare lite mer pengar i plånboken varje månad, samtidigt som vi tar ytterligare ett steg mot att neutralisera den orättvisa som finns inbyggd i egenavgiftssystemet. På sikt vill vi socialdemokrater kompensera för egenavgifterna fullt ut. Dessutom höjer vi grundavdraget från 8 800 kr till 10 000 kr.

Fru talman! Det jag här har redovisat räcker inte för att komma till rätta med orättvisorna, ojämlikheten och klassklyftorna i samhället. Men det är en bra början. Även om vi inte fullt ut har klarat av att sudda ut ojämlikheten i samhället har vi ändå visat på att vår politik är en framkomlig väg. Vår modell är den politiska strategi som bäst klarat av att utjämna klassklyftor och skapa jämlikhet. Vi vill fortsätta på den vägen.

Men, fru talman, vad drar moderaterna för slutsatser? Hur vill moderaterna kämpa för mer rättvisa och solidaritet? Sänk skatten, är svaret. Sänk skatten på aktier och kapital! Slop fastighetsskatten på lyxvillor i Danderyd! Avskaffa skatten på förmögenheter! Sänk bensinskatten! Slop den statliga inkomstskatten! Slop solidaritetsskatten! Ja, satsa mindre resurser på kommuner och landsting och öka anslaget till det militära försvaret! Så möter moderaterna orättvisorna i samhället. Så hanterar den moderna svenska högern klassamhället, ojämlikheten och klyftorna mellan fattig och rik. Var det någon som talade om medkännande konservatism?

Totalt vill moderaterna sänka skatten med över 100 miljarder kronor på tre år. På tio års sikt vill de avskaffa var tredje skattekrona. Mest tjänar, i vanlig ordning, de som har de största inkomsterna och förmögenheterna.

Det känns lite trööstlöst, fru talman, att gång på gång höra moderaternas gamla raspiga skiva spelas. Vi får höra samma gamla skattevals gång på gång. Det är samma visa år ut och år in. ”Skattetrycket är för högt och

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

det är orsaken till att det går dåligt för Sverige.” Men hur kan någon med trovärdighet säga det i dag?

Anf. 268 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Lena Sandlin-Hedman påstod och påpekade att klyftorna i samhället har ökat, att samhället har blivit rårare och vassare. Jag har då en fråga: Vilket samband ser Lena Sandlin-Hedman mellan skatter och detta förhållande? Jag är nämligen också djupt oroad av vad som händer i samhället. Vilket samband ser Lena Sandlin-Hedman mellan skatter och ett rårare samhälle?

Anf. 269 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik:

Fru talman! För mig är skatter och välfärd två sidor av samma mynt. För mig betyder trygghet i samhället oerhört mycket. De vassa armbågarna och egoismen kommer till uttryck när människor inte känner trygghet.

Vårt välfärdssamhälle, som vi har byggt upp under många år, fick stora revor under 90-talet, och det är ett problem. Vi måste med den generella välfärdspolitiken, som finansieras gemensamt via skattsedeln, utjämna klyftor och skillnader.

Anf. 270 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Hur kan det då komma sig att man i andra länder med betydligt lägre skattetryck har en mycket högre välfärd mätt i ekonomiska termer än vad Sverige har? Dessutom, Lena Sandlin-Hedman, har man i många av dessa länder en större trygghet på gator och torg. Man känner också en större trygghet i och med att man har arbete i högre utsträckning än i Sverige. Hur kan det komma sig att många av dessa länder har ett lägre skattetryck och att det ändå är bättre i dessa länder än i Sverige?

Anf. 271 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik:

Fru talman! För några år sedan var det några amerikanska och svenska forskare som tittade på den svenska modellen och jämförde den med andra system. Dessa forskare konstaterade i den s.k. MBR-rapporten att det svenska systemet är det system som på bästa sätt har utplånat fattigdom och skapat jämlikhet mellan människor. Det tror jag är en förutsättning för ett varmt och gemensamt samhälle.

Anf. 272 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Lena Sandlin-Hedman avslutade sitt anförande med att säga att det inte finns något nytt i det som högern har att komma med. Jag måste då replikera och säga: Vad var nytt i det som Lena Sandlin-Hedman hade att komma med? Den lyssnande medborgaren kan möjligen dra slutsatsen att det kanske är däri politikens kris ligger om det nu är så illa att det inte är något nytt från talarstolen.

Jag har några frågor till Lena Sandlin-Hedman. Den som tjänar 250 000 får en betydligt större skattesänkning än den som tjänar 80 000 med det socialdemokratiska förslaget som ligger nu. Vari ligger rättvisan? Varför ska inte utländska experter betala solidaritetsskatt? Ställer Lena Sandlin-Hedman upp på det långsiktiga moderata målet, som kommer till

rätta med nyfattigdomen i rätt hög utsträckning, om att vi ska ha ambitionen att höja grundavdraget till 50 000 kr? Då kommer vi att få en situation där människor av egen kraft på ett helt annat sätt kan få makt över vardagen och bryta sig loss från den tvångströja som det innebär att vara beroende av politiskt beslutade bidrag.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Anf. 273 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik:

Fru talman! Jag och Carl Fredrik Graf har ju vid tidigare tillfällen debatterat expertskatten. Jag tog tydligt upp i mitt anförande och förklarade i varje replik för Carl Fredrik Graf att skillnaden på de människor som kan omfattas av expertskatten är att de befinner sig i vårt samhälle under en kort period. De tar alltså inte del av välfärden som vi andra som bor i Sverige kanske ett helt liv gör. De tar inte del av den gemensamma barnomsorgen. De tar inte del av skolan. De tar inte del av den välfärd som vi behöver under ålderdomen, därav den reducerade skattesatsen för dem. Det skulle inte vara rimligt att ta ut en solidaritetsskatt av människor som kommer hit och gör ett arbete under ett par år. De ska givetvis vara med och bidra med en del, men de ska inte fullt ut betala som Carl Fredrik Graf och jag gör eftersom vi också tar del av all den välfärd som finns här.

Anf. 274 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Det var ett klart besked från Lena Sandlin-Hedman: Höginkomsttagare, utländska experter kan betala en lägre skatt. Svenska låginkomsttagare får även i fortsättningen betala världens högsta skatter.

Jag vill ändå ge Lena Sandlin-Hedman möjligheten att kommentera mina två ytterligare frågor. Är det rättvist att en person som tjänar 250 000 får åtskilliga hundralappar mer i skattesänkning än den som tjänar 80 000? Ställer Lena Sandlin-Hedman upp på mitt och moderaternas förslag om att på sikt öka grundavdraget till 50 000 kr för att människor därigenom ska kunna bryta sig loss ur fattigdomsfällan?

Anf. 275 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik:

Fru talman! I min vision om ett bra samhälle betalar varje individ skatt efter bärkraft. Det innebär att de som tjänar mindre betalar en mindre andel av totalen i skatt. De som tjänar mer betalar en större andel av totalen i skatt. Det är utgångspunkten för min syn på skatteuttaget.

Jag tycker att vi ska ha ett relativt högt skatteuttag i vårt land för att finansiera den generella välfärden som skapar trygghet och utvecklingsmöjligheter för vårt land och alla individer i vårt land.

Anf. 276 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Tiden lider och jag med den. Det ska bli helt kort. Jag ska ta några exempel som berör företagsbeskattningens område.

Det är inte alltför länge sedan man från den borgerliga oppositionen högljutt i olika sammanhang utmålade Sverige som det land där man i stort sett inte kunde bedriva näringsverksamhet. Framför allt kunde de stora bolagen inte ha sina huvudkontor kvar i Sverige på grund av skatterna.

Nu har OECD konstaterat att Sverige är det land som har de allra bästa tillväxtmöjligheterna. När nu ett av våra största bolag enligt tidningsuppgifter har bestämt sig för att dra ned sin verksamhet i London och i stället flytta hem folk och verksamheter till Sverige, får man förmoda att det sker med krav på bättre effektivitet och lönsamhet än om det legat kvar i London.

En av de återflyttade cheferna säger i en tidningsintervju: "De svenska skatterna är inget hinder för en återflytt."

Det skulle vara passande om de borgerliga partiernas talesmän och taleskvinnor lika högljutt som vid utflyttningen nu verkligen hyllade Sverige och dess dragningskraft på stora bolags ledningsverksamheter. Men icke ett ljud har hörts.

Jag kan inte tro att man inom borgerligheten är ledsen över utgången. Förhoppningsvis avvaktar man ett lämpligt tillfälle för att uttrycka sin förtjusning över Sveriges dragningskraft.

Fru talman! Jag har i olika sammanhang haft förmånen att besöka flera länder inom och utom den europeiska unionen och möta och prata med företagare i olika branscher. Nu i höstas besökte delar av skatteutskottet bl.a. Italien, där vi vid en träff med svensk-italienska handelskammaren fick tillfälle att samtala med företagare från Italien samt med svenska chefer verksamma i Italien.

Det som överraskade mig mest var det mycket klara ställningstagande som gjordes: "Det är väl ingen konst att driva företag i Sverige där bolagsbeskattningen är bra och där det finns klara regler för hur verksamheten ska och får bedrivas."

Fru talman! Som svensk blir man stolt över de omdömen som lämnas om det land man representerar.

Jag fick sent i höstas besök av två ekonomer från Tyskland som ingår i en grupp som ansvarar för etablering och utveckling av företag i den östra delen av Tyskland. Förutom att berömma Sverige för en bra bolagsbeskattning lyfte man också fram den framsynthet som Sverige visat när det gäller utbyggnaden av bredband och satsningen på IT-infrastrukturen. Även där har vi kunnat använda skattepolitiken som en motor för att göra bredbandsanslutningen ekonomiskt fördelaktigare och även få till stånd en utbyggnad i de glesare delarna av landet.

Fru talman! Detta är några exempel på hur man från olika delar av Europa ser på vår skattepolitik då det gäller företagande. Det står helt klart att vi klarar oss bra, mycket bättre än vad moderater och deras stödpartier vill erkänna.

Om man ska vara ärlig, och det ska vi ju, har det även krävts en del förändringar här hemma i Sverige. Denna kammare har sett till så att det har tagits en hel del beslut under de senaste åren som har gjort att det blivit ännu enklare och ännu klarare skatteregler som gynnar företagandet och därmed sysselsättningen i landet.

Fru talman! Jag är dessutom övertygad om att såväl förenklingsarbetet som förändringsarbetet när det gäller både regler och skatter kommer att fortsätta i en riktning som är positiv för företagare och arbetstagare, vilket kommer att göra Sverige ännu attraktivare som företagarland.

Anf. 277 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Jag delar Per-Olof Svenssons åsikt att vi har bra bolags-skatte i Sverige. Det är alldeles utmärkt. Men det är inte samma sak som att ha ett bra företagsklimat. I ett företagsklimat ligger även skatterna på ägande och personbeskattningen, i synnerhet för högutbildad arbetskraft. Det är det vi menar när vi säger att företagsklimatet kan förbättras.

Det är som Per-Olof Svensson säger, att många bolag anser att beskattningen av dem är bra. Däremot finns många gånger ägandet av bolagen utomlands. Vi har ett utmärkt exempel på det när Telia flyttade ut ägandet av sitt dotterbolag, för att det skulle bli en bättre beskattning när man sålde det. Det är det vår kritik gäller, inte bolagsskatten.

Delar Per-Olof Svensson min åsikt i detta fall, att företagsklimatet inte är det allra bästa?

Anf. 278 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Företagsklimatet i Sverige är det allra bästa. Det är bara att slå fast. Det säger företagarna själva när man pratar med dem vid besök på arbetsplatser och vid olika konferenser och sammanslutningar. Senast deltog jag och skatteutskottets ordförande Arne Kjörnsberg i en diskussion med företagarna i Jämtlands län som SAF höll i. Ett klart omdöme från de företagarna, som jag tror är representativt, var att det är ett bra företagsklimat i Sverige och att socialdemokratiska partiet driver en bra företagarpolitik.

Anf. 279 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Ja, vi har en bra företagarpolitik när det gäller beskattningen av bolag. Det gäller stora bolag, inte fåmansbolag. Men vi har inte en bra företagspolitik när det gäller ägarskatte. Det har t.o.m. regeringens eget organ Invest in Sweden Agency påpekat för regeringen, och man har sagt att ni måste göra någonting åt den höga personbeskattningen på högutbildad arbetskraft. Ni måste göra någonting åt beskattningen av ägandet. Har ni inga som helst avsikter att vidta några åtgärder på det området?

Anf. 280 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Catharina Hagen envisas med att säga att de stora företagen har ett bra företagsklimat. De företag jag refererade till alldeles nyss var inga stora företag. Samtliga var, om jag kommer ihåg rätt, företag med under 250 anställda. Det är små företag. Det fanns de med bara få anställda. Jag tror att det minsta företaget hade fyra anställda. Inget av dem påstod att företagsklimatet i Sverige var dåligt.

Anf. 281 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! Alla skatter har som sitt primära syfte att finansiera de uppgifter som svenska folket har bestämt att vi solidariskt ska betala för och sköta gemensamt – skola, barnomsorg, sjukvård, äldreomsorg, polis, försvar, vägar etc. Några skatter har även andra syften och dit hör förmögenhets-, arvs- och gåvoskatterna. De ska, förutom att bidra till våra gemensamma utgifter, även verka omfördelande. De bidrar på så sätt till att hålla ihop Sverige både socialt och ekonomiskt.

Fru talman! Jag tänker göra en liten tillbakablick. Den politiska striden i vårt land mellan höger och vänster var fram till världskrigets slut främst en strid om den allmänna och lika rösträtten. Högern fruktade och bekämpade denna rösträtt, därför att den betydde rösträtt för de fattiga. Man fruktade att de fattiga, dvs. den stora massan av folket, skulle använda sin politiska makt till att försöka förbättra sin ekonomiska ställning på de rikas och välbärgades bekostnad.

Socialdemokraterna har alltid strävat efter en jämnare fördelning av egendom och inkomster, en utjämning mellan fattiga och rika. I slutet på 1920-talet upplevde alltfler det orättvisa i att ett litet fåtal ägde mer än hälften av landets samlade förmögenhet, medan två tredjedelar knappt hade någon egendom alls. Från de borgerliga hävdades att de fattiga inte förstod att stora förmögenheter i enskildas händer var till gagn även för de egendomslösa.

En begränsning av dessa förmögenheter skulle vara skadlig för produktionen, hävdade man. Därigenom skulle samhällets välstånd minska, och på så sätt skulle även de fattigas ekonomiska situation försämrast.

De fattiga å sin sida hade svårt att förstå vilken fördel de skulle dra av att andra var rika och den fara som skulle hota genom en minskning av de rikas förmögenheter.

Argument som användes för en jämnare fördelning var detta: Ju mer man har av någonting, desto mindre värde får varje del. För den fattige har en krona ett större värde än för den rike.

Ett annat belysande exempel är följande. Vi har två lika stora familjer. Den ena har tio rum och kök, och den andra ett rum och kök. Ingen kan väl tycka annat än att det vore en bättre fördelning och att det sammanlagda välståndet skulle öka om den andra familjen finge två eller tre rum och kök på den första familjens bekostnad.

Ett folks välstånd är oupplösligt knutet samman med dess förmåga att på ett effektivt sätt göra bruk av sina naturliga rikedomskällor, av människornas duglighet och av sina naturtillgångar. Att ökad produktion bildar grundvalen för ökat välstånd är en sanning som vi numera inte löper någon fara att förbise. Den får emellertid inte göra oss blinda för en annan sanning, som har anspråk på lika stor uppmärksamhet, nämligen att ökad produktion betyder ökat välstånd för hela folket endast om det gemensamma arbetets avkastning blir på ett rimligt sätt fördelad.

Denna skrivning och exemplen är tagna från en motion från 1928 och debatten kring denna, beskriven av Ernst Wigforss i hans *Skrifter i urval*. Enligt min mening kunde det lika gärna vara skrivet i nutid. Sverige har förändrats. Vi har ett högre välstånd för alla, och mycket av den otrygghet som många upplevde då både ekonomiskt och socialt är borta. Trots detta har vi fortfarande klyftor i samhället som enligt en del undersökningar även ökat på 1990-talet. Därför får vi inte slå oss till ro och tro att kampen om en rättvis fördelning är över.

Den skillnad i synsätt vad beträffar hur samhället ska vara uppbyggt framför allt när det gäller fördelningen av våra samlade tillgångar som beskrivs från 1900-talets början består än i dag mellan de politiska blocken – mellan vänster och höger. När vi socialdemokrater talar om sänkta skatter talar vi om kompensation för egenavgifter som mest gynnar låg- och medelinkomsttagare. När moderaterna talar om sänkta skat-

ter talar de om borttagande av förmögenhetsskatt och statlig skatt – något som enbart gynnar dem med höga inkomster och förmögenheter.

Dagens förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt inbringar drygt 10 miljarder, eller med andra ord 10 000 miljoner, till välfärden. De ser också till att inte klyftan mellan dem som har och dem som inte har ökar med motsvarande summa varje år.

Det brukar hävdas från kritikerna mot förmögenhetsskatten att den inte har någon omfördelande effekt. Nya siffror visar dock att den har en förhållandevis god fördelningspolitisk träffsäkerhet. De rikaste 30 procenten av hushållen betalar omkring 70 % av förmögenhetsskatten, som 1999 var 8,3 miljarder. Ser man enbart till pensionärerna betalar de rikaste 30 procenten omkring 80 % av den förmögenhetsskatt som betalas av denna grupp.

Att döma av dessa siffror har sålunda förmögenhetsskatten en god fördelningsprofil, även om den skulle kunna bli ännu bättre om avvikelser från en neutral och likformig beskattning av olika tillgångar kunde tas bort.

Fru talman! Förmögenhetsskatten bör vara kvar även om det 1999 bara fanns ytterligare sju OECD-länder i Europa som hade skatt på förmögenhet. Man måste dock alltid bedöma ett lands skattesystem utifrån helheten och inte utifrån enstaka skatter.

Förmögenhetsskatten innebär ett progressivt inslag i kapitalbeskattningen och fyller en viktig funktion i fördelningspolitiken, eftersom det är en skatt som endast betalas av dem som har bäst ekonomisk standard. Vi måste dock alltid vara beredda att ompröva på vilket sätt den tas ut, eftersom det aldrig har varit och inte kommer att vara meningen att den ska tas ut av människor i normala inkomstlägen med måttliga besparingar.

Fru talman! Jag vill avsluta med ett citat från en filosof som heter lord Bacon. Det har ingenting att göra med statsministern och hans filosofiska funderingar kring fläsk och kött. Det handlar om en helt annan filosof, som användes i debatten kring arvsskatten 1928. Han lär ha yttrat följande: ”Det är med rikedomerna som med gödsel, den är inte nyttig, om den inte blir spridd.”

Tack för ordet!

Anf. 282 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Lennart Axelsson talar om förmögenhetsskatten som en skatt som minskar klyftorna mellan dem som har och dem som inte har. Hur kan det då komma sig att just socialdemokraterna undantar de allra rikaste från förmögenhetsskatt?

Anf. 283 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag nämnde just i mitt anförande att det finns strukturella delar i förmögenhetsskatten som vi skulle behöva göra någonting åt för att träffsäkerheten i fördelningen ska bli bättre än vad den är i dag. Än så länge har vi inte hittat något bra system för det, men vi är tacksamma för förslag när det gäller den punkten.

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

Anf. 284 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Det är väldigt mycket som är fullständigt ologiskt när det gäller förmögenhetsskattens sätt att fungera. Det jag nämnde var bara ett exempel. Ett annat exempel är att man förmögenhetsbeskattas om man är miljonär i Teliaaktier. Men om man är miljonär i Europolitanaktier betalar man ingen förmögenhetsskatt. Vad är det för logik? Förmögenhetsskatten saknar all logik. Den har ingen som helst betydelse för rättvisan i Sverige.

Dessutom är stora förmögenheter placerade utomlands, och på det sättet undgår Sverige att få avkastning på dessa förmögenheter. Jag talade tidigare om att ägandet av många bolag ligger utomlands. Det är just det som blir effekten av att man beskattar förmögenheter i Sverige men inte utomlands.

Anf. 285 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Det låter på Catharina Hagen som att hon har ambitionen att ta ut en högre skatt av de grupper som hon pekar på att vi inte tar ut någon skatt av i dag. Men förhållandet är faktiskt sådant att moderaterna föreslår att man ska ta bort förmögenhetsskatten helt och hållet, och det vill inte vi göra.

Anf. 286 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Lennart Axelsson efterlyste förslag på hur man kan göra förmögenhetsskatten rättvisare. Han nämnde precis hur det ska gå till i sin sista mening. Slopa förmögenhetsskatten för alla – också för dem med små förmögenheter. Det blir rättvist och bra och lika för alla.

Allmänt vill jag, fru talman, säga att det var ett rätt trevligt initiativ av socialdemokraterna i skatteutskottet att på detta vis bjuda upp till dans med sju olika inlägg på skattepolitikens område som oppositionen har möjlighet att replikera på.

Jag konstaterar dock att man undvek vissa områden. Man undvek ett särskilt tema kring fastighetsskatten. Lite överraskande kom gåvoskatten upp i stället. Man undvek att diskutera t.ex. alkoholskatten. Man undvek att diskutera bensinskatter. Man har undvikit att diskutera vårt förslag om höjt grundavdrag. Lennart Axelsson nämnde försiktigtvis bara våra förslag när det gäller sänkt statlig inkomstskatt, men inte det höjda grundavdraget.

Man citerar gärna Ernst Wigforss, Gustav Möller och Hjalmar Branting. Det är kända politiker i den svenska politiska historien och arbetarrörelsens historia, men det är verkligen att hämta kraften långt bak i historien. Vi kanske också skulle vilja se lite mer av en framtidsvision på skattepolitikens område.

Anf. 287 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! Som gammal folkdansare tar jag gärna emot inbjudan till ytterligare danser.

Jag skulle gärna vilja höra hur idén om människors ökade möjlighet till makt över sin vardag är tänkt att gälla för de arbetslösa, sjuka och föräldralediga som får lägre ersättningar och fler karendagar. På vilket sätt kommer de att kunna utnyttja sin fritid med en moderat politik?

Anf. 288 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag tror att det är mycket viktigt för förståelsen för hur man ska komma ur fattigdomsfällan att se till helheten i vår politik. Socialdemokraterna undviker gång på gång att nämna våra skattesänkingsförslag, som på sikt innebär ett grundavdrag på 50 000 kr. Det blir ett substantiellt tillskott när det gäller människors möjlighet att få makt över sin vardag. Det är svaret på den fråga som Lennart Axelsson just ställde.

Med det ber jag att få tacka mina socialdemokratiska motdebattanter för en trevlig kväll här i kammaren.

Anf. 289 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! Jag får göra detsamma från socialdemokraternas sida. Samtidigt vill jag bara konstatera att våra sätt att se på välfärd och skatter skiljer sig åt betydligt. Vi kommer säkerligen att få återkomma till ytterligare debatter i de frågorna framöver.
(forts. prot. 52)

Prot. 2000/01:51
17 januari

Allmänpolitisk debatt

Övriga frågor

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2000/01:33 till skatteutskottet

2000/01:44 till socialförsäkringsutskottet

2000/01:54 till skatteutskottet

2000/01:56 till justitieutskottet

2000/01:57 till miljö- och jordbruksutskottet

3 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 17 januari

2000/01:213 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Framtiden för IUC

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari.

4 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 17 januari

2000/01:538 av *Marianne Samuelsson* (mp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Uranvapen och civilbefolkning

2000/01:539 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Britta Lejon

Socken som begrepp vid folkbokföring

2000/01:540 av *Lennart Klockare* (s) till statsrådet Ingela Thalén

Tillämpning av eftergift

2000/01:541 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh

Spöstraff i Nigeria

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari.

5 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 17 januari

2000/01:377 av *Bengt Silfverstrand* (s) till statsrådet Mona Sahlin

Isocyanater

2000/01:398 av *Lars U Granberg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Uppföljning av miljömål

2000/01:447 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Barnvänligare arbetsliv

2000/01:452 av *Anders Sjölund* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Banverket och Botniabanan

2000/01:465 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Björn Rosengren

Syfte med statligt ägande

2000/01:466 av *Stig Eriksson* (v) till näringsminister Björn Rosengren

Assi Domän

2000/01:470 av *Annelie Enochson* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Gaskombikraftvärmeverk

2000/01:473 av *Carina Hägg* (s) till statsminister Göran Persson

Homosexuellas situation

2000/01:486 av *Ulla Hoffmann* (v) till näringsminister Björn Rosengren

Främlingspass

2000/01:487 av *Lars Hjertén* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Finansiering via industriellt utvecklingscentrum (IUC)

2000/01:489 av *Sten Tolgfors* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Familjepolitiken i Kina

2000/01:490 av *Christina Axelsson* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Villkor för internationellt bistånd

2000/01:491 av *Charline Pålsson* (kd) till statsminister Göran Persson

Uppehållstillstånd på grund av sjukdom

2000/01:492 av *Charline Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Rättsskydd för demenssjuka

2000/01:493 av *Marianne Andersson* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Lokalt ansvar för elförsörjningen

2000/01:494 av *Catharina Hagen* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Idrott i skolan

2000/01:496 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Förmögenhetsskatten

2000/01:497 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Moms inom kulturområdet

2000/01:499 av *Lars Leijonborg* (fp) till utrikesminister Anna Lindh

Fallet Raoul Wallenberg och Sveriges agerande

2000/01:500 av *Berit Adolfsson* (m) till utrikesminister Anna Lindh

Falungong

2000/01:502 av *Harald Nordlund* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Ändring av Pariskonventionen

2000/01:503 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Björn von Sydow

Utarmat uran inom EU och Nato

2000/01:504 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Björn von Sydow

Hälsundersökningar för svenska soldater i Kosovo

2000/01:505 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesminister Anna Lindh

EU-ordförandeskapet och Turkiet

2000/01:510 av *Birger Schlaug* (mp) till försvarsminister Björn von Sydow

Vingåkersverken och regeringens handläggning

2000/01:511 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Britta Lejon

Kommunpolitikernas situation

2000/01:513 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till socialminister Lars Engqvist

Medlemsländernas beslutsrätt kontra den europeiska sociala modellen

2000/01:514 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till statsrådet Ingela Thalén

Den sociala agendan och Sveriges offentliga försäkringssystem

2000/01:522 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Statliga julgåvor

2000/01:527 av *Ewa Larsson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Extra polisresurser

2000/01:528 av *Ewa Larsson* (mp) till socialminister Lars Engqvist

Information till EU-delegater

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari.

Prot. 2000/01:51

17 januari

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 39 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen 12.23,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 127 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 165 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 210 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 276 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Allmänpolitisk debatt	1
<i>Partiledardebatt.....</i>	<i>1</i>
Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	1
Anf. 2 BO LUNDGREN (m) replik	4
Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	5
Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik	6
Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	6
Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	7
Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	8
Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	8
Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	9
Anf. 10 ALF SVENSSON (kd) replik	9
Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	10
Anf. 12 ALF SVENSSON (kd) replik	10
Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	11
Anf. 14 LENNART DALÉUS (c) replik	12
Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	12
Anf. 16 LENNART DALÉUS (c) replik	13
Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	13
Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp) replik	14
Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	14
Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp) replik	15
Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	15
Anf. 22 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	16
Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	16
Anf. 24 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	17
Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	17
Anf. 26 BO LUNDGREN (m).....	18
Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	21
Anf. 28 BO LUNDGREN (m) replik	22
Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	22
Anf. 30 BO LUNDGREN (m) replik	23
Anf. 31 LENNART DALÉUS (c) replik	23
Anf. 32 BO LUNDGREN (m) replik	24
Anf. 33 LENNART DALÉUS (c) replik	24
Anf. 34 BO LUNDGREN (m) replik	25
Anf. 35 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	26
Anf. 36 BO LUNDGREN (m) replik	26
Anf. 37 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	27
Anf. 38 BO LUNDGREN (m) replik	27
Anf. 39 GUDRUN SCHYMAN (v)	27
Anf. 40 LARS LEIJONBORG (fp) replik	31
Anf. 41 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	31
Anf. 42 LARS LEIJONBORG (fp) replik	32
Anf. 43 ALF SVENSSON (kd)	32
Anf. 44 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	36

Anf. 45	ALF SVENSSON (kd) replik.....	36
Anf. 46	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	36
Anf. 47	ALF SVENSSON (kd) replik.....	37
Anf. 48	LENNART DALEUS (c)	37
Anf. 49	LARS LEIJONBORG (fp).....	39
Anf. 50	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	42
Anf. 51	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	42
Anf. 52	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	43
Anf. 53	LENNART DALEUS (c) replik.....	46
Anf. 54	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	46
Anf. 55	LENNART DALEUS (c) replik.....	46
Anf. 56	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	47
Anf. 57	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	47
Anf. 58	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	47
Anf. 59	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	48
	(forts.).....	48
	Ajournering.....	48
	Återupptagna förhandlingar	48
	1 § (forts.) Allmänpolitisk debatt.....	48
	<i>EU och internationella frågor</i>	<i>48</i>
Anf. 60	LARS TOBISSON (m)	48
Anf. 61	LARS OHLY (v) replik	50
Anf. 62	LARS TOBISSON (m) replik	51
Anf. 63	LARS OHLY (v) replik	51
Anf. 64	LARS TOBISSON (m) replik	51
Anf. 65	LARS OHLY (v).....	51
Anf. 66	MATS ODELL (kd) replik.....	53
Anf. 67	LARS OHLY (v) replik	53
Anf. 68	MATS ODELL (kd) replik.....	54
Anf. 69	LARS OHLY (v) replik	54
Anf. 70	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	54
Anf. 71	LARS OHLY (v) replik	54
Anf. 72	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	54
Anf. 73	LARS OHLY (v) replik	55
Anf. 74	MATS ODELL (kd).....	55
Anf. 75	LARS OHLY (v) replik	57
Anf. 76	MATS ODELL (kd) replik.....	57
Anf. 77	LARS OHLY (v) replik	58
Anf. 78	MATS ODELL (kd) replik.....	58
Anf. 79	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	58
Anf. 80	MATS ODELL (kd) replik.....	58
Anf. 81	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	59
Anf. 82	MATS ODELL (kd) replik.....	59
Anf. 83	ÅSA TORSTENSSON (c)	59
Anf. 84	BO KÖNBERG (fp).....	61
Anf. 85	MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	63
Anf. 86	BO KÖNBERG (fp) replik.....	65
Anf. 87	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	65
Anf. 88	BO KÖNBERG (fp) replik.....	65

Anf. 89	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	66
Anf. 90	MATS ODELL (kd) replik.....	66
Anf. 91	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	66
Anf. 92	MATS ODELL (kd) replik.....	67
Anf. 93	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	67
Anf. 94	Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	67
Anf. 95	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik.....	69
Anf. 96	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	70
Anf. 97	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik.....	70
Anf. 98	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	70
Anf. 99	BO KÖNBERG (fp) replik.....	70
Anf. 100	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	71
Anf. 101	BO KÖNBERG (fp) replik.....	71
Anf. 102	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	71
Anf. 103	LARS TOBISSON (m) replik	72
Anf. 104	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	72
Anf. 105	LARS TOBISSON (m) replik	72
Anf. 106	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	72
Anf. 107	MATS ODELL (kd) replik.....	73
Anf. 108	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	73
Anf. 109	MATS ODELL (kd) replik.....	73
Anf. 110	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	74
Anf. 111	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	74
Anf. 112	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	74
Anf. 113	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	74
Anf. 114	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	75
Anf. 115	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	75
Anf. 116	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	75
Anf. 117	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	75
Anf. 118	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	76
Anf. 119	ÅSA TORSTENSSON (c) replik	76
Anf. 120	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	76
Anf. 121	ÅSA TORSTENSSON (c) replik	76
Anf. 122	Utrikesminister ANNA LIND (s) replik.....	76
Anf. 123	LARS OHLY (v) replik.....	77
Anf. 124	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	77
Anf. 125	LARS OHLY (v) replik.....	77
Anf. 126	Utrikesminister ANNA LINDH (s) replik.....	77
Anf. 127	BERTIL PERSSON (m).....	78
Anf. 128	MARGARETA VIKLUND (kd).....	79
Anf. 129	MARGARETA ANDERSSON (c)	81
Anf. 130	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	83
Anf. 131	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	84
Anf. 132	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	85
Anf. 133	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	85
Anf. 134	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	85
Anf. 135	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	85
Anf. 136	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	86
Anf. 137	PER LAGER (mp).....	86

Anf. 138	BERNDT EKHOLM (s)	88
Anf. 139	JOHAN PEHRSON (fp) replik	90
Anf. 140	BERNDT EKHOLM (s) replik	90
Anf. 141	JOHAN PEHRSON (fp) replik	91
Anf. 142	BERNDT EKHOLM (s) replik	91
Anf. 143	LISELOTTE WÅGÖ (m)	91
Anf. 144	BERNDT EKHOLM (s) replik	93
Anf. 145	LISELOTTE WÅGÖ (m) replik	94
Anf. 146	BERNDT EKHOLM (s) replik	94
Anf. 147	LISELOTTE WÅGÖ (m) replik	94
Anf. 148	WILLY SÖDERDAHL (v)	94
Anf. 149	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	96
Anf. 150	WILLY SÖDERDAHL (v) replik	96
Anf. 151	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	97
Anf. 152	WILLY SÖDERDAHL (v) replik	97
Anf. 153	JOHAN PEHRSON (fp)	97
Anf. 154	ULF BJÖRKLUND (kd)	99
Anf. 155	HARALD NORDLUND (fp)	101
Anf. 156	CARINA OHLSSON (s) replik	103
Anf. 157	HARALD NORDLUND (fp) replik	104
Anf. 158	CARINA OHLSSON (s) replik	104
Anf. 159	HARALD NORDLUND (fp) replik	104
Anf. 160	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	104
Anf. 161	HARALD NORDLUND (fp) replik	104
Anf. 162	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	104
Anf. 163	HARALD NORDLUND (fp) replik	105
Anf. 164	CARINA OHLSSON (s)	105
Anf. 165	MARGIT GENNSER (m)	107
Anf. 166	BENGT-OLA RYTTAR (s)	108
Anf. 167	MARGIT GENNSER (m) replik	110
Anf. 168	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	110
Anf. 169	MARGIT GENNSER (m) replik	110
Anf. 170	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	111
Anf. 171	CATHARINA HAGEN (m)	111
Anf. 172	ROY HANSSON (m)	112
Anf. 173	CARL ERIK HEDLUND (m)	115
Anf. 174	MARGARETA CEDERFELT (m)	117
Anf. 175	PER ERIK GRANSTRÖM (s)	118
Anf. 176	MARGARETA CEDERFELT (m)	118
Anf. 177	PER ERIK GRANSTRÖM (s)	118
Anf. 178	MARGARETA CEDERFELT (m)	119
<i>Övriga frågor</i>		<i>119</i>
Anf. 179	LENNART FRIDÉN (m)	119
Anf. 180	BJÖRN LEIVIK (m)	121
Anf. 181	LEIF JAKOBSSON (s)	122
Anf. 182	EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	124
Anf. 183	LEIF JAKOBSSON (s) replik	125
Anf. 184	EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	125
Anf. 185	LEIF JAKOBSSON (s) replik	125

Anf. 186	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	126
Anf. 187	LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	126
Anf. 188	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	126
Anf. 189	LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	126
Anf. 190	RONNY OLANDER (s)	126
Anf. 191	EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	128
Anf. 192	RONNY OLANDER (s) replik	129
Anf. 193	EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	129
Anf. 194	RONNY OLANDER (s) replik	129
Anf. 195	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	130
Anf. 196	RONNY OLANDER (s) replik	130
Anf. 197	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	130
Anf. 198	RONNY OLANDER (s) replik	130
Anf. 199	SIW WITTGREN-AHL (s)	131
Anf. 200	EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	132
Anf. 201	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	133
Anf. 202	EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	133
Anf. 203	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	133
Anf. 204	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	133
Anf. 205	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	134
Anf. 206	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	134
Anf. 207	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	134
Anf. 208	LENNART KOLLMATS (fp).....	134
Anf. 209	KJELL ELDENSJÖ (kd).....	136
Anf. 210	THOMAS JULIN (mp)	137
Anf. 211	TULLIA VON SYDOW (s)	139
Anf. 212	CARL FREDRIK GRAF (m).....	141
Anf. 213	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	143
Anf. 214	CARL FREDRIK GRAF (m) replik.....	143
Anf. 215	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	143
Anf. 216	CARL FREDRIK GRAF (m) replik.....	144
Anf. 217	ARNE KJÖRNSBERG (s)	144
Anf. 218	CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....	146
Anf. 219	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	146
Anf. 220	CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....	146
Anf. 221	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	147
Anf. 222	CARL FREDRIK GRAF (m) replik.....	147
Anf. 223	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	147
Anf. 224	CARL FREDRIK GRAF (m) replik.....	147
Anf. 225	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	148
Anf. 226	CATHARINA HAGEN (m) replik	148
Anf. 227	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	148
Anf. 228	CATHARINA HAGEN (m) replik	148
Anf. 229	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	148
Anf. 230	ROLF KENNERYD (c) replik	148
Anf. 231	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	149
Anf. 232	ROLF KENNERYD (c) replik	149
Anf. 233	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	149
Anf. 234	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....	149

Anf. 235	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	151
Anf. 236	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	151
Anf. 237	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	151
Anf. 238	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	152
Anf. 239	ROLF KENNERYD (c) replik.....	152
Anf. 240	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	152
Anf. 241	ROLF KENNERYD (c) replik.....	152
Anf. 242	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	152
Anf. 243	PER ERIK GRANSTRÖM (s).....	153
Anf. 244	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	155
Anf. 245	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	155
Anf. 246	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	156
Anf. 247	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	156
Anf. 248	ROLF KENNERYD (c) replik.....	156
Anf. 249	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	156
Anf. 250	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	157
Anf. 251	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	157
Anf. 252	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	157
Anf. 253	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	157
Anf. 254	CATHARINA HAGEN (m) replik	158
Anf. 255	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	158
Anf. 256	CATHARINA HAGEN (m) replik	158
Anf. 257	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	158
Anf. 258	ULLA WESTER (s).....	159
Anf. 259	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	160
Anf. 260	ULLA WESTER (s) replik.....	160
Anf. 261	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	161
Anf. 262	ULLA WESTER (s) replik.....	161
Anf. 263	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	161
Anf. 264	ULLA WESTER (s) replik.....	161
Anf. 265	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	161
Anf. 266	ULLA WESTER (s) replik.....	162
Anf. 267	LENA SANDLIN-HEDMAN (s).....	162
Anf. 268	CATHARINA HAGEN (m) replik	164
Anf. 269	LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik	164
Anf. 270	CATHARINA HAGEN (m) replik	164
Anf. 271	LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik	164
Anf. 272	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	164
Anf. 273	LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik	165
Anf. 274	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	165
Anf. 275	LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik	165
Anf. 276	PER-OLOF SVENSSON (s).....	165
Anf. 277	CATHARINA HAGEN (m) replik	167
Anf. 278	PER-OLOF SVENSSON (s) replik.....	167
Anf. 279	CATHARINA HAGEN (m) replik	167
Anf. 280	PER-OLOF SVENSSON (s) replik.....	167
Anf. 281	LENNART AXELSSON (s)	167
Anf. 282	CATHARINA HAGEN (m) replik	169
Anf. 283	LENNART AXELSSON (s) replik.....	169

Anf. 284 CATHARINA HAGEN (m) replik	170	Prot. 2000/01:51
Anf. 285 LENNART AXELSSON (s) replik	170	17 januari
Anf. 286 CARL FREDRIK GRAF (m)	170	
Anf. 287 LENNART AXELSSON (s)	170	
Anf. 288 CARL FREDRIK GRAF (m)	171	
Anf. 289 LENNART AXELSSON (s)	171	
(forts. prot. 52)	171	
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	171	
3 § Anmälan om interpellation	171	
4 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	171	
5 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	172	
6 § Kammarén åtskildes kl. 22.10	174	

Elanders Gotab, Stockholm 2001